STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
NO. 05359

ALE VERK

David Frischmann

•

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS
413 256-4900 | YIDDISH@BIKHER.ORG
WWW.YIDDISHBOOKCENTER.ORG

•

MAJOR FUNDING FOR THE
STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
WAS PROVIDED BY:

Lloyd E. Cotsen Trust
Arie & Ida Crown Memorial
The Seymour Grubman Family
David and Barbara B. Hirschhorn Foundation
Max Palevsky
Robert Price
Righteous Persons Foundation
Leif D. Rosenblatt
Sarah and Ben Torchinsky
Harry and Jeanette Weinberg Foundation
AND MEMBERS AND FRIENDS OF THE
National Yiddish Book Center

•

The *goldene pave*, or golden peacock, is a traditional symbol of Yiddish creativity. The inspiration for our colophon comes from a design by the noted artist Yechiel Hadani of Jerusalem, Israel.

The National Yiddish Book Center respects the copyright and intellectual property rights in our books. To the best of our knowledge, this title is either in the public domain or it is an orphan work for which no current copyright holder can be identified. If you hold an active copyright to this work – or if you know who does – please contact us by phone at 413-256-4900 x153, or by email at digitallibrary@bikher.org

אַלע ווערק
פון דוד פרישמאַן

אַלע ווערק פון

דוד פרישמאַן

פינפטער באַנד

פערלאַג לילי פרישמאַן

בריעף פון רוסלאנד

ערשטער טייל

צווייטע אויפלאַגע

וואַרשא — ניו־יאָרק 1935

אַלע רעכט רעזערוירט

Copyright by Lili Frishman
1935
Printed in Poland

ערשטער בריעף

פרייהייט אין רוסלאַנד — עס איז ווי מען וואָלט מיר זאָגען: זון אין סיבּיריען. נאַרישע מענשען! יאָהרען, אונענדליכע יאָהרען מוזען פערבּייגעהן ביז אַ נאַטור פון אַ קלימאַט ענדערט זיך אַבּיסעל, שטעלט אייך פאָר, אַז מענשען זענען געפאַלען אויף די פער־צווייפעלטע עצה, צו הייצען דערוויייל יענע סטעפּעס דורך פייער פון אויוועּנס. מען האָט אין אויסלאַנד נאָך אַלץ נישט קיין בּעגריף פון רוסלאַנד און פון זיינע „אמת׳ע" מענשען און פון זייער טאַטאַרישער נאַטור און אפילו די, וועלכע זיצען דאָ עטליכע יאָהר און שיקען אַהיים זייערע בּעריכטען און זייערע קאָרעספּאָנדענצען, זעהען נישט ווייטער פון זייער נאָז און פערשפּרייטען די פאַלשסטע בּעגריפען. אין בּעסטען פאַל, ווען מען זאָל שוין אַפילו גאָר קריגען די פרייהייט, וועט עס זיין אַ פּאַפּירענע פרייהייט און אין דער זאַך גופא וועט זיך ווייניג וואָס האָבּען געענדערט. אפשר וועט עס גאָר זיין נאָך שלעכטער; ווייניגסטענס די ערשטע צייטען. עס וועט זיין צוגעקומען אַ נייער יאָך, דער יאָך פון דער פרייהייט — אַ מין געזעץ, וואָס די פּאָליציי וועט עס נעהמען אין האַנד אַריין און וועט דערמיט פּייניגען גרויס און קליין, אַלט און יונג, און וועט זיך מאַכען דע־רויס אַ בּייע קוועלע, כדי צו נעהמען „וזיאַטקעס" (שוחד). עס וועט זיין צוגעקומען אַ מין יאָך, ווי דער יאָך פון מיליטער־פליכט. די פּאָ־ליציי וועט מיר צושיקען אַ פּאָוויעסטקאַ (אויפפאָדערונג), אַז אין דעם און דעם טאָג צו דער און דער שעה זאָל איך זיך שטעלען אין דער פּאָליציי, אום צו ערפילען די „פליכט פון פרייהייט". קאָזאַקען וועלען קומען און וועלען מיך שלעפּען צו דער פרייהייט, מיט נאַגייקעס וועט מען קומען און מען וועט מיך יאָגען צו דער פרייהייט. פערשידענע שטעמפּעל־פּאַפּירען און פערשידענע שטייערען וועל איך האָבּען אָבּצו־

צאָהלען פאַר די פרייהייט, פערשידענע געלדער און פערשידענע „וויזאַטקעס״ וועל איך האָבען צו געבען, כדי מען זאָל מיך אַביסעל צורוה לאָזען מיט דער פרייהייט, — בקיצור, איך וועל אַביסעל פרייער אָבאָטעמען, אַז איך וועל שוין זיין פטור די פרייהייט. און נישט נאָר דאָס אַליין: אַלס יוד וועל איך האָבען דאָפּעלט צו ליידען פון דער פרייהייט. די אַנטיסעמיטישע בלעטער וועלען קומען און וועלען אויס-וויזען אַזוי ווי ביי דער מיליטער-פליכט, אַז דער יוד, דער גנב, נאַרט אָב די רעגירונג און געהט ארום די געזעצען און נאַרט זיך אַרויס פון דער פליכט פון דער פרייהייט. ער מאַכט זיך פאַר אַ קאַליקע, ער האַקט זיך אָב אַ פינגער, ער זעצט זיך אויס עטליכע ציינער, ער מאַכט זיך בלינד אויף איין אויג, אָדער ער טרינקט ריצין-אייל, אום צו זיין נישט פעהיג אָדער נישט ברויכבאַר פאַר דער פליכט פון דער פרייהייט אין די אויגען פון דער פאָליציי. אין רוסלאַנד, זעהט איהר, פערשטעה איך נישט אַנדערש די פרייהייט ווי נאָר זיין געצוואונגען צו איהר, און דאָס טאַקי דורך קאָזאַקען און נאַגייקעס. מען דערצעהלט, אַז פעטער דער גרויסער האָט אַריינגעבראַכט פון די מערב־לענדער די קולטור קיין רוסלאַנד, און האָט צום סוף געוואָלט, אַז אין הויף זאָלען די הויפ-לייט אויך קאָנען טאַנצען, האָט ער צו זיי גענומען קאָזאַקען מיט נאַ-גייקעס און האָט זיי צייט געגעבען 24 שעה כדי אויסצולערנען די נייע תורה. מען האָט געשלאָגען און מען האָט געטאַנצט, פון הינטען האָט מען געשלאָגען און פון פאָרענט האָט מען געמאַכט רעווערענצען און די פאַס פון מענועט.

דערווייל אָבער מאַכט מען אין רוסלאַנד דורך צייטען, וואָס דער, וועלכער ערלעבט זיי נישט מיט זיין אייגענעם קערפּער און מיט זיין אייגענער נשמה, קאָן זיך פון זיי קיין שום פאָרשטעלונג נישט מאַכען. איך לייען אין אַ אויסלענדישער צייטונג אַ בעריכט, אַז מיר לעבען דאָ אין טויט-שרעק. ניין עס איז נישט אמת, מען האָט שוין לענגסט פערגעסען זיך צו שרעקען. מען איז שוין עפּעס גלייכגילטיג געוואָרען. איך געדענק, איך האָב אין מיין קינדהייט אַ סצענע געזעהן, וועלכע האָט זיך אין מיין נשמה איינגעביסען און איך קאָן זי קיינמאָל נישט פערגעסען. עס איז אין אונזער שטאָדט די כאָלערע געוועזען. ביי אונזער שכן, אַ יוד אַ חסיד, איז זי אָנגעקומען שבת. דער יוד איז געוועזען אַנ-

געטהון אין זיין שבת׳דיגער אַטלאַסענער קאַפּאָטע; ער האָט גראָד געהאַלטען ביים עונג שבת און האָט זיך געפרעהט און געלאַכט. ביז מאָנטאָג זענען ביי איהם געשטאָרבען פיער קינדערלעך און זיין ווייב. ער האָט זיי אַלע מקבר געווען אין דער שבת׳דיגער אַטלאַסענער קאַפּאָטע, און ווען איך האָב איהם דינסטאָג געזעהן, איז ער אַלץ נאָך געגאַנגען אַזוי אָנגעטהון און איז אַלץ נאָך געווען בשמחה׳עט און האָט געלאַכט. איך קאָן דאָס דאָזיגע פּנים ביז אויפ׳ן היינטיגען טאָג נישט פערגעסען. זעהט איהר, אין רוסלאַנד האַלט מען שוין אַזוי ווייט, אַז טויטע פאַלען רעכטס און לינקס, ווי די פליעגען, די וואָס מען האָט אַמליעבסטען ווערען געשאָסען פאַר די אייגענע אויגען, און מען געהט אָפּט אָנגעטהון אין די בגדי-שבת און מען לאַכט אָפט אויפ׳ן קול. עפּעס ווי אַ מין שגעון איז געקומען איבער אַלע. מען איז שוין עפּעס אַזוי גלייכגילטיג און פערשטיינערט געוואָרען און מען ווייס שוין גאָרנישט מעהר, וואו מען האַלט. כדי נאָר ווי עס איז אַ בעגריף צו געבען פון דעם דאָזיגען צושטאַנד, מוז מען כאָטש איבערפלעכליך און אָהן רעטושירונג אַ פאָטאָגראַפיע געבען פונ׳ם מעת-לעת לעבען, פון די 24 שעה טעגליך, אין דעם היינטיגען רוסלאַנד.

ביינאַכט פון מינוט צו מינוט די שווערע טריט פון די מיליטער-פּאַטראָלען, און אָפּט אַ שאָס אָדער אַ שיסעריי, איינציגווייז האָט זיך דיין אויער געוועהנט דערצו און דו שלאָפסט שוין. פּלוצלינג אַ ווילד קלאַפּען ביי דיין טהיר און אַ ווילד קול זאָגט דיר הינטער דער טהיר, אַז מען ברענגט דיר אַ טעלעגראַם. טעלעגראַם — די דאָזיגע קאָמעדיע איז שוין גוט בעקאַנט און מען ווייס שוין, וואָס עס בעדייט. בלייך און ציטערדיג מאַכסט דו אויף די טהיר, עטליכע פּאָליציאַנטען, עטליכע סאָלדאַטען און אַ קאָמיסאַר שיטען זיך אַריין: אַ הויז-זוכונג. דרויסען אויף די טרעפּען און אין הויף ביי אַלע טהירען און טויערען נאָך אַ שטיק צעהן, צוואַנציג מיליטער. מען הויבט אָן צו זוכען ביי דיר. פון די בעטען שלעפּט מען אַרויס דיין ווייב אָדער דיין שוועסטער אָדער די קינדערלעך. די קינדערלעך וויינען, די סאָלדאַטען ברעכען אויף אונגעדולדיג די שענק, מען פערדרעהט דיר אַלץ מיט׳ן קאָפּ אַראָב און מיט די פיס אַרויף. מען טרענט דיר אויף דאָס בעטגעוואַנד, מען רייסט דיר אויף די פּאָדלאָגע, מען

צעלעגט דיר די אויוועגס אין אַלע שטובען. עס דויערט אַ שעה פינף, זעקס. גאָט צו דאַנקען, מען האָט גאָרנישט געפונען. מען זאָגט דיר — עס איז געווען על־פי טעות און מען האָט גאָר געמיינט דיין שכן. אגב, זאָגט מען דיר, דאָס דיין שוועסטערל, אַ מיידעל פון אַ יאָהר 17, איז פערדעכטיג און מען פיהרט זי, מען האָט געפונען ביי איהר עפּעס אַ צעטעל, זי האָט געזאַמעלט צווישען חבר׳טעס ביז שוין אַ רובעל צוויי פאַר די רעוואָלוציאָנערען פון ביאַליסטאָק. אינדערפריה שטעהסטו אויף און דו ווילסט דיר נעהמען דיין צייטונג צו לעזען. דיין צייטונג בעקומסטו נישט מעהר, מען האָט דאָס בלאַט ביינאכט קאָנפיסקירט און דעם רעדאַקטאָר האָט מען איינגעזעצט. דו געהסט אַרויס אין גאַס אַריין, דו געהסט אַביסעל פערטראַכט און קלערסט וועגען דיין פרנסה. פּלוצלינג ווערט אַ געלויפעריי און דו לויפסט אויך, דו הערסט עטליכע שאָסען און דו בעהאַלסט דיך אין אַ טויער. אַ שעה שפּעטער ווערסטו געוואָהר, אַז דיין געשוועס־טער־קינד איז דערשאָסען געוואָרען, בלויז צופעליג, מען האָט געציעלט אויף איינעם, וואָס מען האָט איהם גערופען „שטעה“ און ער האָט זיך נישט באַלד אָבגעשטעלט, און געטראָפען האָט מען דיין גע־שוועסטער־קינד. דו געהסט אַ שריט ווייטער, און אַ פּאַטראָל שטעלט דיך אָב. מען בעזוכט דיך פון קאָפּ ביז צו די פיס, און אגב קוקסטו דיך אַרום שפּעטער, אַז עס פעהלט דיר דיין פּאָרטמאָנעע און אַ גאָלדען זייגערעל. דו געהסט אַריבער איבער די גאַס שוין בשלום און קומסט אַריין צו דיינעם אַ סוחר, מען איז דיך מכבד מיט אַ פּאָר־טפעל פּראָטעסטען, און אגב דערצעהלט מען דיר, אַז אין פינף, זעקס נייע שטעדט זענען געווען נייע פּאָגראָמען און דיין ביסעל האָב און גוטס איז נישט מעהר ווערט קיין קאָפּעקע. דו געהסט פון דאָרט אַריין צו אַ צווייטען, דו הערסט דאָרט דאָס נייעס, אַז אין לויף פון די לעצטע פיער טעג זענען אַרויסגענומען געוואָרען אין דער פּאָליציי העכער 3000 אויסלענדישע פּעסער און אַז דער עולם לויפט ווי פון אַ פייער אַרויס פון רוסלאַנד. די אָרימע עמיגרירען, די רייכערע פאָהרען אַרויס. עס פאַלט אויף זיי אַ גאָט׳ס פּחד. דו קומסט אַהיים און הערסט, אַז מען האָט דיר דערווייל דיין זוהן גענומען און אַוועקגעזעצט אין ציטאַדעל. דיין זוהן איז עפּעס ווירק־

ליך „אַריינגעמישט”, און טויט-שטראָף דורך שיסען אָדער הענגען איז נישט איינע פון די זעלטענע זאַכען; דיין ווייב ליעגט און חלש׳ט, דו מוזט לויפען ווידער אין דער גאַס אַריין; עפּעס אַ שכן קומט צו דיר אַריינצולויפען און זאָגט דיר, אַז אָט קומט ער פון דער גאַס, אַז היינט טאָר מען נישט מעהר אַרויס, עס איז סכּנת-נפשות: עפּעס אַ באָמבע האָט מען געוואָרפען און אַ ראָטע קאָזאַקען איז אָנגעקומען און יעצט גיסט זיך בלוט אין די גאַסען. דו ציטערסט אַ מינוט און בלייבסט און פערגעסט באַלד און ווערסט גלייכגילטיג. עס קלינגט ביי דיר. דו מאַכסט אויף די טהיר און עס קומען אַריין אַ שטיק עקס, אַכט קאָמוניסטען אַנאַרכיסטען, אָדער גלאַט באַנדיטען. איינער שטעלט זיך ביי דער טהיר, איינער ביי דער אייזערנער קאַסע, איינער ביי דער הינטער-טהיר, איינער דאָ איינער דאָרט, און צוויי האלטען דיר ברויניגס-רעוואָלווערען פאַר׳ן קאָפּ. מען פערלאַנגט פון דיר 500 רובעל און מען שיסט אויס — שפּעטער אַביסעל קומט אַ דעפּוטאַציע פון דיינע אַרבייטער. עפּעס ווידער אַ נייער שטרייק. די הוספה, וואָס דו האָסט געגעבען פאָריגע וואָך, רעכענט זיך נישט און מען פערלאַנגט נייע קאָנדיציעס און הויפּטזעכליך פערלאַנגט מען, אַז דו זאָלסט פערגרעסערען דיין פאַבריק און די צאָהל פון די אַרבייטער. דו טענה׳סט און בעווייזסט, אַז דו ביזט אַליין אַ פּראָלעטאַריער, און מען לאַכט פון דיר. ענדליך איז די נאַכט געקומען און דו געהסט נאָך אַרויס אויף אַ מינוט צו אַ שכן, עס איז אַ נויטיגער גאַנג, אין דער איילעניש האָסטו פערגעסען דיין פּאַספּאָרט מיטצונעהמען, און דער ערשטער פּאַטראָל, וואָס טרעפט דיך פיהרט דיך אַוועק אין פּאָליציי אַריין. ביינאַכט, ווי דו זיצסט צוזאַמען מיט עטליכע הונדערט מערדערס און קעשענע-גנבים, הערסט דו פּלוצלינג, אַז אויף דער גאַס איז שמחה וששון: אַ רעוואָלוציע איז אויסגעבראָכען און עטליכע הונדערט מענשען זענען געפאַלען. עס וועט נאָך עטליכע טעג דויערען, ביז דו וועסט וויסען, צי עס איז נישטאָ דערונטער ווער פון דיין הויז-געזינד. דאָס איז דער קיצור שולחן-ערוך פון אַ טאָג לעבען אין רוסלאַנד!

מען וואַרט און מען ווייס אַליין נישט אויף וואָס, מען האָפּט און מען ווייס אַליין נישט אויף וועמען, מען הויבט די אויגען צו

אַלע פיער עקען פון דער וועלט און מען גלויבט אַליין נישט, אַז עס איז דאָ אַן׳אויסוועג. און דאָך זאָגט מען זיך, אַז הילף מוז קומען, זי מוז! אָנפאַנגס איז דער משיח אויף וועלכען מיר האָבען געוואַרט אין האָפנונג און אין אַנגסט, געוועזן די דומאַ. נישט אַזוי וואָס מיר האָבען געגלויבט, אַז די דומאַ וועט קומען און מיט איין פעדער-שטריך ענדערען גאַנצע וועלטען — ניין, אַזוי נאַאיוו זענען נאָר די אויסנאַהמס-נאַראָנים געוועזן, די וואָס גלויבען אין פּאַרלאַמענטען און קענען די געשיכטע פון דער פראַנצויזישער רעוואָלוציע און האָבען אַזוי ליעב אומעטום צו מאַכען אַנאַלאָגיעס און פערגעסען דערביי, אַז דאָ האָט מען צו טהון נישט מיט פראַנצויזען, נאָר מיט טאַטאַרען, מיט וואַנדאַלען, מיט אַזעלכע וואָס נאָך אין יאָהר טויזענד-ניינהונדערט און זעקס קאָנען זיי נישט אַנדערש ווי אַריינשלאָגען נעגעל אין מענשליכע קעפּ און אויפשניידען בייכער פון קינדער, און אַרויסרייסען צונגען ביי נאָך לעבעדיגע מענשען.

ווען מ י ר האָבען געגלויבט אַביסעל אין דער דומאַ, איז עס נאָר געוועזן, וואָס מיר האָבען דיזעלבע בעטראַכט עפּעס ווי אַן׳אמת׳ע פרייע פּרעסע, עפּעס אַ צייטונג וואָס מען קאָן איהר פאָרט נישט אַזוי לייכט דאָס מויל פערמאַכען און וואָס דאָס ביסעל אייראָפּאַ און די גאַנצע ציוויליזירטע מענשהייט וועט זי מוזען לעזען און וועט לעזען און זעהען. מיר האָבען מינוטענווייז אָבגעזיפצט און אָבגעאָטעמט פון אונזערע אונמענשליכע צרות. אוי, אוי וועט דאָס זיין אַביסעל אַ צייטונג, און אויגען וועלען די אַבאָנענטען אין אייראָפּא און אַמעריקא מאַכען פראָסט ווי משוגענע! אָט, האָבען זיי דאָ אַ רוסלאַנד אונטער דער נאָז, אַ לאַנד, אין וועלכען זיי שטעקען אַריין זייערע מיליאַרדען, און מיט וועלכען זיי שליסען אַליאַנסען און מיט וועלכען זיי זוכען פריינדשאַפט צו מאַכען, און ווייסען פון זייערע הענד און פיס, מיט וועמען זיי האָבען דאָ צו טהון און אַז דאָס איז דאָס געפעהרליכסטע, מיט וועמען זיי שפּיעלען זיך און אַז באמת וואוינט האַרט נעבען זיי אַ ראַסע, וואָס אַלע וואַנדאַלען און אַלע באַרבאַרען און אַלע ווילדעסטע שבטים פון אַלע צייטען האָבען געמעגט געהן צו זיי אין דער שולע. איידער די דומאַ איז געוועזן, האָבען מיר אָפט געהערט מיינונגען אין אייראָפּא, און אפילו פון די-

ליבעראַלסטע בלעטער, אַז די הערדען רעוואָלוציאָנערען אין רוסלאַנד ווענען ליידער צו עקסטרעם און געהען אָפט צו ווייט און פערלאַנגען צופיעל און שטערען דאַדורך די רעגירונג, וועלכע האָט זיי געגעבען, און וועלכע גיט זיי אַלץ וואָס איז דערווייל נאָר מעגליך צו געבען. מיר האָבען עס דאָ געלעזען און מיר האָבען געפלעגט צו פּלאַצען פאַר צרות. יעצט וועניגסטענס איז דאָס אויסלאַנד אַביסעל ערשיטערט געוואָרען אין זיין גוטמוטיגען גלויבען. דער איינציגער משיח אויף וועלכען דאָס פאָלק אין רוסלאַנד וואַרט אין זיין אונמענשליכען אומגליק, איז די עפענטליכע מיינונג אין אויסלאַנד. די איינציגע האָפנונג, וואָס מילדערט נאָך אַמאָל זיינע ליידען אויף מינוטען, איז דער בטחון, אַז דער טאָג וועט קומען, וואָס אייראָפּא און די ציווילזירטע וועלט וועט זיך מוזען אַריינמישען. דאָס פאָלק אַליין ווייס נאָך נישט אין וועלכער פאָרם דאָס וועט זיין, און אויף וואָס פאַר אַנ׳אופן דאָס וועט געשעהן, אָבער טונקעל און אונבעשטימט שוועבט דאָס דאָזיגע פאַר זיינע אויגען, און ער וואַרט און האָפט און בענקט נאָך דעם.

אַזוי איז געוועזען דאָס פורכטבאַרע בלוט-באָד פון ביאַליסטאָק. וואָס ווייסט איהר דערפון, ווען איהר לייענט וועגען דעם? וואָס קאָנט איהר דערפון וויסען? איך האָב אַ טייל דערפון אַליין מיט מיינע אויגען געזעהן. איהר וואָלט עס מוזען אַליין זעהן, כדי צו וויסען וואָס עס איז געשעהן אין יאָהר טויזענד נײַנהונדערט און זעקס אין ליכטיגע העלע טעג ווערהרענד די זון האָט געשיינט. די רעגירונג מיט איהרע מיליטער-קרעפטען איז בעפאָלען אַ גאַנצע שטאָדט און האָט זי אויסגעשאָכטען, און ווי געשאָכטען! מיט די אונמענשליכסטע, גרויזאַמסטע, באַרבאַרישסטע עינויים קשים, וואָס אַ פאַנטאַזיע קאָן זיי זיך נאָר אויסמאָלען!

פערצייהט מיר, איהר מערטירער, פערצייהט מיר, איהר שאָטענס, וואָס איהר שוועבט נאָך אַרום איבער אַלע ווינקעלעך, פערצייהט מיר אויך איהר, איבערגעבליבענע יתומים׳לעך און אומגליקליכע אַלמנות און פערוואָגעלטע טאַטעס און מאַמעס; דער שמערץ איז נאָך נײַ און איך ווער רויט און מוז אַראָבהענגען די אויגען — אָבער פערצייהט מיר, איך קאָן נישט אַנדערש; איך פיהל אַ מין שאָדענ-

עס איז
פרייד, אַז אַזוי געקומען. ענדליך, ענדליך וועט אייראָפּא הערען און וועט בעגרייפען. אייער טויט, דער טויט פון איבער הונ־דערט מענשען, און די וואונדען פון הונדערטער פערוואונדעטע, און די שמערצען פון טויזענדער, וועלכע זענען געבליבען, איז נויטיג געוועז. ענדליך וועט מען דרויסען בעגרייפען און וויסען ווי וויים עס האַלט דאָ. אייראָפּא האָט זיך גערירט. אינטערפעלאַציעס זענען געוועז אין די פּאַרלאַמענטען פון אַלע ציוויליזירטע לענדער. אויך ענגלאַנד האָט שוין אָנגעהויבען צו רעדען. אַ הילף מוז קומען, זי מוז.

צווייטער בריעף

וואַרשא איז זיך צולאָפען. אין לעצטען דאָנערשטאָג איז אויסגעפאַלען דער פעטער־פויל־יום־טוב און אין דעם טאָג האָט מען געזאָגט וועט זיין דער פאָגראָם. אין פאָריגען יאָהר ווען מען האָט זיך געריכט אַמאָל אויף אַ פאָגראָם, איז די זאַך געווען נאָך נישט אַזוי שרעקליך: אַ פאָגראָם האָט מען געוואוסט ווערט געמאַכט פון כוליגאַנעס, און געגען כוליגאַנעס איז פאַרהאַנען, ווי עס איז, נאָך עפעס אַ שטיקל עצה — דער זעלבסט־שוץ. עטליכע טויזענד יודען מיט גוים וועלען שיצען. יעצט ווען מען רעדט פון אַ פאָגראָם, דאַן הייסט עס: אַ זיכערער טויט מיט אונמענשליכע עינויים; אַ פאָגראָם, ווייס מען, ווערט יעצט געמאַכט „בהכשר הרב דפה" — פון דער רעגירונג אַליין און דורך דעם מיליטער, און געגען מיליטער מיט ביקסען און שווערדען און האַרמאַטען און פולעמיאָטען איז קיין עצה נישטאָ. אַ מהומה איז געקומען איבער הונדערטער טויזענדער מענשען. עטליכע טעג איז דער עולם געווען עפעס ווי פערשטיינערט און האָט אַרומגעשוועבט ווי די שאָטענס, שטום און בלייך, מיט אַ געגליווערטען שרעק. פלוצלינג, גאָר אין די לעצטע טעג, איז מיטאַמאָל אַ נערוועזע לעבעדיגקייט געקומען איבער אַלע און ווי אַ שגעון איז געפאַלען איבער גרויס און קליין. מען האָט אָנגעהויבען לויפען איבער קאָפּ און פוס. פינף, זעקסהונדערט אויסלענדישע פאַספאָרטען זענען אין לויף פון אַ טאָג גענומען געוואָרען. די רייכערע זענען געלאָפען קיין אויסלאַנד. די אָרימערע זענען געלאָפען וואוהין זייערע אויגען האָבען זיי געטראָגען, די אָרימע זענען אַרויס נאָך מיטוואָך ביינאַכט, אין די נאָהנטע דערפער, אין זומער־וואוינונגען און דער רעשט האָט אָנגעהויבען זיך אַרומצוקוקען נאָך קעלערס און בוידעמס, וואו מען זאָל זיך קאָנען פערגראָבען. אַ מאַמע, האָב איך געזעהן, האָט אַרויסגעריסען פון

וויעגעל אַ שלאָפענדיג קינד, און האָט עס אָנגעהויבען פּלוצלינג שטאַרק צו קושען און האָט שטיל געוויינט. אויף דזיעלנא-גאַס זענען פון אַ הויף, וואו עס וואוינען צוויי הונדערט יודען, הונדערט מיט אַכציג אַנטלאָפען. אַ יוד אַ שכן, וועלכער האָט אַ גאַלאַנטעריע-געשעפט, איז געשטאַנען דעם גאַנצען מיטוואָך-טאָג און האָט פּערפּאַקט בעזונדער יעדעס שטיקעל און האָט זיך מכין געווען. אויף דער גאַס זענען דעם גאַנצען מיטוואָך הונדערטער דראָשקעס געפלויגען, געפּאַקט מיט פּאַסאַזשירען און זאַכען. די באַהנהויפען זענען געווען איבערפולט. עס האָבען נישט געקלעקט קיין בילעטען פאַר פּאַסאַזשירען. אין די וואַגאָנען איז געווען ענג צום אומקומען. וואַרשא איז זיך צולאָפען.

און אָפּט כאַפּ איך זיך דערביי, ווי איך זיץ, דעם קאָפּ אָנגעשפאַרט אויף דער האַנד, און איך קלער און קלער: רבונו של עולם! איז דאָס נישט אַ בייזער חלום? וואָס טהוט זיך דאָ מיט אונז און וואו זענען מיר? דאָס איז מיין רעכטע האַנד און דאָס איז מיין לינקע. מיר זענען נישט אין מיטעל-אַפריקאַ ביי די ווילדע, און דאָס האָט פּאַסירט נישט אין פינסטערען מיטעל-אַלטער. וואָס טהוט זיך דאָ? אין צוואַנציגסטען יאָהרהונדערט, אין מיטעל-אייראָפּאַ, אין דעם בליהענדיגען וואַרשא אַנטלויפען הונדערטטויזענד מענשען פּלוצלינג אין אַ שעהנעם פריהמאָרגען — פאַר וואָס? ווייל מען האָט מורא, אַז מענשען זאָלען נישט איבערפאַלען און הרג׳נען, מען האָט מורא, אַז די רעגירונג, די אייגענע רעגירונג, זאָל נישט איבערפאַלען און הרג׳נען און וואו איז די ציוויליזאַציע? און וואו איז די מענשליכקייט? און וואו איז אייראָפּאַ? און פאַרוואָס רעדט מען נאָך פון מענשען-פרעסערס אין די ווילדע מדבריות? — פאַר עטליכע וואָכען האָבען מיר געלייענט ווי אין איטאַליען איז דער וועזוף אויפגעבראָכען און הונדערטער טויזענדער מענשען זענען געלאָפען זיך ראַטעווען. אויך האָבען מיר געלייענט פאַר עטליכע וואָכען, ווי אין סאַן־פראַנציסקאָ איז אַן ערדציטערניש געוואָרען און הונדערטער זענען געלאָפען וואוהין די אויגען האָבען זיי געטראָגען, אום דאָס לעבען צו דערהאַלטען. און דאָרט האָבען מיר געהאַט צו טהון מיט נאַטור-כוחות, מיט ווילדע עלעמענטען! און די רעגירונגען זענען געקומען פון ארבע כנפות הארץ און האָבען געשיקט קאָנדאָלענץ-טעלעגראַמען קיין איטאַליען און

קיין אַמעריקאַ, און האָבען אויסגעדריקט זייער טיעף מיטלייד איבער דעם אומגליק, וואָס די נאַטור האָט אָנגעמאַכט. אין וואַרשאַ אָבער איז נישטאָ קיין וועזוף, און אויך ערד-ציטערנישען קומען אין דער געגענד קיינמאָל נישט פאָר — אין וואַרשאַ איז נאָר פאַרהאַן אַזעלכעס, וואָס איז ווילדער פון די ווילדעסטע עלעמענטען: אַ רעגירונג מיט קאָזאַקען און האַרמאַטען. און פאַר דער דאָזיגער ווילדער נאַטור-קראַפט, וואָס האָט אָנגעהויבען פלוצלינג אויפצוברעכען, זענען דעם עלפטען יולי 1906 הונדערטער טויזענדער מענשען געלאָפען וואו נאָר זייערע אויגען האָבען זיי געטראָגען. עס וואָלט נאָך פאַסען, אַז די רעגירונגען פון ארבע כנפות הארץ זאָלען אויך דאָ אַהערשיקען קאָנדאָלענץ-טעלעגראַמען איבער דעם אומגליק, אַנטקעגען וועלכען אַלע מענשליכע קראַפט איז צו שוואַך. צו וואָס נאָך די ליגענס? צו וואָס די קאָמעדיעס? וואָס דרעהען זיי נאָך מיט זייער מענשליכקייט און מיט די מענשען-רעכטען און מיט פרידענס-קאָנפערענצען און מיט שוץ-פעראיינען פאַר חיות? קאָנען זיי זעהען, ווי נעבען זיי, האַרט ביי דער נאָז, ווערען טאָג-טעגליך הונדערטער מענשען געשאָכטען און געמאַטערט און ענטווירדיגט און קאָנען גאָרנישט דערצו טהון, אָדער עס לויהנט זיי זייער פאָליטישער עסק נישט דערצו עפּעס צו טהון — טאָ זאָלען זיי וועניגסטענס שווייגען.

בין־כך־וכך טהוט די דומא דאָס איהריגע, און אין דער היינטיגער וואָך איז פיעל גערעדט געוואָרען איבער דער אידישער פראַגע. די דומא-קאָמיסיע, וועלכע איז געשיקט געוואָרען קיין ביאַליסטאָק האָט אָבגעגעבען דין-וחשבון. די מעשיות, וועלכע ווערען דערצעהלט פון ביאַליסטאָק, זענען אַזוי שרעקליך, אַז זיי שטייגען איבער אַלע פריוואַטע נאַכריכטען, וועלכע מיר האָבען ביז יעצט בעגעגענט אין ציי־טונגען. זעלבסטפערשטענדליך, טהוט אויך די רעגירונג דאָס איהריגע: זי האָט פערעפענטליכט אַ בעריכט וועגען ביאַליסטאָק, וואָס איז געשריבען אין דעם בעקאַנטען נוסח פון שטענדיג. מיט רעכט בעמערקט די צייטונג „ריעטש", אַז דער דאָזיגער בעריכט האָט געקאָנט ווערען אָנגעשריבען אין פעטערבורג אַליין, אויך ווען די רעגירונג וואָלט נישט געהאַט געשיקט אַ דעלעגאַט קיין ביאַליסטאָק, און אַפילו גאָר אינגאַנצען פאַר'ן פאָגראָם. עס איז דער אייגענער נוסח, ווי ער איז געווען

אָנגעשריבען נאָך קישיניעוו, האָמעל, זשיטאָמיער, קיעוו, אָדעס און הונדערט אַנדערע פּאָגראָם-שטעדט: „עפּעס אַ צופאַל איז געווען, עס האָט איינער אויסגעשאָסען, און מען האָט געמיינט, אַז עס איז אין די פּראָצעסיע אַריין, און אַזוי ווי רעוואָלוציאָנערען זענען דאָ אין ביאַליסטאָק געגונג, האָט מען זיך גענומען נוקם זיין אָן זיי. נאַטירליך, האָט דאָס מיליטער נישט דערלאָזט, עטליכע מענשען זענען אומגעקומען פוןביידע זייטען.״ איבעריגענס, איז די רעגירונג מבטיח צו שיקען אהין נאָך איין עקסטראַקאָמיסיע פון סענאַטאָרען. חוץ דעם גיט די רעגירונג אין אַלערהעכסטען נאָמען אַ דאַנק דעם מיליטער פאַר זייער גוטע אַרבייט.

אָט דאָס אונגעפעהר איז דער נוסח פון דער רעגירונגס-פּראָקלאַמאַציע: צו וואָס די רעגירונג שרייבט דאָס אַזוי, ווייס קיינער נישט, גלויבען גלויבט דאָך איהר קיין איינציגער מענש נישט, און חוץ דעם זענען דאָך דאָ גענוג מענשען, וועלכע האָבען אַלעס געזעהען מיט אייגענע אויגען, און אַ חוץ דעם איז דאָך דאָ אַ דומא-קאָמיסיע, און אַ חוץ דעם האָט אַפילו דער דעלעגאַט פונ׳ם מלוכה-ראַט אַליין זיך אָנפאַנגס פערפּלוידערט און האָט אַלעס אויסגעזאָגט. אָבער אלה תולדות רוסלאַנד! אַ רעגירונגס-בעריכט אָהן אַ ליגען טאָר נישט זיין! נאַטירליך איז געקומען שפּעטער דער דעפּוטאַט יאַקאָבסאָן אין דער דומא און האָט געזאָגט: „ערשט נאָך דעם בעריכט פון דער רעגירונג, האָב איך פערשטאַנען, אַז איך בין גאָרנישט אַזוי מאַכטלאָז, ווי איך האָב אַ.עמאָל געגלויבט. איך האָב ערשט יעצט פערשטאַנען די בקשות פון די פאַמיליעס פון די געהרג׳טע און פערוואונדעטע, צו דערצעהלען, וואָס און ווי אַלעס איז געשעהן.״ און דער אייגענער יאַקאָבסאָן, איינער פון דער דומא-קאָמיסיע, רופט מיט אַ קרעפטיגער שטימע: „די פּאָליציי צוזאַמען מיט דעם מיליטער האָט געמאַכט דעם פּאָגראָם. אומעטום, וואו פּאָליציי און מיליטער זענען נישט געווען, איז אויך קיין פּאָגראָם נישט געווען! אין דער סוראסקא-גאַס, וואו עס וואוינען לויטער יודישער פּראָלעטאַריאַט, איז קיין פּאָגראָם נישט געווען — ווייל דאָס מיליטער און די פּאָליציי, וועלכע האָבען מורא פאַר אַ שאָס, האָבען פּראָסט מורא געהאַט דאָרט אהין זייער נאָז אַריינצושטעקען.״ און ווייטער זאָגט דער אייגענער יאַקאָבסאָן: „דער ביאַליסטאָקער פּאָגראָם

איז געבויט לויט דעם בעקאנטעם מוסטער, וואָס דער פירשט אוראָסאָוו האָט אונז מגלה געווען: די רעגירונג האָט איהם געמאַכט מיט דער הילף פון געדונגענע באַנדעס: דער חילוק איז נאָר, וואָס אין דעם לעצטען פּאָגראָם האָט אויך דאָס מיליטער שוין עפענטליך מיטגעאַרבייט.״ און יאַקאָבסאָן ענדיגט מיט די ווערטער: „צום ערשטען מאָל קאָן יעצט די יודישע בעפעלקערונג דורך מיין פערמיטלונג זיך ווענדען צו אייך, איהר פערטרעטער פון דעם רוסישען פאָלק, כדי איהר זאָלט וויסען, אַז נישט דאָס רוסישע פאָלק אָרגאַניזירט פּאָגראָמען, דאָס איז אַ געמיינע מסירה. דאָס רוסישע פאָלק איז אַ געגנער פון פּאָגראָמען; עס ווענדעט זיך צו אייך, כדי איהר זאָלט אַרויסזאָגען, דאָס די מענשען, פון וועלכע עס בעשטעהט דאָס יעצטיגע מיניסטעריום, קאָנען נישט בלייבען ביי דער רעגירונג, נאָר מוזען אָבגעגעבען ווערען צום שטראָף־געריכט.

דריטער בריעף

די דעפעשע פון פעטערבורג, וועלכע איז היינט דורכגעפלויגען די גאַנצע וועלט ברענגט די דאָזיגע טרויקענע נאַכריכט: „לויט אַנ׳אוקאַז פונ׳ם צאַר איז די דומא דעם 21-טען יולי געוואָרען פונאַנדערגעלאָזען. די נייע דומא וועט ווערען צונויפגערופען דעם 5-טען מערץ 1907. די בעדינגונגען, לויט וועלכע די נייע וואַהלען וועלען ווערען דורכגעפיהרט, וועלען ערשט שפעטער בעקאַנטגעמאַכט ווערען, גארעמיקין איז אין דעמיסיע, זיין שטעל פערנעהמט סטאָליפין, וועלכער בלייבט אויך יעצט מיניסטער פון אינערען. פעטערבורג איז ערקלערט אין „שטאַרקער אויפזיכט". (גאַנץ קיעווער גובערניע איז ערקלערט אין קריעגסצושטאַנד. דער גרעסטער טייל פון די מיטגלידער פון דער דומא איז אַרויסגעפאָהרען קיין פינלאַנד, אום דאָרט זיך בעראַטען"...

ובכן האַלטען מיר שוין ווידער ביים אָנפאַנג. ה׳ נתן וה׳ לקח — דער צאַר האָט געגעבען אַ דומא און דער צאַר האָט גענומען. עס איז נאָך אַ חסד פון זיין ליעבען נאָמען, וואָס מען איז מבטיח, אַז אַ נייע דומא וועט צונויפגערופען ווערען אין 1907. ווער עס קען רוסלאַנד, וואָלט זיך גאָרנישט וואונדערען, ווען ער וואָלט לעזען, אַז די נייע דומא וועט ווערען צונויפגערופען אין 1917 אָדער 1927. צעהן יאָהר פריהער אָדער צעהן יאָהר שפעטער שפיעלען קיין ראָלע נישט אין רוסלאַנד, וואו אַלץ וואָס ווערט געגעבען, ווערט געגעבען נאָר פון איי גענער גנאָד, און נישט ווייל עס קומט און נישט ווייל אַ פאָלק האָט עס פערלאַנגט און האָט עס זיך גענומען. צעהן יאָהר פריהער אָדער צעהן

יאָהר שפּעטער שפּיעלען דאָך אויך קיין ראָלע נישט בּיי עפּעס אַ סאַטראַפּ אין אַזיען, וואָס, וויל ער — טהוט ער זיך אַזוי, און וויל ער — טהוט ער זיך אנדערש. ס׳איז נאָר איין אומגליק, וואָס אייראָפּא פערשטעהט נאָר אייראָפּעאיש און האָט נאָר אייראָפּעאישע בּעגריפען און איבּערזעצט זיך אַלעס נאָר אין איהרע אייגענע בּעגריפען. ווען זי לייענט דאָס וואָרט „דומא”, איבּערזעצט זיך דאָס אין „פּאַרלאַמענט”, און „פונאַנדערלאָזען” הייסט בּיי איהר „פונאַנדערלאָזען” אויף אייראָפּעאיש, און „נייע וואַהלען” הייסען בּיי איהר „נייע וואַהלען” לויט דעם בּעגריף פון אייראָפּא — און דעריבּער האָבּ איך מורא, פערשטעהט מען דרויסען אין אייראָפּא גאָרנישט, וואָס עס טהוט זיך דאָ בּיי אונז. זיי מיינען, אַז זיי האָבּען צו טהון מיט דייטשלאַנד, אָדער עסטרייך, אָדער זיי האָבּען צו טהון מיט נאַפּאָלעאָן דעם דריטענס אַנ׳אויפלעזען פון אַ פּאַרלאַמענט און זיין עצה פון אַ מיליטער-דיקטאַטור. דאָס איז אַלעס זעהר שעהן און איז פּאַרלאַמענטאַריש און קומט פאָר אין דער בּעסטער געזעלשאַפט — אָבּער ווען מען בּעציהט דאָס דאָזיגע אויף רוסלאַנד, דאָ געהט איינעם אַ פראָסט אַריבּער איבּער דעם לייבּ און דאָס בּלוט ווערט גערונען אין די אָדערען. דאָ בּיי אונז אין רוסלאַנד בּעדייט נישט די פּאָליטיק פאַר׳ן פאָלק — אַ פּאָליטיק, בּיי וועלכער דאָס פאָלק קאָן זיך זיצען אָוועגדס אין לאָקאַל בּיי אַ גלאָז בּיער און לייענען די דאָזיגע דעפּעשען און זיך צוהיצען און טרינקען און פּלוידערען איינער מיט דעם אַנדערען וועגען דער פּאָליטיק; דאָ בּיי אונז בּעדייט אַלעס — לעבּען און טויט. בּיי אונז ווערט געגעבּען אַ דומא — און הונדערטער קאָזאַקען רייטען דורך יעדע גאַס און עס פאַלען הונדערטער קרבּנות און הונדערטער פאַמיליעס בּעקלאָגען די „פרייהייט”; בּיי אונז ווערט געשלאָסען אַ דומא — און צוואַנציג שטעדט ווערען ערקלערט אין קריג גסצושטאַנד און טייכען בּלוט פליסען און אַ בּליהענדיגע געגענד ווערט פּלוצלינג אַרויסגעריסען ווי אַ סדום אָדער אַנ׳עמורה. אַ קלייניגקייט — מיר לייענען אַ דעפּעשע פון פּעטערבּורג, אַז די דומא איז פונאַנדערגעלאָזען — און דאַגעגען לייענען מיר בּאַלד, אַז פּעטערבּורג איז ערקלערט אין שטאַרקען אויפזיכטס-צושטאַנד, און בּעזונדערס לייענען מיר אויך אַ נאַכריכט, אַז אַכט גוואַרדיע-פּאָלקען זענען בּיינאַכט געשיקט געוואָרען פונ׳ם לאַגער אין קראַסנאָיע-סעלאָ קיין פּעטערבּורג, אום צו

זיין גרייט און אין פּעטערבורג הערשט אַ פּאַניק, ווי אין אַ טעאַטער אין וועלכען עס איז בעת דער פאָרשטעלונג אַ פייער אויסגעבראָכען. ביי אונז אַריינגעהן אין אַ דומא איז סוף-כל-סוף ווי אַריינגעהן אַלס בענדיגער אין אַ קליאַטקע פון ווילדע חיות, און דער וואָס איז אין דרינען בעווייזט סוף-כל-סוף נישט מעהר ווי נאָר קונצען און בראַוואורשטיקלעך און אַליין איז ער נישט זיכער קיין איינציגע מינוט מיט זיין אייגען לעבען. דערפאַר איז עס דאָך רוסלאַנד, און עס איז אַ „רוסישע" פרייהייט און אַ „רוסישע" דומא און אַ „רוסישע" קאָנסטיטוציע. עפּעס קומט עס מיר פאָר, ווי די מעשה מיט יענעם שדכן, וועלכער האָט הונדערט פּרימאַ-שידוכים פאַר אַנ'איינגעעקשנ'טער בת-יחידה, און אַז זי וויל נישט און זאָגט, אַז זי וועט חתונה האָבען נאָר פון ליעבע, נעהמט ער אַרויס זיין נאָטיץ-ביכעל און ער ערקלערט איהר, אַז ער האָט פאַר איהר גראָד אַ געפּאַסטען שידוך פון ליעבע אויך. מען האָט פאַר אונז אין רוסלאַנד געהאַט „פון פרייהייט אויך". לויט דעם פּאַראַגראַף און לויט דעם און דעם זאַקאָן און לויט דעם און דעם געזעץ זענען מיר פריי אויך. אַ גליקליך לאַנד, וואו עס איז פאַראַנען אַ פּאַראַגראַף און אַ קאָזאַק מיט אַ נאַגייקע אויף אַלצדינג, און אַפילו אויף פרייהייט!

און מאָרגען וואָס וועט זיין? און איבערמאָרגען? — עס קאָן זעהר געמאָלט זיין, אין דער נעכסטער דעפּעשע וואָס מיר וועלען בעקומען, וועט שטעהן: „פּעטערבורג איז ערקלערט געוואָרען אין ריעגסצושטאַנד". און דאַן ווידער מיט אַ דעפּעשע שפּעטער: „גאַנץ רוסלאַנד איז ערקלערט געוואָרען אין בעלאַגערונגס-צושטאַנד". יעדער, וואָס וועט זיך ווייזען אין גאַס, וועט ווערען געשאָסען. און דאַן ווידער מיט אַ דעפּעשע שפּעטער: „די מיליטער-דיקטאַטור איז געגעבען געוואָרען איבער גאַנץ רוסלאַנד. טרעפּאָוו איז דיקטאַטאָר". און דאַן ווידער: „די געוועזענע מיטגלידער פון דער געוועזענער דומא ווערען געזוכט, און אומעטום וואו זיי ווערען געפונען, ווערען זיי 1) אויפגעהאָנגען, 2) געשאָסען, 3) פערשיקט אין סיביריען און 4) געהרג'עט און געשלאָגען מכות-רצח פון יעדען אוריאַדניק און פון יעדען קלענסטען פּאָליציי-בעאַמטען אין מינדעסטען שטעדטעל, וואָס וויל זיך נוקם זיין פאַר די דברים רעים, וואָס די דאָזיגע פּריצים האָבען גערעדט

בימי גדלותם אויף די פאָליציי און אויף הייליגע הערען פון דער ביו-ראָקראַטיע". דערוויל, נאַטירליך, זענען אַזעלכע דעפעשען נאָר פאַנ-טאַזיעס, אָבער ווייט פון אמת זענען זיי פאָרט נישט. אין אַ טעלעגראַם פון פעטערבורג האָבען מיר שוין היינט געלייענט: „נאָכדעם ווי עס איז געוואָרען פעסטגעשטעלט, אַז דער מערדער פון גענעראַל קאָזלאָוו איז אַ יוד, האָט טרעפּאָוו ווידער אָנגעהויבען מיט דער גאַנצער קראַפט זיין אַגיטאַציע געגען די יודען. מען האָט מורא פאַר נייע פּאָגראָמען. פינף פאָלקען מיליטער זענען פונם לאַגער געשיקט געוואָרען קיין פעטערבורג".

ווערענד איך שרייב די דאָזיגע ווערטער, קומען אָלץ מעהר און מעהר פרישע טעלעגראַמען אָן פון פעטערבורג. עס איז אינטערעסאַנט אין די דאָזיגע טעלעגראַמען אויך דער אופן, ווי אין רוסלאַנד ווערט אַ דומא פונאַנדערגעלאָזען. ס'איז עפּעס אויף עכט רוסיש; איך גלויב נישט, אַז דער נישט-רוסישער לעזער וועט זיך מאַכען די ריכטיגע פאָר-שטעלונג דערפון. צוערשט איז אינטערעסאַנט די שעה: פיער אַ זייגער פאַרטאָגס איז דער אוקאַז בעקאַנט געוואָרען. גאַנץ פעטערבורג איז בע-לאַגערט פון מיליטער. שבת ביז צוועלף ביינאַכט איז אָנגעקומען מילי-טער אָלץ מעהר און מעהר: אינפאַנטעריע, קאַוואַלעריע, גוואַרדיע אויף די פערד, הוזאַרען, אולאַנען און טויזענד אַנדערע. אַרום דער דומא זענען אויסגעשטעלט הוזאַרען מיט בלאַנקע שווערדען. די דומא אַליין איז געשלאָסען; די פאָליציי בעוואַכט אַלע טהירען און טויערען, און אַריין און אַרויסגעלאָזען ווערען נאָר דער פּרעזידענט און די וויצע-פּרעזידענטען פון דער דומא. די מענשען וועלכע האַלטען דאָרט דעם בופעט, זענען ביינאַכט אויפגעוועקט געוואָרען פונם שלאָף און מען האָט פון זיי צוגענומען די שליסלען און מען האָט זיי געהייסען אַרויסנעה-מען זייערע כלים און זייערע זאַכען. דער פּרעזידענט פון דער דומא, מוראָמצעוו, ווערט געוואָהר וועגען דעם פונאַנדערלאָזען פון דער דומא ערשט אינדערפריה, ווי דער וויצעפּרעזידענט, פירשט דאָלגאָרוקאָוו, דערצעהלט איהם דאָס דאָזיגע נייעס. דער סעקרעטאַר פון דער דומא, פירשט שאַכאָווסקאָי, וואַרט פון אינדערפריה ביז דריי אַ זייגער נאָכמי-טאָגס, ביז מען וועט קומען פונ'ם מלוכה-ראַט און מען וועט אָבנעהמען פון איהם אַלע פּאַפּירען און אַלע אַקטען פון דער דומא, און אַז ער קאָן זיך נישט דערוואַרטען, געהט ער אַוועק און לאָזט אַלעס אויף גאָט'ס

בעראַט. די מיטגלידער פון דער דומא, וועלכע האָבען אין דער דומא ליעגען אויך זייערע פריוואַט-קאָרעספּאָנדענצען, האָבען זיך מורא צו ווייזען. אין דער רעדאַקציע פון „מיסל" ווערט פון פּאָליציי געמאַכט אַ רעוויזיע. דער רעדאַקטאָר זעלבסט, העררר סאָלאָמקא, איז אַ מיטגליד פון דער דומא און ביי איהם אין דער רעדאַקציע איז גראָד אַ פערזאַמלונג פון דעם צענטראַל-קאָמיטעט פון דער סאָציאַל-רעוואָלוציאָנערער-פּאַרטיי. דער רעדאַקטאָר בעהאַלט אין זיין אַרבייטסצימער דריי זעהר וויכטיגע מענשען פון דער פּאַרטיי. צוויי, ווי זיי זעהען, אַז עס איז שלעכט, שפּרינגען אַרויס דורך אַ פענסטער און אַנטלויפען. זעהר וויכטיגע פּאַפּירען ווערען פון דער פּאָליציי געכאַפּט און קאָנפיסקירט. דאָס גאַנצע לעבען אין פעטערבורג איז ווי אויסגעשטאָרבען. מען האָט מורא צו קוקען איינער דעם אַנדערען אין די אויגען. די גאַסען זענען לעער און טויט-שטיל.

און יעצט וואָס וועט ווערען? — נאַטירליך, אַז די דעפּוטאַטען פון דער דומאַ האָבען זיך ענטשלאָסען אין דער זיצונג פון שבת צו יענעם געפעהרליכען שריט, צו געבען אַ מאַניפעסט צום פאָלק, האָבען זיי דאָך געמוזט געװוּסט וויסען וואָס זיי טהוען. זיי האָבען דאָך געוואוסט, אַז דער דאָזיגער שריט וועט ציהען נאָך זיך דאָס פונאַנדערלאָזען פון דער דומא, און ווען זיי האָבען עס פאָרט געטהון, האָבען זיי עס דאָך מן הסתם געוואָלט; מן הסתם האָבען זיי דאָך געוואוסט ווי ווייט דאָס פאָלק שטעהט שוין גרייט בחרבו ובקשתו און ווי ווייט די אַגראַר-רעוואָלוציע איז שוין פערטיג און ווי ווייט מען קאָן זיך שוין פערלאָזען אויף דער בעוואָפענטער מאַכט פון די אַרבייטער. יעצט וועט דאָס בלוט רינען אין די גאַסען — און פאָרט האַלטען מיר דאָך ערשט ביי די ערשטע שורות פון דער הקדמה צו דער רעוואָלוציע. איך האָב נאָך מורא, אַז די דומאַ, וועלכע האָט ביז יעצט געפיהרט מיט זעהר פיעל טאַקט די פּאַסיווע פּאָליטיק, האָט פאָרט געמאַכט אַ צו איבערגעאיילטען שריט און האָט זיך געלאָזט צו איהר מאַניפעסט פּראָוואָצירען פון מענשען, וועלכע האָבען נאָר דערויף געוואַרט, אום פון איהר פּטור צו ווערען.

און פאָרט איז אַ שאָד די דאָזיגע דומא! דען ווען אויך זי האָט אונז גאָרנישט פּראַקטישעס געגעבען, האָט זי פאָרט געגוג נוצען גע-

בראַכט דערמיט, וואָס זי האָט געהאָלפען אייראָפּא אויפקלערען איבער אונזער אמת׳ען צושטאַנד. אייניגע גלענצענדע רעדעס וועלען נישט פערגעסען ווערען, ווי למשל די רעדע פון ווינאַווער איבער דעם פאָר־וואורף, וואָס די רעגירונג מאַכט דער יודישער יוגענד, אַז זי איז רע־וואָלוציאָנער. „איהר האָט אונז אין ענגשאַפט אריינגעקוועטשט, אין עלענד און אָהן שום רעכט. איהר האָט אונז צום אָפּפער אהינגעוואָר־פען צו די ווילדע ליידענשאַפטען פון דער פינסטערער מאַסע, וועלכע איהר האָט אָנגערייצט אויף אונז. און דאַן קומט איהר און זאָגט: צווי־שען אייך זענען פאַרהאַנען מענשען, וועלכע ווילען זיך נישט מעהר לאָזען דריקען, גיט זיי אונז אַרויס, וועלען מיר אויפהערען אייך צו־הרג׳ענען! איהר מוזט אָבער פערשטעהן, אַז יעדע געדולד פּלאַצט אַמאָל, און איהר האָט גאָרנישט דאָס רעכט צו פערלאַנגען, אַז אונזער יוגענד, וואָס האָט זיך אַזוי פיעל אָנגעזעהען, ווי זייערע עלטערען האָ־בען געליטען, זאָל יעצט קומען פריעדליך און רוהיג און זאָל אויס־שטרעקען דעם האַלז און זאָל זיך לאָזען קוילען. איהר אַליין האָט גע־מאַכט די יוגענד פאַר רעוואָלוציאָנערען!" — אָדער די נאָך גלענצענ־דערע רעדע פון ראָדיטשעוו געגען דער רעגירונג, וועלכע וויל בכל אופן שהוא דעם אמת פערגראָבען און נישט הערען און נישט לאָזען הערען, וואָס די דומא-קאָמיסיע דערצעהלט פון ביאַליסטאָק. „פאַרוואָס פיהרט די רעגירונג פאָלעמיק מיט אונז? פאַרוואָס האָבען די דומא־דעפּוטאַטען אין ביאַליסטאָק געאַרבייט ווי פּריוואַט-מענשען, ווי צייַ־טונגס-קאָרעספּאָנדענטען? ווייל זי שטרעבט נישט צו דעמזעלבען וואָס מיר שטרעבען, ווייל זי שטרעבט דערצו, אַז דער נאַקעטער אמת זאָל נ י ש ט אַרויסקומען. יעדער רוסישער טשינאָווניק ווייס, אַז עס איז פאַרהאַנען איין אמת, וועלכען ער טאָר נישט אויסזאָגען און אַז פאַר יעדען געזאָגטען ליגען וועט ער ווערען גוט בעלויהנט. יעדער טשינאָוו־ניק, וועלכער איז געשיקט געוואָרען קיין ביאַליסטאָק, ווייס, אַז ווען ער וועט שיקען צום מיניסטער פון אינערען אַ ליגנערישע נאַכריכט, און אַפילו ווען דער ליגען וועט דאַן אַרויסקומען, קאָן ער אויך דאַן ווערען חבר פון מיניסטער סטאָליפּין. יעדער טשינאָווניק, יעדער גובער־נאַטאָר ווייס דעמזעלבען אמת, וועלכען דער פירשט אוראָסאָוו האָט אויסגעזאָגט, און קיינער פון זיי וואָגט נישט דעמזעלבען אויפצודעקען.

דאָס גאַנצע אינערען-מיניסטעריום ווייס, אַז דאָס לייכטסטע מיטעל צו ווערען דער הויפּט-מיטאַרבייטער פון סטאָליפּין איז: אָנצוהויבען זיין קאַריערע פון ליגנערישע נאַכריכטען. אַזוי האָט מען זיך נוהג געווען אין דעם דעפּאַרטאַמענט פון דעם יוסטיץ-מיניסטער מוראַוויעוו און אַזוי איז מען זיך נוהג יעצט אין דעם פּאָליציי-דעפּאַרטאַמענט אין דער רעגירונגס-צייט פון סטאָליפּין. און וואָס מיינט איהר? קאָנען מיר זיך דערוואַרטען אַנ'אמת פון דעם דאָזיגען מיניסטער סטאָליפּין? איך מיין, ניין. מען זאָגט אונז, אַז דאָ אין דער דומא זענען געפאַלען ווערטער וועלכע בעליידיגען די עהרע פונ'ם מיליטער. זיי, וואָס זיי אַרבייטען נאָר מיט הילף פון ליגענס, זיי רעדען אינ'ם נאָמען פונ'ם פּאַטריאָטיזם! זיי, וואָס דאָס גאַנצע פאָטערלאַנד ליעגט ביי זיי אין די קאַזאַרמעס, זיי רעדען פון פאָטערלאַנד! די אמת'ע בעליידיגער, וואָס בעליידיגען די עהרע פון אונזער מיליטער און פערדאַרבען עס און מאַכען עס אומגליקליך, זענען יענע דאָרט, וואָס רופען אָן זייערע זינד מיט דעם נאָמען „ערפילונג פון דער פליכט צום פאָטערלאַנד".—נישט אין דעם „בערוהיגען" פון דער אינערליכער מלחמה ליעגט די גבורה פונ'ם מיליטער. ניין! איהר ווייסט וואָס גבורה איז טייטש. גבורה איז מוט, רחמנות אויפ'ן פיינד. אין דער א י נ ע ר ל י כ ע ר מלחמה, וועלכע הויבט זיך יעצט אָן צום אומגליק פון דעם מיליטער, איז דער העלד, דער סאָלדאַט, געשטאָרבען און נישט געהרג'עט געוואָרען. די מענשען, וועלכע בעפעהלען דעם רוסישען מיליטער נישט קיין רחמנות צו האָבען אויף מענשען-לעבענס, מאַכען דאָס מיליטער צום שונא פונ'ם אייגענעם לאַנד. — מיינע הערען! מיר און דאָס גאַנצע לאַנד געפינען זיך אין אַ טראַגישען צושטאַנד. שוין צוויי חדשים, ווי מיר רופען: הערט אויף בלוט צו פערגיסען, הערט אויף ליגען צו זאָגען, הערט אויף צו האַלטען די מדינה אין אַ נעץ פון ליגענס און טיראַנישער מאַכט; ווען איהר קאָנט דאָס נישט, טאָ געהט אַוועק—נאָר זיי האָבען זיך נישט געריהרט. מיינע הערען! איז דאָס נישט אַנ'אוטאָפּיע? מענשען שטעהען אין דער שפּיץ פון אַ פאָלק פון הונדערט מיליאָנען און געפינען זיך אין אייביגען קריעג און אייביגער פיינדשאַפט מיט זיינע אויסגעוועהלטע, דען דאָס איז דאָך אַ מלחמה געגען אונז, געגען דעם רוסישען פאָלק אַליין!—קאָן מען אַ רעגירונג ווייטער פיהרען אָהן דעם

ווילען פון דער דומא? צו וואָס זאָלען מיר וואַרטען? היינט איז נאָך צייט, דאָ האָבען מיר 500 נאַכריכטען פון די פערשידענסטע ערטער און מיר ווייסען, אַז די רעגירונג זאָגט ליגען. מיר ווייסען דאָך דעם אמת׳ען אמת. מיר האָבען שוין די סימנים פונ׳ם שטורעם און ווען די אַלע קולות וועלען צוזאַמענקומען, וועלען זיי די איבערמאַכט צוקלאַפען און וועלען חרוב מאַכען די מדינה, וועלכע געפינט זיך יעצט אין די הענד פון די, וועלכע מאַכען זי אומגליקליך דורך זייערע ליגענס. אינ׳ם נאָמען פון דער אייגענער עהרע, אינ׳ם נאָמען פון דער ליעבע צו אַנ׳אמת׳ער רעגירונג און אינ׳ם נאָמען פונ׳ם רוסישען פאָלק מוזען מיר יעצט זאָגען דעם מיניסטעריום: הערט! איהר, איהר זענט שולדיג אין די פאָגראָמען, איהר זענט שולדיג אין דעם אומגליק פונ׳ם לאַנד, איהר זענט שולדיג אין זיין ירידה. אַז איהר האָט נישט קיין יושר, אַז איהר האָט נישט קיין פאַטריאָטיזם, טאָ פאַרשטעהט איהר, וועניגסטענס, אַזויפיעל, אַז עס איז נאָך פאַרהאַנען אַ מאַטעריעלער כח? אָדער ווילט איהר זיך דורכאויס בעגעגנען מיט איהם פנים אין פנים? איהר מוזט אָבער וויסען: ווען דער דונער וועט זיך שוין לאָזען הערען און איהר וועט דאַן זאָגען: מיר וועלען געהן — דאַן קאָן זעהר געמאָלט זיין, אַז עס וועט שוין זיין אַביסעל צו שפעט!"

צווישען די פרוכטען, וואָס די דומא האָט געבראַכט ביז יעצט, מוזען מיר רעכענען די ווירקונג, וואָס אַזעלכע רעדעס האָבען געהאַט ביי אונז און הויפטזעכליך אין דער פרעמד.

פיערטער בריעף

די שבעת ימי המשתה, די ערשטע זיבען טעג נאָך דעם פונאַנדערלאָזען פון דער דומא, זענען אַריבערגעגאַנגען „רוהיג". אַזוי וועניגסטענס האָב איך געלייענט אין די אָפיציעלע טעלעגראַמען, וועלכע די רעגירונג לאָזט זיך שיקען פון אַלע פראָווינצען פונ'ם גאַנצען לאַנד און וועלכע זי שיקט ווידער פונאַנדער אין אַלע עקען פון דער וועלט, און אַזוי ווי אַנדערע קוועלען האָבען מיר יעצט נישט — דען כמעט אַלע פרייע צייטונגען זענען געוואָרען פערמאַכט אָדער געהען אַרויס ערשט נאָכדעם ווי זייער ערשטער נומער איז אַריבער בשלום אַ כשר'ע בדיקה (מיר האָבען נעמליך דאָ, ביי אונז אין רוסלאַנד, זינט ניין חדשים פרעסע-פרייהייט!) זענען אונז געבליבען, גאָט צופאָר, נאָר יענע אָפיציעלע נאַכריכטען און מיר מוזען זיי גלויבען. מיר מוזען אויך גלויבען אַז דער נייער פרעמיער-מיניסטער סטאָליפין איז אַ זעהר, זעהר ליבעראַלער מאַן און זיין מיניסטעריום וועט זיין אַ זעהר, זעהר ליבעראַלעס — דען אַזוי שטעהט אין די אָפיציעלע נאַכריכטען. מיר מוזען אויך גלויבען, אַז אַלע אָנפיהרער פון דער סאָציאַל-רעוואָלוציאָנערער פּאַרטיי זענען אַריינגעפאַלען אין די רעגירונגס-הענד און מיט זיי צוזאַמען זענען אַריינגעפאַלען אויך אַלע זייערע וויכטיגסטע דאָקומענטען, אַזוי אַז יעצט איז שוין קיין שום ספק נישט, דאָס דער סוף פון דער גאַנצער רעוואָלוציע איז שוין געקומען — דען אַזוי שטעהט אין די אָפיציעלע נאַכריכטען. מיר מוזען אויך גלויבען, אַז אין דער בעקערייי פון דער נייער רעגירונג באַקען זיך שוין אַלע רעפאָרמען און באַלד ווערען פערטיג ישועות טובות פאַר די פויערים און ישועות טובות פאַר די יודען, אויבוואויל די דאָזיגע יודען זענען רעוואָלוציאָנערען און האָבען עס נישט פערדיענט, אַז מען זאָל זיי בעהאַנדלען ווי מענשען — דען אַזוי שטעהט אין די אָפיציעלע נאַכריכטען. מיר מוזען אויך גלויבען אין דעם, וואָס דער גענעראַל קוילבאַרס האָט

געענטפערט דער יודישער דעפּוטאַציע אין אָדעס, אַז „ער וועט נישט קאָנען אָבהאַלטען די סאָלדאַטען פון מאַכען אַ פּאָגראָם, ווייל די סאָלדאַטען זענען אַזוי שטאַרק אין כעס אויף יודען, דערפאַר ווייל זיי זענען רעוואָלוציאָנערען" — דען אַזוי האָבען מיר געלייענט אין די אָפיציעלע טעלעגראַמען. און אויך אין דעם דאָזיגען מוזען מיר גלויבען: אַז די פּויערים פּיהלען זיך יעצט שוין גליקליך און צופרידען נאָכדעם ווי זיי האָבען נאָר געהערט, אַז די רעגירונג האָט מבטיח געווען אויף איהר עהרענוואָרט, אַז זי, די רעגירונג, וועט זיי שוין געבען לאַנד גענוג, און מעהר וועלען די פּויערים שוין נישט צינדען און ברענען און ראַבעווען די גיטער און די פעלדער פון די פּריצים — דען אַזוי פערזיכערען אונז די אָפיציעלע מעלדונגען. בקיצור, רוסלאַנד איז, לויט די אָפיציעלע מעלדונגען, דאָס גליקליכסטע לאַנד פון דער גאַנצער וועלט. רוסלאַנד איז ווי עס ווייזט זיך אויס, אַזוי גליקליך, אַז מען מעג שוין אַפילו רעדען פון אַ נייער הלואה אויך. אמת, אַז מען קוקט אַביסעל אַריין, האָט דאָס אַלעס עפּעס אַ שטיקעל עהנליכקייט מיט די מעשיות פון די אָקטאָבער-טעג אינ'ם פאָריגען יאָהר און נאָך די באַריקאַדען-טעג אין מאָסקוואַ. אויך דענסמאָל האָבען מיר פּלוצלינג בעקומען טאָג און נאַכט בשורות טובות, אַז אַלעס איז שוין גאָט זיי דאַנק רוהיג, אויך דענסמאָל האָט זיך געהערט אָהן אַנ'אַויפהער, אַז וויטע איז דער ליבעראַלסטער מאַן אין גאַנץ אייראָפּאַ. אויך דענסמאָל האָבען די אָפיציעלע טעלעגראַמען גאַנץ אונטערטעניגסט געמעלדעט, אַז די רעוואָלוציאָנערע פּאַרטיי אין מאָסקוואַ איז אינגאַנצען שוין מיט קאָפּ און קראָגען און מיט די לאַנגע האָר און מיט די באָמבעס און רעוואָלווערען און מיט אַלע וויכטיגע פּאַפּירען, אַריינגעפאַלען אין די הענד פון דער רעגירונג. די טענה „אַז אַלעס איז רוהיג", איז אין רוסלאַנד נישט ניי; אויך פון שיפּקאַ איז דאָך געקומען די בעקאַנטע מעלדונג, אַז אין שיפּקאַ איז אַלעס רוהיג. דאָס איז רוסישע פּאָליטיק — חכמת יון.

עס איז די קללה וועלכע רוהט אויף רוסלאַנד, וואָס ביי איהר ווערט באַלד אַלעס „רוהיג"! פּלעווע איז צוגעגאַנגען צו זיין רעזשים — און אַלעס איז געוואָרען רוהיג; דורנאָוואָ איז צוגעטרעטען צו זיין רעזשים — און אַלעס איז געוואָרען רוהיג; דובאַסאָוו איז געקומען

קיין מאָסקוואַ — און אַלעס האָט זיך אין פיער און צוואַנציג שעה בערוהיגט, און יעצט קומט סטאָליפּין צו דער מזרח-וואַנד — און פּלוצלינג איז אומעטום גאָר שלום ושלוה און רוה. עס איז דאָס אומגליק פון אַ רעגירונג, וועלכע איז אַזוי בלינד און זעהט נישט און פערשטעהט נישט, אַז אַ בעוועגונג פון אַ סך צעהנדליגער יאָהרען, אַ פייער, וואָס צייטענוויז ברעכט עס העל אַרויס און פערפאַרבט רויט דעם הימעל מיט דער ערד, און צייטענוויז טליעט עס בעהאַלטענערהייט און גראָבט אונטער אַלע זיילען און אַלע שטיצען אויף וועלכע דאָס לאַנד רוהט, אַזאַ בעוועגונג אָדער אַזאַ פייער בערוהיגט זיך נישט פּלוצלינג צוליעב איינער אָדער צוליעב דער אַנדערער מעשה, וואָס איז געשעהן. עס איז זעהר נאַאיוו פון אַ רעגירונג, וועלכע רעדט זיך איין, אָדער וועלכע וויל אַנדערע איינרעדען, אַז אַזאַ בעוועגונג הענגט אָב פון איינצעלנע מענשען. און האָט מען עטליכע צעהנדליג אָדער הונדערט אָדער אַפילו טויזענד פון זיי צוגענומען — און אַפילו ווען מ׳האָט זיי צוגענומען צוזאַמען מיט די אייביגע „זעהר וויכטיגע פּאַפּירען” — איז שוין די גאַנצע בעוועגונג דערשטיקט, און אַ רעוואָלוציע פון צעהנדליגער יאָהרען ווערט אָבגעמעקט, ווי אַ שענקער מעקט אָב אַ ציפער פון קרייד מיט אַ שפּיי אויפ׳ן פינגער. עס איז זעהר נאַאיוו פון אַ רעגירונג, ווען זי מיינט, אַז דערמיט וואָס זי וואַרפט צו עטליכע טויזענד אומגליקליכע יודען פאַר די חיה׳שע אינסטינקטען פון דעם פינסטערען המון און לאָזט זיי אויסקוילען און לאָזט זייער בלוט לעקען, האָט זי שוין דעם דאָזיגען פינסטערען המון אַוועקגעפיהרט אין אַ זייט און איהם געמאַכט פערגעסען די רעוואָלוציאָנערע בעוועגונג. שוין פינף און צוואַנציג יאָהרען, ווי די רעגירונג געברויכט דאָס דאָזיגע מיטעל, און זי האָט דערמיט גאָרנישט דערגרייכט; די רעוואָלוציאָנערע בעוועגונג איז נישט שוואַכער, נאָר אדרבא, שטאַרקער געוואָרען. אין הונדערט און דרייסיג שטעדט האָט די דורנאָוואָ׳שע רעגירונג נאָך די אָקטאָבערטעג געלאָזט מאַכען פּאָגראָמען, און גרויל-טהאַטען זענען געשעהען, אַנטקעגען וועלכע די גרויל-טהאַטען פון אַלע באַרבאַרען אין אַלע פינסטערע צייטען ווערען בלאַס. — און די רעוואָלוציע אין רוסלאַנד האָט זינט דענסמאָל מיט הונדערט פּראָצענט זיך פערשטאַרקט. אין וויפּיעל-זשע שטעדט האט בדעה דער ליבעראלער מיניסטער סטאליפּין. דער העלד

פון סאַראַטאָוו, צו לאָזען מאַכען פּאָגראָמען, אום, ווי ער מיינט, צו זיין ציעל צו קומען? אין צוויי־הונדערט מיט זעכציג? אין פינפהונדערט מיט צוואַנציג? אין אַלע שטעדט פון גאַנץ רוסלאַנד?

עס איז מערקווירדיג: ווייל די רעוואָלוציאָנערע בעוועגונג האָט נישט געענטפערט אויף דעם פונאַנדערלאָזען פון דער דומא זאָפאָרט מיט אַ גענעראַל-שטרייק אָדער מיט באַריקאַדען אָדער מיט עהנליכע זאַכען, ווי אַ סך האָבען דאָס ערוואַרטעט, לכן לערענט מען פשט, אַז אַלעס איז רוהיג. די דאָזיגע, וועלכע האָבען ערוואַרטעט אַ תשובה מיט קולות וברקים, זעגען, ווי עס ווייזט זיך אויס, מענשען, וועלכע זענען געוועהנט צו טעאַטער-עפעקטען, צו זאַכען מיט׳ן קנאַל און מיט׳ן קנאַק, און אַ רעוואָלוציאָנערע בעוועגונג איז עפּעס ביי זיי אַזאַ מין דיאַלאָג, אַז קוים האָט איינער אָבגעטענה׳ט, האָט דער צווייטער זאָפאָרט זיין שטיך-וואָרט. עס איז אפשר דאָס קלוגסטע, וואָס די רעדעל-פיהרער האָבען געמאַכט זייט וואָכען און חדשים, דאָס וואָס זיי האָבען יעצט נישט געענטפערט יענע קנאַקעדיגע תשובה און האָבען זיך נישט געלאָזען רייצען און טהון עפּעס פאַר דער צייט. זיי האָבען שוין גענוג געזינדיגט דערמיט, וואָס זיי האָבען אין די דעצעמבער-טעג געלאָזען זיך פערפיהרען און זענען אַרויסגעשפּרונגען פאַר דער צייט. צוויי מאָל דעמזעלבען פעהלער האָבען זיי נישט געטאָרט מאַכען.

ניין, אין רוסלאַנד איז יעצט נישט רוהיג: די רעוואָלוציאָנערען זענען דערווייל צוריקגעקעהרט צו זייער סיסטעם מיט די באָמבעס. אין העלען ליכטיגען טאָג ווערען מענשען איבערפאַלען און געהרגעט. פּאָליציאַנטען ווערען נישט מיר נישט דיר דערשאָסען. אין לויף פון דער דאָזיגער איינציגער וואָך זענען אין וואַרשאווער קאַנט נישט וועניגער ווי פיער אייזענבאַהן-צוגען אָבגעהאַלטען און בעראַבעוועט געוואָרען. מעהר ווי 100,000 רובעל זענען ביי די דאָזיגע פאָרפאַלען געוואָרען. מעהר ווי 100,000 רובעל זענען ביי די דאָזיגע פאָרפאַלען גענומען געוואָרען. אויף דער גרעניץ-וואַך ביי טשענסטאָכאָוו האָט מען געשאָסען, און געהרגעט זענען געוואָרען צוויי גענעראַלען און עטליכע אָפיצירען און סאָלדאַטען. צווישען דעם מיליטער קאָכט זיך און ראָיעט זיך; אין פּראָקלאַמאַציעס צום מיליטער נאָך דעם פונאַנדערלאָזען פון דער דומאַ ווערט מיט אַ מערקווירדיג קלאָרער און איבערצייגענדער שפּראַך ערקלערט, אַז דער דאָזיגער סאָלדאַט וועלכער שיסט יעצט אויף

זיינע ברידער אין דער גאַס, וועט נאָך זיין דיענסטצייט דאָך אַהיימגעהן און וועט דאַן ווידער געהן אין פראָסטע קליידער ציוויל אָנגעטהון און עס וועט זיין אַ נייער סאָלדאַט, וועלכער וועט שיסען אין איהם אריין. צווישען די פויערים איז די בעוועגונג נאָך אַזוי שטאַרק ווי פריהער, און אפשר נאָך שטאַרקער. דער רעגען האָט אין אַ טייל גע-געגנדען אויך דאָס לעצטע ביסעל תבואה פערפלייצט און דעם לעצטען ביסען צוגעגזלט, אַזוי אַז די פערביטערטקייט צווישען די פויערים איז טויזענדמאָל שטאַרקער געוואָרען. וועלכען איינדרוק עס האָט אויף זיי געמאַכט דאָס פונאַנדערלאָזען פון דער דומאַ, ווייס מען נאָך נישט, אָבער עס איז קלאָר, אַז דער מאַניפעסט פון די געוועזענע דומאַ-מיטגלידער, ווען ער וועט אָנקומען צו זיי, וועט ביי זיי לייכט פועל'ן דאָס, וואָס יענע דומאַ-מיטגלידער פערלאַנגען פון זיי, אַז זיי זאָלען אויפהערען צו צאָהלען שטייערען, און זיי זאָלען ביים נייען פריזיוו נישט צושטעלען זייערע זיהן צו ווערען סאָלדאַטען. ביז דענסמאָל וועלען זיי אָבער נישט אויפהערען צו צינדען און צו ברענען גיטער און פעלדער פון די פריצים, און נישט וועלען אויפהערען צו ראַבעווען און צו כאַפּען אַלצדינג וואָס וועט זיי פאַלען אין די הענד אַריין. דאָס איז די „רוה".

און אויך פון דער אַנדערער זייט זעהט זיך שוין גענוג אַרויס צו וועלכען סיסטעם מען האָט זיך דאָרט גענומען און וואָס עס איז צו ערוואַרטען אין דער נעכסטער צייט: אַלע פרייערע צייטונגען ווערען פערמאַכט, און אַזוי ווי די דומאַ איז אויך שוין נישטאָ, איז כמעט קיין שום פריי וואָרט נישט מעהר צו ערוואַרטען. הונדערטער מענשען ווערען ווידער טאָג-טעגליך אַרעסטירט; אין פעטערבורג, אין מאָסקוואַ, אין וואַרשא און כאַרקאָוו זענען אין די לעצטע טעג העכער זעקס הונ-דערט אין די טורמעס געזעצט געוואָרען, און צווישען זיי געפינען זיך אַ סך בעוואוסטע און וועלט-בעקאַנטע מענשען: די פּאָליציי און די מי-ליטער-פּאַטראָלען זענען אין פיעל שטעדט פערשטאַרקט געוואָרען, און וועלען וואָסאַמאָל מעהר פערשטאַרקט ווערען, און דאַן וועלען קומען די וואַהלען, וואַהלען „בהכשר הרב דפה", אונטער דער אויפזיכט פון דעם נייעם „ליבעראַלען" מיניסטעריום און מיט דער הילף פון דעם מיליטער און פון פּאָליציי און פון געהיים-פּאָליציי. אַ גרויל וועט יע-דען מענשען אַריבער איבער דיביינער, ווען מען וועט זיך דערמאָהנען

אַז מען מוז װעהלען און אַז יעדער שריט װערט געפיהרט פון קאָזאַ־קען און בעװאַכט פון געהײמע אַגענטען, און אַז אַ דומא װעט דאַן צושטאַנדקומען, װעלען זיצען אין איהר אויסגעדיענטע ניקאָלאַיעװסקע סאָלדאַטען, און אויסגעדיענטע און נישט אויסגעדיענטע ביוראָקראַטען, און אָנפיהרער פון כוליגאַנעס און די רעדעלפיהרער פון דער שװאַר־צער מאה און כּדומה אַזעלכע פּאַרשױנען – לויטער „ליבעראַלע" מענ־שען לויט דעם זין פון דעם נײען מיניסטעריום, און אײראָפּא װעט דאַן זעהן, אַז מיר האָבען פּלוצלינג אַ ליבעראַלע דומאַ און זי לעבט פּאָרט בשלום ובשלוה מיט דער רעגירונג, און עס װעט זײן שמחה וששון, און מי יודע אויב מען װעט נישט כאַפּען עפּעס אַ נײ שטיקעל הלואה אויך. עס איז, װי מען זעהט קײן האָר נישט אַנדערש, װי עס האָט זיך געפיהרט אין פלעװעס צײטען און אין װײטעס צײטען און אין פיעל אַנדערע צײטען. און װען עס װעט אינמיטען דרינגען אַמאָל װידער װערען אַ שטיקעל מכשול, װעט מען װידער געבען דעם פאָלק אַ גלעט איבער די מאָרדע, און מען װעט איהם צװאַרפען עפּעס אַ שטיקעל רעפאָרם און מען װעט דערמיט אָבנאַרען אויף עטליכע װאָכען אָדער עטליכע חדשים דאָס לאַנד און די װעלט – און אַזוי װעט זיך דרעהען דאָס רעדעל. און אַזוי װעט עס זיך דרעהען ביז – ביז דאָס פאָלק װעט זײן רײף געװאָרען, און ביז עס װעט פּלוצלינג דערקענען זײן אײגענעם פירכטערליכען כּח – און דאַן װעלען זיך גיסען טײכען בלוט אין די גאַסען. אַזױ זעהט אויס בײ אונז די „רוהה".

נאַטירליך װעלען אינצװישען געמאַכט װערען אויך די אַלטע עקספּערימענטען פון פּאָגראָמען. פּראָבען דערפון האָבען מיר שוין גע־זעהען אין אָדעס און אין אַנאַטאָליװקא. פערשטעהט זיך, אַז מען װעט זײ שוין נישט מאַכען מעהר אַזױ גראָבליך און אומגעשיקט, װי מען האָט עס געמאַכט למשל אין ביאַליסטאָק, אַז אַ האַלבע װעלט האָט אָנ־געהויבען באַלד שרײען. נײן, אַ נאַר טאָר מען נישט זײן. סטאָליפּין אין זײן טעלעגראַם צו די גענעראַל־גובערנאַטאָרען און צו די גובער־נאַטאָרען זאָגט: אַז טהוען זאָלען זײ לויט זײער אײגענער איניציאַ־טיװע, און אונטערשײדען זאָלען זײ צװישען דער געזעלשאַפט און צװי־שען די פײנד פון דער געזעלשאַפט, און אונטערדריקען זאָלען זײ מיט אַלע

מיטלען און מיט יעדער קראַפט די רעוואָלוציאָנערע בעוועגונג, און פאַרט זאָלען זיי קיין גוואַלד-טהאַטען נישט טהון (שבור את החבית ושמור את יינה!) און הויפטזעכליך זאָלען זיי זיין קלוג. ובכן וועט מען שוין זיין קלוג אויך. אין אַדעס האָט מען געזעהן, אַז דערווייל געהט עס נאָך נישט אָהן גרויסע גוואַלדען, האָט מען גיך אַ סוף געמאַכט. אַ טעלעגראַם פון אַ פרעמיער-מיניסטער צו גובערנאַטאָרען איז אַ גרויסע זאַך. נאַטירליך האָט גענעראַל קוילבארס געטענה'ט, אַז ער קאָן נישט זיין פעראַנטוואָרטליך פאַר די סאָלדאַטען, ווייל די סאָלדאַטען זענען אַזוי שטאַרק אין כעס אויף יודען צוליעב זייער רעוואָלוציאָנערען גייסט. אָבער די הויפטזאַך איז דאָך דער סוף: דער סוף איז געווען דאָס די סאָלדאַטען האָבען אַרויסגעלאָזען פּראָקלאַמאַציעס, אַז דאָס אַלעס איז שוא ושקר, און אַז זיי זענען קיינמאָל נישט געווען אין כעס אויף די יודען צוליעב זייער רעוואָלוציאָנערען גייסט און אַז זיי וואָלטען קיינמאָל נישט געהן געגען די יודען, ווען מען וואָלט זיי נישט מיט געוואַלד געהייסען. בסך-הכל האָבען די „אמת רוסישע לייט", וועלכע אַרבייטען פאַר דער רעגירונג, אין לעצטען חודש מעהר ווי צוויי מיליאָנען בראָשורקעס און אויך אין דעם ערך פּראָקלאַמאַציעס פערטיילט, כדי צו העצען דעם עולם געגען די יודען — און דער גובערנאַטאָר פון מינסק האָט אַרויסגעלאָזען אַ צירקולאַר צו דער פּאָ-ליציי און צו די פּריסטאַווס, אַז ער בעט, מען זאָל די אמת רוסישע לייט „נישט מאַכען קיין שוועריגקייטען" ביי זייער אַרבייט צווישען דעם פאָלק אין די דערפער. דער מינסקער גובערנאַטאָר האַלט זעהר פון אַ דבר מצוה, און ווייס וואָס עס הייסט ביטול תּורה! איבריגענס האָט אויך סטאָליפּין אַליין, אין די פיער טעמים, וועלכע ער האָט דער-מאָהנט, פאַרוואָס די דומא איז אונטערגעגאַנגען, בפירוש געזאָגט, אַז איין טעם איז, ווייל די דומא האָט זיך אַריינגעמישט אין פּריוואַטע שטעדטישע פּאָליציי-הנהגות, ווי ביאַליסטאָק, וואָס האָט גאָרנישט גע-הערט צו איהר. ווי עס ווייזט זיך אויס, וויל מען באין אופן נישט אַז מען זאָל זיך מישען אין אַזעלכע זאַכען, און אַז אַזעלכע זאַכען וועלען נאָכאַמאָל געשעהן, וועט שוין אַלעס אַריבערגעהן פיין און שעהן. עס ווערט איינעם געראָנען דאָס בלוט אין די אָדערען, אַז מען דערמאָהנט זיך וואָס קאָן ווערען!

אַ שטיקעל סימן פאַר דעם גייסט וועלכער הערשט אין דעם יעצטיגען ליבעראַלען מיניסטעריום, איז אויך דאָס, וואָס די „נאָוואָיע ווערעמיאַ" (סטאָליפּינ'ס אַ ברודער איז דאָרט אַ שטענדיגער מיטאַרבייטער, און מען האַלט די דאָזיגע צייטונג פאַר דעם מיניסטערס אָרגאַן) איז געקומען באַלד נאָכדעם ווי סטאָליפּין איז געוואָרען פּרעמיער-מיניסטער, און האָט אין צוויי פייערדיג געשריבענע אַרטיקלען פערלאַנגט, אַז מען זאָל אַלע יודען אַרויסטרייבען פון רוסלאַנד.

פינפטער בריעף

אונזער ביוראָקראַטיע האָט נעבעך קיין מזל נישט. איך מיין נישט וואָס זי קאָן באין אופן נישט צוזאַמענקריגען עטליכע מענשען, וועלכע זאָלען וועלען מקבל זיין אויף זיך דאָס אומגליק צו ווערען מיניסטאָרען, אַזוי ווי עס איז שוין פאָריבער 2 וואָכען, וואָס מיר האָבען קיין מי־ניסטעריום נישט. ניין, איך מיין גאָר די מעשה מיט הערצענשטיין. עס איז זעהר אַנ׳אינטערעסאַנטע מעשה. נישט ווייט פון פעטערבורג איז פאַרהאַנען אַ פינלענדיש שטעדטעל מיט זומער-וואוינונגען, וואָס הייסט טעריאָקי, און דאָרט איז דעם לעצטען דינסטאָג, 9 אַ זייגער אָוועגד, פראָפעסאָר הערצענשטיין פלוצלינג געשטאָרבען. דאָס הייסט — געשטאָר-בען איז ער נישט, נאָר געהרג׳עט איז ער געוואָרען. ווי ער איז גע-גאַנגען שפּאַצירען מיט זיין ווייב און טאָכטער, איז אויף איהם פון אַ פערשלאָסען הויז צוויי מאָל געשאָסען געוואָרען, און דער בעריהמטער, געוועזענער דומא-דעפּוטאַט איז געפאַלען, מילא, געהרג׳עט ווערען אין רוסלאַנד געהערט דוקא נישט צו די זעלטענע זאַכען, וועלכע מען מוז זוכען אין אַ מוזעאום. אמת, פראָפעסאָר הערצענשטיין איז געווען אַ זעהר ליבעראַלער מאַן, אַ בר-סמכא אין אַגראַר-זאַכען און אין דיני-ממונות, אַ מענש, וואָס האָט געמאַכט אונגעהויערע פיעל אויפזעהן מיט זיין בעריהמטער רעדע אין דער דומא, און די רעגירונג האָט מורא געהאַט פאַר איהם ווי פאַר אַ פייער, און האָט געציטערט פאַר די סודות, וואָס דער דאָזיגער פאַרשוין קאָן נאָך חלילה וחס דערצעהלען — נאָר דאָס איז נאָך נישט שייך צו זאָגען: עס איז געשעהן אַ נס און פראָפעסאָר הערצענשטיין איז, געהענדיג שפּאַצירען, פלוצלינג געשטאָר-בען, אָדער בעסער געזאָגט, ער איז פלוצלינג געשטאָרבען געוואָרען. מוז זיך אָבער מעשה-שטן דערביי טרעפען אַ שטיקעל אומגליק. אין פעטערבורג איז פאַרהאַנען אַ בלעטעל, אַ רעאַקציאָנער צייטונגעל מיט

דעם נאָמען „מאַיאַק” און די דאָזיגע שמאַטע האָט שוין 5 אַזייגער נאָכמיטאָג אין דעמזעלבען דינסטאָג — אַלזאָ 4 שעה איידער די מעשה איז געשעהן — געבראַכט די נאַכריכט, אַז פּראָפעסאָר הערצענשטיין איז דערשאָסען געוואָרען. עס איז מערקווירדיג ווי גוט און ווי גיך אונזערע רעאַקציאָנערע און אונזערע אָפיציעלע און אָפיציעזע צייטונגען זענען אינפאָרמירט! מען ווייס געוועהנליך ביי אונז 2 שעה פריהער, ווער עס וועט געבוירען ווערען, און מען ווייס פיער שעה פריהער, ווער עס וועט שטאַרבען! עס איז די מעשה מיט דעם דיספּוט צווישען דעם דייטש און דעם רוס. דער דייטש וועלכער איז שטאָלץ אויף די אַלוויסענהייט פון זיין זשאַנדאַרמעריע און ריהמט זי, אַז על־פּי־רוב, ווען עס געשעהט אַ גנבה, ווייס זי און געפינט דיזעלבע נאָך אין'ם זעלביגען טאָג, און דער רוס ווערט דערפון גאָרנישט נתפּעל און ענטפערט, אַז ביי איהם ווייס די זשאַנדאַרמעריע פון אַזאַ גנבה על־פּי־רוב נאָך אַ טאָג פריהער איידער זי איז געשעהן. עס איז אָבער יעדענפאַלס אַביסעל אונפאָרזיכטיג געוועזען פון דעם „מאַיאַק” און פון נאָך אַזעלכע האַלב־אָפיציעלע צייטונגען. אם ירצה השם ביי אַנ'ערהנליכען פאַל אין דער צוקונפט — און אַזעלכע עהנליכע פאַלען מוזען דאָך לײדער געשעהן — זאָלען זיי זעהען די נאַכריכטען צו ברענגען לכל הפּחות 5 מינוטען נאָך דער מעשה, דען אין געגענפאַל וועט מען זיי אַריינקוקען אַביסעל צו טיעף אין די קאָרטען.

עס איז מערקווירדיג, אַז אויך אין מאָסקווא האָט מען געוואוסט פון הערצענשטיינ'ס טויט שוין אַ צוויי שעה פריהער, איידער די מעשה איז געשעהן, דען דער דעפּוטאַט יאָלאָס האָט שוין אום 7–8 אַ זייגער אָנגעפרעגט די רעדאַקציע פונ'ם „ריעטש”, וואָס עס הערט זיך וועגען הערצענשטיין. איבריגענס האָבען עטליכע פּעטערבורגער צייטונגען יענעם טאָג ערהאַלטען בריעף, אין וועלכע עס איז געשטאַנען אַזוי: „היינט איז דער יום־טוב פון הערצענשטיינ'ס טויט, באַלד וועט אויך זיין דער יום־טוב פונ'ם טויט פון די אַנדערע לינקע קאַדעטען”.

איך האַלט נישט מיט די, וועלכע בעשולדיגען די ביוראָקראַטיע דירעקט אין הערצענשטיינ'ס מאָרד, אָבער — איך דערמאָהן זיך אין אַ וואָרט אויס „מאַריא סטואַרט”: „דיזער מאָרטימער איז אייך געשטאָרבע

צו דער ריכטיגער צייט". דער אמת'ער אמת איז, אַז הערצענשטיין איז געוועזן איינער פון די געפעהרליכסטע געגנער פון דער רעגירונג. ער איז געוועזן אפשר דער געבילדעטסטער פאָליטיקער, וואָס רוסלאַנד האָט גע-האַט און דער גרעסטער פאַכמאַן אין אַגראַר-פראַגען. אין דייטשלאַנד האָט ער געהאַט שטודירט די נאַציאָנאַלע עקאָנאָמיע און איז געוועזן אַ תלמיד מובהק פון וואַגנער און שמאָלער. דאַן האָט ער געאַרבייט עט-ליכע יאָהר אין פעטערבורג אין אַ לאַנד-באַנק, פון וועלכער ער איז געוועזן אַ דירעקטאָר. נאָכדעם איז ער געקומען קיין מאָסקווא, וואו ער איז געוואָרען פראָפעסאָר און האָט געהאַלטען נאַציאָנאַל-עקאָנאָמישע פאָרטראַגען. צום סוף איז ער געוועהלט געוואָרען אין די דומא, און אין די לעצטע צוויי-דריי טאָג פון זיין לעבען האָט ער זיך גראָד בע-שעפטיגט מיט דעם פּלאַן צו שרייבען אַ נייעם, גרויסען מאַניפעסט צו די פויערים אינ'ם נאָמען פון די מיטגלידער פון זיין פּאַרטיי. אַזוי לאַנג ווי ער איז געוועזן אין דער דומא, האָט מען אַלץ מורא געהאַט פון יענער זייט, אַז ער זאָל נאָר נישט פרעגען ביי זיי דין-וחשבון פון די מיליאַרדען, וואו זיי זענען געבליבען. וועגען איהם זאָגט מען, אַז ער איז געוועזן דער איינציגער מענש אין דער דומא, וועלכער איז געוועזן אימשטאַנד אַרויסצוגעפינען דעם אמת אין די פערדרעהטע חשבונות פון דער ביוראָקראַטיע וועגען דער פערוועגדונג פון די געלדער. ער האָט אָנגעהויבען צו ווערען געפעהרליך; זיין אויטאָריטעט איז געוועזן אַזוי גרויס, אַז ער אַליין וואָלט געוועזן אימשטאַנד נישט צו דערלאָזען רוסלאַנד צו אַ נייער הלואה. און דאָ טרעפט איהם אָבער פלוצלינג אַ שטיקעל סיבה און ער שטאַרבט. אַלע מיטגלידער פון דער קאַדעטען-פּאַרטיי זענען באַלד ביי דער נאַכריכט פון זיין טויט אַרויסגעפאָהרען קיין טערעיאָקי. זיין לויה האָט געזאָלט זיין אין מאָסקווא. היינט איז אונז אָבער מודיע אַ טעלעגראַם פון פעטערבורג, אַז די רעגירונג האָט פערבאָטען אַריבערצופיהרען דעם טויטען קיין מאָסקווא, און האָט אַ בעפעהל געגעבען, אַז ער זאָל בעגראָבען ווערען אין טערעיאָקי. די רעגירונג זאָרגט פאַר די רוהה אין לאַנד.

בין-כך-וכך מאַכט דאָס אומגליק גרויסע שפּרייזען. נאָך מיט אַכט טאָג צוריק האָבען אַלע אונזערע אָפיציעלע צייטונגען און אויך כמעט אַלע דייטשע צייטונגען געוואוסט צו דערצעהלען פון דער

גרויסער רוה, וואָס הערשט אין רוסלאַנד, און ווי דאָס פונאַנדערלאָזען די דומא האָט גאָר קיין רושם נישט געמאַכט, און האָבען אונז נביאות געזאָגט, אַז אַלעס וועט אַריבער בשלום. יעצט מוזען זיי זיך אַביסעל שעהמען; זיי זענען נאָך פאַלשערע מענשען ווי פאַלשע נביאים. אין סוועאַבאָרג, צווישען די מאַטראָזען אין פלאָט, איז די רעוואָלוציע פלוצלינג העל אויפגעפלאַקערט. אין סעוואַסטאָפאָל, אין קראָנשטאַדט, און כמעט אין פעטערהאָף אַליין איז עס ווי אַ העליש פייער אויסגעבראָכען. פון רעוועל מעלדעט מען די רעוואָלוציע, די גאַנצע געגענד פונ׳ם באַלטישען ים האָט זיך רעוואָלוציאָנירט; די מאַטראָזען שיסען די אָפיצירען און די גענעראַלען, און בעפעסטיגען זיך. פון מיליטער אין קאַווקאַז קומען נאַכריכטען, איינע שרעקליכער ווי די אַנדערע. אין וואַרשא האָט זיך די אַרטילעריע געבונטעוועט און די האַרמאַטען האָבען אויפגעמאַכט זייערע מיילער און האָבען געשפיגען מיט קאַרטאַטשען. אין אָטוואָצק, אין אַ זומערוואוינונג געגעבען וואַרשא, איז אין איינעם פון די לעצטע טעג געהרג׳עט געוואָרען מאַרגראַפסקי, דער געהילף פון דעם וואַרשאָווער גענעראַל-גובערנאַטאָר. פון די דערפער קומען אַלץ מעהר און מעהר שרעקליכע ידיעות וועגען אַגראַרישע פאָגראָמען. ביסלעכווייז איז אויך שוין דער שטרייק אויסגעבראָכען, און ווי עס ווייזט זיך אויס, קומט באַלד דער גענעראַל-שטרייק. באָמבעס ווערען געוואָרפען ווי די אַרבעס, און טאָגטעגליך לייענען מיר, ווי אייזענבאַהן-צוגען זענען בעפאַלען און אויסראַבירט געוואָרען. פוז קיעוו מעלדעט מען היינט, ווי מען האָט געפונען 7 באָמבעס ביי אָפיצירען, און פון פולטאַווא קומט די נאַכריכט, ווי די פאָליציי האָט ענטדעקט באָמבעס ביי יודען. אַ דעפעשע פון סוועאַבאָרג דערצעהלט אונז היינט, אַז 300 מאַטראָזען, בונטאָווטשיקעס, זענען מיליטער-געריכטליך דערשאָסען געוואָרען. בקיצור עס איז שווער צו זאָגען, אַז אין רוסלאַנד איז זעהר רוהיג.

די רעגירונג טהוט אָבער דערוייל דאָס איהריגע: זי „בערוהיגט". דערזעלבער סטאָליפין, וואָס קאָן בשום אופן קיינעם נישט קריגען, וועלכער זאָל וועלען אַריינטרעטען אין זיין מיניסטעריום, ווייל קיינער וויל נישט שפיעלען די קאָמעדיע פון אַ ליבעראַל און טהון בעת מעשה די אַרבייט פון אַ רוצח, דער אייגענער סטאָליפין,

וואָס לויט אַ טעלעגראַפישער מעלדונג פון פעטערבורג, האַלט ער גאָר אַליין שוין ביים אָנגעבען זיך אין דעמיסיע, — דער אייגענער סטאָליפין טהוט זיך דערווייל דאָס זייניגע און „בערוהיגט". אַפילו אין די בעסטע צייטען פון פלעווע און אין די שענסטע טעג פון דורנאָוואָ זענען די טורמעס און די תפיסות אין רוסלאַנד נאָך נישט געווען אַזוי איבערפולט ווי אין די לעצטע צוויי וואָכען. הונדערטער מענשען ווערען יעדען טאָג גענומען. מען זאָגט אַז די צאָהל פון די פּאָליטישע געפאַנגענע פון לעצטען האַלבען חודש איבערשטייגט 10,000. די רעאַקציע פון דעם דאָזיגען „ליבעראַלען" מיניסטער איז אַזוי גרויס, אַז אפילו די רעאַקציאָנערע צייטונגען האָבען מורא, דאָס די קאַטאַסטראָפע זאָל נישט זיין שוין גאַנץ נאָהנט. די צייטונג פון די קאַדעטען, דער „ריעטש" איז פערמאַכט געוואָרען; די צווייטע ליבעראַלע צייטונג, דער „דוואַצאַטי וויעק" איז אָבגעשטעלט געוואָרען; אַלע אַנדערע פרייע צייטונגען זענען קאָנפיסקירט געוואָרען. אפילו די העברעאישע צייטונג „הזמן", וועלכע איז ערשיענען אין ווילנא, איז פערמאַכט געוואָרען. די צייטונגען, וועלכע קומען פון אויסלאַנד, זעבען האַלב אויסגעריסען און האַלב פערשמיערט. בקיצור, מען „בערוהיגט". ווי אַ טעלעגראַם פון היינטיגען טאָג מעלדעט זאָל די דיקטאַטור איבערגעגעבען ווערען צום גרויספירשט ניקאָלייי ניקאָלייעוויטש, און אַלץ נאָר אום דאָס לאַנד צו „בערוהיגען".

דאָס איז שוין אַזאַ סיסטעם פון דער רוסישער רעגירונג, אַלעמאָל צו בערוהיגען. פלעווע האָט בערוהיגט, וולאַדימיר האָט בערוהיגט, טרעפּאָוו האָט בערוהיגט, וויטע האָט בערוהיגט, דורנאָוואָ האָט בערוהיגט, אַלע האָבען בערוהיגט. איך געדענק, אין דעם פאָריגען יאָהר, נאָך די טעג פון גאַפּאָן, האָב איך געזעהן אַ דאָפּעל-קאַריקאַטור: ווי מאַכט מען אין רוסלאַנד אונרוהען און ווי מאַכט מען ווידער רוהה? אויף דעם ערשטען בילד זעהט מען די אַרבייטער מיט ווייבער און מיט קליינע קינדער מיט הייליגע בילדער און מיט צלמים אין די הענד, און זיי קניהען און בעטען און רוטשען אויף די קניה ביז צום ווינטער-פּאַלאַץ — דאָס רופט מען „אונרוהען"; אויף דעם אַנדערען בילד זעהט מען האַרמאַטען און פולעמיאָטען און עס פליהען די קוילען, און די קאָזאַקען אַרבייטען מיט די נאַגייקעס, און די

סאָלדאַטען מיט די שטיקעס און די זשאַנדאַרמען מיט די שווערדען און טויזענדער אַרבייטער באָדען זיך אין בלוט און ליעגען טויט אין שנעע — דאָס רופט מען „בערוהיגען”. און אַז די רעגירונג טהוט אַזוי און בערוהיגט, איז זי מכוון דערביי, אַז אויסלאַנד זאָל דאָס זעהן און זאָל וויסען, ווי רוהיג עס איז אינ׳ם לאַנד. עס איז אַ סברה, אַז אפילו די דומא האָט מען צונויפגערופען צו דעם צוועק, כדי צו ווייזען ווי אַלעס איז שוין גוט און פרום און ווי מען איז שוין ברוך-השם קאָנסטיטוציאָנעל אויך — און ווי מען מעג שוין בעטען אין אויסלאַנד ביי די מענדעלזאָהנס און ביי די אַנדערע גרויסע באַנקירען אַ גמילות-חסד; ווי אָבער די רעגירונג האָט געזעהן, אַז די דומא פערשטעהט נישט דעם שפאַס, און ווייס נישט אַז זי איז נאָר אויף קאַטאָוועס, און מיינט גאָר אַז דאָס אַלעס איז ערנסט און אויף דער אמת׳ען, דאָ האָט זי שנעל די נאַרישע דומא אַהיימגעשיקט. אַיי וואָס אויסלאַנד וועט זיך אַרומקוקען און וועט וויסען וואָס עס טהוט זיך? נישקשה! דעם אויסלאַנד וועט מען דורך אָפיציעלע טעלעגראַמען און דורך נאַרישע צייטונגס-שרייבער שוין איינשמועסען אַז אַלעס איז רוהיג, און די נאַרישע באַנקירען און פינאַנסיסטען וועלען עס גלויבען. דאָס איז דער סוד פון דעם בערוהיגונגס-סיסטעם. און צו דעם דאָזיגען סיסטעם קאָן הערר סטאָליפין גאָר קיין שום נייעס נישט מוסיף זיין. ער קאָן נאָר איבער-חזר׳ן דאָס, וואָס זיינע פאָרגענגער האָבען פאַר איהם געמאַכט. עס וועט אָבער קומען אַ צייט — און דאָס אויסלאַנד וועט אויפהערען צו גלויבען און וועט פלוצלינג פערשטעהן, וואָס עס טהוט זיך.

דער גרעסטער פאָליטישער פעהלער איז געווען דאָס דומאַ-פונאַנדערלאָזען. די אַנאַרכיסטיש-רעוואָלוציאָנערע פאַרטיי האָט דאָך נאָר געוואַרט דערויף. די לינקע אין דער דומאַ האָבען מיט דער גאַנצער קראַפט אָבגעהאַלטען דאָס אויסברעכען פון די ווילדע ליידענשאַפטע ביים אומגליקליכען פאָלק נאָר דאַדורך, וואָס זיי האָבען פערזיכערט, אַז זיי וועלען פיהרען די בעוועגונג. יעצט לאַכט די אַנאַרכיסטיש-רעוואָלוציאָנערע פאַרטיי און ווייזט, אַז זי האָט געהאַט רעכט. יעצט וועט די פיהרונג פון דער בעוועגונג איבערגעהן אין די הענד פון דער אַנאַרכיסטיש-רעוואָלוציאָנערער פאַרטיי. די קאַטאַסטראָפע קומט אַלץ אָהנטער און נאָהנטער.

זעקסטער בריעף

עס איז די רעוואָלוציע פון אַ העלפאַנט, עס איז די מרידה פון אַ שור-הבר, וועלכער איז געקומען האַלב אומבעוואוסט צו דעם שכל, נישט צו וועלען לאָזען זיך איינזאַלצען פאַר די צדיקים'ס וועגען, עס איז די בעוועגונג פון אַ וואַלפיש, וועלכען מען האָט געשטאָכען אין קאָפּ אַריין און ביי וועלכען עס דויערט אַ היבשע צייט ביז ער ווערט געוואָהר דערפון און ביז ער קריגט אַנ'אידעע צו געבען אַ דרצה מיט דעם וויידעל — און דאָס זענען אַלץ אַזעלכע בעוועגונגען וועלכע זענען אַזוי ווייניג גראַציעז און אַזוי ווייניג בעחנ'ט און אַזוי ווייניג פיין, און זיי זענען כלל וכלל נישט געמאַכט אַז צאַרטע, פיינע דאַמען-הענדטלעך זאָלען פאַטשען בראַוואָ. אַלעס איז עפּעס אַזוי שווערפעליג און עפּעס אַזוי ברייט-פּיסיג און עפּעס אַזוי לעכערליך. און דאָ אין דרויסען שטעהען מענשען, אייראָפּעאישע מענשען, און דערצעהלען אויף אייראָפּעאיש מעשה-נסים: דער גענעראַל-שטרייק איז געלונגען, דער גענעראַל-שטרייק איז נישט געלונגען; די מרידה פונ'ם מיליטער איז געראָטען, די מרידה פונ'ם מיליטער איז נישט געראָטען; די פויערים האַלטען ביים זיעגען, די פויערים האַלטען נישט ביים זיעגען — און די דאָזיגע אַלע מענשען ווילען נישט פערשטעהן, אַז דאָס איז אַ רעוואָלוציע אין ר ו ס-ל אַ נ ד. אין רוסלאַנד איז נישט שייך צו זאָגען געלונגען אָדער נישט געלונגען, געראָטען אָדער נישט געראָטען, געזיעגט אָדער נישט געזיעגט. מען זיעגט נישט אין רוסלאַנד איבער נאַכט; מען זיעגט אויך נישט אין אַ יאָהר און אפילו נישט אין צעהן יאָהר. אָפט הייסט עס נישט געראָטען און עס איז דאָס געראָטענסטע דווקא, אָפט איז עס געראָטען און עס טויג דווקא אויף כפרות. עס איז דאָך רוסלאַנד. אין רוסלאַנד האָט זיך דער העלפאַנט בעוועגט, און אַז ד ע ר האָט געגעבען אַ דרצה מיט זיין לאַנגען אונגעלומפּערטען, אונעדליכען הוטם, איז אַז אָך און וועה

אַט לייענען מיר למשל אַ טעלעגראַם. איך בין זיכער אַז ביים לייענען די דאָזיגע טעלעגראַם האָט מעהר ווי איינער געמוזט אַרויסשיסען מיט אַ געלעכטער. דען באמת האָט די נאַכריכט פון דער דאָזיגער טעלעגראַם אַ היבשע פּאָרציע פון קאָמיזם, און פאָרט איז זי טיעף טראַגיש. די פויערים אין אַ דאָרף נעבען קיעוו — ווערט אונז דאָרט דערצעהלט — האָבען זייער דומאַ-דעפוטאַט, וועלכער איז אַהיים געקומען, גוט דורכגעקלאַפּט, ווייל ער איז אַהיים געקומען פון פּעטערבורג און האָט זיי גאָרנישט מיטגעבראַכט, נישט קיין ערד און נישט קיין פרייהייט, און ווייל ער האָט צוגעלאָזען, די דומאַ צו פערמאַכען. עהנליכע טעלעגראַמען האָבען מיר דאָן געלייענט פון פיעל אַנדערע ערטער. זאָגט, קאָנט איהר אייך מאָלען אַן׳עהנליכע מעשה אין גאַנץ אייראָפּא? קאָנט איהר אייך פאָרשטעלען וואו אַנדערש אַזאַ פערהעלטניש צווישען פאָלק און אבגעאָרדנעטען? פאַר עטליכע חדשים, בשעת די דומא-דעפוטאַטען זענען אַרויסגעפאָהרען פון זייערע היימאַטס-ערטער קיין פּעטערבורג, האָבען מיר געלייענט, ווי פויערים האָבען אָבגעשטעלט אַן׳אייזענבאַהן-צוג און האָבען מיט צלמים אין דער האַנד און אויף די קניהען אָבגענומען אַ שבועה ביי זייערע דעפוטאַטען, אַז זיי זאָלען נישט צוריקקומען ביז זיי וועלען נישט מיטברענגען ערד און פרייהייט. זאָגט, קאָנט איהר אייך מאָלען אַזאַ מין אויפפאַסונג פון אַ פּאַרלאַמענט ביי אַן׳אַנדער אומה? פאַר עטליכע וואָכען, בשעת די דעפוטאַטען זענען געזעסען אין דער דומא און האָבען געאַרבייט, האָבען מיר געלייענט, ווי פויערים האָבען געשיקט קיין פּעטערבורג זייערע געהיימע שפּיאָנען, אום אַכטונג צו געבען אויף זייערע דעפוטאַטען, אַז זיי זאָלען באָר אַלעס מאַכען ווי עס געהערט צו זיין. זאָגט, האָט איהר שוין געהערט אין אייראָפּא פון אַן׳עהנליכען פאַל? אַט דאָס איז אין רוסלאַנד. אַט אַזוי פּאַסט אויף דאָס פאָלק אַ דומאַ. אַט אַזוי איז דער אָנפאַנג פון אַ פרייהייטס-געדאַנק, ווי ער האָט זיך אַריינגעגנבעט אין זיין ענגען מוח אַריין. און ביי אַזאַ מין פאָלק ווילט איהר מיר רעדען איבער נאַכט פון געלונגען און נישט געלונגען, פון געראָטען און נישט געראָטען? וועט קומען אַמאָל דער טאָג, ווען דאָס דאָזיגע פאָלק, דאָס פאַלק פון די פויערים, וועלכעס איז אַכט

מאָל אַזוי גרויס ווי דאָס פאָלק פון די אַרבייטער, וועט אויפמאַכען זיין מוח און וועט אָנהויבען פלוצלינג מעהר צו פערשטעהן, דאַן בין איך קיינעם נישט מקנא. זיי וועלען נישט מאַכען קיין מיטינגען ווי די אַרבייטער, זיי וועלען נישט האַלטען קיין רעדעס און זיי וועלען נישט האָבען דעפּוטאַטען אין דער דומאַ ווי הערר אַלאַדין און זיינסגלייכען, זיי וועלען נישט אַרויסשיקען פּראָקלאַמאַציעס, — אָבער די ערד וועט ציטערען און דער דאָזיגער טאָג וועט זיין דער גרויסער טאָג.

אוי, דאָס דאָזיגע רוסלאַנד, ווער עס קען עס! און אַפילו די האַלב-אינטעליגענטע, די האַלב-וויסענדע, ווער עס קען זיי! איך געדענק אַ מעשה'לע, וואָס וויל מיר גאָרנישט אַרויס פון קאָפּ. פאַר עטליכע יאָהר איז עס געווען. געאָרג בראַנדעס איז געקומען קיין פּעטערבורג און האָט געהאַלטען דריי עפענטליכע פאָרלעזונגען. אַלע ציימונגען האָבען געשריבען פון'ם בעריהמטען „קריטיקער". אַלע מענשען, קליין און גרויס, אָרים און רייך, האָבען גערעדט טאָג און נאַכט פון'ם „בעריהמטען קריטיקער". נאַטירליך, נישט וויסענדיג ווער ער איז און וואָס דאָס איז און ווי איז דאָס די זאַך, וואָס ווערט אָנגערופען קריטיק. זעלבסטפערשטענדליך האָט דאָס אַלעס נישט געשאַדט, מיטצורעדען וועגען דעם דאָזיגען וויכטיגען פּאָרפאַל, און די ליגנערישע פאַנטאַזיע פון דער „ברייטער נאַטור" האָט זיך צעשפּיעלט ביי יעדען רוסישען מענש. צוויי רוסישע לייט, געשעפטס-אַגענטען פון דעם אַלעקסאַנדער-מאַרק, שטעהען און רעדען וועגען קריטיקער בראַנדעס. „שוין געווען?" פרעגט איינער דעם אַנדערען. „געווען, ווי דען זשע!" „און וואָס האָסטו געזעהן?" פרעגט יענער ווייטער. „קריטיקירען!" ענטפערט דער צווייטער. „ווי געהט דאָס צו?" — „גאָר פּראָסט, מען בעצאָהלט אַ רובעל און מען געהט אַריין!" — „געהען אַריין מאַנסבילען און ווייבער צוזאַמען?" פרעגט דער ערשטער. „חס וחלילה", ענטפערט דער אַנדערער, „מאַנסבילען געהען אַריין פאַרמיטאָג דורך די רעכטע טהיר, און ווייבער געהען אַריין דורך די לינקע טהיר נאָכמיטאָג. מען געהט אַריין און מען לעגט אַוועק אויף דעם שוואַרצען טיש דעם רובעל. דאָ קומט בראַנדעס און נעהמט עפּעס אין דער האַנד אַריין און הויבט אָן צו קריטי-

קי רען. געהט אַרויס דער, וועלכער איז שוין אָבגעקריטיקירט, קומט אַריין דער צווייטער. דאַן געהט דער אַרויס אָבגעקריטיקירט, קומט אַריין דער דריטער, און אַזוי ביז אין שפּעטען אָוועגד״... — דאָס איז רוסלאַנד און דאָס זענען די בעגריפען פון 99 פּראָצענט פון זיינע מענשען. און פון אַזאַ לאַנד וויל מען רעדען וועגען אַ רעוואָלוציע נאָך דעם צוגעשניטענעם מוסטער און נאָך די בעקאַנטע פלעסטערלעך פון אייראָפּא ?!

דער גענעראַל-שטרייק — אַזוי מעלדעט די אָפיציעלע פּרעסע און אַזוי פערזיכערט די האַלב-אָפיציעלע פּרעסע און אַזוי דערצעהלען די זעהר קלוגע קאָרעספּאָנדענטען אין די אויסלענדישע בלעטער — איז נישט געלונגען. אָבער מען פערגעסט דערביי, אַז אַלע ערנסטערע אָרגאַניזאַציעס זענען געווען געגען דעם שטרייק און האָבען געטענה׳ט, אַז מען דאַרף שפּאָרען די קרעפטען אויף שפּעטערע צייטען. מען מאַכט זיך פערגעסען, אַז אַלע מיושב׳דיגע מענשען האָבען געשריען אין איין געוואַלד, אַז יעצט איז נאָך נישט געקומען די צייט צו אַזאַ אונטערנעהמונג און האָבען געוואָרענט פאַר די היצקעפּ. הויפּטזעכליך מאַכט מען זיך נישט וויסען דאָס, וואָס אַלע קלאָרע מענשען אין רוסלאַנד ווייסען, אַז די גאַנצע פּראָבע צו דעם יעצטיגען שטרייק איז געווען נאָר אַ שטיקעל פּראָוואָקאַציע, וואָס די רעגירונג האָט זיך בעמיהט צו פּראָוואָצירען, ווייל זי האָט געוואָלט ווייזען דעם אויסלאַנד, ווי זעהר תקיף זי איז און ווי זעהר די גאַנצע רעוואָלוציע שטעהט שוין אויף היהנערישע פיסלעך. אַ חסרון צו אַ נייע הלואה קאָן דאָס אַודאי און אַודאי נישט זיין.

די הויפּט-צרה, נאַטירליך, איז דאָס שטיקעל הלואה, וואָס מען דאַרף. אַז אַ רוסישער פינאַנץ-מיניסטער בענשט, רעכען איך, זאָגט ער נישט דעם פּסוק: „ואל תצריכני לא לידי הלואתם״. אדרבא, פון אַ מתנת בשר ודם האַלט מען זעהר און זעהר. ערשט דאָ לעצטענס האָט דער פינאַנץ-מיניסטער קאָקאָווצעוו פראַנק און פריי ערקלערט, אַז די לאַגע פון די רוסישע פינאַנצען איז פיעל „שלעכטער״ ווי מען מיינט. מיט דעם גאַנצען האַרצען האָט ער זיך מודה געווען, אַז דאָס, וואָס בלייבט פון דער לעצטער גרויסער אַנלייהע, קלעקט נישט אַפילו במקצת מן המקצת צו דעקען די דעפיציטען פון

די צוויי יאָהרען, אַזוי אַז פון העלפען די הונגעריגע קאָן שוין גאָר־ נישט די רעדע זיין. ווייטער האָט ער אויסגעזאָגט פונ׳ם חדר, אַז דער היי־יאָהריגער דעפיציט, אַזוי ווייט ווי מען קאָן שוין היינט וויסען, וועט אויסמאַכען צום וועניגסטענס 94 מיליאָנען רובעל.

בין כך וכך האָט מען אַראָבגעוואָרפען אין פעטערבורג אויך דאָס לעצטע שטיקעל מאַסקע, וועלכעס מען האָט נאָך געטראָגען. מען האָט שוין געלאָזען פאַלען דעם אויסרייד פון „ליבעראַל” און מען האָט גענומען צוויי־דריי נייע מיניסטאָרען, פראָסטע בן־אדם׳ס, אַזעל־ כע וואָס נישט בלויז זיי זענען כפול־שמונה׳דיגע ביוראָקראַטען, נאָר וואָס זענען עכטע רוסישע מענשען מיט אַלע ל״ב פירושים. אַזוי, למשל, האָט מען גענומען פאַר אַקערבוי־מיניסטער דעם בעוואוסטען וואַסילשטשיקאָוו, וועלכער איז בעקאַנט פון זיינע מעשים טובים בשעת ער איז געוועזען אויפזעהער פונ׳ם רויטען קרייץ. די אונטער־ האַנדלונגען, וועלכע די רעגירונג האָט געפיהרט עטליכע טעג מיט די האַלב־ליבעראַלע מענשען פון דער דומא וועגען מיניסטער־שטעלען, זענען געוועזען, ווי עס ווייזט זיך יעצט אַרויס, נאָר משום מראית־עין. גראַף היידען און לוואָוו ערקלערען יעצט אין די צייטונגען, אַז די מניעה איז געוועזען נישט פון זייער צד, נאָר פון דעם רעגירונגס־צד, ווייל די רעגירונג האָט נישט געוואָלט אַפילו אָנהויבען צו געבען די מינדעסטע גאַראַנטיע פאַר וועלכע עס איז רעפאָרמען. זעלבסט־ פערשטענדליך, האַלט דאָס אַלעס נישט אָב די רעגירונג פון מבטיח זיין אויך היינט, צו געבען גאַנצע בערג פון רעפאָרמען. נאַטירליך נישט שוין יעצט און נישט מיטאַמאָל. די רעגירונג וויל געבען מיט געטליכער הילף אַלע האַלבע יאָהר אַ האַלב קאַווע־לעפעלע מיט רעפאָרמען. דאָס איז געזונד און מען קאָן זיך דערביי נישט דעם מאָגען פערדאַרבען. — וואָס די רעגירונג וויל יאָ געבען מיט אַ פולער האַנד און מיט דעם גאַנצען האַרצען, דאָס איז גאָר עפעס אַנדערש: זי וויל געבען איהרע בעקאַנטע „בערוהיגונגען”. אינ׳ם לויף פון דער וואָך זענען איינגעזעצט געוואָרען אין די טורמעס מעהר ווי טויזענד מענשען. געשאָסען זענען געוואָרען הונדער־ טער. נאָך די טעג פון סוועאַבאָרג און קראָנשטאַדט איז דאָס געוועזען אב־ הריגה, וואָס שרעקליך. ווי מען דערצעהלט זיך, וועט אין קראָנ־

שטאָדט דער געוועזענער דומאַ-דעפּוטאַט אַניפּקא געשטעלט ווערען פאַר אַ קריעגס-געריכט.

אָבער בשעת דער חזן זאָגט „ברכו” זאָגט דערווייל קהל „יתברך”: טויט און מאָרד און רויב הערען נישט אויף אין די גאַסען אַפילו אויף איין שעה. אַ גענעראַל׳ס אַ טאָכטער קומט צופאָהרען פון פּעטערבורג קיין אָדעס צו אַ בעזוך פון גענעראַל קוילבאַרס טאָכטער, און דורך אַ בייזען צופאַל פאַלט איהר אַרויס פון איהר שטריק-בייטעל אַ באָמבע. נאָר דורך דעם דאָזיגען צופאַל איז גענעראַל קוילבאַרס ניצול געוואָרען.

ווייסט איהר איבריגענס שוין דעם אמת׳ען טעם, פאַרוואָס די דומאַ איז פונאַנדערגעלאָזען געוואָרען? אַט לייענט, וועט איהר וויסען. אין דעם קעקסהאָלמער און וואָהליגער פאָלק אין וואַרשאַ האָט מען די סאָלדאַטען פאָרגעלייענט דעם בעפעהל פונ׳ם קייזער פונאַנדערצולאָזען די דומאַ, און מען האָט דערצו מוסיף געווען די דאָזיגע ערקלערונגען:

„לויט דער אַנזיכט פון דער דומאַ, איז עס קיין אומגליק נישט, אַז מען האָט געהרגעט אונזערע, די קעקסהאָלמער און די ליטווינער, נאָר אַנ׳אומגליק איז עס, אַז מען כאַפּט די רוצחים און מען וויל זיי שיסען. די רוצחים מוז מען געבען אַמנעסטיע. אין די לעצטע טעג איז פערברענט געוואָרען די גאַנצע שטאָדט סיזראַן מיט 30,000 איינוואוינער, און די דומאַ האָט נישט געפונען פאַר נויטיג אַפילו מיט איין וואָרט צו דערמאָהנען די דאָזיגע אמת׳דיגע רוסישע אומגליקליכע שטאָדט, נאָר אין דעם יודישען ביאַליסטאָק אי געווען עפּעס אַ פּאָגראָם, וואָס יודישע רעוואָלוציאָנערען האָבען איהם געמאַכט און וועלכער איז גאָרנישט צו פערגלייכען מיט דעם אומגליק אין סיזראַן. דאַן האָט די דומאַ באַלד געפונען פאַר נויט אָבצוגעבען אַ בעזונדערען כבוד די יודען און אַהין צו שיקען אַנ׳עקסטראַ קאָמיסיע. די קאָמיסיע איז בעשטאַנען פון דעם יוד יאַקאָבסאָן, פון דעם אַרמעניער אַרקאַנצעוו און פון איינעם שטשעפּקין, וועלכער האָט אַ יודיש ווייב. קאָן רוסלאַנד זיך דערוואַרטען גערעכטיגקייט פון אַזאַ מין קאָמיסיע? זעלבסטפערשטענדליך, האָבען זיי געזאָגט, אַז שולדיג זענען די רוסען און דאָס מיליטער, אָבוואָהל

מיר האָבען געגוג דערוויזען, אַז די יודען דאָרט האָבען געשאָסען אין אָ פּראָצעסיע און האָבען געוואָרפען אַ באָמבע. גאַנץ בעזונ-דערס אין די לעצטע טעג איז די רעוואָלוציע אין דער דומאָ געוואָרען וואָסאַמאָל שטאַרקער. די יודען זענען דאָרט געווען די אָנפיהרער און די רעוואָלוציאָנערען פון די אַנדערע פעלקער האָבען זיי געהאָלפען. דער גאַנצער צוועק פון דער יודישער דומאָ איז געווען, די אַלגעמיינע רעוואָלוציע צו מאַכען, רוסלאַנד צו פערשוואַ-כען, זי איינצוטיילען שטיקערווייז און דערביי זיך צו בעדייכערען. אַלעס וואָס איז רוסיש האָט מען אין דער דומאָ נישט געלאָזען אויפקומען. אין דער דומאָ האָט מען געפּרעדיגט, אַז עס איז אָ שאַנדע צו הייסען אָ רוסישער פּאַטריאָט. אויף דעם מיליטער האָט מען געוואָרפען שמוץ. עס איז שווער צו גלויבען, אַז אַזאַ דומאָ איז געווען אין רוסלאַנד און נישט אין פּאַלעסטינאַ. אויף די וואַה-לען צו דער דומאָ האָבען יודען אויסגעגעבען מיליאָנען — —"

און דאָס אַלעס, זעהט איהר, נוצט נישט. די רעוואָלוציע אין דעם מיליטער ווערט פון טאָג צו טאָג שטאַרקער.

פון אָדעס ברענגט אונז היינט דער טעלעגראַף אַזאַ מין ידיעה: „דער שטאָדט-הויפּטמאַן האָט בעהאַלטענערהייט אויפגעפאָ-דערט די פערוואַלטונג פון דער שטאָדט, זי זאָל פון היינט אָן קיין שום יוד נישט מעהר אָננעהמען אויף קיין שום שטעלע פון קהל'שע שטעלען, און אַפילו נישט אַלס דאָקטוירים, אָדער יוריסטען אָדער אינזשענירען אָדער טעכניקער. די דאָזיגע אויפפאָדערונג שטיצט זיך אויף אָ צירקולאַר פון מיניסטער אויס פּעטערבורג". — זעהט איהר, אַז מען זאָגט רעפאָרמען און אַז מען רעדט פון גלייכבערעכטיגונג פון יודען אין רוסלאַנד, זאָל מען גלויבען!

זיבעטער בריעף

די צייטונגען מעלדען: דער שאַך פון פערסיען האָט געגעבען זיין פאָלק קאָנסטיטוציע. אוי, קלער איך מיר, האָט זיך געמוזט דאָס פערסישע פאָלק געגען זיין שאַך שטאַרק פערזינדיגען, אַז דער שאַך האָט זיך אָן זיי אַזוי פירכטערליך נוקם געווען. איך לעב דאָך אין רוסלאַנד און ווייס יעצט, וואָס עס הייסט „קאָנסטיטוציע געבען". איך ווינש עס נישט מיין ערגסטען שונא. מיר האָבען געלעבט ביז יעצט אין אַ גן-עדן (איהר קאָנט זיך פאָרשטעלען, אַז אונזער לעבען אין ר ו ס ל אַ נ ד איז שוין געווען אַ גן-עדן!), האָט זיך אונז פערגלוסט אַ קאָנסטיטוציע!

איהר מיינט, מיר האָבען יעצט „רעפרעסיעס"? — שוין ווידער אַ וואָרט פון דעם אייראָפּעאישען ווערטערבוך! איהר ווילט אַלץ נישט פערשטעהן, אַז ווערטער, וואָס אַנ'אייראָפּעאישער בעגריף האָט זיי געבוירען, קאָנען נישט פאַסען צו רוסלאַנד. איהר קענט רעפרעסיעס פון דער רעוואָלוציע-צייט אין עסטרייך, איהר קענט רעפרעסיעס פון דער רעוואָלוציע-צייט אין דייטשלאַנד, אָבער וואָס איז שייך צו זאָגען רעפּרעסיעס אין רוסלאַנד? אין רוסלאַנד שטעלט מען אַוועק אַ פאָלק סאָלדאַטען ביי יעדער גאַס, ווילדע, שכור'ע אַזיאַטען, אונמענשליכע, טאַטאַרישע אידיאָטען, און די דאָזיגע שטעהען פון פאַרטאָגס ביז טיעף אין די נאַכט אַריין און שיסען אויף רעכטס און אויף לינקס אין די פענסטער אַריין און אויף די באַלקאָנען אַרויף, און אַזוי ווי גרויסע בריות, אויף שיסען זענען זיי נישט, טרעפען זיי קיינמאָל נישט דעם, וועלכען זיי האָבען געוואָלט, נאָר טרעפען צעהנדליגע אונשולדיגע: ווייבער און קינדער און גרייז-גרויע מענשען. נישטאָ קיין טאָג, ווען עס זאָלען נישט פאַלען אַ צעהן, פופצעהן קרבנות: איינער וואָס האָט אַרויסגעשטעקט די נאָז דורכ'ן פענסטער, איינער וואָס איז אויף אַ מינוט אַרויסגעגאַנגען אויף זיין באַלקאָן, איינער וואָס האָט זיך אויף אַ

מינוט געוויזען אין גאַס. אַלע געשעפטען האָבען אויפגעהערט. דאָס ביסעל סוחרים, וועלכע זענען געקומען צו דעם סטאָן, זענען זיך צעלאָפען. די רעסטאָראַנען און קאָנדיטאָרייען זענען פוסט. אין די טעאַטערס שפּיעלט מען נישט, און הונגעריגע שוישפּיעלער פּרובען שפּיעלען נאָכמיטאָגס. זעקס אַ זייגער זענען אַלע טהירען פערהאַקט. אין מיטען טאָג, ווען עס געהט עפּעס אַ מענש איבער דער גאַס, פרעגט ער דעם צווייטען, וועלכער קומט איהם אַנטקעגען, צי מען קאָן דאָ געהן ווייטער, און דער צווייטער פרעגט איהם די זעלבע שאלה. פּלוצלינג צעלויפען זיי זיך און בעהאַלטען זיך אין די טויערען. אַ פּאַטראָל האָט זיך בעוויזען· אָפּט זעהט מען אַ טויטען מענשליכען קערפּער, אָדער אַ קערפּער, וועלכער צאַפּעלט נאָך, ליעגען ביי דער שוועל פון אַ טויער אָדער מען טרעט אויף איהם אָן אויף אַ פינסטערער טרעפּ. די פרייוויליגע רעטונגס-געזעלשאַפט קאָן די אַרבייט נישט בייקומען; זי ווערט איבער הונדערט מאָל אַ טאָג גערופען און זי האָט נישט אַזויפיעל פערד-און-וועגען און האָט נישט אַזויפיעל דאָקטוירים, אום אומעטום צו קאָנען זיין. אָפּט שיסט אויך דער סאָלדאַט אויף דעם רעטונגס-וואָגען אָדער אויף דעם דאָקטאָר, וואָס געהט פון איהם אַרויס; דער דאָזיגער האַלבווילדער מענש קאָן באין אופן נישט מיט זיין ענגען מוח אויפפאַסען, וואָס דאָס איז אַ רעטונגס-געזעלשאַפט, און ער ווייס נאַר, אַז מען האָט געהייסען שיסען, מוז ער שיסען. אין די לעצטע צעהן טעג זענען געפאַלען אין וואַרשא אַליין איבער 300 מענשען. אונצעהליגע הונדערטער ליעגען אין די שפּיטעלער, און ווי אַ דאָקטאָר האָט מיר געזאָגט, איז פאַר דעם גרעסטען טייל פון זיי קיין רעטונג נישטאָ.

אין דעם ציטאַדעל-געפענגניש זיצען זינט דער דאָזיגער לעצטער צייט, לויט אַנ'אָפיציעלען בעריכט, 8896 אַרעסטירטע. אין דעם גוטען מיטוואָך אין וואַרשא, מיטוואָך פון דער פאָריגער וואָך, אין וועלכען עס זענען געפאַלען איבער 200 טויטע און אונגעצעהלטע הונדערטער פערוואונדעטע — צום גרעסטען טייל, נאַטירליך, יודען — זענען מעשים געשעהען, וועלכע קאָנען דאָס בלוט אין די אָדערען מאַכען אויף בליי. אַ בעקאַנטער האָט אויף זיין אָרעם געטראָגען אַ 5-יעהריג מיידעלע, און ווי עס האָט זיך אָנגעהויבען די מהומה, האָט ער אָנגעהויבען צו לויפען. אַ קויל פון אַ ביקס האָט געטראָפען דאָס

קעפעל פונ'ם קינד, דער שארבען איז געוואָרען בוכשטעבליך אַראָב־
געריסען, דער מוח האָט זיך אויסגעגאָסען אויף די פלייצעס פון דעם
דאָזיגען מענשען, און אַזוי איז ער געקומען מיט דעם טויטען קער־
פּערעל צו דער מאַמען. אין אַ חתונה־זאַל זענען געוועזען די געסט
פערזאַמעלט, די כלה איז געווען אָנגעטהון אין דעם שלייער און אין
ווייסען חופה־קלייד, מען האָט געוואַרט אויף דעם חתן און דער חתן
איז נישט געקומען; דעם חתן האָט מען דערווייל אונטען פאַר'ן
טויער דערשאָסען. זעהט איהר, דאָס זענען „רעפּרעסיעס" אין דעם
אַזיאַטישסטען אַזיען — אין רוסלאַנד.

און אונזער הערר פּרעמיער־מיניסטער סטאָליפּין, קאַלט ווי אַ
שטיק אייז, רעדט זיך דערווייל מיט דעם קאָרעספּאָנדענט פון אייער
לאָנדאָנער „טריבין" און זאָגט איהם: „וואָס מיר רעפּרעסיעס? פיהלט
דאָס פאָלק ביי אונז אַפילו די גרינגסטע קלייניגקייט פון אַ רעפּ־
רעסיע? עס איז נישט אמת, אַז אונזער רעגירונג וויל איינפיהרען די
פּאָליטיק פון רעפּרעסיעס. אַדרבא, די רעגירונג סטאַרעט זיך, נישט
צו בעלעסטיגען קיינעמס פרייהייט". עס געהערט מוט דערצו, אָדער
נאַרישקייט, אַרויסצורייידען אַזעלכע ווערטער, אַז אין רוסלאַנד
שטערט מען נישט קיינעמס פרייהייט. אין דעם אייגענעם טאָג, ווען
איך האָב געלייענט דאָס געשפּרעך פון דעם הערר פּרעמיער מיט דעם
לאָנדאָנער קאָרעספּאָנדענט, האָב איך אָווענדס געלייענט אין אַ
וואַרשאַווער בלעטעל דאָס דאָזיגע צעטעל: „אַ זייגער 10 אינדער־
פריה האָט מען אַרויסגערופען פּאָגאָטאָוויע (די פרייוויליגע רעטונגס־
געזעלשאַפט) אויף קאַרמעליצקא צו אַ פערוואונדעטען יודען, לייזער
קירנענבוים, וועלכען אַ סאָלדאַט האָט צוויימאָל געשטאָכען אין דער
ברוסט. — אויף טווארדא 26 האָבען סאָלדאַטען פערוואונדעט מיט די
שטיקעס אין בויך און אין פלייצע אהרן קאַלט, 29 יאָהר, אַ הענד־
לער. — אויף גראָיעצקאַ גאַס האָט מען מיט ביקסען־קוילען דער־
שאָסען אַ יונגען מענש, 20 יאָהר אַלט. — אויף סטאַווקא האָבען
נעכטען ביינאַכט סאָלדאַטען געשאָסען. פון פערשידענע גאַסען טע־
לעפאָנירט מען, אַז מען שלאָגט אָהן רחמנות די דורכגעהער. — אויף
פּאַוויאַ 30 איז געזעסען ביי זיך אויפ'ן באַלקאָן יודיל מאַניקאָוו און
האָט געלייענט אַ צייטונג. ס'איז דורכגעגאַנגען אַ פּאַטראָל און האָט

געשאָסען און דערהרגעט מאניק אָוו'ן אויפ'ן אָרט. בכלל איז פּאָרגעקומען אין פערלויף פון היינטיגען טאָג 22 פּאָרפאַלען אין וועלכע ס'זענען געהרגעט און פערוואונדעט געוואָרען פּריוואַטע מענשען." — איך, פון מיין זייט, קאָן אייך נאָר פערזיכערען, אַז דאָס צעטעל איז אפילו נאָך ביז צו דער העלפט נישט אָבּגעשריבּען. אָבּער דער הערר מיניסטער זאָגט: קיינעמס פרייהייט ווערט ביי אונז נישט בעלעסטיגט. כ'לעבען, דער הערר איז זעהר וויציג! און נישט נאָר דער הערר, ניין, אפילו די רוסישע טעלעגראַפען-אַגענטור איז דעסגלייכען אַזוי וויציג. איך לייען היינט אין אַ פּעטערבּורגער צייטונג אַ טעלעגראַם פון וואַרשא, וועלכע הויבּט זיך אָן: „אין וואַרשא איז דער נעכטיגער טאָג אַריבּער רוהיג. געהרגעט געוואָרען זענען א. אַז. וו." און די טעלעגראַם רעכענט אויס 9 פּאָרפאַלען. פוי, עס נעהט זיך חלשות אָן פאַר די געמיינע און דערצו נאַרישע ליגנערס! פון 85 גובּערניעס אין רוסלאַנד זענען נאָר דריי פּאַרהאַנען, וועלכע זענען אין אַ נאָרמאַלען צושטאַנד; 40 זענען אין קריעגס-צושטאַנד, 27—אין „איינפאַכער אויפזיכט", 15 — אין „פערשטאַרקטער אויפזיכט", און דאָס אַלעס ווערט אָנגערופען פון אַ מיניסטער: אין רוסלאַנד איז קיינעמס פרייהייט נישט בעשרענקט.

דאָס, וואָס האָט זיך אין וואַרשא אָבּגעטהון אין די לעצטע צעהן טעג, דאָס וואָס האָט זיך אָבּגעטהון אין אַנדערע 12—15 פּוילישע שטעדט, אין לאָדז, אין שעדלעץ, אין פּלאָצק, אין לובּלין און אין פיעל אנדערע שטעדט — עס איז שווער, מען זאָל עס פאַסען מיט דער פאַנטאַזיע. אין ביאַליסטאָק האָט עס געהאַט אַ נאָמען, מען האָט עס גערופען פּאָגראָם. יעצט אָבּער, ווי עס שיינט, איז די רעגירונג געקומען אויף אַ נייע ערפינדונג. עס איז אַ מין „רויכלאָזער פּולווער", אַ מין „טעלעגראַפיע אָהן דראָהט". מען מאַכט פּאָגראָמען, און עס קנאַלט נישט און עס רויכערט זיך נישט, און אייראָפּאַ ברויכט נישט צו הערען און צו מאַכען געוואַלדען. עס זענען אַזעלכע מינים כראָנישע פּאָגראָמען, אָהן אַ בעשטימטער פאָרם, אָהן אַ בעשטימטען אָנהויבּ און אָהן אַ בעשטימטען אויפהער. אָבּער איך קאָן אייך פערזיכערען, אַז דער פּאָגראָם אין וואַרשא איז צעהן מאָל אַזוי גרויס געוועזען ווי דער פון ביאַליסטאָק. איך קאָן אייך שווערען אַז

דער פּאָגראָם פון לאָדז איז געווען שרעקליך, און קאָן אייך זאָגען בהן שלי, אַז אין שעדלעץ זענען געווען מעשים, וואָס האָר און נעגעל שטעלען זיך קאַפּויר—און פאָרט איז דאָך קיין „פּאָגראָם" אין קיינער פון די דאָזיגע שטעדט נישט געווען. די רוסישע רעגירונג האָט געמאַכט אַ געוואַלדיגען פאָרטשריט. אייראָפּא ברויכט נישט מעהר צו ווי-סען אַלצדינג. אייראָפּא ברויכט נישט מעהר „וועגען יעדער קליינינגקייט" ווי די „נאָוואָיע וורעמיאַ" זאָגט, צו מאַכען באַלד געוואַלדען אויפ'ן קול. זעהט איהר, פאַר אייראָפּאַ'ס וועגען וועט מען זאָגען, אַז אַלץ אי'ז ברוך השם אויסגעצייכענט און די פּערזענליכע פרייהייט ווערט אין רוס-לאַנד קיינעם נישט געשטערט. אַיי וואָס? דאָס ביסעל צייטונגען וועלכע מען פערמאַכט? נישקשה! די דאָזיגע, זאָגט דער מיניסטער סטאָליפּין דעם קאָרעספּאָנדענט, זענען נאָר פערמאַכט לפי שעה, און באַלד וועט ער זיי ווידער לאָזען אויפמאַכען. אַיי וואָס? די געוועזענע דומאַ-דעפּוטאַטען, וועלכע מען זעצט איין אין תפיסה און וועלכע מען שלעפּט צום געריכט? נישקשה! דאָס איז נאָר ווייל מען וויל האָבען, אַז זיי זאָלען נישט קאָנען ווערען געוועהלט צום צווייטען מאָל. אַיי וואָס? די יודען און די יודען-פראַגע? אויך מיר אַ זאַך! אָט באַלד זעצט מען אַוועק אַ קאָמיסיע, און די קאָמיסיע וועט פּותר זיין די יודען-פראַגע און די יודען וועלען מיט געטליכער הילף באַלד האָבען אַלע רעכט. דאָס אַלעס האָט דער מיניסטער סטאָליפּין געזאָגט.

אַ קאָמיסיע — איהר ווייסט, וואָס עס הייסט אין רוסלאַנד אַ קאָמיסיע? שוין אַ יאָהר צוויי, ווי מען האָט אין רוסלאַנד נישט גערעדט פון קאָמיסיעס. פון מיין קינדהייט אָן בין איך געוועהנט געווען צו הערען ביי יעדער זאַך, אַז אָט האָט מען זי איבערגעגעבען אַ קאָמיסיע. זאָ דער לאַטיינער וויל זאָגען פון אַ זאַך, אַז זי וועט קיינמאָל נישט געשעהן, זאָגט ער: דאָס וועט געשעהן „אַד קאַלענדאַס גרעקאַס". דער יוד זאָגט אין אַזאַ פאַל: „עד שיבוא אליהו". דער רוס זאָגט-„קאָמיסיע". ווייסט איהר שוין יעצט, ווען די יודישע פראַגע זאָל ווערען ביי אונז געלעזט?

דערווייל אָבער די רעוואָלוציאָנערע אָרגאַניזאַציעס, ווי עס וויזט זיך אויס, האָבען זייערע אַרבייטען נישט אַריינגעגעבען אין די הענד פון „קאָמיסיעס"; זיי אַרבייטען אָט שוין. אין וואַרשא זענען אין איין

טאָג געפאַלען 26 פּאָליציי־מענער, און אויך אין לאָדז און אין פּלאָצק און אין לובלין און אין פיעל אַנדערע שטעדט זענען אין דעמזעלבען טאָג געפאַלען פיעל פון פּאָליציי. אויף סקאַלאָן, דעם גענעראַל־גובערנאַטאָר פון וואַרשא, האָט מען געוואָרפען פיער באָמבעס און נאָר על־פּי־נס איז ער ניצול געוואָרען. אויף דעם פּאָליצמייסטער אין שעדלעץ האָט מען געוואָרפען אַ באָמבע און ער איז געהרג׳עט געוואָרען. פון פיעל שטעדט אין אינערען רוסלאַנד קומען דעסגלייכען אָן אַזעלכע נאַכריכטען. אויף סעפּטעמבער אָדער אָנהויב אָקטאָבער, ווען די פויערים וועלען זיין צוריקגעקומען פון די פעלדער, זאָגט מען אָן, אַז עס וועט זיך טהון עטוואָס שרעקליכעס.

וואָס אָבער געהט דאָס אַלעס אָן אונזערע מיניסטאָרען? וואָס געהט דאָס אָן אונזערע מיליטער־פיהרער? זיי זאָגען דערוויילע גלייכווערטלעך און בעשעפטיגען זיך מיט וויצען. אַזאַ מין וויץ איז אויך דאָס דאָזיגע, וואָס איך האָב אָט וואָס געלייענט אין אַ צייטונג: צוויי אָפיצירען האָבען אַרויסגעפאָדערט דעם געוועזענעם דומאַ־דעפּוטאַט יאַקאָבסאָן אויף אַ דועל, וויל ער האָט בעליידיגט דאָס גאַנצע רוסישע מיליטער. יאַקאָבסאָן איז געוועזען איינער פון די דריי דומאַ־דעפּוטאַטען, וועלכע זענען געשיקט געוואָרען פון דער דומאַ קיין ביאַליסטאָק און וועלכע האָבען געזאָגט, אַז דאָס מיליטער האָט געמאַכט דעם פּאָגראָם. איינגענטליך האָבען די דאָזיגע ביידע אָפיצירען געקאָנט אַרויסרופען אויף אַ דועל אויך די אַנדערע צוויי דעפּוטאַטען, וועלכע זענען געוועזען אין ביאַליסטאָק. זיי האָבען אָבער אַרויסגערופען דעם יודען: דער יוד וועט דאָך מן הסתם מורא האָבען. דער יוד וועט דאָך מן־הסתם נישט קאָנען שיסען. דער יוד וועט דאָך מן הסתם זאָגען עפּעס אַ תירוץ — און אָט וועט זיין ביי וואָס זיך צו אַמוזירען. און אָבוואָהל דער דועל איז אין רוסלאַנד פערבאָטען, האָט צו דעם דועל דאָס מיניסטעריום פאָרט געגעבען די ערלויבניש. אָט מיט וואָס אונזער מיניסטעריום און אונזערע אָפיצירען בעשעפטיגען זיך אין דער פרייער צייט.

אין אַ פּעטערבורגער טעלעגראַם פון היינט לייען איך, אַז טרעפּאָוו איז געפעהרליך קראַנק אויפ׳ן האַרץ. אויפ׳ן האַרץ? עס קלינגט עפּעס ביי טרעפּאָווען נישט וואַהרשיינליך. מען מוז אָבוואַרטען וויטערע נאַכריכטען.

צו גוטער לעצט נאָך אַ נאַכריכט פון דער פוילישער צייטונג „סלאָוואָ”, וועלכע איז בעקאַנט מיט איהרע ריכטיגע אינפאָרמאַציעס פון די העכסטע ספערען אין פעטערבורג. דער קאָרעספּאָנדענט פון דער צייטונג ברענגט אַ געשפרעך, וועלכעס ער האָט געהאַט מיט אַ הויכער פערזענליכקייט פון דעם גענעראַל-שטאַב. די נאַכריכט איז אינטערעסאַנט, ווייל זי כאַראַקטעריזירט דעם מצב פון אונזער מיליטער, און אַפילו פון די, וועלכע זענען שוין רעוואָלוציאָניזירט געוואָרען. — בשעת מען האָט גענומען אויספאָרשען די שולדיגע סאָלדאַטען פון קראָנשטאַדט פאַר דעם קריעגס-געריכט, האָט דער פּראָקוראָר בעמערקט, אַז אַלע סאָלדאַטען ענטפערען מיט איין נוסח, אַז זיי האָבען זיך געבונטעוועט ווייל „מען מוז האָבען אַ קאָנסטיטואַנטע, וועלכע זאָל געבען דעם פאָלק לאַנד און פרייהייט”. דער פּראָקוראָר האָט זיך זעהר געוואונדערט איבער די דאָזיגע ווערטער אינ׳ם מויל פון אונוויסענדע סאָלדאַטען און האָט פלוצלינג איינעם אַ פרעג געגעבען: ווער האָט דיך אויסגעלערענט, אַז מען דאַרף דאָס דאָזיגע? — „אָט, דאָס מיידעל האָט אויסגעלערענט”, האָט דער סאָלדאַט געענטפערט בתמימות. „וועלכעס מיידעל?” האָט דער פּראָקוראָר ווייטער געפרעגט, און דאָ האָט זיך אַרויסגעוויזען, אַז עטליכע מיידלעך פון די רעוואָלוציאָנערע פאַרטייען האָבען זיך אויף אַזוי ווייט מקריב געווען, אַז זיי האָבען זיך אָבגעגעבען אין די עפענטליכע הייזער, אום דאָרט זייער לעהרע צווישען דעם מיליטער צו פערברייטען. די מיידלעך, האָט דער גענעראַל מוסיף געווען, זענען אַלע, ווי עס האָט זיך אַרויסגעוויזען, פון די בעסטע פאַמיליעס און דער גרעסטער טייל פון זיי זענען קורסיסטקעס.

אַכטער בריעף

פון פעטערבורג קומט די נאַכריכט: עס איז פאַרהאַן אַ פּראָיעקט, די קאָנסטיטוציע אינגאַנצען גאָר אָבצושאַפען. אָט דאָס, זעהט איהר, געפעלט מיר. דאָס וועניגסטענס וועט זיין עהרליך און מענשליך און אָהן די נאַרישע פערמאַסקירונגען. איך האָב שוין לאַנג געזאָגט: בעהיט מיך, גרויסער גאָט, פאַר קאָנסטיטוציע; פאַר נישט קאָנסטיטוציע וועל איך שוין, ווי עס איז, זיך אַליין אויסהיטען. אין רוסלאַנד אַ קאָנסטיטוציע! פערשיקט ווערען קיין סיביר אָדער פערמשפט ווערען צו טויט-שטראָף איז אַ קינדער-שפּיעל געגען דעם. איך האָב מורא, עס וועט קומען אַמאָל אַ צייט, אַז יענע שטראָפען וועלען אָבגעשאַפט ווערען און עס וועט בלייבען נאָר קאָנסטיטוציע. מען וועט לייענען אין די צייטונגען: דער און דער איז פערמשפט געוואָרען אויף זעקס יאָהר קאָנסטיטוציע, דער און דער אויף פופצעהן יאָהר קאָנסטיטוציע, דער און דער אויף לעבענסלענגליכע קאָנסטיטוציע. רבונו של עולם, וועט ד אָ ס זיין אַ שרעקליכע שטראָף!

פאַר עטליכע וואָכען, ווען מען האָט די דומאַ פונאַנדערגעטריבען, האָט מען אונז געזאָגט: אַזוי ווי מען האָט איינגעזעהן, אַז די דומאַ איז נישט אימשטאַנד געווען, דאָס אונרוהיגע לאַנד צו בערוהיגען, האָט מען געמוזט זי פונאַנדערלאָזען. גלייכצייטיג האָבען מיר זיך דערנסמאָל דערוואוסט, אַז גאָט איז אַ דערבאַרעמדיגער גאָט און אַז אויף דער וועלט זעגען נאָך פאַרהאַן גוטע מענשען. אַנשטאָט איוואַן לאָנגינאָוויטש איז געוועזן פּיאָטר אַרקאַדיעוויטש. פּיאָטר אַרקאַדיעוויטש סטאָליפּין האָט איבערגענומען דאָס שטיקעל אַרבייט, וואָס די דומאַ האָט נישט געקאָנט: ער האָט דאָס לאַנד אָנגעהויבען צו

„בערוהיגען". דערפאַר טאַקי איז עס דאָך ביי אונז זינט דענסמאָל זעהר רוהיג. עס איז גענוג, דאַכט זיך, אַז איך וועל נאָר נעהמען די רשימה פון די לעצטע עטליכע טעג: אָט איז דער אָנפאַל אויף דעם וואַרשאָווער גענעראַל-גובערנאַטאָר סקאַלאָן; אָט ווערט דער ראַדאָמער פּאָליצמייסטער פון אַ באָמבע אין שטיקער צעריסען; אָט פאַלען אין וואַרשא 26 פּאָליציי-מענשען טויט אין די גאַסען; אָט איז דער שרעקליכער אָנפאַל אויף דעם פּרעמיער סטאָליפּין אַליין, ביי וועלכען עס ווערען געהרגעט 28 נפשות און 26 פערוואונדעט; אָט ווערט דער גענעראַל פאָן מין, דער קאָמאַנדיר פון דעם סעמיאָנאָווסקי רעגימענט, אין העלען ליכטיגען טאָג דערשאָסען; אָט ווערט דערהרגעט דער דערוויילִיגער קריעגס-גענעראַל-גובערנאַטאָר פון וואַרשא, גענעראַל וואָנלאַרלאַרסקי; אָט קומען נאָך פאַר טאָג-טעגליך אַנדערע אַזעלכע צעהנדליגע פּאָרפאַלען, חוץ די איבעריגע טויזענדער מעשים פון טעראָר און רויב און מאָרד און טויטשלאַג. דאָס, זעהט איהר, איז פון חתן-צד. יעצט אָבער איז דאָך אויך פאַרהאַן אַ כלה-צד: 400 מענשען, צופעליגע דורכגעהער, ווערען אין איין טאָג געהרגעט אין איין איינציגער שטאָדט, ווי די הינד דערשאָסען; 2000 מענשען זענען אין פערלויף פון דעם נעכטיגען טאָג בלויז אין וואַרשא אַרעסטירט געוואָרען; אויף אַ האַלבע שעה בין איך נעכטען אַרויס אויף די גאַס און בין אין פערלויף פון דער דאָזיגער האַלבער שעה נישט ווייניגער ווי זעקס מאָל רעוויזירט געוואָרען און איך קאָן גומל בענשען, אַז די קאַלבע פון אַ ביקס, מיט וועלכער מען האָט מיך געוואָלט מכבד זיין, האָט מיך נישט געטראָפען; פיער אַ זייגער ביי טאָג ווערען ביי אונז די טירען געשלאָסען און דאָס גאַנצע לעבען הערט אויף אין דער גאַס אַרום 6–7. אַ קליין, לוסטיג בילד פון דעם דאָזיגען לעבען ביי אונז ברענגט אַ נומער פון אַ הייגטיגער צייטונג: „די גאַסען זענען אָבגעשלאָסען. איין רעוויזיע קומט נאָך דער אַנדערער. די קאָמוניקאַציע פון דראָשקעס און טראַמווייען און וועלאָסיפּעדען האָט אויפגעהערט. מען ברויכט פּאַפּיער פאַר די דרוקעריי פון אונזער צייטונג און עס איז נישט מעגליך צו קריגען; די צייטונג וועט נישט אַרויס. דער קליינער יונג, וועלכען מיר האָבען געשיקט מיט מאַנוסקריפּטען אין די זעצעריי,

איז אַרעסטירט. אונזער מיטאַרבייטער איז אַוועק אום אַביסעל באַריכטען פון דער גאַס צו ברענגען, און קומט נישט צוריק; ער זיצט אַודאי שוין דערווייל אין אַרעסט. אַ ריינע אידילע!" — זעהט איהר: און דאַס ווערט אָנגערופען „רוהיג", אַלעס איז ברוך־השם „רוהיג", רוסלאַנד איז גאָט צו דאַנקען „רוהיג", דאָס לאַנד און דאָס פאָלק האָבען זיך ענדליך מיט געטליכער הילף „בער״ה גט". וואָס אַזאַ קינסטלער, אַ מיניסטער, קאָן אַלץ מאַכען!

אין אמת גערעדט: צו וואָס די נאַרישע קאָמעדיע? ווער נוצט זי? וואָס האָבען זיי דערפון? פאַרוואָס האָבען זיי נישט דעם מוט צו זאָגען, אַז זיי האָבען אַ טעות געהאַט און זייער טאַקטיק פיהרט נישט צום ציעל, נאָר אומגעקעהרט, עס ווערט דורך איהר אַלץ ערגער און ערגער? אָדער צי זעגען די מענשען דאָרט אויבען אין די הויכע ספערען אינגאַנצען משוגע און בלינד און טהוען אַלעס שוין נאָר אין אַ צעפלאַמטער ווילדקייט? און צי איז נישטאָ איינער, נאָר איין איינציגער כאָטש צווישען זיי, וואָס זאָל נאָך האָבען דאָס ביסעל ליכטיגע מאַרך אינ׳ם קאָפּ, און ער זאָל זיי אָנ־כאַפּען פאַר די האַנד און זאָל זיי זאָגען און זאָל זיי ווייזען, ווי אויף דעם וועג, אויף וועלכען זיי געהען, געהען זיי אַלץ מעהר און מעהר אין זייער אומגליק אַריין, און וואָס מעהר זיי מיינען זיך אַזוי אַרויסצודרעהען, דרעהען זיי זיך אַלץ מעהר און מעהר אַריין? איך שטעה פראָסט פאַר אַ רעטעניש. איך קלער און קלער, און קאָן מיר אַלץ נישט ערקלערען דאָס, וואָס קומט פאָר אין דעם מוח פון די דאָזיגע מענשען. און זעהט איהר: איך רעד נישט פון מענש־ליכקייט, איך רעד נאָר פון קלוגהייט. ווען די מענשען וואָלטען זיין קלוג, וואָלטען זיי דאָך מוזען איינזעהן, אַז זיי אַרבייטען מיט מיטלען, וועלכע פיהרען פונקט ענטגעגענגעזעצט פון דעם, וואָס זיי ווילען. איך זאָג אייך דעם אמת: פאַרצייטענס, אַז מען האָט געזאָגט „אַ קאָפּ פון אַ מיניסטער", איז דאָס געווען אַ קאָמפּלימענט, אַ וואָרט, מיט וועלכען מען האָט אויסגעדריקט, אַז דער דאָזיגער וועלכער האָט אַזאַ קאָפּ, איז אַ חריף; היינט אָבער, האָב איך מורא, ווען איך זאָל זאָגען איינעם: „דו האָסט אַ קאָפּ פון אַ מיניסטער", וועט ער מיך פאַר די דאָזיגע בעליידיגונג אַרויסרופען אויף אַ דועל. זעהר

זיכטיג, ווי עס ווייזט זיך אויס, מוז אזא קאפ נישט זיין. וואס זאל איך דא לאנג ברייען? איך בין שטארק חושד, אז א מיניסטער איז א זעהר נישט קלוגער מענש.

אט לייען איך, למשל, א אינטערעסאנטע רשימה אין איינעם פון די לעצטע נומערן „טאווארישטש״, די סטאטיסטיק פון די גע-הרגעטע און פערוואונדעטע הויכע אדמיניסטראטארען אין רוסלאנד זינט דעם יאהר 1901 ביז 1906. עס איז א מורא׳דיגער צעטעל, און נישט ווילענדיג פערטראכט מען זיך און מען קומט צו מאדנע גע-דאנקען. די רשימה איז שרעקליך לאנג, און איך האב מורא מיינע לעזער צו בעלעסטיגען; איך וויל ארויסכאפען נאר עטליכע נעמען פון דעם דאזיגען הזכרת-נשמות-צעטעל: מיניסטער באגאליעפאוו, מיניסטער סיפיאגין, גובערנאטאר באגדאנאוויטש, גענעראל-גובערנאטאר באבריקאוו, וויצע-גובערנאטאר אנדרעיעוו, מיניסטער פלעווע, פירשט נאקאשידזע, גרויספירשט סערגיי אלעקסאנדראוויטש, גראף שוואלאוו, גענעראל-גובערנאטאר זשעלטאנאווסקי, גובערנאטאר סלעפצאוו, אדמי-ראל קוזמיטש, מיניסטער סאכאראוו, אדמיראל טשוכנין, געהילפס-גענעראל-גובערנאטאר מארקגראפסקי, גובערנאטאר בלאק, פירשט אבאלענסקי, גובערנאטאר פאן וויל, פירשט גאליצין, גובערנאטאר מיאסאיעדאוו, אבער-פאליצמייסטער נאלקען, גובערנאטאר גענעראל סאקאלאווסקי, גובערנאטאר קלינגענבערג, גובערנאטאר באראן קארף, גובערנאטאר כוואסטאוו, גענעראל-גובערנאטאר סקאלאן, פרעמיער סטאליפין, קא-מאנדיר פאן מין און נאך און נאך. — ווי געזאגט: די דאזיגע רשימה, פון וועלכע איך האב דא נאר א קליינעם ברוכטייל געבראכט, ברענגט, נישט ווילענדיג, צום פערטראכטען זיך און מען קריגט עפעס מאדנע געדאנקען. און אט דא פרעג איך מיך: קומט נישט פאר, אז א פרעמיער זאל אויך אמאל עפעס קומען צו אזא מין בעטראכטען זיך און זאל מאכען א חשבון-הנפש און זאל מיט איינמאל וויסען און פערשטעהן, וואס עס טהוט זיך? דאכט זיך, עס מאכט זיך אמאל בײ א מענשען א שטילע, שוואכע, מענשליכע שעה, בשעת בין-השמשות אדער דערגלייכען, מען זיצט און מען טראכט פון קראנקע, פערוואונדעטע קינדער אדער דערגלייכען. מען האלט פאר זיך די אויבען דערמאהנטע רשימה אדער דערגלייכען. און פלוצלינג זאגט

מען זיך: שטעה איך נישט אויף דעמזעלביגען פונקט, אויף וועלכען עס זענען געשטאַנען אַלע מיינע פאָרגענגער ביז היינט, נאָר מיט דעם אונטערשייד, וואָס יעצט איז אַלעס געוואָרען טויזענדמאָל ערגער און געפעהרליכער? בין איך נישט אָנגעקומען, נאָך דעם גאַנצען דרעהען זיך, ווידער ביז צו דער שטעלע, אויף וועלכער עס האָט געהאַלטען פּלעווע עליו השלום פאַר פינף יאָהר? און אַלע מיינע אויפטהועכצער, די צעהנטויזענדער אַרעסטען און די טויזענדער הרוגים און די אָפּענע און בעהאַלטענע פּאָגראָמען און די אַלע אַנדערע „ליבעראַלע רעפאָרמען", זענען עס נישט דיזעלביגע, מיט וועלכע עס האָבען געאַרבייט אַלע מיינע פאָרגענגער זינט צעהנדליגער יאָהרען? און האָבען ז י י עפּעס דערגרייכט? און האָב א י ך עפּעס דערגרייכט? און בעלעהרט מיך נישט דער אָ נ פ אַ ל אויף פאָן-מין און אויף סטאָליפּין און אויף סקאַלאָן און אויף וואַנלאַרלאַרסקי און אויף צעהנדליגער אַנדערע, אַז דאָס אַלעס איז אַ פערפעהלטע טאַקטיק און האָט גאָרנישט גענוצט? און בעלעהרט מיך נישט די לאַנגע רשימה פון די אָנפאַלען זינט 1901 ביז 1906, אַז דורך אונזערע מיטלען איז די רעוואָלוציע גאָרנישט געוואָרען שוואַכער, נאָר אַדרבא, נאָך יעדער פערשטאַרקטער רעפּרעסיע איז זי אַלץ געוואָרען שטאַרקער און שטאַרקער? און נוצט מיר עפּעס, ווען איך בין מודיע, אַז „די רעדעלפיהרער און איך זעהר וויכטיגע פּאַפּירען זענען אַריינגעפאַלען אין אונזערע הענד", ווען מיט אַ טאָג שפּעטער קומט אַרויס דער אמת, אַז עס זענען דאָ אָנשטאָט א י י ן רעדעלפיהרער צ ע ה ן נייע און עס זענען ביי זיי דאָ אַלעמאָל נייע פּאַפּירען און נייע סודות? — וואָלט נישט אפשר גלייכער זיין, אַז איך וואָלט אויפגעבען אונזער גאַנצע אַלטע טאַקטיק און וואָלט אפשר פּרובען אומגעקעהרט?

אַזוי, זעהט איהר, וואָלט א י ך טראַכטען, ווען א י ך וואָלט זיין מיניסטער. איך בין עס אָבער נישט, אָבוואָהל מיין קאָפּ איז אויך נישט עפּעס אַזוי איי איי. מיניסטאָרען טראַכטען נישט אַזוי, אָדער טראַכטען איבערהויפּט נישט. יעדענפאַלס זענען זיי נישט אימשטאַנד אורזאַך און פאָלגע, סיבה און תולדה, צו דערקענען. זיי שטרענגען זיך אָן מיט זייער גאַנצער קראַפט, ווי עס ווייזט זיך אויס, אַלעס צו טהון, אום די רעוואָלוציע מיט זייערע אייגענע הענ-

אַלץ גרעסער און גרעסער צו מאַכען. ווען די רעוואָלוציאָנערען וועלען אַמאָל טיילען אָרדענס, וועלען די רוסישע מיניסטאָרען זיין די ערשטע, וועלכע וועלען קריגען פון זיי אַזעלכע אָרדענס, ווייל זיי האָבען פאַר זיי אַזוי גוט געאַרבייט.

דאָס נייעסטע שטיקעל קלוגע אַרבייט פון אונזערע מיניסטאָרען איז די נייע אינערע אַנלייהע פון 50 מיליאָן רובעל. נאָך אַזאַ זיעג און דער שטאַאַטס-באַנקראָט איז פערטיג!

ניינטער בריעף

רוסלאַנד און — — אַ יודען־פראַגע. גאָט האָט אויך שוין נישט געהאַט עפּעס בעסערס צו טהון, ווי צו נעהמען זעקס מיליאָן יודען און זיי אַריינשטופּען אין דעם דאָזיגען איידעלען לאַנד. עס איז דאָסזעלביגע געשעפט, וואָס די קלוגע באַנקירען פון אויסלאַנד האָבען געמאַכט, וועלכע האָבען זיך אַריינגערוקט אין רוסלאַנד מיט זייערע מיליאַרדען. דאָס האָט נאָך געפעהלט דעם דאָזיגען גערעאָטענעם און קלוגען און פיינעם לאַנד! אַ פראַגע, וואָס פיעל בעסערע און געניאַלערע פעלקער האָבען נישט געוואוסט מיט איהר זיך אַנ׳עצה צו געבען — און אָט וויל די בלינדע וועלטגעשיכטע, אַז דער שווערפּונקט פון אַזאַ געוואַלדיגער פראַגע זאָל גראָד אַריינפאַלען אין די איידעלע הענד פון דעם איידעלען פאָלק פון רוסלאַנד. איידעל ווי איידעל, נאָר קלוג וועט דאָך רוסלאַנד פּותר זיין די פראַגע. זי וועט זי לעזען פאָ רוסקי, קורץ און שאַרף על־פּי חכמת יון. עס הויבט אָן צו שווינדלען פאַר די אויגען, אַז מען בערעכענט די לאַגע פון זעקס מיליאָן מענשען, וועלכע זענען סוף־כל־סוף דאָך „אויך" מענשען. עס פערגעהט איינעם די אמונה אין מענשליכקייט, ווען מען איבערלעגט זיך, וואָס דאָס אויסלענדישע אייראָפּא טהוט פאַר די דאָזיגע אומגליקליכע. טויזענדער יודען ווערען געשאָכטען. פון די אונצעהליגע טויזענדער מענשען, וועלכע זענען אין די לעצטע וואָכען געשאָסען און געהאָנגען און גלאַט געטויט געוואָרען, זענען 80 פראָצענט יודען. צעהנטויזענדער יודען לויפען, וואוהין די אויגען טראָגען זיי. די בהלה פון דער עמיגראַציע איז אַזוי גרויס געוואָרען, אַז מיר האָבען שוין נישט קיין גענויע ציפער. פון ביאַליסטאָק אַליין זענען 20,000 יודען אויסגעוואַנדערט. „די יודישע בעפעלקערונג", שרייבט אַ יודישע צייטונג, „איז אויף אַזויפיעל שיטערער געוואָ-

רען, אַז דאָס אויג בעמערקט עס שוין; עס זענען לעדיג געוואָרען גאַנצע גאַסען". פון קיעוו אַליין זענען אין דער לעצטער וואָך אַרויסגעפאָהרען 500 פאַמיליעס. פון ליבוי מעלדעט מען, אַז פון דעם דאָרטיגען פּאָרט זענען אַרויסגעפאָהרען אין פערלויף פון נאָר פיער טעג — 1600 יודען. און דאָס מערקווירדיגע פון דער זאַך איז, אַז די רעגירונג, וועלכע האָט ביז איצט די עמיגראַציע גערעכענט פאַר אַ פערברעכען, האָט אָנגעהויבען פּלוצלינג זי צו בעגינסטיגען, אַזוי אַז זי טהוט איצט כל המעגליכקייטען, אום די עמיגראַציע לייכט צו מאַכען. יעדען, ווער עס וויל עמיגרירען, ווערט אַרויסגעגעבען אַ פּאַספּאָרט אין יעדען רוסישען פּאָרט אין 24 שעה. דער פּאַספּאָרט ווערט אַרויסגעגעבען אומזיסט. אינ'ם אייזענבאַהן-מיניסטעריום איז די טעג געגעבען געוואָרען אַ פעראָרדנונג, אַז מען זאָל אָנווענדען אויף די באַהנען אין די צפון-מערבדיגע געגענדען אַלע נויטיגע מיטלען אויפצונעהמען מאַסען-עמיגראַנטען. עס וועלען אַלזאָ מאַסען עמיגרירען — און מיט די איבעריגע פינף מיליאָן און עטליכע הונדערט טויזענד וועט מען זיך שוין ווי עס איז אַנ'עצה געבען. דערווייל לאָזט מען די שוואַרצע מאות ווידער קיניגען ביד רמה. דערווייל לאָזט מען זייער „ליטעראַטור" בהכשר הרב דפה ווידער בליהען. דערווייל לאָזט מען עפענטליך מאַכען פּאָרבערייטונגען צו וויס-גאָט-וואָס. עפּעס איז די לופט אַרום אַ לופט פון ערב פּאָגראָ-מען אין גרויסען סטיל. מיט אַ קלייניגקייט פון פינף מיליאָן מענשען וועט מען שוין פערטיג ווערען!

איבעריגענס, האָט איינער פון אונזער „זעהר ליבעראַלען" מי-ניסטעריום, דער מיניסטער פון אַקערבוי, וואַסילטשיקאָוו, גאַנץ אָפען-הערציג שוין ערקלערט אין איינעם פון די לעצטע טעג, אַז די איינ-פאַכסטע עצה צו לעזען די יודען-פראַגע איז, אַזוי צו מאַכען ווי אין רומעניען, דאָס הייסט, אַרויסצוגעבען אַ געזעץ, אַז אַלע יודען זענען — פ ר ע מ ד ע. זעלבסטפערשטענדליך האָט מען זיך אין די הויכע ספערען, און נאָך זיי אויך די „נאָוואָיע ורעמיאַ", אָנגעכאַפּט אָן דעם דאָזיגען פּלאַן, ווי אָן אַ הייס געבראָטענס. איבערלעגט אייך נאָר, וואָס מען וויל: זעקס מיליאָן רוסישע אונטערטאַנען זאָלען בעטראַכט ווערען אַלס פרעמדע. און דאָס געשעהט אינ'ם יאָהר

1906, און דאָס ווערט געמאַכט, אָדער אַפילו נאָר גערעדט, אין גע־געגנוואַרט פון גאַנץ אייראָפּאַ!

די אויסרייד, וואָס זיי זאָגען, איז, דאָס די רעוואָלוציע ווערט הויפּטזעכליך געמאַכט פון יודען. נאַטירליך, ווען דאָס דאָזיגע וואָלט אפילו זיין אמת, וואָלט עס אויך, דאַכט זיך, קיין עוולה נישט זיין; אויך אַ וואָרעם קרימט זיך, ווען מען טרעט איהם. בפרט אָבער וואָס די גאַנצע מעשה איז אַ ליגען. — אָט האָב איך פּאַר מיר גראָד ליגען אַ זעהר אינטערעסאַנטען סטאַטיסטישען חשבון: זינט דעם 24־טען נאָוועמבער 1905 ביז צום 24־טען אויגוסט זענען 12.692 מענשען פערשיקט געוואָרען אויף אַדמיניסטראַטיווען וועג. אין דער דאָזיגער צאָהל געפינען מיר 972 יודען. דאָס הייסט אַלזאָ 7.6 פּראָ־צענט פון דער אַלגעמיינער צאָהל. איז דאָס נישט ווידער אַ בלבול, ווי די הונדערט איבעריגע בלבולים?

זעלבסטפערשטענדליך ווייסען נאָר מיר אינ׳ם לאַנד דאָס, וואָס עס טהוט זיך אמת׳דיג אָב מיט יודען; דאָס אויסלאַנד אָבער קריגט גאָר עפּעס אַנדערש צו הערען. דער זעהר ליבעראַלער פּרעמיער־מיניסטער סטאָליפּין, ווען ער קריגט עפּעס אָן אַ קאָרע־ספּאָנדענט פון אַן׳אויסלאַנדס־צייטונג, דאָ שיטען זיך איהם פּערל פון מויל. אָדער קומט צו איהם צוגעהן עפּעס אַ דר. פּויל נאַטהאַן, אַ יוד אַ דייטש, וואָס קוקט איהם אין מויל אַריין און גלויבט שטאַרק, דאָ רעדט מען נאַטירליך גאָר אַנדערע דבורים. דאָ רעדט מען דער־פון, אַז די ערשטע אַרבייט, מיט וועלכער די רעגירונג וועט זיך פער־נעהמען, וועט זיין רעפאָרמען פאַר די אומגליקליכע יודען. דערוויילע וועט מען זיי געבען אַ הונדערט נייע דערפער, וואו זיי וועלען מע־גען וואוינען; אָדער מען וועט צולאָזען אַ צוואַנציג, דרייסיג נייע יודישע בחורים צו די אוניווערזיטעטען; אָדער מען וועט אָנהויבען צו רעדען דערפון, אַז אינ׳ם גענעראַלשטאַב בעשעפטיגט מען זיך גראָד איצט מיט דער פראַגע, צוצולאָזען יודען צו ווערען אָפיצירען; אָדער — ווען מען וועט גראָד האַלטען דערביי, צו מאַכען אַ הקדמה צו אַ נייער הלואה — וועט מען מבטיח זיין נאָך און נאָך; מען וועט אפילו נישט צוריקשרעקען פון מבטיח זיין, צו געבען יודען אויטאָ־נאָמיע אין רוסלאַנד. נאַטירליך וועט אַזאַ פּרעמיער־מיניסטער נישט

פערגעסען מוסיף צו זיין, אז די הויפט-רעפארמען וועט ערשט די צו-קונפטיגע דומא ארויסגעבען. אויך וועט ער נישט פערגעסען צו זאגען, אז מען האט מורא צו געבען אלע רעפארמען מיטאמאל, „ווייל דאס גאנצע רוסישע פאלק וועט זיין דאגעגען, און בלוט וועט זיך גיסען אין די גאסען".

די דאזיגע תשובה איז נישט סטאליפינס חכמה. אינ'ם פאריגען יאהר האט אזוי גע'טענה'ט וויטע. פאר 25 יאהר האט אזוי גע'טענה'ט איגנאטיעוו. פאר 50 יאהר האט אזוי גערעדט מוראוויאוו. און נישט נאר אין רוסלאנד, ניין: איך קען נישט קיין איינציגען פאל פון א גלייכבערעכטיגונגס-פראגע, וואו מען זאל נישט זיין געקומען מיט דער דאזיגער קלוגער טענה. אזוי האט מען גערעדט פאר דעם יאהר 1848 אין דייטשלאנד, אזוי האט מען גע'טענה'ט דענסמאל אין עסטרייך, אזוי האט מען גערעדט נאך אינ'ם יאהר 1830 אין פראנקרייך און אזוי האט מען געזאגט דעם תירוץ זאגאר אין דעם קלוגסטען פון אלע לענדער—אין ענגלאנד.

מען קאן צוזעצט ווערען פאר כעס, אז מען זעהט ווי איין נארישקייט קאן זיך איבערחזרן הונדערט מאל. אבוואהל נאך יעדען בעזונדערען מאל קומט דער אמת און ווייזט, ווי נאריש דאס גאנצע איז געווען — און פארט נעהמט מען זיך דערפון נישט ארויס קיין מוסר פאר דעם נעכסטען פאל. הונדערט מאל איז מען געקומען מיט דעם דאזיגען אויסגעבלאזענעם תירוץ, און איך קען נישט קיין איינציגען פאל פון א געגעבענער עמאנציפאציע, נאך וועלכער דאס פאלק זאל זיין געווען דאגעגען און בלוט האט זיך דערפאר געגאסען אין די גאסען. און פארט דערוועגען זיך מענשען צו קומען אלעמאל אויפסניי מיט דער דאזיגער באיקע, און קיינער שפייט זיי נישט דערפאר אי-פנים אריין.

איך קען א זעהר אינטערעסאנטען פאל אין ענגלאנד, וועלכער שטעכט פראסט אין די אויגען אריין, אזוי בולט איז ער, און דער דאזיגער פאל איז זעהר בעלעהרענד. ווייל דאס דאזיגע מאטעריאל איז אבער עפעס צו לאנג, וועל איך עס מוזען איבערלאזען אויף דאס נעכסטע אדער איבערהויפט אויף אנ'אנדער מאל.

בין כך וכך געהט די רעוואָלוציע אַלץ ווייטער און ווייטער. דער פרעמיער טענה'ט: זאָל זיך איינשטילען די רעוואָלוציע, וועל איך געבען אַלע מיינע ליבעראַלע רעפאָרמען; און דער צד השני טענה'ט: זאָל מען אונז געבען רעפאָרמען, וועט דער טעראָר אויפ-הערען. און אַזוי גלייכווערטלען זיך דיביידע צדדים, און דערווייל פליסט דאָס בלוט אין אַלע גאַסען. אַלע מתנות פון אַ מאָדערנער קולטור געהען צו גרונד. שולען און אוניווערזיטעטען זענען געשלאָסען, האַנדעל און אינדוסטריע הערען געגצליך אויף, די אונמענש-ליכסטע ליידענשאַפטען און אינסטינקטען זענען צעפלאַמט און מאָרד און רויב און אָנפאַלען זענען געוואָרען די געוועהנליכסטע ערשיי-נונגען פונ'ם טעגליכען לעבען. מיט אַנ'אונגעהויערער געשווינדקייט פערשפרייט זיך די אַנאַרכיע איבער דעם גאַנצען לאַנד און נעהמט אַרום וואָסאַמאָל מעהר נייע געגענדען און נייע ספערען פון דער געזעלשאַפט. אין קאַווקאַז און אין די באַלטישע פראָווינצען, אין פוילען און אין ניי-רוס-לאַנד, אין גרויס רוסלאַנד, קליין-רוסלאַנד, סיביריען און אינ'ם ווייטען מזרח, איבער דעם גאַנצען ריעזענהאַפטען לאַנד, אומעטום, וואו די רוסישע ביוראָקראַטיע קיניגט, שפרייט זיך אויס די שרעקליכע אַנאַרכיע און מאַכט אַ סוף צו דער גאַנצער איינהיימישער קולטור. דערווייל האָט די ביוראָקראַטיע אויך איהר געפעהרליכסטען שריט געמאַכט: זי האָט פערעפענטליכט דאָס געזעץ פון אַ פעלד-געריכט. און די תשובה דערויף וועט מסתמא נישט לאָזען לאַנג אויף זיך וואַרטען: מאַסען-באָמבעס וועלען געוואָרפען ווערען און אינ'ם לאַנד וועט באַלד אויפפלאַמען דאָס אונאויסלעשליכע פייער פון דעם שרעק-ליכסטען פון אַלע שרעקען — פון אַ בירגער-קריעג.

צום סוף נאָך אַ שעהן מעשה'לע: דער אָדעסער גענעראַל-גוּ-בערנאַטאָר, גענעראַל קאַראַנגאָזאָוו, איז פלוצלינג פאַראַליזירט געוואָ-רען. זיינע הויז-לייט האָבען דורך דעם טעלעפאָן אָנגעהויבען אַרויס-צורופען צו איהם דאָקטוירים, נאָר צופעליג איז קיינער פון די קריסטליכע דאָקטוירים נישט געוועזען אין דערהיים. דאָ האָבען זיך די דאָזיגע מענשען געוואָלט ווענדען צו יודישע דאָקטוירים, צווישען וועלכע עס געפינען זיך צופעליג די גרעסטע ספעציאַליסטען פון דער דאָזיגער קראַנקהייט, נאָר דער קראַנקער גענעראַל האָט באין אופן

ניט געוואָלט אָננעהמען הילף פון „יודען“. דאָ האָט מען זיך גע־ווענדעט צו דער סטאַציע פון גיכער הילף, האָט זיך אָבער אַרויס־געוויזען, אַז דאָרט זענען צופעליג געוועזען אויך נאָר יודישע דאָק־טוירים, און נאַטירליך האָט דער גענעראַל ניט געוואָלט אָננעהמען די הילף אויך פון דאָרט. אָט דאָס הייסט: יהרג ואל יעבור!

קאָן מען ניט מיינען, אַז מען לעבט אין מיטעל־אַלטער? און איז עס ניט כאַראַקטעריסטיש פאַר רוסלאַנד, אַז אַזאַ מענש דווקא איז גענעראַל־גובערנאַטאָר?

צעהנטער בריעף

אך, וואָס פאַראַ פירכטערליכע טעג! און נישט די, וועלכע שטעהען אין סידור און אין מחזור — ניין! די מענשען ווען זיי מאַכען „ימים נוראים”, מאַכען זיי נאָך גאָר אַביסעל אַנדערש, ווי די וועלכע שטעהען געדרוקט. מיט ביקסען-קוילען און מיט אַר-מאַטען-קאַרטאַטשען און מיט פייער-פלאַמען מאַכען זיי זיי צו „תשליך” געהען זיי צו טייכען בלוט. די, וועלכע פאַלען „כורעים”, שטעהען נישט מעהר אויף. אַך, וואָס פאַראַ פירכטערליכע טעג דאָס זענען ווידער געוועזן! דער פאָגראָם אין שעדלעץ איז דער פירכטערליכסטער וועל-כער איז בּיז היינט געוועזן. מיין לעצטען „בריעף” האָב איך געענ-דיגט מיט די ווערטער, אַז „די לופט אַרום שמעקט מיט ערב-פּאָג-ראָם”, און וועהרענד איך האָב געשריבען די דאָזיגע ווערטער, האָט זיך שוין דאָרט געגאָסען דאָס בלוט און די הייזער זענען שוין גע-שטאַנען אין פלאַמען...

אין זינען האָב איך געהאַט דאָסמאָל מיינע לעזער אַביסעל יום-טוב-שטימונגען צו ברענגען. אָבער ווי קאָן מען דאָס אין רוסלאַנד? מען ווייס קיינמאָל נישט, וואָס הינטער איינעם געהט. דער מענש דענקט און — אַ פּאָגראָם לענקט. אַ מינוט שפּעטער רוקט זיך אַריין אַ שעדלעץ. און דו מוזט שוין ווידער בלייבען ביי דיין אַלטען טעמאַ און דו מוזט שוין ווידער שטעהן אויף דיין פּאָסטען און דיין בעריכט געבען און דיין פליכט ערפילען. אך, איז דאָס אַ פּאָגראָם געוועזן! עס איז אַ שווערע אויפגאַבע, אין צוואנציגסטען יאָהרהונדערט צו זיין עדות און צייטגענאָסע פון מעשים פון דעם ווילדעסטען מיטעל-אַלטער. אָפט שעהמט מען זיך און מען האָט דאָס געפיהל, ווי מען וואָלט זיך מוזען שפּייען אַליין אין פּנים אַריין. און נישט נאָר, ווייל מען זעהט די, וועלכע מאַכען די פּאָגראָמען, נאָר ווייל מען

זעהט די, וועלכע שטעהען אין גאַנץ אייראָפּאַ אַרום און קוקען צו און האַלטען די הענד אין די קעשענעס און טהוען גאָרנישט און רעדען מיר פון פּאָליטיק און פון דיפּלאָמאַטיע, וואָס ערלויבען זיי נישט צו טהון. און יעצט וועט ווידער קומען דער „הילפס־פעראיין" אין בערלין און וועט שיקען טעלעגראַמען אַהין און אַהער; און יעצט וועלען ווידער קומען די גוטע מענשען און וועלען שיקען נדבות, „נדבות אויף שעדלעץ", עטליכע הונדערט טויזענד רובעל; און יעצט וועט מען ווידער מאַכען מיטינגען און האַלטען רעדעס און הויפּטזעכליך אָבגעבען „פּראָטעסטען"; און יעצט וועט מען ווידער אין עטליכע פּאַרלאַמענטען די שעדלעצער מעשה דערמאָהנען און די בעקאַנטע „אונצופרידענהייט" אויסדריקען — און אַלעס וועט בלייבען ביים אַלטען; און די זון וועט אויפגעהן און די זון וועט אונטער־געהן, און אַ נייער טאָג וועט ווערען און אַ נייע נאַכט, און מענשען וועלען האַנדלען און מענשען וועלען וואַנדלען, — ביז עס וועט פּלוצ־לינג ווערען דער נעכסטער פּאָגראָם; און דאַן וועט ווידער קומען אַ הילפס־פעראיין און ווידער נדבות און ווידער פּראָטעסטען און ווי־דער די בעקאַנטע אונצופרידענהייט אין עטליכע פּאַרלאַמענטען — און אַזוי וועט מען ביסלעכווייז דאָס ביסעל יודען אין רוסלאַנד (סך־הכל נאָר (6,000,000 אויסקוילען, און דאָס געוויסען פון אייראָפּאַ וועט אַלץ נאָך זיין רוהיג. און אפשר בין איך מיך גאָר איינגאַנצען טועה, און אַפילו דאָס ביסעל גערודער פון אַ הילפס־פעראיין און פון נדבות און פון מיטינגען און פון פּראָטעסטען וועט אויך שוין נישט זיין — דען אונזער שליח־צבור, די דומא, וועלכע האָט געמאַכט דאָס לעצטע מאָל דאָס ביסעל גערודער, איז אויך שוין נישטאָ.

דער פּאָגראָם אין שעדלעץ איז געווען דער שרעקליכסטער פון אַלע, וואָס זענען ביז יעצט פּאָרגעקומען, אַזוי ווי דער פּאָגראָם אין ביאַליסטאָק איז געווען דער שרעקליכסטער פון אַלע ביז צו איהם. דאָס ליעגט שוין אין דער נאַטור פון דער זאַך. עס איז אַ מין אַלקאָהאָליזם; דער טרינקער מוז האָבען וואָסאַמאָל אַ גרעסערען קוואַנטום און וואָסאַמאָל אַ שטאַרקערען גראַד. אין שעדלעץ — אין אַ שטעדטעל פון נאָר עטליכע און דרייסיג טויזענד איינוואוינער — האָבען מיר דערווייל 142 הרוגים (כמעט אַלע יודען!), 450 פערוואונ־

דעטע (כמעט אַלע יודען!) און דערצו נאָך 280 אַרעסטירטע (כמעט אַלע יודען!). רוסלאַנד, דאָס גרויסע, מעכטיגע לאַנד, האָט געמאַכט ריעזענהאַפטע פאָרטשריט — איך מיין דאָס, אויף דעם געביעט פון פאָגראָם־מאַכעריי. אויך זיין מיליטער האָט געמאַכט גרויסע פאָרט־שריט — זינט דער מלחמה מיט יאַפּאַן; זיי הויבען שוין אָן צו זיעגען איבער גאַנצע שטעדט, און ווען זיי קאָנען, זאָלען זיי שטאָלץ זיין אויף זייערע זיעגען.

פאַר צוואַנציג, פאַר עטליכע און צוואַנציג יאָהר, ווען זיי האָ־בען געמאַכט אַ פאָגראָם, זענען זיי צוגעטרעטען צו איהם אַביסעל פערשעהמט; זיי האָבען אַרויסגעשטעלט אַ מנין „באָסיאַקעס" (באָר־ווּסע, יחפים), און די דאָזיגע האָבען זיך בענוּגענט דערמיט, וואָס זיי האָבען צעבראָכען די מעבעל, צעשאָטען די פעדערען, צעראַבירט די סחורות, און די פאָליציי און דאָס מיליטער פלעגען אָנקומען אַלעמאָל צו שפּעט; אויך פלעגט מען אַלעמאָל מאַכען עפּעס אַ שטי־קעל אויסרייד צום פאָגראָם: אַ יוד האָט זיך געשלאָגען מיט אַ פויער, אַ גויה האָט געכאַפּט ביי אַ יודינע אַנ'איי פון איהר קיישעל אַרויס וכדומה, און אויך פלעגט מען די „שולדיגע" שפּעטער משפט'ען און פער'משפט'ען למראית עין. דאַן איז געוועען אַ פאָרטשריט: מען האָט זיך נישט מנהר בענוּגענט מיט מעבעל און סחורות, נאָר מען האָט זיך שוין גענומען אויך צו נפשות; אָבער אַנ'אויסרייד האָט נאָך אַלץ געמוזט זיין; מען האָט געשאָסען אין קייזערס בילד, מען האָט גע־שטערט אַ הייליגע פּראָצעסיע וכדומה, און אויך אַ משפט האָט נאָך אַלץ געמוזט זיין, און אויך וועגען פאָליציי און מיליטער איז אַלע־מאָל געוועען אַ נאַכריכט. אַז זיי האָבען בשום אופן נישט געקאָנט דאָס צעפלאַמטע פאָלק איינהאַלטען און איינשטילען. דאַן ווייטער איז געקומען די צייט פון כוליגאַנעס: אַריינגעקלאַפּטע נעגעל אין די מוחות, אויסגעשטאָכענע אויגען, צעריסענע קינדער, טויזענד מיתות משונות, געשענדעטע מיידלעך און נאָך און נאָך, און דאָס מיליטער פלעגט שטעהן און קוקען און גאָרנישט טהון, און דאַן פלעגט קומען אַ קאָמיסיע פון פּעטערבורג, און דאַן פלעגט זיך שטענדיג אַרויס־שטעלען, אַז דאָס מיליטער און די פאָליציי נעבעך זענען נישט שול־דיג; העכסטענס האָט מען דעם גובערנאַטאָר אָדער אַנ'אַנדערען

הויכען בעאַמטען אָבגעזאָגט פון זיין שטעל און איהם איבערגעגעבען אַ העכערע שטעל. דאַן ווידער זענען געקומען נייע צייטען מיט אַ נייעם פאָרטשריט: די פּאָליציי און דאָס מיליטער האָבען עפּענטליך אָנגעפיהרט דאָס ביסעל חברה כוליגאַנעס (און על־פּי רוב האָט זיך אַרויסגעשטעלט, אַז דאָס ביסעל כוליגאַנעס זענען אויך נאָר געווען פערקליידעטע מיליטער־לייט אָדער פּאָליציסטען!), און מען האָט געראַבעוועט און געקלאַפּט נעגעל און געריסען קינדער און געשענדעט מיידלעך — און אַנ׳אורזאַך, אַ שטיקעל אויסרייד, האָט נאָך אַלץ געמוזט זיין. דאַן אָבער איז געקומען דאָס נייעסטע: מען ברויכט כמעט שוין גאָר קיין אויסרייד נישט, מען ברויכט אויך שוין נישט דאָס ביסעל כוליגאַנעס משום מראית־עין; דאָס מיליטער בכבודו ובעצמו, מיט אָפיצירען און מיט אַ קאָמאַנדיר און מיט זאַק און פּאַק בעפאַלט אַ שטאָדט און נעהמט זיך צו דער אַרבייט, זי אויסצוראָטען ביז אויף דאָס לעצטע שטיקעל, אין געגענוואַרט פון גאַנץ אייראָפּאַ. זיי ראַבירען די קראָמען און רופען עס „קאָנפיסקירט די סחורות”; זיי צעשיסען אַ שטאָדט און רופען עס „מען זוכט רעוואָלוציאָנערען; זיי צינדען הייזער און פערברענען זיי און רופען עס... איך וויס שוין אַליין נישט וואָס. דאַכט זיך, „זיי ווילען צווינגען די רעוואָלוציאָנערען, זיך אונטערצוגעבען”. און דערביי איז די דאָזיגע שטאָדט אַ שטאָדט, וועלכע איז אָנגעפּראָפּט כמעט נאָר מיט חסידישע מענשען, אַ כשר יודיש שטעדטעל, וועלכעס וויס כמעט גאָרנישט, וואָס רעוואָלוציע איז.

שבת־צו־נאַכטס 9 אַ זייגער. דאָס גאַנצע שעדלעץ שלאָפט שוין כמעט. פּלוצלינג הויבט זיך אָן די באָמבאַרדירונג. מען בעשיסט די הייזער. מען שיסט 36 שעה אָן אַנ׳אויפהער. כלומרשט זאָגט מען נאָך עפּעס אַ שטיקעל תירוץ, אַז מען האָט פון אַ הויז אַרויסגעשאָסען אויף אַ סאָלדאַט (ווי עס האָט זיך אַרויסגעשטעלט איז דער דאָזיגער שיסער געווען אַ רוסישער בעאַמטער, אַ רעכטסגלויביגער!) די קאָמוניקאַציע מיט דער וועלט אַרום שעדלעץ ווערט אינגאַנצען אונטערבראָכען. אַ מיליטער־קאָרדאָן נעהמט אַרום די שטאָדט אַרום און אַרום און לאָזט קיינעם נישט אַרויס און לאָזט קיינעם נישט אַריין. די אייזענבאַהן־פערבינדונג הערט אויף. דער טעלעגראַף און

דער טעלעפאָן ווערט איבערגעריסען, און נאָר דאָס מיליטער קאָן זיי געברויכען. שעדלעץ ליעגט צוויי שעה פון וואַרשא, און אין וואַרשא וויס מען נישט, וואָס עס טהוט זיך דאָרט. מען ווייס נאָר, אַז עפּעס שרעקליכעס קומט דאָרט פאָר: די גאַנצע שטאָדט ברענט; די גאַנצע שטאָדט ווערט ביסלעכווייז אויסגעקוילעט. עפּעס אַ מין שכם, וואָס מען האָט אויסגעקוילעט גאָר איינגאַנצען. זענען דאָרט 50 הרוגים? ווענען 500? זענען 1000? — עפּעס איין צייטונג האָט שוין טאַקי געהאַלטען ביי טויזענד. די רעדאַקציעס פון וואַרשא שיקען אַרויס זייערע מענשען, די דאָזיגע מענשען ווערען אָבער אין די שטאָדט נישט אַריינגעלאָזען; זיי זעהען נאָר רויך-וואָלקענס און הערען נאָר דאָס פייפען פון די ביקסען-קוילען. פלוצלינג הערען זיי אויך קאַרטאַטשען פון קאַנאָנען. און פלוצלינג נאָכ'ן פערלויף פון עטליכע טעג, הויבט זיך די סיטואַציע אָן אַביסעל אויפצוקלערען: הרוגים זענען דאָ גאָט זיי דאַנק נישט מעהר ווי 142, פערוואונדעטע 450 און אין די געפענגענישען ליעגען נאָר אַ שטיקלעך 280.

און דאַן הויבען זיך אויך אָן ביסלעכווייז די מעשות פון דאָרט צו הערען: אַ מעשה פון אַ יודיש שפּיטאָל מיט קראַנקע, וועלכעס מען האָט אונטערגעצונדען (אַז אַ יאַפּאַנישע קויל האָט אויף אַ שטרעקע פון 400 אַרשין געטראָפען צופעליג אַ רוסישען לאַזאַרעט, האָט מען געמאַכט אין גאַנץ אייראָפּאַ אַ געוואַלד וועגען די אונמענשליכע אַזיאַטען!) אַ מעשה פון אַ יוד, אַ גערטנער, וועלכען מען איז בעפאַלען א מען האָט איהם דערשטאָכען און מען האָט אויף זיין קערפּער אַוועקגעשטעלט אַ טיש, ביי וועלכען מען האָט זיך אַוועקגעזעצט עסען רוהיג אַ סעודה פון פּירות פון דעמזעלביגען גאָרטען; אַ מעשה פון אַ יוד, וועלכער איז געלעגען מיט זיינע קינדערלעך בעהאַלטען אין אַ קעלער 36 שעה און די קינדערלעך זענען אויסגעגאַנגען פון דורשט, און אַז דער יוד האָט דעם צער שוין נישט געקאָנט מעהר צוזעהען און האָט זיין לעבען געשטעלט אין סכנה און איז געגאַנגען די גאַנצע גאַס ביז צו אַ ברונען, האָט מען איהם דאַן געכאַפּט און מען האָט איהם פאַר אַ שטראָף געלאָזען עלף מאָל געהן אַהין און צוריק איבער דער דאָזיגער גאַס אונטער דעם רעגען פון קוילען, און צום סוף האָט מען איהם די קרוג צעבראָכען און

די קינדערלעך האָט מען געלאָזט שמאַכטען ווייטער פאַר דורשט; אַ מעשה פון אַ יודענע, וועלכע האָט זיך מיט איהר קינד ביי דער ברוסט אין אַ שטאַל פערגראָבען, און אַז דאָס קינד האָט פלוצלינג אָנגעהויבען וויינען און די מאַמע האָט מורא געהאַט, דאָס געוויין זאָל נישט אויסזאָגען זייער בעהאַלטענעם אָרט, האָט זי מיט דער האַנד דאָס קליינע מיילעכעל צוגעהאַלטען, ביז זי האָט דאַן בעמערקט, אַז דאָס קינד איז דערשטיקט און זי איז דאַן אַראָב פון זינען. בקיצור, מעשות, ביי וועלכע די האָר שטעלען זיך קאַפויר און מען הויבט זיך אָן צו שעהמען, אַז מען הייסט אַ מענש.

און דאַן די לעצטע טעלעגראַם, וועלכע איז געקומען אויף אַנ׳אומוועג פון דאָרט: מען האָט דעם רב און די פני העיר געזעצט תפוס און מען וועט זיי אַזוי לאַנג האַלטען, ביז זיי וועלען אַרויסגעבען „די רעוואָלוציאָנערען”. — עפּעס קלינגט דאָס ווי אַ מעשה פון מיטעלאַלטער, וועגען אַ בלבול פון אַ געהרג׳עט קריסטליך קינד אויף פסח, אָדער וועגען דער שענדונג פון אַ הייליגער האָסטיע, ביי וועלכער מען פלעגט איינזעצען דעם רב און די חשובים פון דער יודישער קהלה, ביז זיי וועלען זיך מודה זיין אָדער ביז זיי וועלען זאָגען ווער עס זענען די שולדיגע — און דאָס אין יאָהר 1906 אין אַ שטאָדט, וועלכע ליעגט צוויי שעה ווייט פון וואַרשא!

און דאַן די אַלערלעצטע טעלעגראַם: אינ׳ם נעכטיגען טאָג זענען פערקויפט געוואָרען אין שעדלעץ 3000 באַהן-בילעטען, און דער עולם צעלויפט זיך און די שטאָדט ווערט מענשען-לעער!

רבונו של עולם, וואו זענען מיר דאָ אין דער וועלט? וואָס טהוט זיך דאָ? וואָס וועט ווערען?...

עלפטער בריעף

עס איז יום-כפור. אין שוהל שטעהען יודען. די נאָכמיטאָגס-זון שיקט אַריין בלייכע, שטאַרבענדע שטראַהלען. שטיל פלאַקערען די ליכט אין די רעהרען, און זייערע שאָטענס שוועבען איבער די ווענד. מיעד און געבראָכען זאָגט עפּעס אַ יוד פון אַ מחזור אַרויס: „...ארבע מיתות בית־דין”, און קלאַפּט זיך אין האַרצען אַריין. הייזעריג און מאַט קלאָגט אַנ׳אַנדערער: „עשרה הרוגי מלכות” און גיט אַ טיעפען זיפץ און נעהמט אַ שמעק טאַבאַק...

זיי זאָגען „ארבע מיתות”. ניין, מיינע יודען, דער מחזור איז אַביסעל אַלט געוואָרען. אַך, מיר בעדאַרפען שוין היינט גאָר אַנדערע תפלות! פיער מיתות? — פיערהונדערט, פיערטויזענד, אונצעהליגע טויזענדער מיתות זענען דאָך היינט פאַרהאַן פאַר אונזערטוועגען, און טאָג-טעגליך נייע, און טאָג-טעגליך פריש אויסגעקלערטע, און די מיתות זענען לויטער מיתות משונות, אַז אַלע אַלטע מעגען זיך שעהמען פאַר זיי, און מיר זענען מ׳שטיינס געזאָגט שוין אַזוי שטומפּיג געוואָרען, אַז מיר וויינען גאָרנישט מעהר. און „הרוגי מלכות” — וואָס רעדט איהר מיר עפּעס פון צעהן? אפשר פאַרצייטענס האָט זיך אַ פערפוילט רוימיש מלכות געקאָנט בעגוגענען מיט צעהן. איצט איז די וועלט מאָדערנע געוואָרען, איצט איז זי פאָרטגעשריטען. וואָס מאַכט אַ היינטיג מלכות מיט צעהן הרוגים אינגאַנצען? קוים גענוג פאַר אַ פּראָסטען סאָלדאַט, בשעת ער שטעהט אויף דער וואַך און לאַנגווייַלט זיך און עס פאַלט איהם פּלוצלינג איין אַ שפּיעלכעל, אַ צעהנדליג מענשען, וואָס געהט גראָד פערביי אין גאַס, צו דערשיסען. צעהן הרוגי מלכות — צעהן טויזענד בּרויכט אַ מלכות היינט צו האָבען, און יעדען טאָג אויפדאָסניי אַזאַ פּאָרציע, און קאָן זיך אַלץ נישט זעטיגען...

איך האָב ליעגען פאַר מיר אַ קליינעם סטאַטיסטישען חשבון. עס געהט אַ גרויל איבער די הויט אַריבער, אַז מען קוקט איהם דורך. זינט דעם חודש פעברואַר פון פאָריגען יאָהר ביז חודש מאַי פון היינטיגען יאָהר (אַלזאָ אין פערלויף פון נאָר פינף פיערטעל יאָהר!) זענען אין פערשידענע פאָגראָמען אומגעקומען 13,650 מענשען; פערוואונדעט זענען געוואָרען 12,828; פערמשפט געוואָרען צום טויט און אויך דערשאָסענע אינגאַנצען אָהן אַ משפט זענען 1,159 מענשען. — ווי געפעלט אייך עפעס דער מאָדערנער מספר פון „עשרה“ הרוגי מלכות? ווי געפעלען אייך די היינטיגע „ארבע“ מיתות?

מיר האָבען געהאַט אַ שעדלעץ. אָבער דאָס, וואָס איהר ווייסט פון שעדלעץ, איז דאָך נאָר דער טרוקענער טעקסט. איהר מוזט צו דעם דאָזיגען טעקסט אויך דעם פירוש קענען, איך מיין, דעם אָפיציעלען בעריכט, וועלכען דער גענעראַל-גובערנאַטאָר פון וואַרשא, גענעראַל סקאַלאָן, האָט צוגעשיקט צום קריעגס-מיניסטעריום. הערט נאָר אויס:

„דעם 26-טען אויגוסט (אַלטער סטיל) אויפדערנאַכט האָט זיך אָנגעהויבען אין שעדלעץ, כמעט גלייכצייטיג אויף פערשידענע גאַסען, צו הערען שאָסען פון רעוואָלווערען, וואָס די רעוואָלוציאָנערען האָבען געשאָסען צו די פאָסטען פון דער שטאָדטישער הויפטוואַך און צום מאַגיסטראַט. די פאָסטען, די פאַטראָלען און דאָס מיליטער, וואָס איז זיך צוזאַמענגעקומען דורך דעם גערודער, האָבען אָנגעהויבען אויגענבליקליך צו בעשיסען די הייזער, פון וועלכע מען האָט אַרויסגעשאָסען אַ גאַנצע נאַכט און אַ טאָג דערויף, (27 אויגוסט) ביז צוויי אַזייגער נאָכמיטאָג. די שיסעריי איז שטאַרקער געוואָרען הויפטזעכליך געגען אָוועגד. דער שטאָדטישער מיליטער-גאַרניזאָן האָט זונטאָג דעם 7-טען געקריגען פערשטאַרקונג דורך דעם דובנער רעזערוו-רעגימענט און די 47-טע ליניען-באַטעריע. — אַזוי ווי אינדערפריה, דעם 28-סטען, האָבען די פערברעכער מיט עקשנות ווייטער געשאָסען פון אונטער די דעכער, האָט מען זעקס מאָל אויסגעשאָסען מיט קאַרטאַטשען פון האַרמאַטען אין די הייזער אַריין, דאַן האָבען די רעוואָלוציאָניסטען אויפגעהערט

צו שיסען, און דאָס מיליטער האָט זיך גענומען צו דער אַרבייט פון מאַסען-רעוויזיעס.

„אַרעסטירט האָט מען ביז 300 פּאַרשוין, דערונטער עטליכע מיט געוועהר אין האַנד. געהרג׳עט האָט מען העכער 25 פון די רעוואָלוציאָניסטען, פערוואונדעט האָט מען 150, הויפּטזעכליך יודען. ד י שאָסען פון די רעוואָלוציאָניסטען האָבען קיין שאָדען נישט געמאַכט, ווייל פאַר רעוואָלוציאָנערען איז געוועזען די שטרעקע צו ווייט. פון מיליטער איז געהרג׳עט געוואָרען איין סאָלדאַט, עטליכע מענשען און עטליכע פערד זענען לייכט פערוואונדעט געוואָרען. וועהרענד די אונרוהען אין דער שטאָדט, איז אויף זיבען שטעלען אויסגעבראָכען פייער, וועלכעס מען האָט באַלד איינגעלאָשען. ווי עס ווייזט זיך אויס, האָבען די רעוואָלוציאָנערען אָנגעצונדען דאָס דאָזיגע פייער, אום אָבצוציהען דאָס מיליטער פון די גאַסען, וואו די רעוואָלוציאָנערען זענען.

„לויט דעם בעריכט פון דעם דערווייליגען גענעראַל-גובערנאַטאָר, האָט דאָס מיליטער געאַרבייט מיט מסירות-נפש און מיט ענערגיע. דער אויפשטאַנד, ווי עס ווייזט זיך אַרויס, איז געוועזען פריהער צוגעגרייט. איינצעלהייטען וועל איך מיט דער פּאָסט בעריכטען. איך וואַרט אויף נייע נאַכריכטען פון דער שטאָדט פון די אונרוהען — פון דער קאָמיסיע, וועלכע איך האָב אַהין געשיקט, אום די אונטערזוכונג צו פיהרען. גענעראַל-אַדיוטאַנט סקאַלאָן.”

דער, וואָס זיין האַרץ איז נישט געפּלאַצט אין איהם ביי די שרעקליכע מעשים אין שעדלעץ, דעם קאָן עס פּלאַצען, ווען ער לייענט דעם בעריכט איבער דער שחיטה אין דער אָפיציעלער בעלייכטונג. און קיין דומא איז שוין אויך נישטאָ, וואָס זאָל געהן און קוקען און הערען און זאָל קומען און ווייזען דער וועלט דאָס פּירכטערליכע בילד, אַזוי ווי עס איז געוועזען!

און דאָס עיקר שלעכטע האַלט דאָך אייגענטליך ביים אָנהויב. מיר האָבען קיין שום גאַראַנטיע נישט, אַז דאָס, וואָס איז געוועזען אין שעדלעץ, זאָל נישט זיין אויך אין וואַרשא און אין גאַנץ פּוילען

און אין הונדערט שטעדט ארום. אדרבא, די שטרענג-לאגישע קאנ־סעקווענץ פיהרט צו דעם געדאנק, אז דאס, וואס איז פארגעקומען אין שעדלעץ, מוז יעצט נויטווענדיג פארקומען אויך אין יעדער יודי־שער קהלה. קוים איז די רעגירונג געקומען אויף דעם איינפאל פון מיליטער־פאגראמען, טא הויבט זיך דאך ערשט אן דערמיט. מיניסטער סטאליפין אליין — דער אייגענער סטאליפין, וועלכער האט דורך די בארא̈נין הירש געלאזט טעלעגראפירען צו דער ווארשאווער יודישער געמיינדע, אז זי מעג זיין רוהיג — האט בפירוש געזאגט א „הויכ־געשטעלטער פערזענליכקייט" אין אויסלאנד, אז ער בעדויערט זעהר די פארפאלען אין שעדלעץ, נאר ער קאן נישט גאראנטירען, אז זיי זאלען זיך נישט ווידערהאלען אויך אין אנדערע שטעדט, „אזוי לאנג ווי יודען וועלען נישט ארויסגעבען די רעוואלוציאנערען".

די מעשה מיט דעם ארויסגעבען פון די רעוואלוציאנערען איז עפעס א ניי שטיקעל פורים-שפיעל. די רעגירונג איז גאנץ גוט אי־בערצייגט, אז די יודישע קהלה קאן נישט און האט נישט וואס ארויסצוגעבען, אבער א מקום צום פייניגען איז דאך דא. די רעגי־רונג מאכט זיך תמ'עוואטע און שטעלט זיך אזוי, ווי זי וואלט נישט וויסען, אז ווען רעוואלוציאנערען האבען א שטיקעל אסיפה, מאכען זיי זי נישט דווקא מיט א היתר פון רב און נישט דווקא אין געגענ־ווארט פון די שבעה פני העיר. — א וויץ־בלאט כאראקטעריזירט דאס דאזיגע אזוי: דער שטאדט-לץ קומט צו אנ'אלטען יוד אויף באלעווקי, א הענדלער מיט אלטע הויזען, און זאגט צו איהם:

„הערר איזראעליט! זייט אביסעל פארזיכטיג, דען דארט אויף דער רעכטער זייט האט מען אויפגעשטעלט הארמאטען".

„וואס האב איך צו זיין פארזיכטיג, אז איך האב גאר קיין שום געשעפטען נישט מיט א הארמאט?"

„זיי וועלען שיסען צו אייך..."

„צו וואס האבען זיי צו שיסען צו מיר?"

„זיי וועלען אייך הייסען, איהר זאלט ארויסגעבען די דאזיגע לייט, וועלכע האבען געשאסען אויף דעם פאטראל און האבען קיינעם נישט געהרג'עט."

„אָבער אַז איך ווייס גאָרנישט, ווער עס האָט געשאָסען... וואָס קאָן איך אַרויסגעבען?"

„דאָס אַהרט זיי נישט... אַבי איהר זענט אַ יוד, מוזט איהר קאָנען אַרויסגעבען!"

די שרעקליכע מעשים אין שעדלעץ האָבען אַזוי שטומפּיג געמאַכט די נערוועו, אַז מען פערגעסט שוין מישטיינס געזאָגט די אַנדערע „קליינינקייטען", וועלכע זענען פאָרגעקומען אין אַנדערע ערטער. ווער קוקט זיך היינט אַרום אויף אַ קליין הריגה'לע פון 17 פּאַרשוין, וועלכע איז פאָרגעקומען אויף אַ וואַרשאווער גאַס? וואָס מאַכט היינט אויס אַ שחיטה'לע, ביי וועלכער עס זענען דאָ עטליכע און פופציג פערוואונדעטע? ווער מאַכט זיך נאָך עפּעס פון אַ מהומה אין גאַס, ביי וועלכער מען אַרעסטירט 3000 מענשען? — עפּעס ווי אין אַ נעבעל נעהמט מען איינדערפּריה די צייטונג אין האַנד אַריין און מען לייענט ווי אין אַ שכרות: — „זעהר טרויעריג איז אָבער געווען דער אָוועגד, ווען די רעוויזיעס האָבען זיך אָנגעהויבען אין יודישען קוואַרטאַל, וואו עס זענען פאָרגעקומען זעהר שרעקליכע מעשים. נאָך פאַרנאַכט האָט זיך אָנגעהויבען אַ גרויסער טומעל; מען האָט פערמאַכט די קראָמען און יעדער איז געלאָפען אַהיים. נישט יעדער האָט אָבער געקאָנט קומען צו זיך אַהיים, ווייל אין פיעל ערטער זענען געווען די גאַסען פערמאַכט דורך מיליטער; פיעל מענשען האָבען זיך אַריינגעכאַפּט אין הויפען, פון וועלכע מען האָט פערשלאָסען די טויערען און מען האָט קיינעם נישט געלאָזען אַרויסגעהן, און זיי האָבען דאָרט געמוזט בלייבען נעכטיגען, נישט האָבענדיג וואו צו שלאָפען און וואָס צו עסען" — און דאַן לייענט מען די לאַנגע רשימות פון די געהרג'עטע און פערוואונדעטע און אַרעסטירטע אויף נאָוואָליפּיע, אויף דזיעלנא און דזיקאַ, אויף לעשנאָ, אויף סאַלנאַ און אָגראָדאָוואַ און אויף נאָך אונצעהליגע יודישע גאַסען אין וואַרשאַ. אויף וועמען מאַכט עס נאָך אַנ'איינדרוק? ווער קוקט זיך נאָך גאָר אום דערויף?

און איך לייען אין אַ צייטונג: „נעכטען נאָכמיטאָג האָט אַ פּאַטראָל אויף דער דזיעלנא-גאַס, נעבען נומער 47, פערהאַלטען אַ זעקס-יעהריג יונגעל, ליבוש גאָלדבערג, וועלכער איז געגאַנגען

אין חדר אַריין מיט אַ סידור׳ל אונטער׳ן אָרעם. דער פּאַטראָל האָט רעוּוידירט דאָס קינד, וועלכעס האָט זיך אַזוי שטאַרק איבערגעשראָקען, אַז ווען עס איז אַהיים געקומען, איז עס אַנידערגעפאַלען אין קרעמפּען. יעצט וויל דאָס קינד באַין אופן נישט מעהר געהן אין חדר אַריין, ביז מען וועט איהם נישט געבען אַ... פּאַספּאָרט״. רבונו של עולם! אַ זעקס-יעהריג קינד... און ווען מען שטעהט ראש-השנה און יום-כפור אין דיינע שוהלען און מען שרייט: „עשה למען תינוקות של בית רבן!״ געדענקט מען אַזאַ זעקס-יעהריג קינד, וואָס אַ מיליטער-פּאַטראָל האָט איהם, אודאי נאָר צום שפּאַס רעווידירט?

און אַזוי, אין דער דאָזיגער פינסטערער שטימונג, איז געקומען דער ראש-השנה. אַזאַ ראש-השנה האָב איך אין וואַרשא נאָך קיינמאָל נישט געזעהן. די גאַסען זענען געווען פול מיט מיליטער-פּאַטראָלען. אויף די שפּיץ נעגעל איז דער עולם געגאַנגען, דאָס פּנים בלאַס און אין האַרץ טויט-שרעק. אַבי נאָר מען איז געקומען לעבעדיג אין אַ שוהל אַריין און אַבי מען איז נאָר בשלום ווידער געקומען אַהיים. ווי די מתים איז מען געשטאַנען בלאַס און בלייך, און מען האָט מורא געהאַט זיך צו שאָקלען און מען האָט מורא געהאַט הויך אַ וואָרט אויסצוריידען. עס איז כאַראַקטעריסטיש, אַז אין מאַנכע שוהלען, און הויפּטזעכליך אין די ווייבער-שוהלען, זענען אין דעם היינטיגען יאָהר די פּראָנט-ערטער, סאַמע אויבען-אָן, געווען ביליגער ווי אַלעמאָל, ווייל אַ טייל פון עולם, און הויפּטזעכליך פון ווייבערשען עולם, האָט מורא געהאַט צו שטעהן אויבען-אָן. אַז מען וועט אַריינשיסען — האָט מיר נעכטען אַ פרוי געזאָגט — זענען דאָך די, וועלכע שטעהען אין פראָנט, אין דער ערשטער סכנה.

צוועלפטער בריעף

איך האָב שוין איינמאָל כּלאחר יד אָנגעריהרט דאָס דאָזיגע טעמאַ: די פראַגע פון דער גלייכבערעכטיגונג. די רוסישע רעגירונג קאָן נעבעך נישט געבען יודען פרייהייטען אָדער גאָר גלייכע רעכט, און דאָס טאַקי פון רחמנות וועגען, פון לויטער רחמנות וועגען. די הומאַניטעט ערלויבט עס איהר נישט. אַ קשיא אויף אַ מעשה! ביי וועמען דען זאָל זיך געפינען הומאַניטעט, אַז נישט ביי רוסלאַנד? די יודען, זאָגט דער פרעמיער סטאָליפּין, קאָנען חלילה האָבען צרות דערפון. ווער ווייס? די ווילדע רוסען קאָנען חס ושלום אָנפאַלען אויף זיי, און אַנ'אָנפאַל אויף יודען איז אַ זאַך, וואָס דאָס איידעלע האַרץ פון אַ רוסישער רעגירונג קאָן עס גאָרנישט אַריבערטראָגען. דער בעל־הבית פונ'ם ליבעראַליזם, אונזער סטאָליפּין, איז זיין אונענדליכער ליעבע צו יודען, וויל זיי דורכאויס בעשיצען און בעשירמען, און ווי אַזוי קאָן מען גאָר פערלאַנגען פון איהם, אַז ער זאָל זיין האַנד געבען צו אַזאַ זאַך און זאָל דערלאָזען זעקס מיליאָן מענשען פּעראומגליקען? און, זעהט איהר, דער גרעסטער וויץ דערפון איז: דאָס דאָזיגע זאָגט מען זיך אַזוי גלאַט אָב און מען האָט דעם כּח זיך דערביי נישט פונאַנדערצולאַכען! און דאָס דאָזיגע זאָגט מען באַלד נאָך אַ ביאַליסטאָק און באַלד נאָך אַ שעדלעץ! און דאָס דאָזיגע זאָגט מען מיט דעם טיעפען באַריטאָן פון עהרליכקייט און מען איז איבערצייגט, אַז מען וועט עס אַפילו גלויבען אויך!

אוי, ווי קאָן זיך איינעם דערעסען דער גאַנצער טאַראַראַם אַרום און אַרום! שוין יאָהרהונדערטער לאַנג, יעדעסמאָל ווי מען קעמפט וועגען עפּעס אַ פרייהייט, קומט די רעאַקציע און בענוצט זיך מיט דעם דאָזיגען תירוץ. ווי אַ רויטער פאָדים ציהט זיך דאָס דאָזיגע וואָרט דורך די געשיכטע פון אַלע פרייהייטס־בעוועגונגען

אין אַלע לענדער און ביי אַלע פעלקער. און דאָס מערקווירדיגע דערביי איז, אַז יעדעסמאָל, נאָכדעם ווי די בעטרעפענדע פרייהייט איז סוף-כל-סוף דערגרייכט געוואָרען און עס האָט זיך אַרויסגע-וויזען ווי נאַריש און אונבעגרינדעט די גאַנצע אויסרייד איז געווען, קומט אַלעמאָל ווידער עפּעס אַ מיניסטער אָדער אַנ׳אַנדער קלוגער יונג, און ביי יעדער נייער מלחמה וועגען אַ נייער פרייהייט אין אַ נייעם אָרט האָט ער יעדעסמאָל ווידער דעם מוט די אַלטע בבא-מעשה צו איבער׳חזר׳ן און עס זענען אַלעמאָל פאַרהאַן פונדאָסניי מענשען, וועלכע לאָזען זיך דערמיט פּטר׳ן.

איך האָב אַ שעהן מעשה׳לע צו דערצעהלען פון אַלטע צייטען. עס איז אַזוי זעהר אינטערעסאַנט און בעלעהרענד, ווייל עס קלינגט ווי אַ סאַטירע, וואָס וואָלט זיין אָנגעשריבען עקסטראַ אויף רוסלאַנד און זיינע היינטיגע צושטאַנדען. און זעהט, די מעשה איז געווען אין ענגלאַנד. אויך ענגלאַנד האָט אַמאָל דורכגעמאַכט די צייט, ווען די רעאַקציע האָט געהאַט דעם אַלטען תירוץ: „מיר האָבען מורא". און בעזונדערס שעהן איז די דאָזיגע מעשה, ווייל זי אַליין שוין איז געוואָרען בענוצט אַלס אַ סאַטירע אויף נאָך אַ פריהערע צייט. — ווערהענד איך שרייב דאָס, האָב איך ליעגען פאַר מיר נאָטיצען לויט אַ בעריכט וועגען פּאַרלאַמענטאַרישע פערהאנדלונגען אין לאָנדאָן אין פערלויף פון די יאָהרען 1825 און 1826. (Parliamentary history and review during the session of 1825 — 1826).

געוועזן איז עס דעם 26-טען מאַי 1826. אינ׳ם אונטערהויז האָט מען גערעדט וועגען דער פראַגע פון די קאַטאָליקען און זייער פרייהייט. נאַטירליך, זענען געווען אַזעלכע, וועלכע האָבען געשריען, אז קוים וועט מען געבען די קאַטאָליקען גלייכע רעכט, וועט דאָס גאַנצע לאַנד אומגליקליך געמאַכט ווערען. דאָס גאַנצע פאָלק וועט אויפשטעהן געגען די קאַטאָליקען. בלוט וועט רינען אין די גאַסען. אָדער: ווען די קאַטאָליקען וועלען קריגען גלייכע רעכט, וועלען זיי באַלד ווערען די הערען פונ׳ם גאַנצען לאַנד. בקיצור: אַלע טענות ווי מען הערט זיי פון אייביג אָן אין עהנליכע פאַלען. אָט דאָ איז אויפגעשטאַנען ספרינג רייס, אַ ליבעראַלער רעדנער, און האָט גע-האַלטען די דאָזיגע רעדע:

„איז'ם יאָהר 1753 האָט מען אַריינגעבראַכט אין פּאַרלאַמענט אַ ביל וועגען דער נאַטוראַליזאַציע פון יודען: אַ געזעץ, געגען וועלכען עס וועט אין היינטיגער צייט אין אונזער לאַנד אַפּילו אַן'אַלטע פרוי גאָרנישט האָבען וואָס איינצווענדען, אָבער צו יענער צייט האָט עס אַרויסגערופען אַ פירכטערליכען פּראָטעסט. אונצעהליגע ביטשריפטען זענען אָנגעקומען פון לאָנדאָן און פון אַנדערע ערטער, כמעט אַזוי ווי יעצט וועגען דעם ביל פאַר די קאַטאָליקען. אין דער ביטשריפט פון די לאָנדאָנער בירגער איז געשטאַנען: „ווען דער ביל וועגען די יודען וועט חלילה ווערען אַ געזעץ וועט דאָס זיין אַ שרעקליכע סכנה פאַר דער קריסטליכער רעליגיע; עס וועט אונטערגראָבען די קאָנסטיטוציע פון דער מדינה און פון אונזער הייליגער קירכע (מען לאַכט) און וועט פירכטערליך שאָדען די אינטערעסען פונ'ם האַנדעל בכלל און פון לאָנ־דאָן בפרט (געלעכטער). און פאָרט האָבען מיר געזעהען, אַז טראָץ די דאָזיגע מסירות, האָט דער שפּעטערדיגער האַנדעלס־מיניסטער זיך איבערצייגט, אַז אַלע יענע שרעקליכע סכנות זענען נישט געקומען, נאָכדעם ווי מען האָט די יודען אַריינגעלאָזען אין די סיטי פון לאָנדאָן און אַפּילו אין דאָונינג־סטריט (געלעכטער). דענסמאָל האָט די צייטונג „דער קראַפטמענש", ביי דער מסירה וועגען די אונצעהליגע אומגליקען, וועלכע דאָס נייע געזעץ קאָן מיט זיך ברענגען, אַזוי געשריבען: „איך מוז בעטען ערלויבניש צו מעגען ערקלערען די פאָלגען פון דעם דאָ־זיגען ביל. ביי גאָט איז פאַרהאַן רחמנות, אָבער ביי יודען איז קיין רחמנות נישט פאַרהאַן; זיי האָבען זיך מיט אונז אָבצורעכענען פאַר 1700 יאָהר צרות, וועלכע מיר האָבען זיי אָנגעטהון. ווען דער דאָזיגער ביל וועט דורכגעהן, וועלען מיר אַלע זיין שקלאַפען פון די יודען, און אָהן האָפנונג אויף עפּעס אַ רעטונג אַמאָל דורך די הילף פון גאָט. דער קעניג וועט ווערען אונטערטעניג ביי די יודען און וועט נישט אַכטען מעהר די פרייע לאַנדבעזיצער. ער וועט אָבשאַפען אונזערע ענגלישע סאָלדאַטען און וועט זיך מאַכען אַ גרעסערע אַרמעע פון לויטער יודען, וועלכע וועט אונז צווינגען צו פערלאָזען אונזער קעניגליכע פאַמיליע און צו לאָזען זיך דעסגלייכען נאַטוראַליזירען אונטער אַ יודישען קעניג. דערפאַר זאָג איך אייך: שטעהט אויף פון שלאָף, מיינע קריסטליכע און פּראָטעסטאַנטישע ברידער! נישט האַניבאַל שטעהט פאַר אייערע טויערען,

נאָר די יודען, און זיי פערלאַנגען פון אייך, איהר זאָלט זיי אָבגעבּע די שליסלען פון אייערע קירכען!" (אַ שטורמיש לאַכען פון עטליכע מינוטען).

„בּעת די דעבּאַטען וועגען דעם דאָזיגען בּיל אין'ם אונטער-הויז, האָט אַ בּאַראָן פונ'ם וועסטען (מען לאַכט) ערקלערט, אַז ווען מען זאָל צולאָזען די נאַטוראַליזאַציע פון די יודען קאָן מען קומען אין די סכנה, אַז זיי זאָלען האָבּען אַ מעהרהייט אויך אינ'ם פּאַרלאַמענט. „זיי וועלען זיך איינטיילען מיט אונזערע גראַפשאַפטען און אונזערע גיטער וועלען זיי פערקויפען דעם דאָזיגען, וועלכער וועט אַמייסטען פאַר זיי צאָהלען". אַנ'אַנדערער דעפּוטאַט האָט געזאָגט: „ווען דער בּיל וועט דורכגעהן, וועלען זיך די יודען אַזוי גיך פערמעהרען, אַז זיי וועלען זיך פערבּרייטערען איבּער דעם גרעסטען טייל פון ענגלאַנד און וועלען בּיי דעם פאָלק צונעהמען זיין לאַנד און זיין מאַכט". אַנ'אַנדערער ווידער דער דעפּוטאַט פון לאָנדאָן, סער דזשאָן בּערנאַרד, האָט די זאַך בּעטראַכט פון אַ העכערען טעאָלאָגישען שטאַנדפונקט: אונגעפעהר אַזוי ווי די היינטיגע, וועלכע האָבּען אונטערגעשריבּען די פּעטיציע פון לייסטער, וואַרפען פאָר די קאַטאָליקען, אַז זייערע טאַטעס האָבּען פערבּרענט די פּראָטעסטאַנטען — אַזוי האָט אויך ער געטענה'ט: „די יודען זענען אייניקלען פון די דאָזיגע, וועלכע האָבּען קריסטוס אויפגעהאָנגען, און דערפאַר זענען זיי פערשאָלטען פון גאָט בּיז אויף דורי-דורות".

און ספּרינג רייס רעדט ווייטער. ער בּרענגט — זאָגט ער — די דאָזיגע נאָטיצען, אום צו ווייזען, ווי דאָס גאַנצע ליאַרמען דענסמאָל איז געוועזען אַזוי בּערעכטיגט און האָט געהאַט זיך אויף וואָס סומך צו זיין, פּונקט אַזוי ווי דאָס ליאַרמען יעצט וועגען די קאַטאָליקען (הערט! הערט!). בּשעת דער דיסקוסיע אַרום דעם בּיל וועגען די יודען איז געדרוקט געוואָרען עפּעס אַ וויציגע „יודען-צייטונג", אין וועלכער עס איז געוועזען צו לייענען אַזעלכע ווערטער: „זינט אונזער לעצטער נומער איז אַרויס, איז אָנגעקומען דער פּאָסט-וואָגען פון ירושלים. די פאָריגע וואָך זענען אין דעם האָספּיטאַל פאַר קימפּעטאָרינס אין בּראָגלאָ סטריט 25 יונגלעך עפענטליך געוואָרען געמל'ט. נעכטען אָוועגד האָט מען אין סנהדרין מיט רוב דעות דאָס געזעץ וועגען דער נאַטוראַליזאַציע פון די קריסטען נישט אָנגענומען. די נאַכריכט, אַז די קריסטען אין נאָרד-

אועלס האָבען זיך געבונטעוועט, איז נישט אמת. אין לעצטען פרייטאָג, ווען עס איז געוועזן די יאָהרצייט פון קריסטוס׳עס קרייציגונג, איז געוועזן ששון ושמחה אין גאַנצען לאַנד.״

„אויף דעם דאָזיגען אופן און צו אַלע צייטען, סיי ביי אַ ביל וועגען יודען, סיי ביי אַ ביל וועגען קאַטאָליקען, אַלעמאָל האָט מען זיך לעכערליך געמאַכט מיט פראָטעסטירען און מיט ליאַרמען דורך די נאַרישסטע מיטלען, און פאָרשט מען וועגען די אורזאַכען פון אַזאַ ליאַרמען, געפינען מיר אַלס ערנסטע אויטאָריטעט דעם לאָרד טשעסעס, וועלכער האָט געזאָגט אינ׳ם פאַרלאַמענט: „ער, ווי אויך דער גרעסטער טייל פון די אַנדערע דזשענטעלמענס זענען איבערצייגט, אַז די רעליגיע אַליין האָט מיט דער דאָזיגער פראַגע גאָרנישט צו טהון, און נאָר דער גייסט פון רדיפות, וועלכער שטעקט אין דער אַלטער ערהאַבענער קירכע, בעמיהט זיך, דעם פאָלק דאָס געגענטייל איינצורעדען״. (הערט! הערט!). אַזוי איז עס אויך אין דעם איצטיגען פאַל; נאָר די תאוה צו בעזונדערע פריווילעגיעס און צו אַ בעזונדערער מאַכט בונטעוועט אַ געוויסע חברה דאָס פאָלק צו העצען געגען די קאַטאָליקען; און עו (ספרינג רייס) איז איבערצייגט, אַז פיעל מענשען, וועלכע בענוצען זיך מיט אַזעלכע קונסט-שטיקלעך, ווייסען גאַנץ גוט, דאָס די רעליגיע האָט אַזויפיעל צו טהון מיט דער איצטיגער קאַטאָליקען-פראַגע, ווי, למשל, זי האָט צו טהון מיט דער פראַגע וועגען אויסרעגולירען די געוויכטער און די מאָסען, אָדער וועגען בעשטימען די לענג פון דעם פערפענדיקעל לויט דער צאָהל פון די בעוועגונגען. און אויך אין בעצוג צו דער יודען-פראַגע, געפינט מען אין דער דאַמאָלסדיגער הארדוויק-צייטונג אַ בריעף פון אַ דר. בירטש צו אַ העררען פיליפ יאָרק, אין וועלכען ער שרייבט, אַז דער גאַנצער גערודער וועגען דעם ביל פאַר די יודען האָט נאָר די אַבזיכט אַנ׳איינפלוס צו האָבען אויף די וואַהלען פונ׳ם נעכסטען יאָהר״. (הערט! מען לאַכט) „אויך דענסמאָל האָט זיך געמאַכט, ווי עס מאַכט זיך אויך אין אונזערע צייטען, אַז עפעס אַ פערנונפטיגער בישאָף פון נאָריטש איז געוועזן פאַר דעם יודען-ביל. דר. בירטש ערצעהלט, אַז ווען דער דאָזיגער בישאָף איז אַהיים געקומען אין זיין געמיינדע אַריין, איז ער וועגען זיינע „בייזע מחשבות״ עפענטליך בעליידיגט געוואָרען. „אויף זיין רייזע קיין איפסוויטש, אום דאָרט

עטליכע יונגלעך צו קאָנפירמירען, האָט מען איהם אויסגעלאַכט, און מען האָט פערלאַנגט, אַז ער זאָל בעסער געהן מל זיין", און אויך האָט מען מודיע געווען, „אַז דער הערר בישאָף וועט אינ'ם נעכסטען שבת די יודען קאָנפירמירען און זונטאָג וועט ער די קריסטען מל זיין" (מען לאַכט). — אַזוי זעהט איהר, איז דאָס ליאַרמען געגען יעדער ליבעראַ־לער רעפאָרם געווען אין אַלע צייטען פונקט אַזוי נאַריש ווי אונבאַרמ־הערציג. (הערט איהם! הערט איהם!) יענעם נאַרישען גערודער וועגען דעם ביל פאַר יודען מוזט איהר פערגלייכען מיט דעם גערודער יעצט וועגען די קאַטאָליקען. די סכנה, וואָס קאָן קומען, אַז מען וועט זיי געבען גלייכע רעכט, איז פיעל קלענער ווי די סכנה, וועלכע קומט דאַ־דורך, וואָס מען אונטערדריקט זיי". און ספרינגס ענדיגט: „עס וועט קומען אַ צייט, ווען מען וועט קוקען אויף אַזאַ עקשנותדיגען פראָטעסט פון אַ פאַרלאַמענט געגען מענשען־רעכט נישט בלויז מיט פערוואונדע־רונג, נאָר אויך מיט פעראַכטונג. די רעליגיעזע חכמה פון אַ פריהערען דור איז שוין אָפט געווען צום שפאָט און צו פעראַכטונג פון די קו־מענדע דורות." (הערט! הערט!)

און יענער נאַרישער גערודער וועגען יודען־רעכט און וועגען קאַ־טאָליקען־רעכט דענסמאָל אין ענגלאַנד מוז מען פערגלייכען מיט דעם גערודער וועגען דער יודען־פראַגע אין רוסלאַנד יעצט!

איך בין איבערצייגט: עס וועט קומען אַמאָל אַ צייט, אַז די יודען אין רוסלאַנד וועלען האָבען אַלע רעכט, און „אַפילו אַנ'אַלטע פרוי וועט גאָרנישט האָבען דאַגעגען איינצווענדען" — און דענסמאָל, קאָן זיין, וועט זיך מאַכען, אַז עפעס אַ פערוואָרפענע אומה אין דעם דאָזיגען גרויסען לאַנד וועט נאָך זוכען זיינע רעכט און וועט זיי נישט קריגען און עפעס אַ קלוגער מיניסטער, וואָס וועט דענסמאָל זיין, וועט אויפשטעהן און טענה'ן די אַלטע קלוגע טענה, אַז מען האָט מורא און מען קאָן נישט און מען טאָר נישט און אַז בלוט וועט זיך גיסען, ווען מען וועט עס טהון, און דאַן, זעהט איהר, וועט קומען איינער, וואָס וועט זיך דערמאָהנען די איצטיגע צייטען און וועט ווייזען, אַז דאָס איז שוין אַמאָל געווען, דאַכט זיך מיט אַנ'אומה וועלכע הייסט יודען, און אַז מען האָט די פערלאַנגטע רעכט סוף־כל־סוף זיי געגעבען און בלוט איז פאָרט נישט געפלאָסען אין די גאַסען!

דרייצעהנטער בריעף

פון די צוויי גרויסע מיטעלאַלטערליכע ערפינדונגען: פולווער און דרוק, האָט אונזער רוסישע רעגירונג אַ פּנים ליעב מיט אַ בעזונדערען ברען די ערשטע און האָט פיינד די צווייטע. אויף וויפיעל זי ענטוויקעלט די חכמת השיסעריי פון טאָג צו טאָג מעהר, אויף אַזויפיעל איז זי גורם דאָס געדרוקטע וואָרט פון מאָל צו מאָל וועניגער. שוין טרעפאָוו עליו-השלום האָט איבערגעלאָזען די הייליגע צוואה: „קיין קוילען זאָל מען נישט קאַרגען“, און סטאָליפין איז מַשלים די ברכה און פסק'ענט: „צייטונגען וואָס וועניגער“. און סטאָליפין, ווי בעקאַנט, איז אַ ליבעראַלער מאַן. אויף אַזויפיעל ווי מיר זעהען אַנ'אונגעהויערען פּאָרטשריט ביי אונז אין הלכות שיסען — למשל: 8 אַ זייגער איינדערפריה ווערט איינער געכאַפּט, 9 אַ זייגער זיצט שוין איבער איהם דאָס פעלדגעריכט, 9 אַ זייגער מיט איין מינוט האָט דער פּערטיידיגער שוין געענדיגט זיין פערטיידיגונגס-רעדע, 9 אַ זייגער מיט 2 מינוט האָט דאָס געריכט נאָך אַ זעהר רייפער איבערלעגונג שוין אַרויסגעזאָגט זיין גזר-דין, 9 אַ זייגער מיט 5 מינוט איז דער פעראורטיילטער שוין דערשאָסען און 9 אַ זייגער מיט 6 מינוט נעהמט מען זיך שוין צום צווייטען און דאַן צום דריטען און דאַן צום פיערטען און אַזוי ווייטער — אויף וויפיעל, זאָג איך, ווי מיר האָבען פאָרטשריט געמאַכט אין מענשען-אומברענגען, אויף אַזויפיעל האָט זיך ביי אונז ענטוויקעלט אויך די קונסט, צייטונגען צו דערשטיקען — למשל: ביינאַכט בעפאַלט מען אַ רעדאַקציע, די נומערען ווערען קאָנפיסקירט, די צייטונג ווערט אָבגעשטעלט „אינ'ם נאָמען פון גענעראַל-גובערנאַטאָר“, דער רעדאַקטאָר ווערט איינגעזעשב'עט און איבערגעגעבען דעם געריכט. איינדערפריה 6 אַ זייגער ערשיינט די צייטונג מיט אַנ'אַנדערען נאָמען און פון בלומרשט אַנ'אַנדערען רעדאַקטאָר, 8 אַ זייגער ווערט שוין אויך די דאָזיגע צייטונג קאָנפיסקירט און

אָבגעשטעלט, און אַזוי ווייטער און אַזוי ווייטער, ביז צום סוף ער־שיינט אַ צייטונג, וועלכע שרייבט וועגען זיד־אַמעריקאַ און וועגען מיטעל־אַפריקא און וועגען אַ סענסאַציאָנעלען מאָרד אין קאַלקוטאַ און וועגען אַ ליעבעס־דראַמע אין טעמיר־כאַן־שורא, און פון רוסלאַנד און רוסישע אנגעלעגענהייטען שווייגט מען און מען היט זיך צו דערמאָהנען דאָס וואָרט „רעגירונג" און מען בענוגענט זיך מיט די טעלעגראַמען פון דער בעוואוסטער „פעטערבורגער אַגענטור" און פון דער בעקאַנטער „רוסישער אַגענטור" און מען ציטירט נאָר די זעהר אמת'ע „ראָסיאַ" און די זעהר אמת'ע „נאָוואָיע ווּרעמיאַ" און פון זיי דערוויסט מען זיך, אַז אַלעס איז ברוך־השם אויפ'ן בעסטען אופן און „אין שיפקא איז אַלעס רוהיג", און פון דער רעוואָלוציע, וואָס מיר האָבען אַמאָל פאַר־צייטענס ביי אונז געהאַט, איז שוין קיין זכר נישטאָ און די רעפאָר־מען זענען שוין אַלע כמעט ווי געגעבען און — סטאָליפּין איז אַ ליבעראַ־לער מאַן.

וואָס זאָל איך דאָ לאַנג מאריך זיין? מען האָט אין דער לעצטער צייט כמעט אַלע אונזערע צייטונגען, וועלכע האָבען אַמאָל עפּעס אַ פריי וואָרט אַרויסגערעדט, פערמאַכט, אָדער זיי צרות אָנגעטהון, אָדער זיי אַ מויל־קאָרב אָנגעהאָנגען — און יעצט איז שאַ שטיל. מען הערט נאָר ישועות טובות ונחמות. די „פעטערבורגער אַגענטור" ווייס יעדען טאָג טעלעגראַמען צו ברענגען פון די „אמת רוסישע מענשען" פון אַלע ווינקעלעך רוסלאַנדס, וועלכע קומען דעם פרעמיער סטאָליפּין צו גראַ־טולירען און צו בענשען פאַר זיינע גוטע מעשים; די „רוסישע אַגענ־טור" לאָזט זיך טעלעגראַפירען פון אַלע עקען און ענדען, ווי די פויערים קומען און בעטען זיך, מען זאָל ביי זיי די שטייערען צונעה־מען; „ראָסיאַ" ווייס צו דערצעהלען, אַז נאָר די עטליכע יודען זענען שולדיג געוועזען אין די עטליכע אונרוהען, וואָס זענען „אַמאָל" ביי אונז געוועזען, און „נאָוואָיע ווּרעמיאַ" לאָזט איהר בעוואוסטען פעליעטאָ־ניסט מענשיקאָוו שרייבען און גאַנץ ערנסט פערלאַנגען, אַז פון די צוקונפטיגע פאָליטישע רעכט זאָל מען אויסשליסען אַלע ברייטערע פאָלקס־קלאַסען און אַלע אַרבייטער־קלאַסען און אַלע נישט־אמת'ע רוסען און אַפילו די קליין־רוסען. „דאָס פאָלק — דאָס זענען מיר", „מיר גרויס־רוסען", און אויך פון די גרויס־רוסען מוז מען אַרויסנעהמען נאָר

דעם עיקר, דאָס הייסט, די ביוראָקראַטען, די גייסטליכקייט, די גרויס-
גרונד-בעזיצער, די געבוירענע אַריסטאָקראַטען (וויטע למשל נישט, ווייל
ער איז נישט קיין געבוירענער גראַף), די גרויסע סוחרים (וויטע למשל
יאָ, ווייל ער איז אַ גרויסער סוחר), די אמת'ע אינטעליגענץ, דאָקטוי-
רים, יוריסטען, טעכניקער, פּראָפּעסאָרען, ליטעראַטען — דען מענשיקאָוו
איז אַ ליטעראַט און איז פון נאַטור אַ ליבעראַלער מאַן און ערלויבט
אויך פּראָפּעסאָרען און ליטעראַטען אָנטיילצונעהמען אין דעם צוקונפ-
טיגען רוסלאַנד, אויבוואָהל עס איז גוט בעקאַנט דאָס די דאָזיגע לייט
זענען פון תמיד אָן יאַקאָבינער, רעוואָלוציאָנערען, בונטאָווטשיקעס
און דערגלייכען. אָט דאָס זענען די צייטונגען, וואָס מיר האָבען יעצט
אין אונזער ליעבען רוסלאַנד, און — זעהט איהר — דאָס איז געווען
אַביסעל איבערטריבען פון מיין זייט, וואָס איך האָב געזאָגט, אַז די רו-
סישע רעגירונג האָט אַזוי פיינד די ערפינדונג פון דרוק. אדרבא, אַ
געוויסען סאָרט פון צייטונגען האָט זי זעהר און זעהר ליעב און פּראָטע-
זשירט זיי גאָר שטאַרק. זי שיקט זאָגאַר אַרויס מענשען, אום צו גרינ-
דען אויך אין דער פּראָווינץ צייטונגען לויט דעם מוסטער פון איהר
צייטונג „ראָסיאַ". מסתם דאַרף זי דאָס האָבען צו דער מלאכה. איב-
ריגענס, האָט די ליעבע רוסישע רעגירונג אין דער לעצטער צייט גע-
געבען שטיצע און סובסידיעס פאַר די פאָלגענדע פערזאָנען: קרושעוואַן,
דער אָרגאַניזאַטאָר פונ'ם קישינעווער פּאָגראָם, האָט בעקומען אויף
אַרויסצוגעבען זיין „דרוג" — 40,000 רובעל; יאַרמאָנקין, דער אַרויס-
געבער פון „זאַריאַ", האָט בעקומען 35,000 רובעל; גענעראַל-לייטענאַנט
באָגדאַנאָוויטש, דער בעקאַנטער פּאָגראָמען-אָרגאַניזאַטאָר, האָט בעקומען
25 טויזענד רובעל אויף אַרויסצוגעבען און צו פערשפּרייטען זיינע
בראָשורען צווישען דעם נידריגען פאָלק. און דאָס איז די ליטעראַטור
און דאָס איז די פּרעסע, פון וועלכער די מיליאָנען מענשען אין רוסלאַנד
שעפּען זייערע נאַכריכטען און פון וועלכער זיי דערוויסען זיך, אַז אַלץ
איז ברוך-השם גוט. און די קאָרעספּאָנדענטען פון דער אויסלענדישער
פּרעסע וועלכע אָנגעשטעקט פון דעם דאָזיגען גייסט, וועלכער האָט אָנ-
געהויבען הערשען אין די לעצטע צוויי-דריי וואָכען, און זיי קאָרעס-
פּאָנדירען און טעלעגראַפירען אַהיים אויך אַזוי, אַז אַלעס איז שוין
ברוך-השם גוט אין רוסלאַנד, און דאָס אויסלאַנד הויבט אָן בּיסלעכווייז

צו גלויבען. דאס איז דאס גרעסטע אומגליק יעצט פון רוסלאנד. זאגאר דער לאנדאנער „טיימס” גלויבט דאך און שרייבט אינ׳ם לייט-ארטיקעל פון דעם לעצטען נומער, אז די רוסישע רעגירונג איז יעצט אזוי שטארק ווי נאך קיינמאל נישט און דאס אלעס האט מען צו פערדאנקען סטאליפינס חכמה און זיינע אגראַרישע און אנדערע רעפארמען...

רעפארמען? – איך וואלט זיין א בעלן צו מאכען א שטיקעל חשבון: צעהן וואכען מיט עטליכע טעג האט די דומא עקזיסטירט, און אזוי לאנג גראד עקזיסטירט אויך שוין דאס קאבינעט סטאליפין. אדרבא, זעהט וואס די דומא האט אבגעארבייט אין דער דאזיגער צייט און זעהט וואס סטאליפינס קאבינעט האט פערטיג געקראגען אין דערזעלביגער מאס פון צייט. און איך שווער אייך: א בעזונדערער פריינד פון דער דומא און פון איהר צוועקמעסיגקייט בין איך קיינמאל נישט געווען! באלד אין איהרע ערשטע עטליכע טעג זענען די פאלקס-פערטרעטער אימשטאנד געווען אויסצוארבייטען דעם ענטפער אויף דער טראהן-רעדע און דערין אנצוגעבען זייער פראגראם, וועלכעס האט דורך זיין קלארקייט און אויספיהרליכקייט די וועלט אין שטוינען געזעצט. דאן האבען זיי בעוויזען א גאנצע רייהע פון פראיעקטען אויסצוארבייטען, וועלכע זאלען פערפעסטיגען די געזעצען וועגען אלע ארטען פון פריי-הייטען, ווי זיי זענען געגעבען געווארען דעם 30-טען אקטאבער. די דאזיגע פראיעקטען, ווי בעקאנט, זענען אפילו ביז צו דעם רעגירונגס-ראט נישט געקומען, חוץ דעם איינעם, וועגען די 15 מיליאן פאר די הונגעריגע. די פראיעקטען וועגען אמנעסטיע און אבשאפונג פון טויט-שטראף זענען נישט דורכגעקומען. נישט ווייניג צייט האט די דומא געברויכט אויף פאר די אונטערהאנדלונגען וועגען דער וויכטיגער און זעהר פערוויקעלטער אקערבוי-פראגע. אויך ביאליסטאק האט א געוויסע צייט ביי זיי צוגענומען. חוץ דעם קומען אינטערפעלאציעס וועגען מיס-ברויכען פון פערשידענע נידעריגע און העכערע בעאמטע, און די דאזיגע אינטערפעלאציעס צעהלען זיך אין די הונדערטער. און אלע 40 זיצונגען פון דער דומא זענען דאך עפעס געווען ביים העלען ליכ-טיגען טאג, פאר די אויגען פון גאנץ אייראפא און אהן מורא פאר קריטיק פון דער פרייער פרעסע און פון דער אונאבהענגיגער עפענט-ליכער מיינונג! – און יעצט קומט ווייטער: דאס גליקליכע מיניסטעריום,

סטאָליפּינס עקזיסטירט יעצט גראָד אויך שוין אַזוי לאַנג. לעגט די האַנד אויף דעם האַרץ און זאָגט מיר: וואו זענען די רעזולטאַטען און וואו די בעשטעטיגונגען פון אַלע זײנע אונצעהליגע הבטחות? זוכט און זאָגט מיר: וואו זענען די פרוכטען פון זײן גרויסער אַרבייטס-פעהיגקייט, וועגען וועלכער מען רעדט אַזוי פיעל? איבערלעגט אייך און זאָגט מיר: וואו איז די בערוהיגונג פון לאַנד, צוליעב וועלכער ער האָט געמוזט די דומאַ פונאַנדערטרייבען? — אַנשטאָט אַ קלאָר, פּאָזיטיוו פּראָגראַם, האָבען מיר בעקומען אַ נעבעלהאַפטע דעקלאַראַציע פונ׳ם קאַבינעט, און די אויסאַרבייטונג פון דער דאָזיגער דעקלאַראַציע האָט געדויערט סך-הכּל אַ פיער וואָכען, און דערוואוסט האָבען מיר זיך פון דעם דאָזיגען דאָקומענט, אַז סוף-כּל-סוף פערמאָגט דאָס קאַבינעט נישט מעהר ווי „גוטע אַבזיכטען". אַנשטאָט אָבשאַפונג פון טויט-שטראָף האָט מען אונז בעשערט מיט אַ פעלד-געריכט; אַנשטאָט אַמנעסטיע, האָט מען אָנגעפילט די געפענגעניםען אויפסניי מיט הונדערט-טויזענדער נייע אומגליקליכע; אַנשטאָט 15 מיליאָן, וועלכע מיר האָבען אַסיגנירט, זעהען מיר ווי די ביוראָקראַטיע האָט צו איהר געברויך הונדערטער מיליאָנען פון דעם פאָלקס-שווייס און בלוט; אַנשטאָט אַ פריי וואָרט, האָט מען אונז דאָס ביסעל צייטונגען, וועלכע מיר האָבען גע-האַט, געגזל׳ט. דאָס זענען די פּאָזיטיווע רעזולטאַטען — און אַלעס איז ברוך-השם וואויל און גוט!

אמת, אָנשטאָט די פערמאַכטע צייטונגען און אָנשטאָט די צייטונ-גען מיט אַ אָנגעהאָנגענעם מויל-קאָרב, האָט אין דער לעצטער צייט ווידער אָנגעהויבען שטאַרק בליהען די געהיים-ליטעראַטור, די פלוג-בלעטער, די פּראָקלאַמאַציעס, און עס ווימעלט און עס רוישט און עס קאָכט זיך עפּעס, און קלאָר ווייס מען נישט וואָס. דאַדורך וואָס מען פערגראָבט זיך אונטער דעם שירם, האָט דער רעגען נישט אויפגעהערט מען ווייס נישט קלאָר, וואָס עס קומט פאָר אין הונדערט געזעלשאַפטען און הונדערט פערבינדונגען און הונדערט פעראייגען, נאָר שפּירען שפּירט זיך עפּעס, אַז מען לעבט אויף אַ וואולקאַן, און ווען נישט מאָרגען — וועט ער אויסברעכען איבערמאָרגען, און ווען נישט איבערמאָרגען — דאַן אין אַ חודש, דאַן אין צוויי חדשים, אָבער אויסברעכען וועט ער. עס שפּירט זיך, אַז עס ווערט עפּעס צוגעגרייט און אַז עס טהוט זיך עפּעס.

ערוויילט אָבער טהוען אויך אונזערע יודען דאָס זייעריגע. זיי טהוען — און מיר געהט איבער די גרינגע גאַל פאַר זייער טהון. אין אַ היינטיגער צייטונג לייען איך אַ טעלעגראַם: „מיטוואָך, דעם 3-טען אָקטאָבער, האָבען מיר אונטען אונטערגעשריבענע געהאַט אַן׳אוידיענץ ביים פרעמיער סטאָליפּין אין דער פראַגע וועגען דעם שעדלעצער פּאָגראָם. דער פרעמיער-מיניסטער האָט אונז געזאָגט, אַז ער האָט נאָך נישט גענוג ידיעות וועגען די רעזולטאַטען פון דער אונטערזוכונג, אָבער פון די ביז-איצטיגע נאַכריכטען זעהט ער אַרויס געוויסע מיסברויכען פון דער בעוואָפענטער קראַפט. נאָך דער דורכפיהרונג פון דער אונטערזוכונג, וועלען די שולדיגע בעשטראָפט ווערען, נישט נאָר וועגען די אינטערעסען פון דער בעשעדיגטער שטאָדט, נאָר וועגען די אַלגעמיינע אינטערעסען פונ׳ם גאַנצען לאַנד”. און אונטער דער טעלעגראַם איז אונטערגעשריבען: זונדערלאַנד, חרזשאַנאָווסקי, טשאַצקעס.

גליקליכע מענשען! גליקליך ווייל זיי האָבען געהאַט די זכיה פון אַן׳אוידיענץ און גליקליך ווייל זיי האָבען געהערט אַזעלכע ווערטער! ובכן: זעהט מען פאָרט אַרויס „געוויסע” מיסברויכען פון דער בעוואָפענטער קראַפט; און אַן׳אונטערזוכונג” פעהלט נאָר, אַן׳אונטערזוכונג על-פּי נוסח קדמונים; און בעשטראָפען וועט מען דעסגלייכען לויט דעם אַלטען נוסח; און אַ דעפּוטאַציע איז פאָרט געקראָכען צום מיניסטער, גאַנץ לויט דעם אַלטען נוסח!

אוי, יודען, יודען! אוי נאַרישע יודען, אוי קלוגע יודען! ווי לאַנג נאָך? ווי לאַנג נאָך?

פיערצעהנטער בריעף

פאָרלויפיג — ענטשולדיגט מיר, וואָס איך זאָג פאָרלויפיג; מען קאָן פאָרט נישט וויסען, וואָס עס קאָן זיין מאָרגען אָדער איבערמאָרגען — פאָר׳ויפיג אָבער געהט אַלעס אויפ׳ן בעסטען אופן. אונזער סטאָליפין, דער בעקאַנטער אָנהענגער פון אַ דורכאויס ליבעראַלער רעגירונג, מעג זיך רייבען די הענד פאַר פערגעניגען, דען אַלעס איז ברוך-השם געראָטען: צעהנדליגער טויזענדער זענען אַרעסטירט, טויזענדער זענען פערשיקט, הונדערטער זענען אויפגעהאָנגען און דער שאָסען, און חוץ דעם שטעהען תליות הויך און ווינקען צו יעדען, הארמאַטען און ביקסען הערען נישט אויף צו דונערען און מיליטער פערפלייצט די גאַסען בייטאָג און ביינאַכט. געהט מען אַביסעל ווייטער: צעהנדליגער צייטונגען זענען אונטערדריקט, און די, וועלכע ערשיינען זענען ענטוועדער לאָיאַל אָדער זענען פאַרב- און אינהאַלטסלאָז. קוקט מען זיך ווייטער אַרום: די געוועזענע דומא-דעפוטאַטען זענען אונטער שלאָס און ריגעל און די, וועלכע בלאָנדזשען נאָך אַרום אויף דעם עולם השקר, זענען אונשעדליך געמאַכט און וועלען שוין נישט קאָנען מיטרעדען. און דאַן: די „שוואַרצע הונדערט” פייערט איהרע נצחונות אין עפענטליכע לעגאַליזירטע פערזאַמלונגען, גראַטולירט דער רעגירונג און ווערט פון איהר גראַטולירט און שיקט — מעשה פאַן בראַט — טעלעגראַמען צו קייזער ווילהעלם און צו קעניג עדוואַרד. און אויך דאָס: די לאָנדאָנער דעלעגאַציע צו דעם געוועזענעם דומאַ-פרעזידענט איז מיט מזל און ברכה אַרויסגעגרוילט געוואָרען פונ׳ם לאַנד און וועט נישט מעהר קומען, נאָכדעם ווי מען האָט איינפאַך געגעבען צו פערשטעהן, אַז מען וועט געבען קלעפ און מען וועט ברעכען רוקען און לענד, און אחינו בני ענגלאַנד, די גרויסע מייסטער אין ספאָרט און אין באָקסען, זענען אַפנים פאָרט נישט קיין בעלנים אויף רוסישע קלעפ.

און אויף באַקסען-זיך אין רוסלאַנד, און אַז יאָ שוין קלעפּ, לאָזען זיי דאָס איבער פאַר אונזערע יודענס וועגען. בקיצור, אַזוי זעהט עס אויס איצט אין רוסלאַנד, און אום צו בעשיינען די גאַנצע שמחה, ווערט אַמאָל נאָך, אַמאָל אין די צווישענפויזען, אויך אַביסעל פּאָגראָמען געמאַכט, גרויסע און קליינע, אַלעס לויט בעדאַרף, און דאַן קומען צוגעהן דעפּוטאַציעס פון קלוגע מענשען אין די הויכע פענסטער, און אין די הויכע פענסטער מאַכט מען אַ פערוואונדערט פּנים און מען שטוינט שטאַרק, ווי „אַזעלכעס" האָט געקאָנט פאָרקומען אין אַזאַ ליבעראַלען לאַנד, און מען ווייזט אָן אויף דער עקסטראַ-אויספאָרשונג, וואָס וועט אם ירצה-השם זיין און מען איז מבטיח די קלוגע מענשען אַז דאָס איז דאָס לעצטע מאָל געווען און מעהר וועט אַזעלכעס שוין נישט געשעהן — הכּל על-פּי מנהג קדמונים. בקיצור, אַזוי זעהט עס אויס איצט אין רוסלאַנד און אַלעס געהט על צד היותר טוב. עס זענען נאָר איבערגעבליבען דער רעגירונג צוויי דאגות. איינע: וואו וועט מען נעהמען אַ פּאָר גילדען, און אַ צווייטע: די געפענגענישען זענען איבערפולט און עס איז נישטאָ וואו צו זעצען. און דאָס אומגליק איז, מען קינדעלט אַזויפיעל אין רוסלאַנד און די בעפעלקערונג ווערט אַלעמאָל גרעסער און פון די הונדערט און פערציג מיליאָן וועלען באַלד ווערען הונדערט און פופציג, און דאָ געה, פּאָלג מיר אַ גאַנג און האָב געגרייטע געפענגענישען פאַר אפשר הונדערט און פופציג מיליאָן מענשען! פאַר אַזאַ גרויסען בעדארף קאָן אַפילו אַזאַ קלוגע און ערפינדונגסרייכע רעגירונג ווי די אונזערע אויך נישט באַלד קיין עצה געפינען. עס איז פראָסט אַ רחמנות אויף די געפענגעניש-דירעקטאָרען און אויף די פערוואַלטונגען, ווי זיי שיקען טאָג-טעגליך פאַרטיעס פון עטליכע הונדערט אָדער עטליכע טויזענד פון שטאָדט צו שטאָדט און זוכען אַ בעגרעבניש פאַר זיי. מען קאָן זיך פאָרשטעלען די פערלעגענהייט פון אַ רעגירונג און מען קריגט אָרענטליך רחמנות אויף איהר, ווען מען זעהט ווי זי מוז נעבעך — לויט אַן׳אָפיציעלער מיטטיילונג — טעלעגראַפיש מודיע זיין די גובערנאַטאָרען אַז „אַזוי ווי עס איז דאָ וועניג פּלאַץ, זאָל מען די, וועלכע זענען פערדעכטיג פון דער פּאָליציי אָהן גרונד, פאָרלויפיג פריי לאָזען". ובכן, טיילווייז האָבען מיר, רעוואָלוציאָנערען, אויסגעפיהרט: אַ שטי-

קעל אַמנעסטיע וועט פאָרט זיין! ווייל עס איז נישטאָ גענוג פּלאַץ, וועט מען די, וועלכע זענען פערדעכטיג אָהן גרונד, פאָרלויפיג פאָרט פריי לאָזען!

אָבער נחזור לעניננו: מילא וועגען דער דאגה פון אַ פּאָר גילדען וועט שוין גאָט מוזען העלפען: עס זענען פאַרהאַן אין אויסלאַנד, אין פראַנקרייך און אין ענגלאַנד, גוטע מענשען, יודישע באַנקירען, און די וועלען מסתמא שוין זאָרגען דערפאַר, אַז די רוסישע רעגירונג זאָל למען-השם קריגען אַ נייע הלואה און זאָל חס ושלום נישט בלייבען שטעהן אין דער מיטען פון איהר ליבעראַלער טעטיגקייט. אָבער די דאגה וועגען די געפענגענישען מאַכט מיך אַליין בעזאָרגט: מיר קאָנען דאָך נישט פערלאַנגען, אַז אויסלענדישע אונטערנעהמער, יודישע באַנקירען, זאָלען אַריין אין רוסלאַנד און זאָלען אָנהויבען דאָ בויען נייע געפענגענישען, פּיתום ורעמסס. עס איז גענוג, ווען זיי וועלען לייהען געלד דערצו. דערווייל אָבער זעה איך נישט איין קיין אַנדערע עצה ווי די, אַז אונזער רעגירונג וועט מוזען פאָרלויפיג בענוצען אַלע אוניווערזיטעטען, וואו עס ווערט סיי-ווי-סיי נישט געלערענט, און זיי איבערמאַכען אויף געפענגענישען, און דאַן וועט זי זיך שוין מוזען נעהמען אויך צו די מוזעען און צו די טעאַטערס און צו די ביבליאָטעקען און צו אַלע איבעריגע קונסט-טעמפּלען און וועט פון דאָרט אַרויסוואַרפען אַלע נאַרישקייטען, וועלכע זענען דאָרט פאַרהאַן און וועט זיי בענוצען צו אַ דבר טוב — ביז רֶוח והצלה יעמוד ממקום אחר, דאָס הייסט, ביז די יודישע אויסלאַנדס-באַנקירען וועלען האָבען געגעבען די עטליכע פרישע גראָשען און מען וועט קאָנען בויען מתוך הרחבה נייע ציטאַדעלען.

אַ קלייניגקייט, רוסלאַנדס ליבעראַלע טעטיגקייט! דער פּעטערבורגער יודישער הילפס-קאָמיטעט האָט צונויפגעשטעלט עטליכע ציפערען בנוגע די פּאָגראָמען אין רוסלאַנד אין פערלויף פון לעצטען יאָהר. די דאָזיגע סטאַטיסטיק ווייזט אויף, אַז פּאָגראָמען זענען געווען אין 638 (זאָג און שרייב: זעקסהונדערט און אַכט און דרייסיג!) ערטער, נאָר אַזוי ווי דער חשבון גרייכט נאָר ביז צום ערשטען סעפּטעמבער, זענען די לעצטע פּאָגראָמען, ווי למשל דער אין שעדלעץ, נאָך נישט אין איהם אַריינגעגאַנגען. פון די פּאָגראָמען האָבען געליטען

37,075 (זיבען און דרייסיג טויזענד מיט פינף און זיבעציג!) פאַמיליעס, וועלכע צעהלען 158,101 נפשות. דער מאַ-טעריעלער היזק בעטרעפט אַרום און אַרום 51,094,703 רובעל, געהרג׳עטע זענען געוועזן — 937, שווער פערוואונדעטע — 1,190, אָהן שוץ געבלי-בענע אלמנות — 351, גאַנצע יתומים — 181 און האַלבע יתומים — 1,278. די אומגליקליכע, וועלכע האָבען פערלוירען זייער האָב און גוטס, האָבען ביז יעצט בעקומען שטיצע 5,431,700, און די אלמנות און די פערוואונדעטע האָבען בעקומען 414,265 רובעל. די דאָזיגע סומען זע-נען צונויפגעקליבען געוואָרען פון נדבות אין אויסלאַנד אין בעטראַג פון 4,093,364 רובעל און אין רוסלאַנד אין בעטראַג פון 1,752,671 רו-בעל. דער דאָזיגער חשבון איז אָבער נאָך נישט קיין אָבגעשלאָסענער, אַזוי ווי דער קאָמיטעט האָט נאָך נישט די לעצטע בעריכטען.

און נאָך איין אינטערעסאַנטען חשבון האָב איך וועגען דער לי-בעראַלער טעטיגקייט פון סטאָליפינס רעגירונג: דעם חשבון פון דעם, וואָס איז געוואָרען פון די געוועזענע דומא-דעפוטאַטען. 1 דעפוטאַט איז געהרג׳עט געוואָרען; 1 איז אַראָב פון זינען און איז אין אַ דול-הויז; 2 זענען געוואָרען קראַנק פון קלעפּ; 10 בעהאַלטען זיך און מען ווייס נישט, וואו זיי שטעקען; 5 זענען פערשיקט געוואָרען; ביי 33 זענען געמאַכט געוואָרען רעוויזיעס; 24 זיצען אין געפענגענישען און 182 זענען צוגעצויגען געוואָרען צו געריכטליכער פעראַנטוואָרטליכקייט, און גלייכצייטיג האָט מען זיי אָבגעזאָגט פון אַלע עפענטליכע שטעלען און זיי אַרויסגעשטופּט פון יעדער געזעלשאַפטליכער טעטיגקייט און צו-גענומען ביי זיי אַלע פּאָליטישע רעכט. און דאָס אַלעס דערפאַר, ווייל זיי זענען געוועזן די, וועלכע דער קייזער האָט זיי אַמאָל גערופען „די בעסטע פונ׳ם פאָלק”!

און ווילט איהר וויסען, וואָס נאָך האָט געטהון אונזער טייערע רעגירונג פאַר דעם ליבעראַלען געדאַנק, פאַר וועלכען אונזער סטאָליפין האָט אין אָנפאַנג אַזוי שטאַרק און פייערדיג געדרשנ׳ט — זי האָט גע-לאָזט אין קיעוו צוזאַמענפאָהרען זיך די „אמת רוסישע מענשען”. גע-קומען זענען דאָרט אַהין דעלעגאַטען פון זעכציג גובערניעס און שטעדט פון רוסלאַנד און סיביריען, און צווישען זיי — די הויפּט-זיילען פון דער רעאַקציע: פירשט מ. ל. שאַכאָווסקאָי, פירשט שטשערבאַטאָוו,

ענגעלהאַרדט, גראַף בוקסהעוודען, ב. וו. ניקאָלסקי, פירשט מ. מ. וואָל-קאָנסקי, א. י. דובראָווין, אַרכימאַנדריט וויטאַליס, דער בעקאַנטער וו. א. גרינגמוט, פירשט א. מ. גאָליצין, דער פּראָטאָיעריי י. וואָסטראָגאָוו, ל. י. ראַגאָזין, מיראָליובאָוו, רומיאַנצעוו, באַלאשעוו, א. א. ניקי-טין, וו. ג. אָרלאָוו, דר. גלאַגאָלעוו, י. י. שאַראַפּאָוו און נאָך. צוערשט האָט מען אַ גאָטעסדיענסט אָבגעהאַלטען, געזוּנגען דעם פאָלקס-הימן און זיך גענוּמען צום קלויבען אַ פּאָרזיצענדען; דער דאָזיגער כּבוד איז צוגעפאַלען דעם פירשט שאַכאָווסקאָי, דובראָווין און גרינגמוט. דאַן האָבען זיך אָנגעפאַנגען די בעגריסונגס-רעדעס. אין נאָמען פון׳ם פעטערבורגער רוסישען קלוב האָט דעם צוזאַמענפאָהר בעגריסט ענגעל-האַרדט. דאַן האָט גרינגמוט געהאַלטען אַ פייערדיגע רעדע; ער האָט נאָכגעוויזען, ווי די אידעע פון זעלבסט-הערשונג איז פון רוים געקומען בירושה צו רוסלאַנד. רוים, לויט גרינגמוט׳ס פּערזיכערונג, איז נאַטיר-ליך נישט אַזוי הויך געשטאַנען, ווייל עס האָט איהר געפעהלט דער מאָראַלישער יסוד, און דערפאַר האָט דאָרט די הויכע אידעע געליטען און רוים האָט געמוזט אונטערגעהן. דאָ האָט קאָנסטאַנטין דער גרויסער געבראַכט די גרויסע אידעע קיין צאַראָגראַד, וואו זי האָט זיך צונויפ-געגאָסען מיט דער אידעע פון קריסטענטום. די עכטע הייליגע פאָרם האָט די אידעע ערשט בעקומען דאַדורך, וואָס דער הייליגער וולאַדימיר האָט אין קיעוו אָנגענומען די רעכט-גלויביגקייט און דאַן — דער גאַנ-צער פּרק ווי, להבדיל, משה קבל תורה מסיני ומסרה ליהושע ויהושע לזקנים וכו׳. קיעוו האָט איבערגעגעבען די מיסיע וולאַדימיר׳ן, וולאַ-דימיר — מאָסקווא און מאָסקווא—פעטערבורג. און דאָס איז געווען דאָס גרויסע אומגליק. פעטערבורג, דאָס האַלב-דייטשע פעטערבורג האָט נישט פערשטאַנען די גרויסע רוסישע אידעע און האָט זי פערקויפט דורך וויטע׳ס הענד די יודען, אַזוי אַז יעצט מוז מען אָנהויבען די אַרבייט ווידער פון נייאָרענט. — נאָך דער דאָזיגער רעדע האָט מען אַוועקגע-שיקט גראַטולאַציאָנס-טעלעגראַמען צום קייזער, צום הייליגען סינאָד, צום ליבעראַלען מיניסטער סטאָליפּין און צום ענגלישען פּאַרלאַמענט, וועלכען מען האָט בעפויהלען, אַז ער זאָל זיך נישט אונטערשטעהן מעהר אַרויסצושיקען די דעלעגאַציע צום געוועזענעם רוסישען פּאַרלאַ-מענט. דאַן האָט מען אָנגעהויבען צוטיילען כּיבודים אַלע גרויסע לייט,

וועלכע האָבען געאַרבייט פאַר דער גרויסער אידעע פון די עכט-רוסישע מענשען און פון די שוואַרצע הונדערטער. אַזוי, למשל, האָט בעקומען זיין כּיבוד דער בעקאַנטער דר. פּיכנא און אויך שאַראַפּאָוו. ליידער זיצט איצט גראָד דער בעקאַנטער קישיניעווער קרושעוואַן אין געפענגעניש פאַר אַ געפעלשטען וועקסעל און ער האָט נישט געקאָנט זיין אויף דער פערזאַמלונג און האָט זיין כּיבוד נישט געקאָנט בעקומען.

אוי, די רוסישע ליבעראַלע רעגירונג! וואָס זי האָט געמאַכט מיט דער לאָנדאָנער דעלעגאַציע און וועלכע טעלעגראַם דער ענגלי-שער פּאַרלאַמענט האָט געמוזט אַהערשיקען, ברויך איך אייך נישט צו דערצעהלען. אינטערעסאַנט איז אָבער דער טעקסט פון דעם קאָמוני-קאַט, וועלכען עס האָט פערעפענטליכט דער פּעטערבורגער קאָמיטעט, וואָס איז געווען בעשטימט מקבל פּנים צו זיין די געסט. דער דאָזיגער קאָמוניקאַט לויטעט:

„דעם 6-טען און 8-טען אָקטאָבער האָבען מיר דערהאַלטען פון'ם לאָנדאָנער קאָמיטעט אַ טעלעגראַם מיט דער ביטע פונדאָסניי צו בע-האַנדלען די פראַגע פון דעם קבלת-פּנים פאַר דער דעפּוטאַציע, „ווייל עס האָבען זיך פערשפרייט אין דער דאָזיגער זאַך פאַלשע נאַכריכטען" און „ווייל עס זענען פאַרהאַן נאַכריכטען, אַז דאָס ערשיינען פון דער דעפּוטאַציע אין רוסלאַנד קאָן אַרויסרופען אין פּעטערבורג אַ געפעהר-ליכע קאָנטער-רעוואָלוציע". און אַזוי ווי דער פּעטערבורגער קאָמיטעט קאָן באין אופן נישט גאַראַנטירען די לאָנדאָנער געסט די אונבעריהר-ליכקייט פון זייער פּערזאָן צווישען דעם פינסטערען פאָלק, וועלכעס איז געוואָרען אויפגעהעצט אין דער דאָזיגער זאַך דורך אַ קינסטליכע אַגיטאַציע, דערפאַר האָט עס געמוזט ענטפערען אויף די ענגלישע טע-לעגראַם אין דעם זין פון ניין".

נישט אמת, מיר זענען ווייט געקומען?

פּוּפּצעהנטער בריעף

עס איז בײַ מיר שוין פֿראָסט געוואָרען אַ כּלל אַזעלכער, אויף וועלכען איך קאָן מיך פערלאָזען ווי אויף אַ גוטען ריכטיגען זייגער. לייען איך אין אונזערע אָפֿיציעלע צייטונגען, עפּעס בשׂורות טובות אויף יודען אָדער פּראָיעקטען פון רעפאָרמען אָדער גלאַט אַזוי אַ נאַכריכט, אַז דער פּרעמיער-מיניסטער (אויף יודיש הייסט דאָס: דער מיניסטער וועלכער פיהרט אַלע בײַ דער נאָז) האָט פּלוצלינג געקראָגען אַ גליהענדען חשק צו געבען דעם פאָלק כּל המינים הומאַנע מתּנות, וועלכע זענען נאָר פאַרהאַן אויף דער וועלט, ווייס איך באַלד, אַז איך וועל געפינען אין דיזעלביגע צייטונגען אויף דער אַנדערער זייט אויך די ידיעה, אַז עפּעס אַ שליח מיוחד פון רוסלאַנד איז אַרויסגעפאָהרען און זוכט אין אויסלאַנד אַ שטיקעל הלואה. אַזוי פיהרט זיך שוין דאָס פון דורי-דורות. ביידע סדרות געהען אַלעמאָל צוזאַמען ווי, להבדיל, תזריע און מצורע. אַ טאַפּ נאָך אַ פּאָר גראָשען אין אויסלענדישע קעשענעס און גלייכצייטיג אַ פול מויל מיט הבטחות אויף רעפאָרמען און ספּעציעל אויף רעפאָרמען פאַר יודענס וועגען. אַ נאַכריכט, למשל, אַז דאָס מיניסטעריום זיצט טאָג און נאַכט און עסט נישט און שלאָפט נישט און זוכט נאָר ווי צו פערבעסערען די יודישע לאַגע, און אויף דער אַנדערער זייט די נאַכריכט, אַז גראַף וויטע איז נאָך אַלץ לא-עלינו נישט געזונד און מוז שוין נעבעך ווידער אַריינפאָהרען אויף עטליכע טעג אין פאַריז וועגען זיין אָפּעראַציע (מסתּם די אָפּעראַציע ביים פּראָפעסאָר רויטשילד!) און דאַן נאָך בערלין (מסתּם ווידער צום פּראָפעסאָר מענדעלזאָן!) און דאַן אפשר אויך נאָך לאָנדאָן (ווי הייסט דאָרט דער לאָנדאָנער פּראָפעסאָר?) און צום סוף אַוודאי אויך קיין אַמעריקא. אַ מענש, אַ חלוש נעבעך. נאַטירליך, מיט דעם פאַלען און מיט דעם שטייגען פון די אויסזיכטען אויף די הלואה, פאַלען און שטייגען אויך

די נאַכריכטען וועגען די רעפאָרמען. און קריגט מען די הלואה, פער־געסט מען באַלד די הבטחות און מען רעדט נישט מעהר פון די רע־פאָרמען; און קריגט מען זי נישט — דערלאַנגט מען אַ שפּיי מיט דער בעקאַנטער רוסישער קללה, און מען רעדט ממילא נישט מעהר פון יענע „נאַרישקייטען”. ווי אַ רויטער פאָדים ציהט זיך יענע רעפאָרמען־קאָמעדיע, אָדער יענע יודען־גלייכבערעכטיגונגס־קאָמעדיע זינט חדשים און יאָהרען דורך אונזער טעגליכער געשיכטע, און מיך וואונדערט נאָר, ווי עס געפינען זיך אַלעמאָל נאָך נייע נאַראָנים, וועלכע גלויבען. אָפּט איז די קאָמעדיע אַזוי בולט, אַז זי שטעכט פראָסט אין די אויגען; על־פּי־רוב קומט אַזאַ נאַכריכט וועגען רעפאָרמען אין דעם בעקאַנטען גע־שוואָלענעם לאַפּידאַרישען סטיל מיט אַ ים פון ווערטער און מיט אַ סך אַ סך נעמען, אַזוי אַז ווען דער אויסלענדישער לעזער (און דאָס איז דאָך בערעכענט פאַר דעם אויסלענדער!) לייענט, מיינט ער, אַז ער האָט באמת פאַר זיך עפּעס אַ זאַך, וועלכע האָט אַ שטיקעל ממשות.

אין די לעצטע טעג האָב איך געלייענט איבער די פערהאַנדלונ־גען וועגען אַ נייער הלואה: ראָטשילד וויל, ראָטשילד וויל נישט; לאָנדאָן וועט זיך בעטייליגען, לאָנדאָן וועט זיך נישט בעַ־טייליגען; דייטשלאַנד האָט צוגעזאָגט, דייטשלאַנד האָט זיך אָבגעזאָגט. אויסערדעם האָב איך בעמערקט עפּעס אַ קאָך אויף די בערזעס; עס האַלט אין שטייגען. און נאָך עפּעס: די לייטאַרטיקלען און די רובריק „רוסלאנד” אין די גרעסערע אויסלענדישע צייטונגען זענען מיר פּלוצ־לינג געוואָרען זעהר פריינדליך געשטימט פאַר רוסלאַנדס וועגען. נאַטיר־ליך דרעה איך אום דאָס בלעטעל און זוך — און ריכטיג: איך געפין אַ גרויסען אַרטיקעל מיט דער אויפשריפט: „קאָקאָווצעוו'ס פּראָיעקט אין דער יודענפראַגע”. ישועות טובות פאַר יודענס וועגען! איך לייען און איך בין זיך מחיה.

אויף סטאָליפּינס וואונש — ערצעהלט אונז די נאַכריכט — האָט דער פינאַנץ־מיניסטער (זעהט איהר: דוקא דער פינאַנץ־מיניסטער!) קאָקאָווצעוו אויסגעאַרבייט אַ פּראָיעקט פון נייע פאָרשריפטען אין דער יודענפראַגע, הויפּטזעכליך וועגען דער פערגרעסערונג פון זייערע רעכט בנוגע די ערטער, וואו זיי מעגען וואוינען און בנוגע קויפען הייזער און ערד און בנוגע זיך בעשעפטיגען מיט האַנדעל און מלאכות און

בנוגע אָנטיילנעהמען אין אַקציאָנערע אונטערנעהמונגען: — נאָך דעם דורכפאָרשען דאָס גאַנצע ריעזיגע היסטאָרישע מאַטעריאַל פון די דינים וועגען יודען אין רוסלאַנד זינט קאַטערינאַ די צווייטע ביז אויף אונזערע טעג, איז קאָקאָווצעוו געקומען צו דעם שלוס, אַז די גאַנצע רוסישע לעבענס-אָרדנונג איז למפרע געגען דער אויסברייטונג פון די גרעניצען, וועלכע דער יודישער תחום המושב האָט און געגען דעם, אַז מען זאָל יודען געבען פולע רעכט גלייך מיט אַלע אַנדערע בירגער. — דערפאַר האָט ער אויסגעאַרבייט אַזאַ פראָיעקט:

1) יודען, רוסישע אונטערטאַנען, מעגען זיין בעשטענדיגע איינוואוינער אין די שטעדט און דערפער פון די פאָלגענדע גובערניעס: בעסאַראַביער, ווילנער, וויטעבסקער, וואָהלינער, גראָדנער, יעקאַטערינאָסלאַווער, קיעווער, קאָוונער, מינסקער, מאָהילעווער, פאָדאָלסקער, טאווריטשער, כערסאָנער, טשערניגאָווער און אויך אין גאַנץ קעניגרייך פוילען.

2) יענע יודען, וואָס האָבען ביז יעצט געהאַט רעכט צייטענווייז אָדער שטענדיג צו וואוינען אויסערהאַלב די גרעניצען פון תחום המושב, וועלען פון איצט אָן האָבען דאָסזעלביגע רעכט אויף צו וואוינען אין דער גאַנצער מלוכה אָהן אויסנאַהם. די סוחרים פון ערשטער גילדע אין קיעוו, אויב זיי וועלען נאָר האָבען אָבגעצאָהלט גילדע שוין 15 יאָהר און זיי וועלען אָבען געוואוינט שוין 10 יאָהר אין קיעוו, וועלען אויך האָבען אַזעלכע רעכט.

3) אַרבייטער און בעלי-מלאכות, אויב זיי האָבען געוואוינט אויסערהאַלב דעם תחום-המושב 10 יאָהר, וועלען מעגען וואוינען אין דער גאַנצער מלוכה.

4) וויטער: זייערע ווייבער און מינדעריעהריגע קינדער און ברידער און שוועסטער וועלען אויך מעגען וואוינען מיט זיי.

5) דאָרט, וואו יודען וועלען מעגען וואוינען, וועלען זיי האָבען אויך די רעכט פון די איבעריגע איינוואוינער, מיט אויסנאַהם פונ'ם רעכט צו קויפען און בעזיצען פויערישע ערד און „פאַרצעלע-גיטער", ווי אויך צו קויפען און בעזיצען ערד און גיטער, וועלכע ווערען געקויפט דורך דער פערמיטלונג פון דער פויערים-באַנק. אין האַנדעל און אינדוסטריע בלייבען דיזעלבע בעגרענצונגען ווי געווען בנוגע אויסאַרבייטען און

האנדלען מיט הייליגע בילדער, צלמים און אנדערע קריסטליכע הייליגע זאכען.

6) דאגעגען וועלען אלע בעגרענצונגען בנוגע דעם אנטיילנעהמען פון יודען אין אקציאנערע אונטערנעהמונגען איינציגווייז אבגעשאפט ווערען.

איך לייען דעם דאזיגען פראיעקט, און איך פיהל, ווי דאס בלוט שטייגט מיר אין פנים אריין און איך הויב אן עפעס אזוי ווי זיך צו שעהמען. אזוי ביליג קאן מען א וועלט אבנארען! און דערצו ערשט האט א מענש מיט א מיניסטער-קאפ געבראכט דורכצופארשען דאס גאנצע ריעזיגע היסטארישע מאטעריאל פון די דינים וועגען יודען אין רוסלאנד זינט קאטערינא דער 2-טער ביז אויף אונזערע טעג! און מען שעפט אין אויסלאנד לייענען און לייענען דאס גאנצע בערגעל פון געאגראפישע נעמען ווי בעסאראביע, וויטעבסק, ווילנא, וואהלין א. אז. וו. און מיינען, אז מען האט טאקי עפעס געגעבען, און כאפען זיך צום בייטעל און הויבען אן צו צעהלען די הלואה! און די מעקלערס קומען, און די וויטעס קומען, און פון די פארטפעלען שלעפט מען ארויס די „פראיעקטען" פון די רעפארמען און מען ווייזט אויף זיי אן מיט דעם פינגער און מיט א שטאלצער מינע אויפ'ן פנים, און די שיפס און די ראט-שילדס און די אנדערע הערען קוקען און שמייכלען צופריעדען און — געבען. עס ווילט זיך א שפיי געבען אויף די גאנצע היבשע געזעלשאפט און עס ווילט זיך דאס ציימונגס-בלאט צערייסען און דאן איינציגווייז צערייסען אויך יעדען פון די דאזיגע פיינע הערען! איז עס מעגלין, אז עס איז נישט פארהאן צווישען זיי אלע כאטש איינער, וואס זאל זיך כאפען דערפאר און דערקענען, ווי ווייט מען מאכט חוזק פון זיי אלעמען און ווי אין דעם גאנצען „פראיעקט" פון די דאזיגע „פרייהייטען" פאר יודענס וועגען איז נישטא אפילו קיין קוצו של יוד, וועלכע זאל זיין געענדערט פון דעם ווי עס איז געוועזען ביז אהער? און דאס דאזיגע בעסאראביע, וויטעבסק, ווילנא, וואהלין וכדומה, זענען עס דען נישט די ערטער, וואו יודען אין רוסלאנד האבען געמעגט וועגעטירען אויך ביז אהער? און דאס דאזיגע וועגען די סוחרים פון דער ערשטער גילדע, איז עס דען נישט דאסזעלבע, וואס איז געוועזען ביז איצט? און די רעכט פון די אר-

בייטער און די רעכט פון די בעלי־מלאכות און די מעשה מיט די ווייבער און די קינדער און די חסדים טובים וועגען האַנדעל און וואַנדעל און די ישועות טובות וועגען בעטייליגונג אין אַקציאָנערע אונטערנעהמונגען, איז עס נישט דערזעלבער מפטיר כדאתמול?

אָבער איך מוז מודה זיין, אַז איך האָב זיך בחנם אויפגערעגט און האָב נישט געהאַט פּאַרוואָס. אין דעם היינטיגען מאָרגענבלאַט לייען איך אַ טעלעגראַם פון פּעטערבורג, אַז „אַזוי ווי דער רעגירונגס־ראַט האָט זיך איבערצייגט, דאָס די געזעצגעבונג וועגען די יודען מוז אינגאַנצען רעווידירט און אויך רעפאָרמירט ווערען, און אַזוי ווי דער רעגירונגס־ראַט האָט גלייכצייטיג אַרויסגעפונען, אַז עס איז נאָך פאַר דער צייט צוצוטרעטען יעצט צו אַזאַ אַרבייט פון רעוויזיע, האָט דער רעגירונגס־ראַט בעשלאָסען, די יודען־פראַגע דערווייל נישט ספּעציעל צו בעהאַנדלען.“ — די יודען־פראַגע וועט אַלזאָ מוזען ווערען איבערגעגעבען, ווען די צייט וועט קומען, צו אַ בעזונדערע „קאָמיסיע“ אָדער מען וועט זיך פערלאָזען וועגען איהר אויף דער קומענדער דומא.

מילא וואָס אַ „קאָמיסיע“ איז טייטש אין רוסלאַנד, האָב איך אייך שוין אַמאָל ערקלערט; דענסטמאָל ווען עס וועט מיר אַרויסוואַקסען האָר פון דער אינערער פלעכע פון מיין האַנד, דענסטמאָל וועט די קאָמיסיע פערטיג זיין מיט איהרע אַרבייטען. נאָר אויך די „קומענדע דומא“ איז קיין שלעכטע זאַך נישט; איך בין שוין ביי־צייטענס אויף איהר אַ שטיקעל מבין.

דען, זעהט איהר, די דומא קומט, זי קומט טאַקי! דער פּרעמיער־מיניסטער האָט שוין אַרויסגעלאָזען אַ צירקולאַר צו אַלע גובערנאַטאָרען וועגען די פאָרבערייטונגען צו די וואַהלען פאַר דער קומענדער דומא — און זי וועט אם ירצה־השם קומען. איהר טאָרט מיך אָבער נאָר נישט פרעגען, וואָס פאַראַ דומא דאָס וועט זיין. מילא די אַלע שלעק פון דער ערשטער דומא, איך מיין די אַלע, וואָס האָבען געהאַט די חוצפּה אויפצוטרעטען געגען דער רעגירונג און צו בונטעווען און צו מאַכען רעוואָלוציעס און צו פערלאַנגען מענשען־רעכט און נאָך אַזעלכע רעכט — זיי ווילען אין די נייע דומא שוין נישט אַריינקומען. אַ גרויסען טייל פון זיי האָט מען שוין

פערשטאָפּט די מיילער, און מיט דעם איבעריגען טייל גיט מען זיך אויך אַנ׳עצה. איך לייען היינט, למשל, אַ טעלעגראַם פון פּעטערבורג, אַז „דער שטאָדט-הויפּטמאַן האָט מודיע געווען דער שטאָדטפערוואַלטונג, אַז די געוועזענע דומאַ-דעפּוטאַטען, וועלכע זענען צוגעצויגען געוואָרען צו אַ געריכטליכער פעראַנטוואָרטונג, ווייל זיי האָבען אונטערגעשריבען דעם „וויבאָרגער אויפרוף", ווי: קעדרין, נאַבאָקאָוו, פּעטרונקעוויטש, פאָן רוטצעם, מ. פּעטרונקעוויטש, מיטאַלניקאָוו, פּאָפּאָוו, פּעטראַזשיצקי, סעמיאָנאָוו, פירשט אורוסאָוו, מאַסלעניקאָוו און סמירנאָוו, האָבען פערלוירען דאָס רעכט צו נעהמען אַנטייל אין די וואַהלען צו דער רייכס-דומא". אַחוץ דעם האָט אונז די רעגירונג בעשענקט מיט אַ שעהן ביסעל נייע תקנות וועגען די וואַהלען. לויט די דאָזיגע תקנות זענען שוין בעהיט אַ גרויסער טייל פון די פּויערים און אַזוי אויך אַ גרויסער טייל פון די אַרבייטער אַנטיילצונעהמען אין די וואַהלען. נאָר עכטע רוסען זענען עכטע וועהלער: מענשען, וועלכע וועלען מוזען ברענגען מן הסתם אַ הכשר פון אַ פּאָרשטעהער פון דער „שוואַרצער הונדערט". און אפשר וועט זיך די רעגירונג נאָך מישב זיין און וועט עס מאַכען נאָך בעסער: נאָר מענשען, וועלכע וועלען קענען נאָכווייזען, אַז זיי האָבען זיך וועניגסטענס איינמאָל אין זייער לעבען בעטייליגט אין אַ פּאָגראָם, וועלען ווערען צוגעלאָזט צו די וואַהלען. וועלכע פרייהייטען און וועלכע רעפאָרמען אַזאַ דומא וועט געבען, קאָן מען פערשטעהן שוין איצט. גאַנץ בעזונדער קאָנען מיר פערשטעהן, ווי אַ יודען-פראַגע וועט ווערען געלעזט פון אַזאַ דומא. נישט אמת, די אויסזיכטען זענען הערליך?

נאָר א י י ן זאַך פּלאָנטערט זיך מיר פאָרט אַרום אין מוח: איז זיך די רעגירונג נישט אַביסעל טועה אין דעם חשבון, ווען זי מיינט, אַז מיט פויכטען און מיט ביקסען און מיט אַרעסטען און מיט טויזענד אַנדערע פורעניות קאָן מען פערשטעלען דעם וועג פאַר'ן גייסט?...

זעכצעהנטער בריעף

וואָס מיין קאָפּ קאָן שוין גאָרנישט פערשטעהן און גאָרנישט בעגרייפען, דאָס איז די שטעלונג פון אונזערע ליבעראַלע מענשען צו דעם אָנדענקען פון דעם 30־(17)־טען אָקטאָבער. די דאָזיגע מענשען האָבען גאַנץ עהרליך און אָהן אַ שום איראָניע געפייערט אין לאַנגע ציימונגס־אַרטיקלען די יאָהרצייט פון דעם דאָזיגען טאָג. אמת, זיי האָבען זי געפייערט מיט אַ זעהר געדריקטער שטימונג און מיט טרויעריגע ניגונים און מיט אָך און וועה, אָבער געפייערט האָבען זיי דעם אָנדענקען פון דעם דאָזיגען טאָג פאָרט. מאַנכע האָבען געשריבען, אַז „דאָס איז אַ מין 14־טער יולי, ווען מען האָט די באַסטיליע איינגעריסען; מאַנכע — אַז דאָס איז אַ טאָג פון אַ מורא'דיגען היסטאָרישען „נצחון", אַ „וואונדערבאַרער טאָג"; מאַנכע — אַז „דאָס איז דער טאָג, אין וועלכען עס איז אין רוסלאַנד געבוירען געוואָרען די פרייהייט, די קאָנסטיטוציע"...

די פרייהייט? די קאָנסטיטוציע איז דענסטמאָל געבוירען געוואָרען? אַז אָך צו אייער פרייהייט, אַז וועה צו אייער קאָנסטיטוציע! ווי קינדער האָט איהר אייך געלאָזט נאַרען, ווי נאַראָנים האָט איהר אייך געלאָזט אָנהענגען, און אויף די גליטש האָט איהר אייך געלאָזט פיהרען, און בשעת מען האָט אייך געבונדען טויזענדמאָל מעהר ווי פריהער, האָט מען אייך פערשוויגען אייערע נאַרישע פראַזען „אַז די ביוראָקראַטיע גוסס'ט" און „אַז דער אַלטער רעזשים איז שוין געפאַלען", דען מען האָט אייערע דאָזיגע נאַרישקייטען בעדאַרפט האָבען צו אַ געוויסען צוועק, און איהר, איהר זענט אויף דעם אַלעם איינגעגאַנגען און איהר זענט געווען ווי די קינדער! און היינט קומט איהר און רעדט פון קאָנסטיטוציע און פון פרייהייט? גיין, נאַרישע מענשען! איך האָב געמיינט, אַז ווען דער דאָזיגער

טאָג וועט קומען, וועט איהר פערהילען דאָס פּנים און וועט בליקען צו דער ערד און וועט זיך שעהמען צו קוקען איינער דעם צווייטען אין די אויגען אַריין, ווייל איהר זענט אַזוי נאַריש געווען און האָט אייך געלאָזט אויף אַזאַ קינדישען אופן אָבנאַרען — און דאָ קומט איהר נאָך און רעדט פון אַ מורא'דיגען היסטאָרישען נצחון און פון אַ וואונדערבאַרען טאָג און וויים גאָט פון וואָס נאָך? אויב אַזוי, זענט איהר עס ווערט, וואָס איז געקומען אויף אייך!

און ווי, ווען דאָס גאַנצע איז געווען אַ קאָמעדיע פון'ם אָנפאַנג ביז'ן סוף? און ווי, ווען מען האָט זיך דאָס גאַנצע שפּיעל אָבגערעדט פריהער? און ווי, ווען איידער מען האָט דעם 17-טען אונטערגעשריבען דעם אַקט פון דער „קאָנסטיטוציע", האָט מען שוין געהאַט דעם 16-טען, אָדער נאָך פריהער, אונטערגעשריבען און אַרויסגעשיקט בעפעהלען צו די גובערנאַטאָרען וועגען די הונדערט פּאָגראָמען און וועגען קאָנטר-רעוואָלוציעס און וועגען טויזענד נייע אונטערדריקונגען?

איך וועניגסטענס, פאַר זיך אַליין, האָב פון אָנפאַנג אָן זיך פאָרגעשטעלט דעם גאַנג פון דער גאַנצער זאַך אין אַלגעמיין אין פאָלגענדע שטריכען:

רוסלאַנד, דער גרויסער בער, ליעגט צעלעגט אויף אַלע פיערע אין זיין גאַנצער מורא'דיגער געשטאַלט, און זיין שווערער בערענקאָפּ אַרבייט איבער זיין שווערער אונבעהאָלפענער בערען-פּאָליטיק. די הויפּט-אַרבייט איז דער אויסלענדישער קרעדיט; אַ נצרך איז רוסלאַנד פון תמיד אָן געווען. פון צייט צו צייט קומען עפּעס עטליכע פרייהייטס-פליעגען און פּרובען אַ גראַבעל געבען איהם ביי דער נאָז. ער דערלאַנגט אַ בלאָז מיט די גרויסע נאָזלעכער און ווערט אַלעמאָל זייערער פּטור אויף אַ קורצע אָדער אויף אַ לאַנגע צייט, טיילמאָל דערלאַנגט ער אַ מאַך מיט דער לאַפּע און לעגט אַוועק אַ היבשע צאָהל פון זיי, און ערשט רעכט איז ער זייערער פּטור. אַ מינוט שפּעטער האָט ער שוין פערגעסען די גאַנצע פליעגען מיט דער גאַנצער פרייהייט און ער טראַכט שוין דערפון ווי פון פאַריאָהריגען שנעע און ער האָט שוין ווידער נאָר אין זין זיין הויפּט-אַרבייט אין אויסלאַנד. וויטע, דער פּשוט'ער וויטע, וועלכער

איז נאָך נישט גראָף, זיצט אין אויסלאַנד, אין אַמעריקאַ, און טאַפּט אַלע וואָגענס און אַרבייט וועגען אַנ'אַנליהע. זעלבסטפערשטענדליך ענטפערען איהם די אויסלענדער, צום גרעסטען טייל יודישע באַנקי־רען, אַז געלד וועלען זיי געבען, נאָר בתנאי, אַז פרייהייטען וועלען געגעבען ווערען אין רוסלאַנד און אויך געוויסע רעכט פאַר געוויסע מענשען פון אַ געוויסער אומה. וויטע, אַ פנים אַ מענש מיט אַ גוטען חיתוך הדיבור (אויך אונזער סאָקאָלאָוו האָט איהם אַ הסכמה בעגעבען, אַז ער קאָן רעדען!) הויבט אָן צו בעווייזען זיי, אַז פריי־הייטען קאָן מען נישט געבען, ווייל „דאָס פאָלק" וועט נישט דער־לאָזען און וועט אויפשטעהן און וועט הרג'ענען אויף רעכטס און אויף לינקס. די באַנקירען שטעהען און קנייטשען די שטערענס, אַ משונה'דיגע אומה די אומה פון רוסלאַנד: עפּעס איז דאָרט פאַרהאַן אַ „פאָלק" און דאָס דאָזיגע פאָלק שטעהט אַלעמאָל געגען זיך אַליין, אַזוי ווי דער זעהר עהרבאַרער מיסטער וויטע ערקלערט דאָס. און פאָרט האָבען זיי זיך איינגע'עקשנ'ט, ווי אַ קינד, וועלכעס פערלאַנגט אַז מען זאָל איהם געבען די לבנה, און האָבען געטענה'ט: אַ קאָנ־סטיטוציע, גיט פרייהייטען, גיט גלייכבערעכטיגונג פאַר יודענס וועגען! וויטע שטעהט און ווערט אונגעדולדיג. עפּעס אַ נאַרישע אומה די דאָזיגע אומה פון באַנקירען; זיי מאַכען זיך צו נאַר ווי די קינ־דער און פערלאַנגען שפּיעלצייג, בשעת מען רעדט פון געשעפט, און אויפ'ן קול זאָגט ער: מיטאַמאָל קאָן מען נישט אַלעס געבען; ביס־לעכווייז מוז מען געבען; „דאָס פאָלק" אין רוסלאַנד, אַ קלייניגקייט „דאָס פאָלק"? „דאָס פאָלק" לאָזט נישט; איך וועל אָבער אַהיים קומען און וועל מיך בעמיהען...

און ווי ער איז אַהיים געקומען, האָט ער זיך נישט בעמיהט, נאָר ער האָט קורץ און שאַרף געזאָגט: מזל־טוב! מיר קריגען אַ הלואה. צוויי און אַ פערטעל מיליאַרד זענען שוין ווי אין דער קעשענע. מיר מוזען נאָר געבען אַ „קאָנסטיטוציע"! די נאַראָנים, די אויסלענדער פערלאַנגען עס דורכאויס, און וועגען אַזאַ נאַרישקייט לוינט עס זיך נישט אַזאַ הלואה אַרויסצולאָזען פון דער האַנד...

— אָבער קאָנסטיטוציע! זענט איהר משוגע געוואָרען? מיר אין רוסלאַנד וועלען געבען קאָנסטיטוציע? מיר?...

ווייטע אָבער שטעהט און שמייכעלט: — עס ווערט נישט אַזוי הייס געגעסען ווי עס ווערט געקאָכט. אויף אַ נאָמען קומט עס נישט אָן. קאָנסטיטוציע איז נאָר אַ וואָרט. און איידער מען גיט זי, קאָן מען עס מאַכען אַזוי, אַז אויף די קניהען וועלען זיי דאַן ליעגען און אונז בעטען רחמים, אַז מען זאָל פון זיי די דאָזיגע קאָנסטיטוציע צוריקנעהמען. אַזאַ קאָנסטיטוציע וועט עס זיין. און די גאַנצע וועלט וועט דאַן זעהען, אַז אין רוסלאַנד קאָן נאָך נישט זיין קאָנסטיטוציע— און געלד ווע‍לען מיר פאָרט האָבען.

איך געה נישט איין אויף די איינצעלהייטען. אַ טהאַטזאַך איז, אַז דעם 17‑(30‑)טען אָקטאָבער האָט מען געגעבען די קאָנסטיטוציע, און דעם 18‑(31‑)טען האָט זיך אָנגעהויבען די גרויסע בלוטבאָד איבער גאַנץ רוסלאַנד. הונדערטער מענשען האָט מען געשאָכטען אויף דעם שרעקליכסטען אופן, קינדער האָט מען צעשטיקעלט אין מורא׳דיגע מיתות משונות, טעאַטערס האָט מען אָנגעצונדען איבער די קעפ פון די מענשען, וועלכע זענען אין דריינען געזעסען און האָבען נישט געקאָנט אַרויס. זינט מענשען געדענקען, האָט די גרויזאַמקייט און די אונמענשליכקייט נישט געפייערט אַזעלכע ווילדע אָרגיעס ווי דענסטמאָל. און אַלעס איז געווען בערעכענט, און אַלעס איז געווען אָבגעמאַכט פון אָנפאַנג אָן. איהר ווילט נישט גלויבען? איהר ווילט אפשר זאָגען, אַז דאָס איז געווען אַ צופאַל און אַז באמת האָט דאָס פאָלק געמאַכט אַ בלוטיגע דעמאָנסטראַציע געגען דער קאָנסטיטוציע? איהר ווילט אפשר העכסטענס צוגעבען אַז נאָר די נידעריגערע בעאַמטע האָבען געפיהרט דאָס רעדעל און די העכערע רעגירונג דאַרף מען פריישפרעכען פון דעם שרעקליכען פאָרוואורף? טאָ איז עס גענוג, אַז איך זאָל דערמאָהנען אָן די אויפגעדעקטע סודות פון פירשט אורוסאָוו; און איז אויך דאָס נישט גענוג, מוז איך שוין אָנווייזען אויף די נייעסטע ענטדעקונגען אין דעם בריעף פון דעם געוועזענעם דירעקטאָר פון פאָליציי-דעפּאַרטאַמענט לאָפּוכין, אַ בריעף, וועלכער איז בעקאַנט געוואָרען ערשט אין די לעצטע טעג און אין וועלכען עס ווערט קורץ און שאַרף ערקלערט און בעוויזען, אַז אַלע פאָגראָמען, סיי געגען יודען, סיי געגען דער רוסישער אינטעליגענץ, סיי געגען יעדער פרייהייטס-בעוועגונג, זענען ארגאַניזירט

געוואָרען פון פעטערהאָף דורך דעם פּאָליציי-דעפּאַרטאַמענט אַליין, און געשטאַנען אָן דער שפּיץ פון דער דאָזיגער אָרגאַניזאַציע איז דער הויף-קאָמענדאַנט, וועלכער האָט געהאַלטען אין זיינע הענד אַלע פּע- דים צוזאַמען און האָט אַלעס געפיהרט פון דאָרטען אויס!...

און גאַנץ רוסלאַנד האָט זיך געלאָזט נאַרען, און דאָס גאַנצע אויסלאַנד האָט זיך געלאָזט נאַרען — און גאַנץ רוסלאַנד און דאָס גאַנצע אויסלאַנד לאָזען זיך נאַרען נאָך יעצט! און מיר האָבען געמיינט, אַז מיר האָבען אַ דומא, מיר האָבען געמיינט, אַז מיר זענען עפּעס און מיר האָבען גערעדט און מיר האָבען זיך בענוצט מיט הויכע ווערטער און מיר האָבען כלומרשט בעפּויהלען און מיר האָבען כלומר'שט געזעצען פאַרגעשריבען און געגעבען און מיר האָבען יונגלעך געשיקט אין גאַס אַריין מיט רויטע פאָהנען און מיט פייערדיגע ליעדער און מיט ווערטער, ווי: „די ביוראָקראַטיע ליעגט שוין אין דער לעצטער גסיסה", אָדער: „דער פערפוילטער רעזשים האַלט שוין ביי זיין לעצ- טען זיפץ" — און יענע דאָרט, פון דער אַנדערער זייט, האָבען זיך געקאָנט קוים איינהאַלטען פון לאַכען און האָבען זיך געטראַכט: לאָ- זען זיך די קינדער נאָך אַ ווייל שפּיעלען; וועט קומען די צייט, וועלען מיר אַ ציה געבען ביים שנירעל, און אַלעס וועט פערשווינ- דען ווי אַ חלום-געשטאַלט! — אוי, די „גראָס'דיגע" ביוראָקראַטיע! אוי, דער „פערפוילטער" רעזשים!

איין סצענע וועל איך קיינמאָל נישט פערגעסען. דאָס גליק, וועלכעס איז אונז געגעבען געוואָרען דעם 17-טען אָקטאָבער איז דעם פאָלק בעקאַנט געוואָרען ערשט דעם 18-טען אינדערפריה. חאַרשא האָט זיך אַרומגעקוקט אַזוי ערשט אַרום עלף אַ זייגער פאַר- מיטאָג. די גאַסען האָבען אָנגעהויבען ווערען צו ענג. צעהנדליגער טויזענדער מענשען, מענער און פרויען און זויגעדיגע קינדער און אַלטע קראַנקע און ווער עס האָט נאָר געקאָנט קריכען אויף די פיס, איז אַרויס אין גאַס אַריין. דער לאָמער בעטלער פאַר דער קירכע, וועלכער שפּיעלט די ראָליע פון אַ לאָמען, האָט פערגעסען זיין ראָליע און האָט אַוועקגעוואָרפען דעם שטעקען און איז געלאָפען, ווילד-פרעמדע מענשען זענען זיך געפאַלען איינער דעם אַנדערען אין די אָרעמס אַריין און האָבען זיך געקושט און האָבען זיך גראַטולירט

און האָבען געוויינט. אויף שנעל-אימפּראָוויזירטע טריבונעס און אויף לייטערס זענען געשטאַנען צעהנדליגער און הונדערטער רעדנער און האָבען גערעדט. די פאָהנען האָבען געפלאַטערט רויט אין דער לופט. און שטימען האָט מען געהערט: נידער מיט דער קנעכטשאַפט, נידער מיט דעם אַבסאָלוטיזם, נידער מיט דעם צאַראַט! און אָפיצירען זע-נען פערבייגעגאַנגען און האָבען זיך אָראָבגענומען די היטלען און האָבען זיך געניגט. און פּלוצלינג... איך וועל דעם אויגענבליק קיינמאָל נישט פערגעסען. דאָס בלוט איז מיר שטעהן געבליבען אין די אָדערען. פון דעם פלאַץ פאַר'ן ראָטהויז איז עס געקומען, און פינף מינוט שפּעטער האָט מען געוואוסט אין אַלע גאַסען, אַז פאַר'ן ראָטהויז האָט זיך אָנגעהויבען אַ שרעקליכע בלוטבאָד. די זשאַנדאַרמען שלאָגען מיט בלאַנקע שווערדען אין דעם פּובליקום אַריין און רייטען מיט די ווילדע פערד אַריין אין דעם המון און צעטרעטען לעבע-דיגע און טויטע. דער וואַנדאַליזם האָט זיך אָנגעהויבען. מען האָט דאָס פּובליקום געהאַט פערנאַרט ביז צום ראָטהויז, און ווי עס האָט געהאַלטען אין מיטען פון זיין ליעדער-זינגען, האָט זיך פּלוצלינג די בלוט-באָד אָנגעהויבען...

אוי איז דאָס אַ ביוראָקראַטיע, וועלכע „גאָסס'ט" שוין! אוי, איז דאָס אַ רעזשים, וועלכער איז שוין „פערפוילט"! ניין, קינדער, מיט פראַזען אַליין מאַכט מען עס נישט!...

און אַ טהאַטזאַך איז: נאָך קיינמאָל איז די קנעכטשאַפט אין רוסלאַנד נישט אַזוי שטאַרק געוועזען ווי איצט און נאָך קיינמאָל זע-נען אונטערדריקונגען נישט אַזוי געוואַלדיג געוועזען ווי אינ'ם לעצטען יאָהר און נאָך קיינמאָל זענען די בעגרענצונגען נישט אַזוי געוועזען אָנגעוואַקסען און נישט שווערער געוועזען צו דערטראָגען ווי גראָד אין דעם יאָהר פון דער פרייהייט!

און דאָס אומגליק איז, וואָס מיר אַליין נאַרען זיך, און אַ טויזענדפאַכיג אומגליק איז עס, וואָס דאָס אויסלאַנד קאָן גאָרנישט די לאַגע און לאָזט זיך אַלעס איינרעדען און לאָזט זיך בעהאַנדלען ווי די קליינע קינדער. עס איז גענוג, ווען עטליכע בעצאָהלטע קאָ-רעספּאָנדענטען מאַכען שטימונג פאַר רוסלאַנד און ווען עטליכע גע-שיקטע בערזען-אַגענטען הויבען קינסטליך אַ קורס און ווען עטליכע

ליגנערס זענען מבטיח אין אינטערוויוען, אַז מען הויבט שוין אָן צו געבען אַלע פרייהייטען.

היינט — בעת מען פרעהט זיך וועגען די קומענדע פרייהייטען און וועגען קאָמיסיעס, וועלכע מען וועט אַוועקזעצען פאַר יודענס וועגען און וועגען אַ גערעכטע, נישט נאָר פלוידערענדע דומא, וועלכע וועט זיין — קומט מיר אָן אַ נאַכריכט פון פעטערבורג, אַז די פאָליציי האָט זיך גענומען נאָכצוקוקען דאָס „וואוינרעכט“ פון אַלע יודען דאָרט און מען פייניגט און מען יאָגט יודען און יודישע בעלי-מלאכות אויף דעם בעסטען אַלטען אופן און אַ „גירוש פעטערבורג“ איז גאָרנישט פון די אונמעגליכע זאַכען!

זיבעצעהנטער בריעף

צווישען די ווערטער, וואָס יעדעס רוסישע מויל רעדט זיי אַרויס מעכאַניש און אונבעוואוסט אפשר הונדערט מאָל איבער'ן טאָג, איז פאַרהאַן אַ וואָרט „פוסטיאַקי" (בעדייט אַזויפיעל ווי: נאַריש-קייטען) אָדער אויך „ניטשעוואָ" (אַזויפיעל ווי: גאָרנישט מיט גאָר-נישט) אָדער „יערונדאַ" (אַזויפיעל ווי: אַ נעכטיגער טאָג) אָדער „טשעפוכאַ" (אַזויפיעל ווי: אַנ'אויסגעבלאָזען איי). דער רוסישער מענש בענוצט זיך מיט די דאָזיגע רעדענסאַרטען בייטאָג און ביינאַכט, און וועט זיי רעדען אויך פון שלאָף. דו דערצעהלסט איהם אַ מעשה-נורא, אַז אנ'ערדציטערניש האָט אָבגעמעקט פון דער ערד אַ גאַנצע שטאָדט מיט עטליכע הונדערטטויזענד איינוואוינער, און ער וועט רוהיג אויסהערען און דיר ענטפערען „פוסטיאַקי". דו זאָגסט איהם עדיסאָן האָט ערפונדען אַ מאַשין, אַז דער מענש וועלכער דרעהט זי אָן, קאָן לעבען אייביג, און ער וועט דיר ענטפערען „ני-טשעוואָ". דו לייענסט איהם פאָר פון דער צייטונג, אַז אין מאָסקווא קעמפען די רעוואָלוציאָנערען אויף די באַריקאַדען און האָבען שוין איינגענומען דעם קרעמל, און ער גיט דיר אַ מאַך „יערונדאַ". דו ווילסט איהם איבערשרעקען און זאָגסט איהם, אַז הונדערט און פער-ציג מיליאָן מענשען אין רוסלאַנד זיצען שוין אין די פעסטונגען און די ציטאַדעלען און באַלד וועט די דומא אַרויס מיט אַ געזעץ, אַז יעדער אָנשטענדיגער רוס וועט מוזען לכל הפחות איינמאָל אין טאָג געהן געבונדען אין אייזערנע קייטען, און ער וועט אויך דאָס רו-היג מקבל זיין און וועט דיר ענטפערען זיין „טשעפוכאַ". דער פירוש איז: ער מאַכט זיך פון גאָרנישט. עס איז דער גרויסער בטול-היש, וואָס ער איז אַלצדינג מבטל, און נישט ווייל ער פילאָזאָפירט אַזוי-פיעל, גאָר ווייל דער מוח הויבט גאָרנישט אָן צו אַרבייטען. עס

וואָלט זיין אַ זעהר אינטערעסאַנט ווערק, ווען עפּעס אַ משוגענער פּראָפעסאָר וואָלט אויפשטעהן און וואָלט שרייבען די פּסיכאָלאָגיע פון דעם רוסישען „טשעפּוכאַ” און „יערונדאַ”, פון „פוסטיאַקי” און „ניטשעוואָ”. עס איז די שווערפעליגקייט פון אַ בער נעבען דער לייכטער געדאַנקענלאָזיגקייט פון אַ קינד. אַלעס איז רעכט. עס איז רעכט אַ רעוואָלוציע — און ער מיינט, אַז איבער נאַכט איז ער שוין פערטיג מיט איהר און האָט שוין אַלעס דערגרייכט; עס איז רעכט אַנ׳אויגענבליקליכע אונגעהויערע רעפּרעסיע, וועלכע נעהמט אַרום דאָס גאַנצע לאַנד — און ער מיינט, אַז אַלעס האָט זיך שוין געענדיגט און עס איז שוין קיין שום אויסזיכט נישט מעהר פאַרהאַן. דער זין פאַר אַ היסטאָרישער נויטווענדיגקייט, פאַר אַ היסטאָרישען גאַנג, פעהלט איהם אינגאַנצען.

עס איז אונגעפעהר אַ יאָהר, ווי די רעוואָלוציע אין רוסלאַנד איז געווען אין גרויסען ברען. ווער עס האָט יענע טעג מיטגעמאַכט, דער וועט זיי קיינמאָל נישט פערגעסען, און קינדער וועט ער האָבען צו דערצעהלען קינדס-קינדער און וועט קיינמאָל נישט האָבען געגוג. אָבער לאַכען מוז מען פאָרט, ווען מען דערמאָהנט זיך, ווי צעהנדליגער טויזענדער מענשען האָבען די זאַך אַזוי לייכט גענומען און האָבען געפּלוידערט טאָג און נאַכט פון דער „גוסס׳דיגער רעגי-רונג” און פון דעם „פערפוילטען אַלטען רעזשים”, וועלכער מוז אין 24 שעה אָדער שוין אין אַ חודש אָדער העכסטענס אין אַ פיערטעל יאָהר איינברעכען און איינפאַלען. נאַטירליך האָט דער בעזונענער מענש אָדער דער שפּעטער, וועלכער איז געשטאַנען ביי דער זייט, געוואָרענט אָדער חוזק געמאַכט און ערקלערט, אַז דאָס איז אַ פּראָצעס, וועלכער מוז דויערען יאָהרען און אפשר גאָר צעהנדליגער יאָהרען און אַז דאָס איז ערשט דער אָנפאַנג און אַז בעגריפען, וועלכע זענען געוואָרען דורך יאָהרהונדערטער פלייש און בלוט, ווע-רען נישט בטל איבער נאַכט און אַז טויזענד געגעבענע פרייהייטען, אַפילו ווען זיי זענען עהרליך געגעבען און זענען עהרליך געמיינט, זענען נאָר פרייהייטען אויפ׳ן פּאַפּיער, און ביז זיי געהען איבער אין לעבען דויערט עס יאָהרצעהנדליגער — עס האָט נישט גענוצט, מען האָט בעטראַכט אַזאַ מענש אַלס אַ רעאַקציאָנערען פינסטערען מענש,

וועלכער פערשטעהט נישט און ליעבט נישט און וויל נישט די פריי-
הייט. — זינט דענסטמאָל איז אונגעפעהר אַ יאָהר אַוועק און די
רעפּרעסיעס האַלטען יעצט אין גרויסען ברען. ווער עס לעבט די
דאָזיגע טעג מיט, דער וועט זיי נישט מעהר פערגעסען, און קינדער
און קינדס-קינדער וועט ער האָבען צו דערצעהלען. עס איז אָבער
קאָמיש, ווי די סיטואַציע האָט זיך געענדערט און ווי די ראָלען
זענען איבערגעביטען געוואָרען. צעהנטויזענדער און הונדערט-טויזענדער
האַלטען יעצט אין איין שרייען, אַז די רעוואָלוציע איז שוין געענ-
דיגט און אַלעס איז פערלוירען. די דאָזיגע, וועלכע האָבען אין׳ם
פאָריגען יאָהר טאָג און נאַכט גערעדט פון דער גוסס׳דיגער רעגי-
רונג און פון דער פערפוילטער ביוראָקראַטיע און פון דעם אָבגע-
שטאָרבענעם רעזשים, זאָגען יעצט, אַז נאָר עטליכע נישט-רייפע יונג-
לעך האָבען געמאַכט דעם גאַנצען געפילדער און אייגענטליך איז
גאָרנישט געווען. בעצאָהלטע קאָרעספּאָנדענטען שרייבען דאָסזעלבע
לינקס און רעכטס אין די גאַנצע וועלט אַרויס און זענען מבטיח, אַז
די בעסטיע אין רוסלאַנד איז שוין בעזיעגט און אַלעס איז שוין גאָט
צו דאַנקען אויפ׳ן בעסטען אופן. בערזען-שפּעקולאַנטען און קליינע
און גרויסע געשעפטס-גנבים בעמיהען זיך דעם קורס צו האַלטען און
רעדען איין מי יודע וואָס און בעווייזען אַז „טוב מאוד” מיינט מען
רוסלאַנד. און נאָר יענער בעזונענער מענש, וועלכער איז דענסטמאָל
געשטאַנען ביי דער זייט, שטעהט אויך יעצט ביי דער זייט און בע-
מיהט זיך צו ערקלערען דעם פּראָצעס פון אַ רעוואָלוציאָנס-גאַנג און
ווי די רעוואָלוציע איז יעצט אַקוראַט מיט אַ יאָהר עלטער און ענט-
וויקעלטער און ווי די בעוועגונג האָט אפילו אויף אַ מינוט נישט
אויפגעהערט און ווי אַלעס געהט און ענטוויקעלט זיך כשורה טראָץ
דער קאָמעדיע און טראָץ דעם שווינדעל פונ׳ם 17-(30)-
אָקטאָבער אינ׳ם פאָריגען יאָהר. דען אַ היסטאָרישע בעווע-
גונג ווערט נישט איבער נאַכט געבוירען און ווערט נישט בטל איבער
נאַכט. זי הענגט נישט אָב פון אַ דעקרעט מיט איין אונטערשריפט.
ווען עטליכע נאַראָנים האָבען אינ׳ם פאָריגען יאָהר געמיינט, אַז אָט
אָט זענען זיי שוין מיט אַלעם פערטיג — איז דאָס זייער זאַך; ווען
עטליכע נאַראָנים מיינען ווידער יעצט, אַז אָט אָט זענען זיי שוין

מיט דער רעוואָלוציע בעגראָבען און פערלאָרען — איז דאָס ווידער זייער זאַך. אָבער טראָץ דעם געהט זי, די רעוואָלוציע, און ענטוויקעלט זיך און נעהמט אַרום וואָסאַמאָל גרעסערע שטרעקען און וואָס אַמאָל נייערע מענשען-גרופּען. ביי איינצעלנע מענשען איז דער טעות געקומען אפשר דערפון, ווייל מען האָט אַלעס געבויט אויף אַנ׳אַרבייטער בעוועגונג, און די פּויערים-בעוועגונג האָט מען ווייניג שטודירט. די הויפּט-מאַסע אין רוסלאַנד איז אָבער די פּויערים-מאַסע.

און ווירקליך — די רעוואָלוציע געהט. מען דאַרף בלויז גענוי פערפאָלגען די בעריכטען, וועלכע עס קומען אין די קליינע פּראָווינציאָנעלע אונבעדייטענדע בלעטער און צו לייענען די נאַאיווע מעשה׳לעך פון די דערפער. די מעשה׳לעך זענען אפשר פאַר פרעמדע אויערען אַזוי פּיעל ווי גאָרנישט; מיר אָבער, וועלכע ווייסען, וואָס אַ רוסישער פּויער איז, מיר וועלען ביים לייענען באַלד אַרויסגעפינען, וואָס אַ רעוואָלוציע האָט צו ערוואַרטען פון אַזעלכע פּויערים אין עטליכע יאָהר אַרום. — ווי עס ווייזט זיך אויס, האָט דער רוסישער פּויער צופּיעל געהאַט ערוואַרט פון דער דומאַ, און זינט דעם פונאַנדערלאָזען פון דערזעלבער איז ער זעהר פערביטערט געוואָרען. פאַר איהם איז עס קלאָר, אַז שולדיג אין דעם גאַנצען אומגליק איז די רעגירונג און מען מוז זיך אין איהר נוקם זיין. אָבער וואָס איז „רעגירונג? רעגירונג הויבט זיך פאַר איהם אָן מיט דעם ערשטען מיניסטער און ענדיגט זיך מיט דעם לעצטען פּאָליציאַנט אין דאָרף; אַלעס איז רעגירונג. און אַזוי ווי מיט דעם ערשטען מיניסטער קומט ער נישט צוזאַמען, קיהלט ער דערווייל זיין צאָרן אָן דעם אַלערלעצטען פּאָליציאַנט אין דאָרף.

איך לייען, למשל, אַ מעשה׳לע פון נאָוואָ-אוזענער קרייז אין סאַמאַרער גובערניע, ווי די פּויערים זענען בעפאַלען די וואַלד-היטער און האָבען געפאַנגען דעם אוריאַדניק. די מאַסע האָט זיך אַ וואָרף געטהון אויף דעם געפאַנגענעם און האָט געשריען: „פאַר וואָס האָסטו פונאַנדערגעטריבען די דומאַ?״ — „קינדערלעך!״ ענטפערט דער אוריאַדניק פערציטערט און מיט טרעהרען אין די אויגען, „איך בין אין דעם נישט שולדיג. וואָס מען בעפעהלט מיר, דאָס טהו איך. און דאָס, וואָס איהר זאָגט וועגען דער דומאַ — בין איך דען דער מיניסטער?״ —

„אַלץ איינס!", האָבען די פויערים געשריען, „דו ביסט פון זייער
צד!..."

דאָס דומאַ־פונאַנדערטרייבען האָט די פויערים אַזוי ווייט אויפ־
גערייצט, אַז זיי הויבען אָן זייערע מחלוקת מיט דער אָרטיגער אַד־
מיניסטראַציע ביי דער קלענסטער סיבה און אָפט גאָר אינגאַנצען אָהן
אַ סיבה. — איך לייען ווי אין אַ דאָרף, צאַרעוואָסאַנטשורסק, איז
עפּעס אַרויסגעקומען אַ וואָרט־שטרייט צווישען אַ קרעמער און אַ סאָל־
דאַט ביי דעם קויף פון אַ שירם. דער אוריאַדניק מיט צוויי סטראַזש־
ניקעס זענען געקומען און האָבען געוואָלט אַרעסטירען דעם סאָלדאַט,
דאָ האָט זיך אָבער די מאַסע פון די פויערים אַרויפגעוואָרפען אויף
זיי מיט ווילדע קולות און האָבען זיי געוואָלט שלאָגען, און די דאָזיגע
פּאָליציי־לייט האָבען זיך געמוזט פאַר זיי בעהאַלטען. די פויערים
האָבען זיך אָבער דערמיט נישט בערוהיגט, ביז זיי האָבען דעמאָ־
לירט די הייזער פון דער דאָרטיגער פּאָליציי־אַדמיניסטראַציע און האָ־
בען פון אַלע כּלים אַ תּל געמאַכט. — פון ניקאָלסק, אַ דאָרף אין וואָ־
לאָגדער גובערניע, לייען איך, ווי אַ זשאַנדאַרמען־אָפיציר האָט זיך
בעוויזען אין דאָרף, און ווי נאָר די פויערים האָבען דערפון געהערט,
האָבען זיי אָנגעהויבען צו קלינגען אין אַלע גלאָקען און עס האָט זיך
צוזאַמענגעקומען אַ גרויסער עולם, בעוואָפענט מיט אייזענס און שטע־
קענס און אַנדערע כּלים, און האָט זיך אַ וואָרף געגעבען צום זשאַנ־
דאַרם. דער דאָזיגער איז קוים מיט'ן לעבען ענטקומען. — און ווידער
לייען איך פון אַ דאָרף סטראָקינאַ אין קורסקער גובערניע: דריי
דראַגאָנער זענען אַמאָל אין אָוועגד צוגעגאַנגען צו יונגע לייט,
וועלכע זענען געזעסען און האָבען געזונגען לידער. די פויערים
פונ'ם דאָרף זענען אַזוי שטאַרק געוואָרען אויפגערעגט, אַז אַלע האָ־
בען זיך אויפגעכאַפּט ווי איין מאַן. די דראַגאָנער זענען זיך צעלאָפען.
די פויערים האָבען זיי נאָכגעשאָסען און האָבען זיי פערוואונדעט. —
אַנ'צהנליכע מעשה לייען איך פון אַ דאָרף אילמען אין סאַראַטאָווער
גובערניע מיט אַ ראָטע קאָזאַקען, וואָס די פויערים האָבען זיי אָנגע־
גריפען. ביי דעם אָנגריף זענען אומגעקומען פיער מאַן. — און נישט
נאָר אויף דער אַדמיניסטראַציע און דער פּאָליציי איז דער צאָרן
אַזוי גרויס, נאָר אפילו אויף דעם פויער, וועלכער ווייזט אַרויס די

קלענסטע הילף אַ פּאָליציאַנט. אין לעפּעטיק, אַ דאָרף אין מעליטאָפּאָלער קרייז, האָבען די פּויערים פערברענט אַ הויז פון אַ פּויער אינאיינעם מיט אַ מאָנאָפּאָל־בראָנפּען־האַנדעל, ווייל דער פּויער האָט פערדונגען אַ וואוינונג פאַר פּאָליציי־לייט, און אויך דעם גלח׳ס וואוינונג האָבען זיי דעמאָלירט איבער דער אייגענער סיבּה.

גאַנץ בּעזונדערס קומען פאָר צוזאַמענשטויסען מיט דער פּאָליציי צוליעב אַרעסטען. ווען די פּאָליציי וויל עמיצען אַרעסטירען, דערלאָזען עס די פּויערים בּאין אופן נישט. אַזעלכע מעשׂות מאַכען זיך הויפּטזעכליך, ווען עס קומען „אָראַטאָרס“ (געוועהנליך זענען עס סטודענטען, וועלכע קומען אין די דערפער רעדעס האַלטען), אָדער ווען די פּויערים מאַכען „מיטינגס“. נישט זינדיג איז דער פּאָליציאַנט, וועלכער וויל זיי דערין שטערען. עפּעס ווי אַ עלעמענטאַרע קראַפט בּרעכט אַרויס פון די פּויערים און זיי ווערען ווילד, ווי די חיות רעות. עס איז נישט פאַרהאַן די קראַפט, וועלכע זאָל זיי קאָנען אָבּהאַלטען. אינטערעסאַנט איז די מעשׂה אין אַ סאַראַטאָווער דאָרף מיט דעם געוועזענעם דומאַ־דעפּוטאַט פון סאַראַטאָווער גובּערניע, וועלכען די פּאָליציי האָט געוואָלט אַרעסטירען און וועלכען עטליכע טויזענד פּויערים האָבּען פערטיידיגט.

ווי ווייט די פּויערים זענען שוין ענטוויקעלט און ווי ווייט דער רעוואָלוציאָנערער געדאַנק האָט שוין אַרומגעכאַפּט די דערפער, זעהט מען גאַנץ בּעזונדערס אַרויס פון די פערשידענע בּעריכטען אויס די פערשידענסטע געגענדען, וואו די פּויערים שיקען עקסטראַ משולחים אין די שטעדט אַריין, אום צו זוכען און צו בּרענגען „אָראַטאָרס“...

זאָל אונז גאָט אין אונזער הילף זיין, ווען דער דאָזיגער פּויער וועט שוין זיין „רייף“ און וועט אויפשטעהן! דער דאָזיגער טעמפּער מוח, וועלכער קאָן קיין שום געדאַנק נישט אויפנעהמען און אין וועלכען אַ געדאַנק מוז זיך ערשט איינעגבּערען דורך צעהנדליגער יאָהרען בּיז ער איז איהם תּופס — דער דאָזיגער מוח, האָט ער איינמאָל דעם געדאַנק אויפגענומען, ווערט ער אין איהם פלייש און בּלוט, און עס איז דאַן אויף דער וועלט די קראַפט נישט פאַרהאַן, וועלכע קאָן אַזאַ מין מענש אָבּהאַלטען. גאָט מעג דאַן אויף רוסלאַנד

רחמנות האָבען! עס וועט דאַן, דאַכט זיך, אויך קיין סטאָליפּין נישט העלפען...

האַלט איך שוין ביי סטאָליפּין, וויל איך צום סוף מזכיר זיין נאָך אַ דבר טוב: דער שרייבער סטאָליפּין, דער ברודער פונ'ם מי־ניסטער, האָט אין איינעם פון די לעצטע נומערען פון „נאָוואָיע ווּרעמיאַ" דערצעהלט, אַז אין זייער פאַמיליען־הערב איז פאַרהאַן אַ ווייסער אָדלער, אַזאַ איינער ווי אין דעם הערב פון דעם פוילישען קעניגרייך. דאָס האָט בעוואויגען די צייטונג „אוטרעננייאַ פּאָטשטאַ" די זאַך נעהנטער אויסצופאָרשען, און עס האָט זיך אַרויסגעשטעלט, אַז סטאָליפּינס עלטער־עלטער־זיידע איז געווען אַ פוילישער יוד, אַ דאָקטאָר, וועלכער האָט זיך געטויפט.

ווי געפעלט אייך אונזער משפחה?

אַכטצעהנטער בריעף

די וואַחלען צו דער נייער דומא קומען וואָסאַמאָל נעהנטער — דערווייל אָבער זיצט דער סענאַט און אַרבייט און מאַכט „ערקלע־רונגען"...

ווייסט איהר אפשר, וואָס „אַנ'ערקלערונג" הייסט? — איהר, אין אייער איירָאָפּעאישער תמימות, קאָנט מיינען, אַז אַנ'ערקלערונג הייסט אַזוי: מען האָט פאַר זיך אַ זאַך, וועלכע איז אַביסעל טונ־קעל אָדער נישט אינגאַנצען בעגרייפליך, קומט איינער צוגעהן און מאַכט זי אונז קלאָר. זאָג איך אייך: געטראָפען אַקוראַט קאַפויר: ביי אונז הייסט אַנ'ערקלערונג גראָד אַביסעל אַנדערש. מען האָט פאַר זיך אַ זאַך, למשל אַ געזעץ, וועלכעס איז קלאָר אפילו פאַר אַ פיצעל קינד, דאָ קומט צוגעהן דער סענאַט און גיט צו דעם דאָ־זיגען געזעץ אַנ'ערקלערונג, אַ פירוש, דאָס הייסט, ער טייטשט עס אויס אַזוי, אַז אפילו אַ מענש מיט טויזענד קעפּ וועט דערין שוין מעהר נישט דערקענען די אמת'ע אורשפּרינגליכע כּוונה. אין רוסלאַנד געהט אַריבער אַ גרויל איבער די ביינער, ווען מען הערט אין רעגירונגס־זאַכען, אַז עס איז דאָ אַנ'ערקלערונג, אַ קלאָר־מאַכעניש; עס קאָן איינעם פינסטער ווערען פאַר די אויגען. דו קאָנסט פאַר דיר האָבען אַ געזעץ, קלאָר ווי דער טאָג און פעסט ווי אייזן־אייזן, למשל, אַז אַ מאַנספּערשוין, ווען ער ווערט אַלט איין־און־צוואַנציג יאָהר, מוז ער געהן צום מיליטער־דיענסט; זאָל דיך אָבער נישט וואונדערען, ווען דער סענאַט וועט קומען איינמאָל אין אַ שעהנעם פריהמאָרגען און וועט „ערקלערען", אַז מיינען מיינט מען דערמיט דווקא און אַ פרויענצימער, וועלכע איז אַלט צוויי־און־פערציג יאָהר. דו קאָנסט דיר האָבען

אַ געזעץ, מיט קלאָרע ווערטער און מיט קלאָרען טינט און מיט אַ קלאָרער אונטערשריפט פונ׳ם געזעצגעבער געשריבען, אַז אין אַ דומא איז וועהלבאַר יעדער, וועלכער צאָהלט אַ געוויסען צענז; ווען די ביזט אָבער אַ רוסישער מענש, ווייסטו עס געפינען פאַר זעהר איינפאַך, ווען דער סענאַט וועט קומען און וועט אַזוי לאַנג אויס־טייטשען דאָס דאָזיגע געזעץ, ביז עס וועט אַרויסקומען, אַז מיי־נען מיינט מען דערמיט, דאָס יעדער, וועלכער צאָהלט דעם צענז מוז ווערען געבוינדען אין קייטען און אַריינגעזעצט אין אַ ציטאַדעל, און נאָר דער, וועלכער האָט אַ צייגעניש, אַז ער האָט אומגעבראַכט ווע־ניגסטענס דריי נפשות אין אַ פּאָגראָם (בשעת הדחק איז גענוג אויך דריי קינדער), דער האָט דאָס רעכט צו זיין אַ מיטגליד אין דער קייזערליכער דומא. דערויף איז מען דאָך אַ סענאַט און דערפאַר גיט מען דאָך אַנ׳ערקלערונג. בקיצור, דער געזעצגעבער דענקט און — דער סענאַט לענקט.

אָבער הינטער דעם סענאַט שטעהט אַלעמאָל איינער, וועל־כער דרעהט דאָס רעדעל. אייגענטליך לענקט נישט דער סענאַט, נאָר דער בעטרעפענדער, וועלכער איז אינטערעסירט אין דער זאַך. דאָס־מאָל איז עס אונזער בעקאַנטער, דער מיניסטער סטאָליפּין.

ווי מאַכט מען עס, אַז די נייע דומאַ זאָל זיין אַ גאָטס־פּאָרכטי־גע, אַ כשר׳ע, אַנ׳עכט רוסישע, און די אַלאַדינס, די אַניקינס, די ראָדיטשעווס, די ווינאַווערס און די אַלע איבעריגע „רעוואָלוציאָ־נערען" זאָלען נישט קאָנען אין איהר אַריינקומען? — די „ראָסיאַ", די „נאָוואָיע ווערעמיאַ" און די „מאָסקאָווסקיאַ וויעדאָמאָסטי", די אייזערנע זיילען, אויף וועלכע די רעגירונג שטיצט זיך, זענען געקו־מען מיט גרויסע פייערדיגע לייט־אַרטיקלען און האָבען גאָר פּראָסט און אָהן שום חכמות און גאַנץ גראָבליך גענומען די זאַך אין די האַנד אַריין און האָבען געזאָגט: דער מיניסטער מוז זעהען, אַז די וואַהל־געזעצען זאָלען ווערען אינגאַנצען געענדערט; עס מוז אַרויס אַ געזעץ, אַז די און די, דאָס הייסט גאַנצע פּאָלקס־שיכטען, טאָרען נישט וועהלען. דאָס איז נאַטירליך אַביסעל פּראָסט און גראָבליך. דאָס קאָן חלילה שאַדען דעם רוסישען אָנזעהן אין אויסלאַנד, און ממילא אויך דער אנזיכט, אַז די רוסישע רעגירונג איז „ליבעראַל",

און ממילא אויך דער צוקונפטיגער רוסישער הלואה. דער מיניסטער סטאָליפין איז פיעל קליגער. ער ווייס, ער קאָן דאָס אייגענע קונצ־שטיק מאַכען אַביסעל פיינער און אַביסעל איידעלער. ער נעהמט דאָס פעקעל וואַהל־געזעצען און קומט מיט זיי צום סענאַט און הויבט אָן צו פרעגען גאַנץ נאַאיוו, אַזוי נאַאיוו ווי נאָר מעגליך, עטליכע שאלות. ער איז נעבעך אַ פשוטער מענש, ער פערשטעהט נישט, און וויל פראָסט מען זאָל איהם בעלעהרען — ובכן אַ פראָסטער ילמדנו רבנו. אדוני הסענאַט, הויכגעעהרטער און זעהר קלוגער סענאַט! איך האָב דאָ ביי מיר אַ פעקעל גרונד־געזעצען פון די געזעצען וועגען די וואַהלען און כ'וואָלט וועלען אייך פרעגען פשט: צי קאָן זיך רעכענען פאַר אַ פויער, וואָס האָט שטים־רעכט, דער, וועלכער האָט נישט קיין אייגען הויז? — און דער קלוגער סענאַט האָט באַלד פערשטאַנען, וואָס דער הערר מיניסטער וויל, און אַז די כוונה איז, דאָס מען וויל זיך בעוואָרענען פאַר די אַלאַדינס און די אַניקינס, און ער האָט געענטפערט: דער פירוש פון דעם דאָזיגען געזעץ איז קלאָר און דייטליך, אַז דער, וועלכער האָט נישט אין דאָרף קיין הויז אָדער קיין ערד, דער רעכענט זיך נ י ש ט פאַר קיין פויער. אָט אַזוי איז מען פטור געוואָרען איידעל און פיין פון אַ רעכט ביסעל געפעהרליכע סוביעקטען און אַזוי האָט מען איבערהויפט געמאַכט עטליכע מיליאָן מענשען פאַר נישט בערעכטיגטע צום וועהלען. — און דאַן ווידער אַ שאלה: אדוני הסענאַט, הויכגעעהרטער און זעהר קלוגער סענאַט! עפּעס וועגען די אַרבייטער איז מיר נישט גאַנץ קלאָר דאָס וואַהל־געזעץ... און איידער נאָך דער הערר מיניסטער האָט געענדיגט דעם זאַץ, האָט דער סענאַט שוין פערשטאַנען, וואָס מען פערלאַנגט פון איהם און האָט „ערקלערט" דאָס געזעץ, אַז אַ מענש, כאָטש ער צאָהלט זיין צענז און האָט אַ דירה אויף זיין אייגענעם נאָמען און האָט אַלע אַנדערע זכיות צו קאָנען וועהלען ווי יעדער בירגער, קוים אָבער אַרבייט ער צוזאַמען אין אַ פאַבריק מיט נאָך 49 אַרבייטער, געהט ער שוין אַריין אין די קאַטעגאָריע פון די בעשרענקטע אַרבייטער, וועלכע האָבען אַ זעהר בעשרענקט וואַהל־רעכט און ער קאָן שוין נישט וועהלען לויט דעם רעכט פון אַ פראָסטען בירגער. פערשטעהט זיך, אַז באופן זה ווערט מען שוין

ווידער פּטור פון אַ סך מיליאָנען לעסטיגע וועהלער און פון אַ זעהר אונרוהיגען און געפעהרליכען עלעמענט, נישט בלויז אין דער דומא אַליין, נאָר אַפילו ביי פערזאַמלונגען און צוזאַמענפאָהרען פון די שטאָדטישע וועהלער. — און דאַן פלוצים ווידער אַ שאלה, אַ שאלה פון אַ תם נאַטירליך: אדוני הסענאַט, זעהר קלוגער און זעהר צחר-ליכער סענאַט! אַזוי ווי מיר האָבען אַ געזעץ, אַז דער, וועלכער וואוינט אַ יאָהר אין אַ דירה אויף זיין אייגענעם נאָמען, קאָן וועה-לען, קאָנט איהר מיר נישט זאָגען, וואָס הייסט זיין אייגענע דירה? — און דער סענאַט, אַ פנים באמת זעהר קלוגע מענשען, גיט אַרויס תיכף אַ פּסק, אַז אַ דירה הייסט ווענינגסטענס צוויי צימער מיט אַ בעזונדערען אַריינגאַנג און אַזוי ווייטער — און היינט געה און זעה, אַז יעדער שנאָרער אין רוסלאַנד זאָל האָבען אַ פאָרשריפטסמעסיגע דירה מיט דעם פאָרשריפטסמעסיגען בעזונדערען אַריינגאַנג, כדי ער זאָל מעגען וועהלען! פערשטעהט מען דאָך, אַז מען ווערט באופן זה שוין ווידער פּטור פון אַ רעכט ביסעל פּראָלעטאַריאַט, וועלכעס קאָן ווערען געפעהרליך פאַר דער קינפטיגער דומא. — און ווידער אַ הארבע שאלה: אדוני סענאַט! קאָנט איהר מיר נישט זאָגען עפּעס אַ רעכטען פירוש וועגען דעם וואַהל-געזעץ פון אייזענבאַהן-בעאַמטע און אייזענבאַהן-דיענער?... און ווירקליך, דער סענאַט טייטשט אויס און ערקלערט אַזוי לאַנג, ביז עס קומט אַרויס, אַז דער גרעסטער טייל פון די דאָזיגע מענשען, וועלכע זענען אַזוי געפעהרליך פאַר דער רעגירונג און וועלכע האָבען זייער שטאַנדפונקט אַרויסגעוויזען בשעת די גרויסע אייזענבאַהן-שטרייקען, פערלירען זייער רעכט צום וועהלען. אָט אַזוי האָט הערר סטאָליפּין מיט דער הילף פון דעם גוטען סענאַט און זיינע גוטע ע ר ק ל ע ר ו נ ג ע ן געקאָנט בלייבען ביים אַלטען וואַהל-געזעץ, כדי נישט צו דיסקרעדיטירען זיך און זיין ליבעראַליזם אין די אויגען פון אויסלאַנד, און פאָרט צו דער-גרייכען, אַז אונצעהליגע מיליאָנען רוסישע אונטערטאַנען זאָלען נישט טאָרען האָבען קיין שום מגע-ומשא מיט דער דומא. עס איז פאָרט שעהן, אַז אַ מענש איז ליבעראַל און איז נישט מבטל גרונדגעזעצען פון אַ וואַהל-רעכט!

דערווייל האָט די וואַהל-קאַמפּאַניע שוין זיך אָנגעהויבען אין

אַלע לאַגערען. מען אַגיטירט אויף טיש און אויף בענק און אויף וואָס די וועלט שטעהט. אויך אונזערע יודישע פרעסע אין רוסלאַנד איז שוין טיעף פערקראָכען אין די דיסקוסיעס וועגען די וואַהלען און די צייטונגען רייסען זיך שוין איינע מיט דער אַנדערער פאַר די קעפּ. שפּיעלט זיך, שפּיעלט זיך, קינדערלעך! ווער ווייסט, וועהרענד איהר אַרבייט דאָ מעשים און איהר שרייבט אייערע אַרטיקלען וועגען אַזעלכע אָדער אַזעלכע קאַנדידאַטען, וואָס יודען האָבען אַרויסצושטעלען צו דער דומאַ לויט אייערע איבערצייגונגען, — ווער ווייס, זאָג איך, צי אין דערזעלביגער צייט שטעהט נישט סטאָליפּין מיט אַ ניי בערגעל שאלות פאַר די סנהדרין אינ׳ם סענאַט און פרעגט עפּעס אַ פּירוש וועגען די וועהלער צווישען דעם פאָלק ישראל, און גאָט דער איינציגער ווייס צי עס וועט נישט אַרויס היינט אָדער מאָרגען אָדער אין אַכט טעג אַרום אַ „פּירוש" פון דעם סענאַט, אַז אַזוי ווי דאָס געזעץ זאָגט, דאָס יודען מעגען וועהלען, איז די אמת׳ע בעדייטונג דערפון, אַז אַלע פעלקער אין רוסלאַנד מעגען וועהלען חוץ יודען. בעגרינדען, למשל, וואָלט מען קאָנען אַזאַ ערקלערונג דערמיט, אַז אַזוי ווי יודען האָבען נישט דאָס רעכט צו וואוינען אינ׳ם אינערלעכען רוסלאַנד, איז עס קלאָר, אַז זיי האָבען אויך נישט דאָס רעכט אַריינצוקומען אָדער צו וועהלען אַזעלכע, וואָס זאָלען אַריינקומען אין דער דומאַ. מעגליך איז אַלעס. עס הענגט נאָר אָב דערפון, ווי ווייט עס איז איצט פאַרהאַן די אויסזיכט, אָדער די נישט-אויסזיכט, אויף אַ נייע הלואה אין אויסלאַנד. די מניעה וואָלט אַודאי און אַודאי נישט געוועזען פון דעם סענאַט׳ס צד און אויך נישט פונ׳ם מיניסטער׳ס צד!

איז זיך אָבער נישט דער הערר מיניסטער אַביסעל טועה? ווייס אפשר דער הערר מיניסטער, אַז אויך אין אַנדערע צייטען און אין אַנדערע ערטער זענען שוין געוועזען קלוגע מענשען, וועלכע האָבען געפּרובט פונקט ווי ער, דורך פּאָליצייאיש-מעכאַנישע מיטלען דעם פרייהייטס-גייסט נישט אַריינצולאָזען אין די פּאַרלאַמענטען, און די רעזולטאַטען זענען געוועזען, מעשה שטן, גראָד פונקט פערקעהרט? — איך וויל זיך אָבער אין קיין שום השערות נישט אַריינלאָזען; אין וויל בעסער בלייבען נאָר ביי טהאַטזאַכען.

אינטערעסאַנט איז דערווייל די פּאָרגעשיכטע פון די דאָזיגע

„ערקלערונגען״ פונ׳ם סענאַט, לויט ווי הערר ל. לוואָוו דערצעהלט זי אונז אין דעם לעצטען נומער „טאָוואַרישטש״. — שוין אין חודש יולי האָבען זיך אָנגעהויבען שיטען צום מיניסטער פון אינערען קלאָג־בריוולעך, אַז אַ דאַנק די „חסרונות״ אין דעם וואַהל־געזעץ, האָבען זיך אַריינגעכאַפּט אין דער דומאַ „נישט געווינשטע עלעמענטען״. די מחברים פון די דאָזיגע בעמערקונגען זענען געווען די מיטגלידער פונ׳ם אַדעל. דער אַדעל האָט עדות געזאָגט, אַז דער קליין־אַדעל וואָלט זיך קיינמאָל נישט פערבונדען מיט די „קאַדעטען״, ווען נישט אַ קליינע גרופּע מענשען, ווי אַלאַדין, אַניקין, זשיקין, באָנדאַרנאָ, אָניפּקאָ און אַנדערע וואָלטען זיי האָבען די קעפּ פערדרעהט. די דאָזיגע לייט זענען אייגענטליך גאָרנישט קיין פויערים, נאָר גלאַט עפּעס „מאַכערס״, און האָבען אַלזאָ גאָרנישט קיין רעכט געהאַט צו ווערען געוועהלט; זיי זענען אַריינגעקומען אין דער דומאַ נאָר צוליעב די „חסרונות״ פון דעם וואַהל־געזעץ. דער ערשטער, וואָס האָט אָבגעגעבען אַזאַ עדות־ערקלערונג, איז געווען דער גראַף דאָרער אינ׳ם נאָמען פון דעם קורסקער אַדעל, און נאָך איהם איז געקומען אויך דער איבעריגער אַדעל פון אַלע זייטען מיט די דאָזיגע טענות. שפּעטער אויף דעם צוזאַמענפאָהר פונ׳ם אַדעל אין סעפּטעמבער האָט מען ערשט רעכט אָנגעהויבען צו בעקרעפטיגען די דאָזיגע מיינונגען. מען האָט פערלאַנגט איינפאַך, אַז אויפ׳ן גרונד פון דעם 87־טען אַרטיקעל פון די גרונד־געזעצען זאָל מען דאָס וואַהל־געזעץ ענדערען. דער ראַט פון די מיניסטאָרען האָט זיך אָבער אַרויסגעזאָגט דאַגעגען. אַזוי איז עס געקומען, און מען איז געפאַלען אויף דעם שכל, זיך צו ווענדען צום סענאַט וועגען „ערקלערונגען״, און דער סענאַט האָט צוליעב געטהון און האָט געגעבען וואָס מען האָט פערלאַנגט פון איהם. אין דעם ערשטען דעפּאַרטאַמענט פונ׳ם סענאַט האָבען זיך אָנגעהויבען די זיצונגען אונטער דעם פאָרזיץ פון דעם סענאַטאָר שולץ, אין וועלכע עס האָבען זיך בעטייליגט יעדעס מאָל 16—18 מיטגלידער פונ׳ם סענאַט. אָנוועזענד געווען איז אויך איינער פון די מחברים פונ׳ם אוקאַז פון 24־טען דעצעמבער 1905, אום צו געבען די נויטיגע ערקלערונגען פון אַן׳איינצעל וואָרט אָדער פון אַן׳איינצעלנעם זאַץ, ווען מען האָט געדאַרפט. אַזוי זענען געבוירען געוואָרען איינציגווייז

די „ערקלערונגען״ פונ׳ם סענאַט צו די וואַהל-געזעצען און אַזוי געהט עס צו מיט זיי אויך איצט און אַזוי אויך אין דער צוקונפט.

איז זיך דער הערר מיניסטער נישט אַביסעל טוֹעה?

גייגצעהנטער בריעף

פון איין זייט לייען איך: דער פעטערבורגער „טיימס"־קאָרעספּאָנדענט טעלעגראַפירט צו זיין צייטונג אין לאָנדאָן: „דער פּרעמיער־מיניסטער סטאָליפּין האָט ענדליך זיך אַרומגעזעהן, אַז אַלע זיינע בעגרענצונגען בנוגע די וואַהלען ברענגען נישט קיין שום נוצען, און מען האָט בעשלאָסען צו געבען פאָלקאָמע פרייהייט אַלע פּאַרטייען צו זייערע פּאָרוואַהל־פערזאַמלונגען". נישט אמת, אַ שעהנע בשורה, אַ ליכטיגע בשורה? — פון דער אַנדערער זייט אָבער לייען איך און זעה און האָב די געלעגענהייט מיך פּערזענליך צו איבערציינען פון שעה צו שעה מעהר, ווי די בעריהמטע „ערקלערונגען" פונ'ם סענאַט וואַקסען קיין עין־הרע ווי אויף הייוועז און ווי דער זעלביגער מיניסטער סטאָליפּין ענטפערט אָב די קאַדעטען און זיידעלט די רעוואָלוציאָנערען און לאָזט זיי נישט אויף די ליכטיגע שיין און ווי דער שטריק אויפ'ן האַלז ווערט וואָסאַמאָל ענגער און ווי די בעגרענצונגען וועגען די וואַהלען זעלבסט און וועגען יעדער מעגליכקייט פון פאָר־קאָנפערענצען זענען שוין אַזוי ווייט, אַז דאָס גאַנצע „וועהלען" איז שוין נאָר אַ ריינע קאָמעדיע. עס איז שוין, דאַכט זיך, גאָר קיין וויץ נישט, ווען איינער זאָגט, אַז אין גאַנץ רוסלאַנד וועלען שטרענג על־פּי־דין מעגען צוטרעטען צום וואַהלקאַסטען נאָר צוויי מענשען — דער בעריהמטער גרינגמוט און דער בעריהמטער קרושעוואַן: ביידע, שכור ווי צוויי לוט'ס, וועלען זיך האַלטען געאָרעמט און וועלען זיך שלעפען ביז צום קעסטעל און וועלען דאָרט אַריינוואַרפען צוויי צעטלען; גרינגמוט וועט אַריינוואַרפען אַ צעטעל מיט דעם נאָמען „קרושעוואַן" און קרושעוואַן — אַ צעטעל מיט דעם נאָמען „גרינגמוט". ועמען אַלזאָ זאָל איך גלויבען? אייער לאָנדאָנער „טיימס", אָדער דאָס וואָס איך זעה און הער?

אייגענטליך אַלס רעכטשאַפענער רוסישער מענש, וואָלט עס געווען מיין פליכט, זיך נוהג צו זיין ווי יענע מאַטראָנע, וואָס דער מאַן האָט זי געכאַפּט ביי אַן׳עבירה, וועלכע איז שוין אַ רעכט ביסעל בולט און זעהט זיך שוין גוט אַרויס, און זי טענה׳ט אַלץ, אַז אַ רעכטער דזשענטעלמען האָט די פליכט צו גלויבען זיין פרוי מעהר ווי זיינע אויגען.

אָפט ווערט מען אַזוי פערביטערט, אַז מען פערלירט יעדען גלויבען. עס ווערט פלוצלינג אַזוי וויסט און אַזוי טרויעריג אין דער נשמה, און עס דאַכט זיך אַז אַלעס איז שוין פערלוירען און עס איז קיין שום אויסוועג נישט פאַרהאַן. נאַרט זיך דאָס אויסלאַנד און ווייס ווירקליך נישט? ווייל עס גענאַרט זיין? ווייס עס אפשר אַלצדינג אַקוראַט ווי מיר, נאָר עס פערשליסט בכיוון די אויגען און זאָגט: נאַרט אונז, זייט מוחל, נאַרט אונז, רעדט אונז עפּעס איין, זאָגט אונז עפּעס פּאָר, דען אַזוי איז עס בעקוועמער און נוצליכער פאַר אונז און אונזערע אינטערעסען?...

זעהט איהר, מיינע הערען, ווען איהר ווילט ווירקליך קענען דאָס ווירקליכע פנים פון רוסלאַנד, דאַן קומט, איך וועל אייך געבען אַ געזאַמעלט בינטעל בלומען פון בעריהמטע אויסשפּרוכען פון בעריהמטע רוסישע שטאַאַטס-אַדמיניסטראַטאָרען — אפשר וועט איהר דערפון פערשטעהן דעם גייסט, וועלכער הערשט ביי אונז באמת. טרעפּאָוו׳ס וואָרט איז געווען: „קוילען זאָל מען נישט זשאַלעווען". — דורנאָוואָ האָט אַ זאָג געגעבען: „די רעוואָלוציאָנערען מוזען אומעטום אויסגעראָטען ווערען מיט קראַפט פון געוועהר, און אויב זיי וועלען זיך אַנטקעגענשטעלען, זאָל מען פערברענען זייערע וואוינונגען. דורך אַרעסטירען דערגרייכט מען נישט דעם נויטיגען צוועק, און משפט׳ן הונדערטער און טויזענדער מענשען איז נישט מעגליך. דאָס איינציגע, וואָס איז נויטיג, איז, אַז דאָס מיליטער זאָל גוט פערשטעהן די כוונה פון מיינע אָנווייזונגען" (ווייסט איהר יעצט, ווער עס האָט געלערנט מאַכען פּאָגראָמען?). — דער מאָסקווער גענעראַל-גובערנאַטאָר דובאַסאָוו האָט געזאָגט: „ווען די דאָרפס-געמיינדע, אָדער אויך נאָר אַ טייל פון זיי, וועלען ווי עס איז זיך בונטעווען, וועלען זייערע וואוינונגען און זייער גאַנץ האָב און גוטס פערברענט און פערניכטעט ווערען". — אָליכאַנאָוו,

דער קוטאַאיסער גענעראַל-גובערנאַטאָר, האָט געהאַט אַ וואָרט: „פאַר איין שולדיגען וועלען בעשטראָפט ווערען צעהן אונשולדיגע". אַ שעהן וואָרט, נישט אמת? — דער טאַמבאָווער גובערנאַטאָר באָגדאַנאָוויטש האָט אַ זאָג געגעבען: „איהר זאָלט ווייניגער אַרעסטירען און מעהר דערשיסען". נישט אמת, זעהר מענשליך? — דעם קרעמענטשוגער גובערנאַטאָרס אויסשפּרוך איז געווען: „אַלע, וועלכע וועלען זיין פערדעכטיג, וועלען זייערע וואוינונגען און זייער גאַנץ האָב און גוטס פערברענט ווערען. אויף די ערטער, וואו אַזעלכע מענשען וואוינען, וועט געשאָסען ווערען מיט האַרמאַטען". — דער גענעראַל-גובערנאַטאָר פון גאָריען האָט געלאָזט הערען: „דאָס דערפעל אָדער דאָרף, וואו מען וועט געפינען אַ ביקס, וועט פערברענט ווערען ביז אויפ'ן גרונד". דער קורלענדער גובערנאַטאָר האָט געזאָגט: „שיסען זאָל מען און נישט פרעגען". — טימאָפּייעוו, דער טיפליסער גענעראַל-גובערנאַטאָר, האָט געזאָגט: „די אַנטיילנעהמער אין פערזאַמלונגען, וועלכע דאָס מיליטער האָט נישט אויסגעראָטען וועלען ווערען איבערגעגעבען צום פעלד-געריכט". — דער איספּראַוויניק לאָמאַנסקי האָט געזאָגט: לעגט אָוועק דאָס מוסר-זאָגען; אַרבייט בעסער מיט פייער. וואָס מעהר עס וועלען זיין דעהרג'עטע, וועט איהר אַלץ מעהר זיין אָנגעזעהען ביי אייערע פאָרגעזעצטע, פלייסט זיך, אַז מען זאָל אייך האָבען צו געדענקען"...

זעהט איהר, מיינע לעזער, ווען איהר ווילט ווירקליך קענען דאָס ווירקליכע פּנים פון אונזער לאַנד, דאַן קומט, איך וועל אייך דערצעהלען פון צוויי געריכטס-פערהאַנדלונגען, וועלכע זענען פאָרגעקומען אין די לעצטע טעג — אפשר וועט איהר דערפון פערשטעהן דעם גייסט, וועלכער הערשט ביי אונז: — אין זשיטאָמיר איז אַ שוואַרץ-מאָה'דיגער בעאַמטער געווען אָנגעקלאָגט אין געריכט פאַר פערשפּרייטען פאָגראָם-פּראָקלאַמאַציעס. ביים געריכט איז בעוויזען געוואָרען, אַז דער דאָזיגער בעאַמטער האָט ווירקליך פערשפּרייט די פּראָקלאַמאַציעס און האָט געהעצט צו אַ פּאָגראָם. נאַטירליך האָט איהם דאָס געריכט פרייגעשפּראָכען. אָבער נישט דאָס איז וויכטיג. פריישפּרעכען די דאָזיגע אַרט בעשולדיגטע איז קיין נייעס נישט; עס איז אויך נישט ניי, ווען זיי ווערען דערפאַר זאָגאָר נאָך בע-

לויהנט. וויכטיג איז נאָר דער מאָטיוו, מיט וועלכען דאָס זשיטאָמירער געריכט מאָטיווירט זיין פסק: „אמת — זאָגט דאָס געריכט — אַז דער אָנגעקלאָגטער האָט פערשפּרייט די פּראָקלאַמאַציעס, אָבער עס איז נישט בעוויזען, אַז ער האָט זיי פערשפּרייט צווישען גויים דוקא; אפשר האָט ער זיי גאָר פערשפּרייט צווישען יודען"... און אויף דעם דאָזיגען „גרונד" איז דער פּאָגראָם-העצער בעפרייט געוואָרען אינגאַנצען. — דאַגעגען אָבער האָבען מיר בייגעוואוינט עהערנעכטען אין וואַרשא אַזאַ מין געריכטס-פערהאַנדלונג: דזיעמביצקי, דער רעדאַקטאָר פון דעם וויץ-בלאַט „ראַבוס" איז געווען „פּאָליטיש" אָנגעקלאָגט אין געריכט פאַר פינף אילוסטראַציעס, וועלכע האָבען געטראָגען דעם טיטעל „דער ביאַליסטאָקער פּאָגראָם". דער בעשולדיגונגס-אַקט זאָגט ווערטליך: „אויף פיער אילוסטראַציעס זעהט מען גענוי פון די קאָסטיומען און די געזיכטס-שטריכען, אַז דאָס זענען געשטאַלטען פון רוסישע אַרבייטער, וועלכע זענען בעוואָפענט מיט מעסערס און שטיינער און שטאַבעס אייזען און וואַרפען זיך מיט אַ חיה'שער מאָרד-תאוה אויף מענשען פון פערשידענעם געשלעכט; אויף דער פינפטער אילוסטראַציע זעהט מען גאָר בפירוש אַנ'אַלגעמיינע אַנזיכט פון אַ פּאָגראָם און אַ שחיטה פון יודען דורך רוסישע אַרבייטער, און דאָס מיליטער איז אַזוי געצייכענט, אַז עס זעהט אויס, ווי עס וואָלט שטעהן מיט די הענד פערלעגט און מיט די ביקסען ביי די פיס און קוקט זיך צו גלייכגילטיג ווי מען קוילעט יודען". „די דאָזיגע צייכנונגען — זאָגט ווייטער דער אַקט — זענען זעהר מסוגל, *אָנצומאַכען אַ שנאה צווישען דעם רוסישען און דעם יודישען טייל פון דער בעפעלקערונג*". נאַטירליך, האָט מען דעם רעדאַקטאָר דזיעמביצקי פערורטיילט און עס האָט נישט געהאָלפען די גלענצענדע רעדע פון זיין אַדוואָקאַט, און נאַטירליך איז געבליבען ביים געריכט, אַז דער „ראַבוס" איז פערבאָטען אויף אייביג און אַז זיין רעדאַקטאָר טאָר אין פערלויף פון פינף יאָהר קיין שום צייטונג נישט מעהר אַרויסגעבען.

און זעהט איהר, מיינע לעזער, ווען איהר ווילטווירקליך קענען דאָס ווירקליכע פנים פון אונזערע לייט און פון אונזער לאַנד, דאַן

קומט, איך וועל אייך דערצעהלען... אָבער וואָס נוצט דאָס דערצעהלען? די ליגענס ווערען וואָסאַמאָל דיקער און דיקער געשפּינען און די טעלעגראַמען געהען פון די הויכע ערטער צו די הויכע ערטער און די פאַלשע אַנזיכטען ווערען סיסטעמאַטיש פאָרבערייט און פערשפּרייט, און דער עיקר — די, וועלכע הערען זיי, ווילען געגאַרט זיין און ווילען גלויבען. עס ווערט אַזוי גרוי אַרום מיר, און דער לעצטער פונק ווערט פערלאָשען.

פון די פאָרלויפיג צונויפגעשטעלטע ליסטעס פון די ביז איצט אַרויסגעשטעלטע קאַנדידאַטען פאַר דער קינפטיגער דומאַ זעהט זיך אמת אַרויס, אַז טראָץ אַלע טויזענד בעגרענצונגען און בעשרענקונגען און איסורים און חרמות און שטערונגען וועט די דומא זיין אַ ליבעראַלע און אפשר גאָר נאָך ליבעראַלער ווי די ערשטע דומאַ. אָבער וואָס נוצט דאָס אַלעס? וועט נישט אין דער אַלער-לעצטער מינוט קומען עפּעס אַ גזרה-רעה, אַ מין „ערקלערונג” פון סענאַט, און וועט פסל'ען אַלע קאַנדידאַטען און פערניכטען אַלע פּאָראַרבייטען? און אַפילו ווען דאָס וועט שוין נישט זיין, און אַפילו ווען די דומאַ וועט שוין זיין אַ פרייע און דאָס פרייע וואָרט וועט זיך שוין דאָרט הערען — וואָס נוצט דאָס אַלעס? וועט נישט קומען ביים ערשטען אמת'ען וואָרט דער בעפעהל, וועלכער וועט דאָס הויז פערשליסען און וועט די מענשען פערטרייבען אין אַלע מדבריות? און אַפילו ווען אויך דאָס וועט נישט זיין, און אַפילו ווען מען וועט שוין לאָזען אַביסעל רעדען, און אַפילו ווען מען וועט לאָזען פיעל און לאַנג רעדען — וואָס נוצט עס? וועלען נישט אַלע פרייהייטען בלייבען פּאַפּירענע פרייהייטען און אַלע ישועות — פּאַפּירענע ישועות און וועט דערפון קיין שום נוצען נישט אַרויסקומען, און נאָר קיין אויסלאַנד וועלען אָנקומען די פייערדיגע טעלעגראַמען, אַז מיר זענען שוין אַלע געהאָלפען? אוי, ווען מען דערמאָהנט זיך אָן דעם קאַמף, וועלכער האָט צו דויערען יאָהרען, צעהנדליגער יאָהרען!

אין ווילנער קריעגס-געריכט זענען די פאָריגע וואָך פער'משפט געוואָרען דריי סלאָנימער יודישע יונגעלייט צום טויט. דער אורטייל האָט געמאַכט אַ געוואַלדיגען רושם; גאַנץ סלאָנים און די גאַנצע געגענד זענען איבערצייגט, אַז דריי אונשולדיגע מענשען האָט מען פעראורטיילט.

ענדליך זענען פאָריגען פרייטאָג אַראָבגעקומען קיין ווילנא דריי גרויסע רבנים, דער סלאָנימער רב ר׳ מרדכי, דער קאָוונער רב ר׳ צבי ראַבי־נאָוויץ און ר׳ ישראל מאיר פון ראַדין, און האָבען זיך פאָרגעשטעלט פאַר דעם ווילנער גענעראַל־גובערנאַטאָר, זאָגענדיג איהם, אַז זיי זענען איבערצייגט אין דער אונשולדיגקייט פון די פער׳משפט׳ע, און בעטענ־דיג, נישט צו פערגיסען אונשולדיג בלוט. דער גענעראַל־גובערנאַטאָר האָט געהייסען די דריי רבנים שווערען אין טלית און תפילין אין דער ווילנער שטאָדט־שוהל, אַז זיי ווייסען זיכער, דאָס די דריי יונגע לייט זענען נישט שולדיג אין דעם, וואָס זיי זענען אָנגעקלאָגט. ווי מען דערצעהלט, האָבען די דריי רבנים געשוואוירען, און די סצענע, ווי זיי זענען געשטאַנען ביי דער שבועה אין שוהל, זאָל האָבען געמאַכט אַ טיעפען איינדרוק. צי אויך אויף דעם גענעראַל־גובערנאַטאָר — ווייס איך נישט; דערווייל האָט מען נאָך נישט געהערט, אַז די דריי פער־אורטיילטע זאָלען זיין בעפרייט געוואָרען.

צוואַנציגסטער בריעף

אָפּט בעשעפטיגט מיך די פראַגע: איז אין רוסלאַנד באמת דאָ אַ חברה „עכט רוסישע לייט“, אָדער איז דאָס נאָר אַנ׳אויסגעטראַכט אָבשרעקונגס-מיטעל, צו שרעקען דערמיט נאַאיווע מענשען דענסטמאָל, ווען מען בעדאַרף עס גראָד צום געשעפט? – מען זאָל נאָר קיין טעות נישט האָבען אין מיינע ווערטער. איך מיין נישט צו זאָגען, אַז איך בין חלילה מסופק אין דעם פאַרהאַנען זיין פון אַ שוואַרצער הונדערט און פון כוליגאַנעס. אַזאַ אַפּיקורס בין איך נישט. איבריגענס, האָבען מיר דאָך מיט אייגענע אויגען געזעהען די געשפּאָלטענע קינדער-קעפּלעך און די אויפגעשליצטע בייכער און די מיט נעגעל דורכגעלעכערטע אויגען און אויך די איבעריגע האַנד-אַרבייט פון די דאָזיגע מענשען-חיות, מיט וועלכע די מענשהייט וועט זיך האָבען צו שעהמען אייביג. נאָך מעהר: ווילט איהר דורכאויס, קאָן איך אייך זאָגאַר צוגעבען, אַז דאָס זענען נישט פאַר עטליכע קאָפּעקעס געדונגענע מענשען פון דער גאַס אַראָב, נאָר אַנ׳אָרגאַניזירטע באַנדע. איך מיין אָבער גאָרנישט דאָס; איך מיין „עכט רוסישע לייט“ אַ ל ס אַ מ אַ כ ט א י ן ר ו ס ל אַ נ ד, אַזוי אַז מען זאָל מוזען אָננעהמען, דאָס די רעגירונג איז געצוואונגען צו האָבען באמת דרך-ארץ פאַר זיי – און דאָס, אָפּען גערעדט, ווילט זיך מיר עפּעס נישט גלויבען. מיר דאַכט זיך אַלץ, אַז „עכט רוסישע מענשען“ איז עפּעס אַנ׳איוב שלא היה ולא נברא, אַ זאַך וואָס די רעגירונג אַליין מאַכט עס און רעדט דערפון, כדי נאַרישע מענשען דערמיט צו שרעקען. „אָט וויל איך עפּעס טהון, אָט וויל איך געבען, למשל, רעכט פאַר יודענס וועגען, אָט וויל איך געבען רעפאָרמען – באַלד אָבער וועט קומען דער שוואַרצער מענש מיט דעם זאַק, און איך האָב מורא“. ניין, קינדער! איך האָב אַ צו גרויסע מיינונג פון דער קראַפּ פון אונזערע רעגירונגס-פּולעמיאָטען און קאָזאַקען און נאַגייקעס

ציטאַדעלען, אום צו קאָנען אָננעהמען, אַז זי האָט באמת מורא פאַר עטליכע גרינגמוטס און דובראָווינס און קרושעוואַנס און שמאַקאָווס און בולאַצעלס און זי שרעקט זיך שטאַרק פאַר אַ טעלעגראַם מיט אַנ׳אזהרה, וועלכע זי קריגט פון אַ חברה „עכט רוסישע” אָדער פאַר אַנ׳ארטיקעל, וואָס איז געדרוקט אין „רוסקאָיע זנאַמיאַ” און אין וועלכען מען דראָהט איהר, אַז אויב מען וועט געבען רעכט, וועט מען מאַכען אַ פּאָגראָם. וויפיעל קאָנען זיין אַזעלכע „עכטע” אין רוסלאַנד? זאָגט הונדערט, זאָגט טויזענד, זאָגט צעהנטויזענד — און ווי, מיט ז י י קאָן נישט פערטיג ווערען אַ רעגירונג, וועלכע איז פערטיג געוואָרען דערוויילע מיט הונדערטטויזענדער אמת׳ע רעוואָלוציאָנערען און האָט זיי בעגראָבען אין די געפּענגעגנישען און האָט זיי געבונדען אין אייזענס און האָט זיי איבערגעגעבען דעם פעלדגעריכט און האָט זיי פערשלעפּט קיין סיביריען און האָט זיי ענדליך פערשטאָפּט אויף דערווייל די מייל ער? ווי, מיט זיי קאָן זיך נעבעך נישט קיין עצה געבען אַ רעגירונג, וועלכע שטעלט זיך נישט אָב פאַר די שרעקליכסטע רעפּרעסיעס, וואָס אַ פאַנטאַזיע קאָן אויסקלערען? ווי, אַ רעגירונג מיינט עהרליך צו געבען מישטיינס-עזאָגט אַ צוויי דריי הנחות פאַר יודענס וועגען און מוז אין דערזעלבער מינוט זיך נעבעך דערפון אָבזאָגען, ווייל אַ טעלעגראַם איז געקומען, אין וועלכער עס איז געשטאַנען געשריבען, אַז „מיר” וועלען נישט דערלאָזען? ניין, מענשען, און נאָכאַמאָל ניין! ווען דאָס ליבעראַלע מיניסטעריום סטאָליפּינ׳ס וואָלט נאָר עהרליך מיינען און עהרליך וועלען, בין איך זיכער, אַז נישט בלויז קיין פּאָגראָמען וואָלטען נישט זיין, נאָר אַפילו צו ר ע ד ע ן וואָלט מען נישט וואַגען, און אין פיצראווּנצוואַנציג שעה וואָלטען זיך אַזעלכע דובראָווינס און בולאַצעלס און שמאַקאָווס פערקריכען אין די מייזענלעכער און מען וואָלט מורא האָבען אַפילו אַ פּיפּעץ צוגעבען. דערווייל אָבער איז עס פונקט פערקעהרט, אַזוי אַז עס איז פראָסט אַ רחמנות נעבעך אויף אונזער אָרימער רעגירונג. הײנט טעלעגראַפירט-מען איהר, זי זאָל זיך נישט דערוועגען צו געבען יודען קיין שום הנחה — און די רעגירונג האָט נעבעך שטאַרק פחד און גיט נישט; מאָרגען וועט אָנקומען אַ טעלעגראַם, מען זאָל זיך נישט דערוועגען נאָכצוקוקען די שעהנע מעלה פון גורקא-לידוואַל — און די רעגירונג וועט ציטערען און וועט קלאַפּען מיט די צייהן און וועט נאַטירליך

אויפהערען נאָכצוקוקען; איבערמאָרגען וועט אָנקומען אַ אזהרה, מען זאָל זאָפאָרט אָבשאַפען די נאַרישע רעוואָלוציאָנערע איינריכטונג פון אַ דומאַ — און די רעגירונג וועט איינבויגען דעם קאָפּ און וועט ציטערען מיט די קניהען און וועט מבטל זיין די נאַרישע איינריכטונג פון אַ דומא; נאָך איבערמאָרגען וועט „רוסקאָיע זנאַמיע“ דרוקען אַנ'אַרטיקעל אין נאָמען פון די „עכט רוסישע לייט“, אַז מען פערלאַנגט, סטאָליפין זאָל זיך זאָפאָרט אָנגעבען אין דעמיסיע און אויף זיין אָרט זאָל ווערען קרושעוואַן — און די אומגליקליכע רעגירונג וועט ציטערדיג ענטפערען: „סלושאַיוס (צו בעפעהל)!“ און קרושעוואַן אָדער גרינגמוט אָדער שמאַקאָוו וועט ווערען מיניסטער. — און מיט אַזעלכע „רוסישע לייט“ ווילט איהר שרעקען דאָס אויסלאַנד און איהר רעדט זיך איין, אַז מען גלויבט אייך? פאַר אַזעלכע קינדער האַלט איהר דערוואַקסענע מענשען מיט געהירען אין קאָפּ?

דען אַ שענדליכע קאָמעדיע איז געשפּיעלט געוואָרען — שענדליך אַן און פאַר זיך און שענדליך פאַר פרעמדע מענשען, ווייל מען האַלט זיי פאַר אַזעלכע נאַראָנים, אַז זיי וועלען דאָס אַלץ גלויבען.

דער חלף איז געלעגען אויפ'ן האַלז, דער חלף פון דער נויטווענדיגקייט צו דעם אויסלענדישען קרעדיט. ווי דער מנהג איז פון קדמונים אָן ביי אַזאַ געלעגענהייט, האָט מען אָנגעהויבען צו קלינגען אויף אַלע גלאָקען טאָג און נאַכט, אַז מען גרייט צו אַ פּראָיעקט צו געבען אַ רעכט ביסעל רעפאָרמען פאַר יודענס וועגען, מישטיינסגעזאָגט וואָס פאַראַ רעפאָרמען! אַזויפיעל ווי אויף אַ שפּיץ מעסער. נישט עפּעס מען האָט זיך ענדליך ענטשלאָסען, צו געבען יודען מענשען-רעכט מיט אַלע מענשען גלייך; נישט עפּעס, אָבצושאַפען די שמאַכפולע און אומגליק-ברענגענדע ליניע פון דעם תחום המושב; נישט עפּעס, מבטל צו זיין די טויזענד בעגרענצונגען, מיט וועלכע מען קוועהלט אומגליקליכע נפשות זינט יאָהרהונדערטער. ניין, אַזוי ווייט קאָן מען אין רוסלאַנד גאָרנישט געהן. מען האָט דערווייל „בעשלאָסען“ — איהר הערט? בעשלאָסען! — אָבצושאַפען אַ צוויי דריי פון די בעגרענצונגען, וועלכע זענען אַריינגעקומען אין געברויך אַריין על-פּי טעות דורך איגנאַטיעווען אינ'ם יאָהר 1882, אַזוי למשל וויל מען איינפיהרען, אַז יודען זאָלען מעגען וואוינען אין עטליכע דערפער און אַז די פאַמיליע פון

אַנ'אַנטלאָפּענעם רעקרוט זאָל נישט מוזען צאָהלען פאַר איהם דעם קנס פון 300 רובעל. בקיצור, אַזעלכע הנחות וואָס פון זיי וועט אונז אין אַלגעמיין נישט ווערען נישט קאַלט און נישט וואַרעם. ווי דער שטייגער איז, האָט מען געפּויקט וואַכען-לאַנג אויף דער גרויסער פּויק, וואָס פאַראַ גליקען און ישועות און נחמות מען וועט דאָ געבען פאַר יודענס וועגען. און נאַטירליך האָט מען די קאָמעדיע געמאַכט מיט דעם גאַנצען טאַראַראַם. א י י ן טאָג האָט מען מבשר געווען, אַז מען גיט, און א י י ן טאָג, אַז מען קאָן נישט געבען; א י י ן טאָג, אַז אָט האַלט מען ביים אויסאַרבייטען דעם פּראָיעקט, און א י י ן טאָג, אַז די טינט איז אויסגעטריקענט געוואָרען און מען האָט דערווייל די אַרבייט אָבגעשטעלט. עפּעס ווי אין אַ קדחת האָט עס געוואָרפען, איינמאָל יאָ און איינמאָל נישט. ענדליך איז אַרויס דאָס רעגירונגס-בלאַט, די „ראָסיאַ", מיט דער וועלט-בעוועגענדער נאַכריכט, אַז אָט אָט ווערען די רעפאָרמען באַלד דערלאַנגט; די טעלער קלאַפּערען שוין, מען קאָן דערווייל אויפהאַלטען די מיילער, און נאָך דער „ראָסיאַ" איז געקומען די אָפיציעזע „פּעטערבורגער טעלעגראַפען-אַגענטור" און האָט מודיע געווען דער גאַנצער וועלט, אַז „ד י טעג" וועלען די רעכט פון יודענס וועגען אַרויסגעגעבען ווערען, נישט קוקענדיג דערויף וואָס יודען זענען רעוואָלוציאָנערען און זענען נישט ווערט די גרויסע חסדים, וואָס מען טהוט מיט זיי און אויבוואויל מען ווייסט, אַז די דאָזיגע רעוואָלוציאָנערע יודען וועלען נאָך גאָרנישט זיין צופריעדען מיט די דאָזיגע רעכט און וועלען פערלאַנגען נאָך מעהר. און אין בעסטען מיטען, ווי די רעגירונג האַלט אַזוי ביים דרשנ'ען און טראָמפּייטערט אַרויס דורכ'ן טעלעגראַף איהר גוט האַרץ דער גאַנצער וועלט — פּלוצלינג דרוקט זיך אָב אין „רוסקאָיע זנאַמיאַ" אַ פייערדיגער אַרטיקעל, אַז מיר, „עכט רוסישע לייט", בעשטעהען נישט דערויף און ערלויבען נישט צו געבען יודען קיין שום רעכט. גלייכצייטיג מיט דעם דאָזיגען אַרטיקעל קומט אָן אַ טעלעגראַם פון אַ חברה „עכטע" צו מיניסטער סטאָליפּין און נאָך העכער, אַז למען השם מען זאָל מבטל זיין דעם פּראָיעקט; און פון אַ צווייטער חברה „עכטע" קומט אָן אַזאַ טעלעגראַם, און פון אַ דריטער חברה, און פון אַ פיערטער, פון מזרח און מערב און צפון און דרום. בקיצור, די קאָמעיעד

ווערט אָבגעשפּיעלט מיט דעם גאַנצען קנאַק. דאָס „רוסישע פאָלק" וויל לײדער נישט, און די אָרימע רעגירונג מוז זיך נעבעך אונטערגעבען. די צווײ, דרײ פּיצלעך רעכט ווערען נישט מעהר געגעבען. אַ קלײניג-קײט, דאָס „פאָלק"! דאָס „פאָלק" לאָזט נישט... דאָס פאָלק סטראַשעט, אַז מאָרגען וועט עס אױפשטעהן און וועט מאַכען פּאָגראָמען, אַזעלכע ווי די וועלט האָט נאָך נישט געזעהן... אײ וואָס, דעם אמת'ן סוד פון פּאָגראָמען-מאַכען און ווער די אמת'ע בעלי-מלאכה זענען האָט דער וועלט אויסגעזאָגט דער פירשט אורוסאָוו און דער פּאָליצײ-שעף לאָפּוכין און אין די לעצטע טעג אויך דער ראָטמײסטער פּיעטוכאָוו אין זײן שרעקליכען בעריכט איבער שעדלעץ? נישקשה, די וועלט האָט אַ שלעכטען זכרון און וועט דערווײל ווידער האָבען פערגעסען. בקיצור, דאָס „פאָלק" לאָזט נישט — און אַזוי, זעהט איהר, איז די רעגירונג אי פײן אי גוט און אויך ליבעראַל. זי האָט זיך מוסר נפש געווען און האָט געוואָלט טהון מעהר ווי איהר יכולת איז נאָר זי קאָן נישט. אַזאַ רעגירונג, זעהט איהר, פערדיענט שוין יעדענפאַלס צו בעקומען אַ הלואה...

און דאָס שענדליכסטע בײ אַזאַ קאָמעדיע איז, אַז עס געפינען זיך תמיד העלפער און העלפערס-העלפער, וועלכע פּוצען די זאַך פײן אויס. דער פּעטערבורגער קאָרעספּאָנדענט פון'ם „דײלי טעלעגראַף" איז מודיע זײן בלאַט, אַז „די רוסישע רעגירונג האָט געהאַט בעשלאָסען צו געבען פאַר יודענס וועגען רעכט, נאָר זי האָט מורא פאַר די מ אָ-נ אַ ר כ י ס ט ע ן, וועלכע פּראָטעסטירען שטאַרק דאַגעגען, און די דאָ-זיגע פּאַרטײ איז דאָך די אײנציגע, אויף וועלכער די רעגירונג שטיצט זיך". די קאָרעספּאָנדענטען פון דעם פּאַריזער „מאַטען" און „פיגאַראָ" און פון נאָך פיעל אַנדערע פראַנצויזישע צײטונגען זענען מודיע, אַז זײ ווײסען פון די „גאַנץ זיכערסטע קוועלען", דאָס „אין די הויכע ספערען פון פּעטערבורג איז מען יעצט שטאַרק צערודערט דעריבער, ווײל די פאָרבערײטונג פון אַ פּראָיעקט וועגען יודען-רעכט קאָן אַרויס-רופען אַ ב י ר ג ע ר-ק ר י ע ג, און ווי עס ווײזט זיך אויס, וועט די פּאַרטײ פון די „עכט רוסישע" גובר זײן און יודען וועלען קײן רעכט שוין נישט בעקומען". און זאָגאַר אין פּעטערבורגער „טאָוואַרישטש" צײן קומט הערר לוואָוו און איז מודיע, אַז אין „די ביוראָקראַטישע

ספערען״ האָט מען זיך מיאש געווען פון געבען רעכט פאַר יודענס ווענען, „ווייל מען וויל נישט צערייצען דאָס פאָלק״. אוי, דאָס פאָלק, דאָס אייביגע פאָלק, מיט וועלכען מען סטראַשעט טאָג און נאַכט! אוי, די אייביגע פינף, זעקס פּראָטעסטירענדע מאָנאַרכיסטען פון רוסלאַנד! אוי, דער בירגער-קריעג, וועלכער וועט אויסברעכען, ווען צוויי דריי יודען וועלען מעגען וואוינען אין צוויי דריי דערפער און ווען עטליכע יודען וועלען נישט מוזען בעצאָהלען צו דריי הונדערט רובעל פאַר אַנטלאָפענע קרובים! און פאָרט איז די וועלט אַזוי נאַריש, אַז שוין מיט אַזעלכע נאַרישע, פּוסטע, קליינע מיטלען לאָזט זי זיך נאַרען ווי ווייט מען וויל! —

ווי די מעשה איז, דערווייל אַראָב די יודען-רעכט-קאָמעדיע אינ-גאַנצען פון דער סצענע און איהר פּלאַץ פילט אויס די נייע סקאַנדאַל-מעשה פון דעם וויצע-מיניסטער גורקאָ מיט דער פירמא עריק לידוואל עט קאָמפּאַניע. גאַנצע צייטונגען פילט זי אויס און אַלע מיילער זענען פול מיט איהר. און פאָרט איז עס אַ מעשה, פון וועלכער איך פערשטעה נישט, פאַרוואָס זי האָט אָנגעמאַכט אַזאַ רעש. בכן, געכאַפּט אַ קאָזאַק ביי אַ טרונק בראָנפען. רבונו של עולם! ווען איז דאָס אין רוסלאַנד נישט פאָרגעקומען? ווען וועט עס אין רוסלאַנד נישט פאָרקומען? זעהט איהר, איין גורקאָ איז נכשל געוואָרען און האָט זיך געלאָזט כאַפּען, צעהנדליגער אַזעלכע ווערען אָבער נישט נכשל און מען כאַפּט זיי נישט — ווייל זיי זענען געשיקטער. אָט איז געווען אַ מעשה נורא מיט די געלדער פונ׳ם רויטען קרייץ; אָט איז געווען אַ מעשה נורא מיט די ליפערונגען, וועלכע מען האָט צוגעשטעלט בשעת דעם רוסיש-יאַפּאַנישען קריעג; אָט איז געווען דעסגלייכען עפּעס שרעקליכעס מיט די געלדער, וועלכע מען האָט אויסגעגעבען לצרכי מלחמה; אָט איז געווען עפּעס אַ מעשה מיט דעם העלד פון פּאָרט-אַרטור, מיט סטעסעל׳ן; אָט ווייסט איהר דאָך, וואָס עס האָט זיך געטהון אינ׳ם פאָריגען יאָהר מיט אַביסעל האָבער און מיט דעם געוועזענעם מיניסטער דורנאָוואָ; אָט טהוט זיך יעצט אַליין אַ רעכט ביסעל אָב מיט געלד, וואָס די רעגירונג האָט אַרויסגעגעבען פאַר דעם געברויך פון די פּאָליטיש פער-שיקטע אין אַרכאַנגעלסק און די געלדער זענען פּלוצלינג נעלם געוואָ-רען. אַ קשיא וואָס עס טרעפט זיך אַלץ אין אַ לאַנד, וואו אַלעס איז

קאָרופירט? — נישקשה, איך בין זיכער, אַז די „גערעכטיגקייט" פון גורקאָ וועט באַלד אַרויס ווי בוימעל אויפ'ן וואַסער; העכסטענס וועט מען זאָגען, אַז ער איז געוועזן אַביסעל לייכטגלויביג און האָט שנעל געגלויבט מענשען — דאָס איז אַ סימן פון אַ גוטער נשמה. און דער-פאַר, פערשטעהט איהר מיך, וועט איהם קומען אַ העכערער „טשין" און עטליכע נייע אָרדענס און אויסצייכנונגען. אַריינפאַלען טאָר מען איהם נישט לאָזען!

איינאונצוואַנציגסטער בריעף

וואַהלען, רוסלאַנד און וואַהלען, רוסלאַנד און אַ בירגער, וועל־כער געהט ערפילען זיין ערשטע בירגער־פליכט — מיר דאַכט זיך, אַז עס איז גאָרנישט מעגליך, דאָס אַנ׳אויסלענדער, אַ מענש מיט אַנ׳איי־ראָפּעאישער אינטעליגענץ און מיט אייראָפּעאישע בעגריפען און מיט אייראָפּעאישע פאָרשטעלונגען זאָל האָבען אַפילו דעם שאָטען פון אַ השגה וועגען דעם, וואָס דאָס דאָזיגע בעדייט אין רוסלאַנד. דער אויס־לענדער, ווען ער לייענט דאָס וואָרט וועהלען, איבערזעצט ער זיך דאָס אין זיין שפּראַך און נעהמט זיך ראשית אַ ביישפּיעל פון די וואַהלען אין זיין אייגענעם לאַנד, און לויט דעם דאָזיגען אורטיילט ער וועגען וואַהלען אין רוסלאַנד. ער שטעלט זיך פאָר אַ בירגער, וועלכער האָט סוף־כל־סוף אַ געוויסע פרייהייט און געהט אין אַ געוויסער יום־טוב־דיגער שטימונג ערפילען אַ געוויסע הייליגע פליכט און פיהלט זיך, ווענינגסטענס אַ טאָג לאַנג, אַלס מענש, וועלכער איז אַ שטיקעל יחסן און טהוט עפּעס. העכסטענס קאָן אַנ׳אויסלענדער מיינען: ער האָט דאָך דאָ צו טהון מיט אַ רוסישען מענש, נעהמט אַודאי אַזאַ רוסישער מענש אויך אַ גלעזעל בראָנפען לכבוד אַזאַ יום־טוב׳דיגען טאָג און איז מקיים די מצוות וואַהלען מתוך שמחה. מען מוז אָבער קענען רוסלאַנד און רוסישע מענשען און דעם רוסישען גייסט, אום צו וויסען וואָס וועהלען הייסט אין ר ו ס ל אַ נ ד. פאַר דעם רוסישען מענשען איז דאָס אַ מין סיביריען, אַ מין גזירה, אַ מין קאָזאַק מיט אַ נאַגייקע — און ער צי־טערט, און ער שרעקט זיך, און ער ווייס נישט וואָס צו טהון, און מען בעט גאָט, אַז דאָס זאָל שוין אַריבער בשלום, און אָפט שעלט ער מיט טויט־קללות די שונאים, וועלכע האָבען אויסגעטראַכט די „פרייהייט״ און האָבען אויף איהם געבראַכט די דאָזיגע נייע צרה. רבונו של עולם,

ווי קומט מען שוין דאָס אַריבער! ווי האַלט מען שוין מיט אַ טאָג שפּעטער!

דען ווי ער זאָל נישט טהון, דאַכט זיך איהם, אַז ער וועט נישט יוצא זיין און וועט זיך אָנמאַכען אַ חתונה, אַז קינדער און קינדס-קינדער וועלען עס האָבען צו געדענקען. זאָל ער געהן צו די וואַהלען — ווער ווייסט, אפשר שמעקט עס מיט סיביריען און מיט אַ געפענגעניש און מיט אויפהענגען און מיט געשאָסען ווערען. זאָל ער נ י ש ט געהן — מען קאָן נישט וויסען, טאָמער האָט עס די רעגירונג צו איהרע עסקים דווקא יאָ נויטיג, און מאָרגען ביינאַכט, נאָכדעם ווי מען וועט האָבען דורכגעקוקט די ליסטעס און מען וועט זיין נאָמען נישט האָבען געפונען, וועלען קומען אַ צעהן קאָזאַקען און מען וועט איהם אַרויסהויבען פון בעט און מען וועט איהם אַוועקפיהרען און מען וועט דאַן נישט וויסען, וואו זיין געביין איז אַהינגעקומען. געה, האָב עסקים מיט פאָניע! עפּעס איז איהם ווי מיט אַ פאַלשען פאַספאָרט איבער אַ רוסישער גרעניץ. עפּעס זענען וואַהלען און פרייהייטען און קאָנסטיטוציע לויטער אַזעלכע עסקים, וואָס מען האָט דערביי צו טהון מיט פּאָליציי און מיט געהיים-פּאָליציי און מיט דער שרעקליכער זשאַנדאַרמען-אָבטיילונג — און אַ רוסישער קליין-בירגער, דער פּראָסטער בעל-הבית, אַפילו ווען ער האָט אַרויסצונעהמען אַ פּראָסטען פּאַספּאָרט, איז עס פאַר איהם אַנ׳אָבקומעניש, מחמת ער דאַרף אָנקומען צו דער פּאָליציי, און אַמליעבסטען שיקט ער באַ׳אַנדערען און בעצאָהלט דערפאַר גוט. רבונו של עולם, ווי האַלט מען שוין אַ טאָג דערנאָך!

ער געהט צו די וואַהלען — און דאָס פּנים איז ביי איהם בלייך און די צייהן קלאַפּערען אַביסעל. ער טאַפּט ביי זיך אין דער קעשענע, צי ער האָט נאָר חס-ושלום נישט פערגעסען מיטצונעהמען מיט זיך דעם פּאַספּאָרט. ער געהט אָב אַ פּאָר שריט, און ער דערמאָהנט זיך אַז ער האָט ביי זיך אַ פעדער-מעסערעל און ער געהט גיך צוריק אַהיים, אום עס אַוועקצולעגען; אַ מעסערעל איז אַ געוועהר, און מען קאָן חלילה וחס ביי איהם גראָד זוכען און עס געפינען. ער לעגט אַוועק אויך דאָס שטעקעלע, מיט וועלכען ער געהט שטענדיג. ער לעגט אַוועק אויך די בלייפעדער און דעם צאָהן-שטעכער און דאָס אויער-לעפעלע און אַלע איבעריגע געפעהרליכע זאַכען, וואָס קאָנען חלילה וחס אויפ-

רייצען אַ רעגירונג. ער לעגט צום סוף אַוועק אויך דאָס זייגערעל און נעהמט-מיט מיט זיך וואָס וועניגער געלד; עלעהיי ווינציגער ריזיקא און ווינציגער טויט-שרעק אין די פּאָר מינוט, ווען ער וועט זיין אין גוים׳ס הענד. און ענדליך געהט ער. ער פיהלט ווי דער שפּיץ נאָז ווערט איהם בלייכער און בלייכער. עפּעס איז איהם, ווי ער וואָלט זיין גערופען צום סליעדאָוואַטעל (אויספאָרשונגס-ריכטער) וועגען אַ בלבול פון אַ מאָרד.

די גאַס איז טויט-שטיל. הימעל און ערד און סאָלדאַטען. מען געהט — און ווען דער קאַלאָש סקריפּעט אויפ׳ן שנעע, דערשרעקט מען זיך און מען גיט אַ ציטער. די אויגען האַלט מען אַראָבגעלאָזט, און מען פיהלט די סעקונדע, ווען מען געהט פאַרביי פאַר׳ן סאָלדאַט. מען וואָגט נישט צו קוקען, מען וואַגט נישט צו אָטעמען, מען וואַגט נישט זיך צו בעוועגען. און אָפּט מאַכט זיך, אַז מען הערט פּלוצלינג דעם „סטאָי״ (שטעה!) אָדער „רוקי וו׳וויערך!״ (די הענד אין דער הויך!) און דער פּאַטראָל הויבט אָן צו זוכען ביים דורכגעהער אין אַלע קע-שענעס, און אָפּט מאַכט זיך, אַז מען כאַפּט די עטליכע קלעפּ מיט דער קאָלבע פון דער ביקס און מען ווערט אַהיים געבראַכט אין ליילעכער, מעהר טויט ווי לעבעדיג.

דאָס איז די שטימונג, אין וועלכער מען געהט אין רוסלאַנד צו אַ וואַהל, און דאָס איז דאָס בילד געוועהנליך פון אַ וואַהל-גאַנג. און וועהרענד מען זעהט און מען ווייסט און מען פיהלט דאָס אַלעס, לעזט מען פּלוצלינג די שעהנע נאָטיץ אין די צייטונגען, אַז די רוסישע רעגי-רונג גרייט זיך צו שיקען אַ נאָטע צו אַלע רעגירונגען, אַז די רעוואָ-לוציע איז שוין געענדיגט און אַלע ווילדע עלעמענטען זענען שוין איינגעשטילט און אַלעס איז, גאָט-זיי-דאַנק, שוין רוהיג און וואויל און אויסגעצייכענט, און מען געהט מיט מזל וועהלען דעפּוטאַטען אין די דומא און — דערגרייכט איז די הלואה!

און וועהרענד מען דערצעהלט דעם אויסלאַנד די אַלע גרויסע גליקען און מען מאַכט גלויבען, אַז דאָס אַלץ איז אמת, זענען פאַרהאַן ערטער אין רוסלאַנד, וואו מען שפּיעלט אַפילו די קאָמעדיע למראית עין אויך שוין נישט, אין פּראָסט און פשוט און אָהן אַלע צערעמאָניעס ווייזט מען אַרויס דאָס אמת׳ע פנים. אין סמאָלענסק, למשל, האָט דער

שטאָדט-הויפּטמאַן אָפּען און קורץ און שאַרף ערקלערט, אַז ווען יודען וועלען זיך אונטערשטעהן צו בעטייליגען זיך אין די וואַהלען, וועט ער זיי אַלע אַרויסשיקען פון סמאָלענסק. זעהט איהר, אין סמאָלענסק האָט מען שוין נישט נויטיג געהאַט קיין „ערקלערונגען״ פון סענאַט און קיין פּירושים פון די גובערנאַטאָרען און קיין שום אויסנאַהמס-אָדער פאָרלויפיגע געזעצען; אַ טשינאָווניק מיט אַ נאַגייקע אַליין האָט געמאַכט אַ שולחן-ערוך פאַר זיך און האָט זיך אָבגעפּסק׳ענט פאַר זיך.

און נאָך אַנדערע שטעדט זענען געווען, וואו מען האָט אַרויסגעשטעלט די פיינע „עכטע רוסישע״ — די דאָזיגע, וועלכע זענען אייגענטליך פאַרהאַן נאָר אויפ׳ן פּאַפּיר און זענען אין דער אמת׳ן די רעגירונג אַליין — און מען האָט געלאָזט זאָגען, אַז ווען מען וועט זיך אונטערשטעהן צוצוטרעטען צו די וואַהלען, וועט מען מאַכען פּאָגראָמען און מען וועט איינפאַך שלאָגען און הרג׳ענען און ברענען און בראָטען. געהן צו די וואַהלען מעגען און זאָלען נאָר טרייע אָנהענגער פון דער רעגירונג: טשינאָווניקעס און קליינע בעאַמטע און עכט-רוסישע מענשען.

און מען בענוגענט זיך נישט מיט דעם רעדען אַליין. דערווייל קומען פאָר דאָ און דאָרט טהאַטזעכליך אויך פּאָגראָמען, מאַנכע קלענערע און מאַנכע גרעסערע. אין אָדעס, למשל, איז פאָרגעקומען אין איינעם פון די לעצטע טעג אַ גאַנץ אַנשטענדיגער פּאָגראָם, ביי וועלכען מען האָט עטליכע קראָמען דעמאָלירט און עטליכע מענשען דערהרג׳עט; נאַטירליך, נאָך די גרויסע פּאָגראָמען, ביי וועלכע עס ווערען מיליאָנען שאָדענס געמאַכט און הונדערטער נפשות אומגעבראַכט, לויהנט זיך כמעט נישט צו רעדען פון אַזאַ פּאָגראָם-נפל׳ע און מען דערמאָהנט עס כמעט גאָרנישט. חוץ דעם אַרבייט דאָס פעלדגעריכט גאַנץ געשמאַק און עס איז כמעט נישטאָ דער טאָג, אין וועלכען מען זאָל נישט הענגען און דערשיסען עטליכע מענשען. חוץ דעם אַרבייטען די פּאַטראָלען טאָג און נאַכט און דאָס שיסען הערט נישט אויף. מען האָט זיך נאָר צו דעם דאָזיגען צושטאַנד מעהר צוגעוועהנט, און דעריבער איז דער געוואַלד נישט מעהר אַזוי גרויס. יעדענפאַלס אָבער וואָלט נישט שאָדען, ווען אין רוסלאַנד וואָלט זיין אַ געזעץ וועגען מענשען וועניגסטענס אַזוי ווי וועגען רעבהיהנער;

אויף רעבהיהנער מעגען די יעגער שיסען נאָר אין ווינטער־טעג, דאַגעגען אויף מענשען איז ביי אונז ערלויבט צו שיסען ווינטער און זומער און טאָג און נאַכט. מען האַלט דאָ אין איין שיסען. און חוץ דעם ווערען צעהנדליגער און הונדערטער מענשען טאָג־טעגליך נאָך אַלץ אַרעסטירט און צעהנדליגער און הונדערטער ווערען נאָך אַלץ געשלעפּט קיין סיביריען און פערגראָבען אין אַרכאַנגעלסקער גובערניע. דען, זעהט איהר, אין רוסלאַנד איז שוין אַלעס „רוהיג“. נאַטירליך, אַרבייט אויך דער צד השני ווי ער קאָן: אָנפאַלען ווערען טאָג־טעגליך געמאַכט, רעגירונגס־באַנקען און רעגירונגס־קאַסעס ווערען טאָג־טעגליך בערויבט, באָמבעס ווערען טאָג־טעגליך געוואָרפען. היינט, וועהרענד איך שרייב די דאָזיגע ווערטער, ברענגט דער טעלעגראַף די נאַיכריכט, אַז מען האָט אין פעטערבורג געוואָרפען צוויי באָמבעס אויף דעם בעוואוסטען גענעראַל־גובערנאַטאָר דובאַסאָוו פון מאָסקווא. דען, זעהט איהר, די „רעוואָלוציע איז שוין געענדיגט און אַלע ווילדע עלעמענטען זענען שוין איינגעשטילט“. ווען אונזער עהרליכע און אַלעמאָל נאָר אמת־זאָגענדיגע רעגירונג איז דאָס אייך מודיע, מעגט איהר גלויבען. פּרעמיער־מיניסטער סטאָליפּין, אום מעהר איינדרוק צו מאַכען, האָט אייגענטליך געדאַרפט זיך נאָך בעשטימטער און גענויער אויסדריקען, למשל אַזוי: אין דעם און דעם טאָג, דריי אַ זייגער מיט צוואַנציג מינוט נאָכמיטאָג האָט זיך די רעוואָלוציע געענדיגט. פאַר אַ מענש, וואָס די גאַנצע בעוועגונג איז איהם אַ מין טעאַטער־שטיק מיט אַ בעשטימטען אָנהויב און מיט אַ סוף, וואָלט פּאַסען זאָגאַר אַזאַ מין גענויאיגקייט.

אין אמת'ן גערעדט: ווען רעוואָלוציע זאָל הייסען אַ פּראָצעסיע פון צוואַנציג יונגלעך אָדער פון צוואַנציג יונגע לייטלעך דורך די גאַסען מיט די רויטע נאָז־טיכלעך אָנגעבונדען אויף שטעקענס און מיט עטליכע נישט גאַנץ גראַמאַטיקאַלישע און נישט גאַנץ צענזור־כשר'ע ליעדלעך אין די מיילער — דאַן קאָן מען זיך ריהמען, אַז די רעוואָלוציע איז בעזיעגט. נאָך מעהר: ווען רעוואָלוציע זאָל הייסען אַן'אַלגעמיינער שטרייק פון וואָכען און חדשים, ווען אַלע אייזענבאַהן־קאָמוניקאַציעס זענען אָבגעריסען און די טעלעגראַפען פונקציאָנירען נישט און די טעלעפאָנען אַרבייטען נישט און יעדעס געשעפט האָט אויפגעהערט און יעדער

פערקעהר איז אונמעגליך געוואָרען — דאַן קאָן מען רעדען פון אַ רעוואָלוציע-איינשטילונג, פראָסט ווייל די רעפּרעסיעס זענען אַזוי גרויס, אַז ביים בעסטען ווילען קאָנען די דאָזיגע מאַניפעסטאַציעס פּאָרלויפיג נישט קומען צום פאָרשיין. דעסגלייכען: ווען רעוואָלוציע זאָל הייסען באַריקאַדען-בויען און עפענטליך קעמפען אין די גאַסען — דאַן קאָן מען דעסגלייכען רעדען וועגען אַ פאָרלויפיגער איינשטילונג פון דער רעוואָלוציע, פראָסט ווייל די מאַכט אויף יענער זייט איז פאָרלויפיג שטאַרקער פון דער מאַכט אויף ד ע ר זייט און עס מוזען דאָ ערשט געזאַמעלט ווערען די נויטיגע קרעפטען, אום ווידער דרייסטער אַרויסצוטרעטען, אָדער עס מוז ערשט ווערען אָבגעוואַרט די צייט, ביז דער כח פון די אָיבער-אָנגעשטרענגטע רעפּרעסיעס און די אוננאַטירליכע און אוננאָרמאַלע טעטיגקייט פון יענעם צד וועט ווערען אָבגעשוואַכט און וועט ענדליך מוזען אויפהערען. ווען אָבער רעוואָלוציע הייסט אַ היסטאָרישער פּראָצעס, אַ גיפט, וועלכער צעגעהט זיך לאַנגזאַם פון אבר צו אבר, ביז ער נעהמט דורך דעם גאַנצען קערפּער פון אַנ׳אומה און גראָבט-אונטער דעם גאַנצען געוואַלדיגען באָדען, אויף וועלכען עס שטעהט דער רעגירונגס-בנין — דאַן האַלט די רעוואָלוציע אין בעסטען און שענסטען בליהען. טויזענד צירקולארען און נאָטען וועלען דאָס נישט אַוועקשאַפען פון דער וועלט.

און זאָגאָר אין דעם זין פון אַ סטאָליפּין, דאָס, וואָס ע ר רופט „רעוואָלוציע", איז נאָך גאָרנישט איינגעשטילט. די ווילדע עלעמענטען זענען אייגענטליך ווילד ווי פריהער, נאָר זיי זענען געבונדען און אַריינגעשטעקט אין די צוואַנגס-יאַקע. דער ווילדער, בשעת מען האָט איהם געבונדען הענד און פיס און איז איינגעזעצט אין דעם דול-הויז, אַזוי אַז ער קאָן דערווייל נישט שלאָגען און בייסען און רייסען, האָט דאַדורך אייגענטליך נאָך נישט אויפגעהערט ווילד צו זיין. ער איז נאָר געבונדען און קאָן נישט.

ווען איך וואָלט זיין דאָס יעניגע שטיק רעגירונג, צו וועלכען עס קומט אָן אַזאַ נאָטע וועגען דער רעוואָלוציע-איינשטילונג אין רוסלאַנד, וואָלט איך אַודאי און אַודאי ענטפערען: אהובי ידידי! ווען עס איז אמת, אַז אַלעס איז שוין גוט און פיין,

טאָ זיי-זשע מוחל, נעהם אַראָב אַלע אויסנאַהמס-צושטאַנדען, ווי, למשל, קריעגס-צושטאַנד און פערשטאַרקטע אויפזיכט און פעלד-געריכט און אַלע איבעריגע אַזעלכע קליינִיגקייטען, און מיר ווע-לען זעהען...

צווייאונצוואַנציגסטער בריעף

מען איז שוין מיט מזל פערטיג מיט די פאָרבערייטונגען צו די וואַהלען אין די צווייטע רייכס-דומא, און לויט ווי די חברה פון די „עכט רוסישע" זענען מודיע, איז שוין צייט צוצוטרעטען צו די וואַהל-פאָרבערייטונגען פאַר דער דומא נומער 3. דערנאָך, ווי עס ווייזט זיך אויס, וועלען זיי הייסען צוטרעטען צו די הכנות פאַר דער דומא נומער 4, און דאַן אודאי וועלען קומען די אַרבייטען פאַר דער דומא נומער 5 און אַזוי ווייטער. וויפיעל אַזעלכע דומא-סעזאָנען עס וועלען זיין אין פערלויף פון איין איינציג יאָהר, קאָן מען דער-ווייל נאָך נישט גענוי וויסען. עס איז אָנצונעהמען, אַז אין אַזאַ קולטור-לאַנד ווי דאָס הייליגע רוסלאַנד וועט זיך די טעכניק פון דעם פונאַנדערלאָזען און פון דעם צונויפרופען אַ דומא אויף אַזוי ווייט ענטוויקלען, ביז מען וועט קומען צו דער מדרגה, אַז ביי דער טהיר פון דעם טאַורישען פאַלאַץ וועט שטעהן דער שליסער מיט די שליסלען אין דער האַנד און יעדע מינוט וועט ער קריגען דעם בעפעהל פון אויבען, און אַט וועט ער צושליסען — און די דומא וועט זיין פונאַנדערגעלאָזען, און אַט וועט ער אויפמאַכען — און די דומא וועט זיין ווידער געעפענט, אַזוי ווי להבדיל אברהם-אבינו מיט דעם אייביגען אויפבינדען און צובינדען. אוי אוי, גלויב איך דאָס אַביסעל אין דער צוקונפט פון אַ רוסישער דומא! ווען מען וואָלט מאַכען אַ סוף גאַר איינגאַנצען צו דער דאָזיגער נאַרישער פוסטער קאָמעדיע פון מישטיינסגעזאָגט אַ פאַרלאַמענט אין רוסלאַנד! וואָס מיר פאַרלאַמענט? וואָס מיר וועהלען? וואָס מיר פערטרעטער פונ'ם פאָלק מיט אַ דעה? אַ נעכטיגער טאָג! קאָזאַקען וועהלען און קאָזאַקען נאַגייקעס גיבען די ענטשיידונג... זענען נישט גענוג געוועזען די „גרונד-געזעצען", וועלכע האָבען גענוג שוין צונויפגעשרומפען די רעכט פון די וועהלער באַלד פון פאָרענט,

איז געקומען דער סענאַט מיט זיינע בעריהמטע ערקלערונגען; זענען די דאָזיגע ערקלערונגען נישט גענוג געווען, קומען די גובערנאַטאָרען און בעגרעניצען פון טאָג צו טאָג מעהר די רעכט פון די וועהלער, וועלכע זענען נאָך געבליבען; איז אויך דאָס נאָך צו ווייניג, קומט יעדער טשינאָווניק און יעדער וואָס האָט נאָר אַ שייכות צו דער ביוראָקראַטיע און מאַכט אַ סוף מיט דעם רעשט. שוין אין מיין לעצטען בריעף האָב איך געשריבען וועגען דעם, ווי דער שטאָדט-הויפטמאַן פון סמאָלענסק האָט גאָר פראָסט און אָהן שום חכמות אַרויסגעגעבען אַ מודעה, אַז ווען יודען פון סמאָלענסק וועלען זיך אונטערשטעהן צוצוטרעטען צו די וואַהלען, וועט ער ביי זיי גאָר פשוט אַוועקנעהמען זייער וואוינרעכט און וועט זיי משלח זיין פון שטאָדט אַרויס. יעצט לייענען מיר נאָך אַ שענערע מעשה: דער גע-נעראַל-גובערנאַטאָר פון קיעוו האָט געפּס'לט עטליכע טויזענד וועהלער און האָט זיי אויסגעמעקט פון די וואַהל-צעטלען, ווייל זיי האָבען נישט געבראַכט קיין צייגנישען פון אַרכיטעקטען, אַז זייערע דירות שטימען געגוי מיט אַלע פאָדערונגען, וועלכע די סענאַטס-ערקלערונגען פערלאַנגען. עס דאַכט זיך אין דער ערשטער מינוט, אַז דאָס איז אַ מעשה אַרויסגענומען פון אַ וואָדעוויל אין אַ פאַרשטאָדט-טעאַטער. און דאַן לייענען מיר אַ מעשה, וועלכע איז נאָך שענער: דער מאָסקווער גענעראַל-גובערנאַטאָר האָט בעפויהלען די דרוקערייען, וואו עס דרוקען זיך די וואַהל-צעטלען, אויסצומעקען פון זיי די שורה, וועלכע האָט געפלעגט אָנווייזען די וועהלער דאָס אָרט, צו וועלכען זיי געהערען, און אַזוי אויך האָט ער געהייסען דעם אלף-בית-רע-גיסטער אַוועקלאָזען, אַזוי אַז דאַדורך ווערט זעהר פערשווערט די קאָנטראָלע פון די וואַהל-צעטלען און אָפטמאָל ווערט זי גאָר לגמרי אונמעגליך. אָט מיט וואָס פאַראַ פרימיטיווע און איינפאַך כיטרע מיטלען עס אַרבייט אַ רעגירונג און עס אַרבייטען ביוראָקראַטען, אום צו מאַכען אַ סוף מיט דעם געדאַנק פון אַ פאָלקס-פערטרעטונג! און פון דער אַנדערער זייט לייענען מיר, ווי די גענעראַל-גובער-נאַטאָרען גיבען טאָג-טעגליך אַרויס נייע געזעצען, וואָס נישט נאָר זיי ערלויבען, נאָר זיי בעפעהלען די טשינאָווניקעס און אַלע אונטער-בעאַמטע און אַלע רעגירונגס-לייט און אפילו דעם

לעצטען דיענער פון אַ פּאָליציי-אַמט צו נעהמען דורכאויס אַנטייל אין די וואַהלען, אַזוי אַז מיר קאָנען זיך שוין איצט גאַנץ גוט פאָר-שטעלען, ווער עס וועלען זיין די „פערטרעטער" פונ'ם פאָלק אין דער קינפטיגער דומאַ — ווען נאָר אַלץ וועט אַזוי געהן ווי די רע-גירונג וויל עס. קאָזאַקען און דראַגונער און פּאָליציאַנטען און זשאַנ-דאַרמען און נאָך אַזעלכע וועלען זיין די „געוועהלטע". און די „גע-זעצען", וועלכע אַזאַ דומאַ וועט געבען, וועלען זיין די דאָזיגע גע-זעצען, וועלכע עס עמפּפעהלען די קרושעוואַנס און די דובראָווינס און די בולאַצעלס און די „נאָוואָיע ווערעמיאַס" און די רוסקאָיע זנאַ-מיאַס" און דערגלייכען. און אפילו ווען עס זאָל שוין געשעהן אַ נס און די דומאַ וועט זיין אַ לינקע, מיט עפּעס אַ שטיקעל זין פאַר פריי-הייט, ווייסען מיר דאָך, וואָס איהר סוף וועט זיין: זי וועט ווערען געשלאָסען און די דעפּוטאַטען וועלען ווערען איבערגעגעבען דעם געריכט. און דאַן וועט זיין אַ דריטע דומאַ — און זי וועט ווערען געשלאָסען, ווען זי וועט זיך וואָס עס איז ערלויבען געגען דער רעגי-רונג. און אַזוי וועט עס זיין מיט אַ פיערטער און אַזוי מיט אַ פינפ-טער — ביז ענדליך מען וועט איינזעהן, אַז די גאַנצע קאָמעדיע איז גאָר אַנ'איבעריגע און מען וועט מאַכען אַ סוף מיט איהר.

און מיט נאָך אַ קאָמעדיע וואָלט שוין זיין צייט, אַז מען זאָל מאַכען אַ סוף אין רוסלאַנד: מיט דער קאָמעדיע פון דעם „בערוהי-גען" און דער אייביגער מודעה פון דער רעגירונג, אַז אַלץ איז שוין גאָט זיי דאַנק „רוהיג" לויט דעם בעסטען אופן, איך האָב היינט געמוזט, נישט ווילענדיג, זיך צעלאַכען אויפ'ן קול. איך האָב גענומען עפּעס אַ צייטונג פון היינט אין די האַנד אַריין און האָב געפונען אין איהר, ווי תמיד, די רעגירונגס-נאַכריכט, אַז אַלץ האָט זיך ענדליך, גאָט צו דאַנקען, בערוהיגט". דערווייל אָבער האָב איך אומגעדרעהט דאָס בלעטעל און מיין בליק איז געפאַלען גראָד אויף דעם אינהאַלט-פערצייכניס פון דעם דאָזיגען נומער, און זעהט איהר, שוין דאָס אינהאַלטס-פערצייכניס אַליין איז גענוג און מען ברויכט גאָרנישט ווייטער צו לייענען. איך לעז דאָרט: „אַ באָמבע אויפ'ן לאָדזער פּאָליציי-מייסטער. אַרעסטירט די פּעטערבורגער ס. ד.-מילי-טער-אָרגאַניזאַציע. באָמבען אויפרייסונגען אין קאַזאַן און טיפליס. אַ

שרעקליכער אויפרייס אויף אַ שיף אין אָדעסער פּאָרט. אויסגעפיהרט 10 טויט-שטראָפען. גרויסע אַרעסטען אין פּעטערבורג. זעקס פּאָליטישע פּעראורטיילט צום טויט. אַלגעמיינער שטרייק אין ראַדאָם. אַ בלוטי-גער צוזאַמענשטויס מיט דער פּאָליציי אין טיפליס. אנ'אָנפאַל אויף דער רעגירונגס-קאַסע אין ביאַלא. אנ'אַטענטאַט אויף דעם גענעראַל-גובערנאַטאָר אין ריגא". עס הויבט אָן צו ווירקען ווי אַ קאָמישער פּאַרס אויף דער סצענע, ווען נעבען אַזאַ רייכען אינהאַלט פון בלו-טיגע געשעהענישען אין איין איינציגען טאָג, לייענט מען די נאַאיווע געשריבענע פּערזיכערונג פון דער רעגירונג, אַז אַלעס איז שוין רוהיג. פאַר וועמען שפּיעלט מען די קאָמעדיע? ווער גלויבט דאָס? צו וואָס זאָל עס? — איך קאָן בשום אופן נישט גלויבען, אַז אַפּילו אין אויס-לאַנד נעהמט מען אַזאַ פּערזיכערונג ערנסט.

און דאַן נאָך אַ קאָמעדיע: די קאָמעדיע פון אַ קאָמיסיע, וועל-כע מען האָט אַוועקגעזעצט וועגען דער גורקאָ-לידוואַל מעשה. דען זעהט איהר, וועהרענד מען שפּיעלט זיך דאָ אין קאָמיסיעס און מען קומט זיך צונויף יעדען טאָג אָדער אַ צוויי דריי מאָל אין דער וואָך אויף אַ שעה אָדער צוויי שעה און מען רויכערט גראָבע ציגאַרען און מען לאָזט בלויען רויך און מען דרימעלט, קומען נאַכריכטען פון די הונגער-געגענדען אַזוי שרעקליך און אַזוי האַרצרייסענד, אַז דאָס בלוט ווערט געגליווערט אין די אָדערען. מיר האָבען ערשט יעצט האַלב דעצעמבער און ביז צום נייעם שניט מוז נאָך דויערען גוטע אַכט חדשים, און שוין איז דער הונגער-טיפוס אין קאַזאַנער און סאמארער גובערניע אַזוי גרויס, אַז גאַנצע דערפער שטאַרבען אויס און ווערען אָבגעמעקט פון דער וועלט. עס איז דערפון צו דרינגען, אַז דאָס מיסגערעטעניש היי-יאָהר איז נישט פערגלייכליך גרעסער פון דעם מיסגערעטעניש אין דעם שרעקליכען יאָהר 1891/92, ווייל דענסטמאָל האָט די מגפה פון דעם טיפוס זיך אָנגעהויבען אויסצוברייטען ערשט אין חודש מערץ. וואָס וועט שוין זיין אַרום פסח-צייט, ווען שוין יעצט ביים אָנפאַנג ווינטער פערקויפען גאַנצע פאַמיליעס זייערע טעכ-טער און זייערע יונגע ווייבער און דער טיפוס און די צינגא-קראַנק-הייט האַלטען זייער אונדערבאַרמליכען שניט? אין יאָהר 1891 האָט ווענינגסטענס די גאַנצע רוסישע געזעלשאַפט און אַלע כוחות פון דער

לאַנד-בעפעלקערונג געהאַט די מעגליכקייט צו אָרגאַניזירען די מלחמה געגען דעם הונגער, יעצט אָבער האָט דאָס רעכט דערצו נאָר דאָס מיניסטעריום פון אינערן, דען די „העכערע פּאָליטיק" ערלויבט נישט אַנדערש, און ווען אַ פּריוואַט-מענש אָדער אַ פּריוואַט-אינסטיטוציע וועט זיך וועלען אַריינמישען אין דער הילף-אָרגאַניזאַציע, וועט מען עס נישט דערלאָזען — און ווי דאָס מיניסטעריום פון אינערן בעשעפ־טיגט זיך מיט דעם פּראָוויאַנט ברענגען, ווייסען מיר דאָך: דאָס מי־ניסטעריום האָט עס איבערגעגעבען גורקאָ'ן, גורקאָ האָט עס איבער־געגעבען לידוואַל'ן, לידוואַל האָט עס איבערגעגעבען דער מאַדאַם עסטער און איהרע מיידלעך, וועלכע זי שטעלט צו, און דערווייל זענען די אונצעהליגע מיליאָנען געגאַנגען לאיבוד, מען האָט זיי פערשיכורט און פערהולטייעט, און בין כך וכך עסט דער פּויער, אַזוי לאַנג ווי ער לעבט און קאָן נאָך קייען, עטליכע חזיר-ניסלעך אַ טאָג. אומעטום צופגר'ט דאָס פיה פאַר הונגער אָדער מען פערקויפט עס פאַר האַלב-אומזיסט: אַ פערד פאַר 6 רובעל מיט 50 קאָפּיקעס, אַ בהמה פאַר 9 אָדער 10 רובעל, אַ שעפּס פאַר אַ רובעל. מיט פערפוילט שטרוי, וועלכעס מען רייסט אַראָב פון די דע־כער, נעהרט מען דאָס פיה אַזוי לאַנג ווי מען קאָן נאָך, און פאַר אַ וואָגען מיט אַזאַ שטרוי צאָהלט מען 5 רובעל. אויף די וועגען פון דאָרף צו דאָרף געפינט מען סקעלעטען פון געפגר'טע פערד. און די קראַנקהייטען ווערען וואָסאַמאָל שרעקליכער און וואָסאַמאָל היציגער. קליינע קינדער שטאַרבען ווי די פליעגען... און דערווייל זיצט אין פּעטערבורג די קאָמיסיע, וועלכע מאַכט די קאָמעדיע פון אַ משפּט וועגען גורקאָ און לידוואַל און עס געהט אַוועק אַ וואָך נאָך אַ וואָך.

און נאָך אַ קאָמעדיע: סטאָליפּין זאָל אַראָב פון זיין שטעל און פּרעמיער-מיניסטער זאָל ווערען אַנ'אַנדערער. זינט דעם 30-טען אָקטאָבער 1905 האָט זיך דאָס קאַבינעט שוין דריימאָל געביטען. דאָס ערשטע האָט געדויערט אַ האַלב יאָהר, דאָס צווייטע — צוויי מיט אַ האַלבען חודש, און דער כאַראַקטער פון ביידע איז גענוג בעקאַנט. איינס האָט זיך אויסגעצייכענט מיט אייביגע הבטחות, וועלכע זענען קיינמאָל נישט מקוים געוואָרען, און דאָס צווייטע מיט אַנ'אייביגער שטילער עקשנות, אַ דאַנק וועלכער עס האָט אַליין גאָרנישט געטהון

און האָט די דומאַ נישט געלאָזט טהון. דאָס דריטע מיניסטעריום האָט גענומען דעם רודער אין די האַנד אַריין גאָר אינגאַנצען אָהן אַ שום פּלאַן און אָהן אַ שום אַריינקוקען אין די בעדערפענישען פון דעם אומגליקליכען לאַנד. אָנפאַנג האָט עס גערעדט פון „ליבעראַליזם", און דאַן האָט מען איינציגווייז פערשטאָפּט דער פּרעסע דאָס מויל, און עס זענען געקומען רעפּרעסיעס און בעשרענקונגען און אונטערדריקונגען, אַזעלכע ווי אַפילו רוסלאַנד האָט זיי נאָך קיינמאָל נישט געהאַט. דאַן האָט מען זיך געמאַכט אַ פּאָהן, וועלכע מען רופט „חברה פון עכטע רוסען" און מען האָט געאסר׳ט און מען האָט געפּסל׳ט אַלע געזעלשאַפטען און פעראיינען און מען האָט לעגאַליזירט נאָר די שוואַרצע הונדערט. איצט זאָל דאָס קאַבינעט שוין ווידער געטוישט ווערען. וואָס קאָן אונז דאָ זיין דער חילוק? עס קאָן העכסטנס זיין אַ חילוק אין נ ע מ ע ן, נישט אין פּ ר י נ צ י פּ ע ן. פאַר די הויפקרייזען אַליין איז אפשר דאָ אַ שטיקעל חילוק, צי דער פּרעמיערמיניסטער וועט הייסען גאָרעמיקין אָדער סטאָליפּין אָדער וואַסילטשיקאָוו אָדער וויטע; פאַר דעם פאָלק אָבער איז עס נאָר אַ קאָמעדיע. נישט דעם מלמד — די תורה האָט מען געדאַרפט בייטען.

צום סוף נאָך אַ קוריאָז: די הויפּט־פּערוואַלטונג פון דער חברה „עכט רוסישע" האָט געגרינדעט אַ ספּעציעלע אָרגאַניזאַציע פון שוואַרצע הונדערט (נאַטירליך בהסכם פון אויבען), וועלכע האָט דעם ציעל צו דערציהען יונגע מענשען אין איהר גייסט, אַזוי אַז זיי זאָלען בלינד הערען אויף אַלץ, וואָס זייערע „פאָרגעזעצטע" וועלען זיי זאָגען און זאָלען טהון אַלץ, וואָס מען וועט זיי הייסען. די דאָזיגע יונגע לייט מוזען זיך לערנען שיסען פון רעוואָלווערען און מוזען אויסבילדען זייער מוסקול־קראַפט, אום צו קאָנען מלחמה האַלטען מיט די „פיינד". דער הויפּט־לעהרער אין דער דאָזיגער „אַקאַדעמיע" איז דער בעקאַנטער יוסקעוויטש־קראַסקאָווסקי, אַנ׳אָרגאַניזאַטאָר פון פּאָגראָמען...

זעהט איהר, דאָס איז דאָס אמת׳ע פּנים פון רוסלאַנד.

דרייאונצוואַנציגסטער בריעף

עס איז אַ זעהר כאַראַקטעריסטישע ערשיינונג פאַר רוסלאַנד און פאַר די צושטאַנדען אין דעם דאָזיגען אומגליקליכען לאַנד: מיליאָנען מענשען האָבען אָבגעזיפצט ווי פון אַ שווערען יאָך און אַ געפיהל פון אַ גרענצלאָזער שמחה האָט פלוצלינג אַרומגענומען אַלע און האָט געדויערט עטליכע טעג — און די אורזאַך דערפון איז געווען יענע נאַכריכט, וועלכע האָט זיך פלוצלינג געלאָזט הערען, אַז עס נעהמט זיך ווידער צו אַ מלחמה צווישען רוסלאַנד און יאַפּאַן... ווי אומגליקליך מוז זיין אַ פאָלק און ווי פערקנעכטעט מוז עס זיין און וויפיעל מוז עס ליידען אין דער „פריעדענסצייט", אַז די איינציגע דערלייזונג און דאָס איינציגע ביסעל אָברוהען זיך פון זיינע אונמענשליכע צרות זעהט ער עס אינ'ם קריעג! אין זיין שטילען ווינקעלע האָט יעדער פאַר זיך שטיל מתפלל געווען: רבונו של עולם, זאָל זיך ווידער מאַכען עפּעס אַ רעכט שטיקעל מלחמה, אַזוי אַז זיי דאָרט אין די הויכע ספערען זאָלען האָבען צו טהון מיט זיך און אונז זאָלען זיי אַביסעל אָבלאָזען!... רבונו של עולם, לאָז געשעהן דיין נס, אַז די מענשען דאָרט אין יאַפּאַן זאָלען קריגען חוצפה פון טאָג צו טאָג מעהר און זאָלען אַרויסשטעלען פאָדערונגען פון טאָג צו טאָג גרעסערע, אַזוי אַז די מלחמה זאָל זיין אונפערמיידליך!... רבונו של עולם, זאָלען שוין די מענשען פון אונזער הויכער רעגירונג האָבען פערדרעהט די קעפּ מיט עפּעס אַ וויכטיגערע זאַך, מיט שיקען מענשען און שיפען, מיט מאַכען פּלענער, מיט הרג'ענען און געהרג'עט ווערען, מיט מאַכען ליפערונגס-געשעפטען אין ווייטען מזרח, אַבי זיי זאָלען אויפהערען צו „רעגירען" פריעדליך און אונז דאָ אינ'ם לאַנד אַזוי אונמענשליך צו פייניגען!... איך געדענק, די שריפטשטעלערין זשאָרזש סאנד, דערצעהלט אונז אין איי-

נעם פון איהרע ראָמאַנען וועגען אַ מענשען, וועלכער האָט מורא געהאַט פאַר פייכטיגקייט, און ווען ער האָט געזעהן אַ וואָלקען אויפ׳ן הימעל האָט ער זיך פאַר גרויס שרעק אַריינגעוואָרפען אין טייך אַריין. אַזוי דענקט מען און אַזוי פיהלט מען יעצט אין רוסלאַנד. בעסער טויזענדמאָל אַ קריעג מיט אַלע זיינע שרעקליכע פאָלגען, איידער צו ווערען שטיקלעכווייז און ביסלעכווייז געהרג׳עט און גע־וואָרגען און געהאָנגען און געשאָסען פאַר גאָרנישט און ווידער נישט. פאַר אַ קריעג שרעקען זיך די מענשען ביי אונז אייגענטליך נאָר דערפאַר, ווייל זיי ווייסען, אַז נאָך אַ קריעג קאָן מען חלילה ווידער געבען „קאָנסטיטוציע״, און נאָכאַמאָל אויסצוהאַלטען און איבערצו־טראָגען אַ קאָנסטיטוציע איז שוין פראָסט קיין כח נישטאָ.

און ווירקליך איז די לאַגע יעצט אין רוסלאַנד אַזעלכע, אַז אפילו דער גרעסטער אָפּטימיסט זעהט נישט קיין אויסוועג. אין אַ היינטיגער מאָרגענצייטונג לייען איך: אין דעם וואַרשאַווער ציטאַדעל געפינען זיך אין היינטיגען חודש 24,744 פאָליטישע אַרעסטירטע. פיער און צוואַנציג טויזענד, זיבענהונדערט פיער און פערציג! פון אָדעס קומען טאָג-טעגליך נאַכריכטען, וועלכע קאָנען איינעם דאָס בלוט געגליווערט מאַכען. די אַגענטען פון די „עכט-רוסישע לייט״ טהוען אָב מעשים, וועלכע מען איז גאָרנישט אימשטאַנד צו בע־שרייבען. זיי בעפאַלען מענשען אין די הונדערטער, און בעזונדערס יודען, און שלעפען זיי אַוועק אין שטילע ווינקעלעך און אין קעלערס און שטיקערווייז רייסט מען פון זיי גלידער און מען שטעכט אויס אויגען און מען שניידט אויס צונגען און דאַן וואַרפט מען אַרויס די נאָך האַלב צאַפּעלדיגע גופים אויפ׳ן שנעע. און די אָדעסער צייטונגען האָבען בעקומען אזהרות, אַז זיי טאָרען דערפון קיין וואָרט נישט שרייבען, דען ווען יאָ, וועט מען מאַכען מיט זיי אין פיער און צוואַנציג שעה אַ סוף. גאַנץ אָדעס האָט אַרומגענומען אַ בהלה, און מען ווייסט נישט וואָס מאָרגען וועט זיין. פון אַנדערע ערטער בע־קומען מיר נאַכריכטען, אַז דער טויט און מאָרד און הרג׳ענען און שיסען נעהמט גאָר קיין סוף נישט. דאָס פעלד-גערינכט אַליין האָט — לויט „אַנ׳אָפיציעלען״ בעריכט פון קריעגס-מיניסטעריום בכבודו ובעצמו — אויפגעהאָנגען אין די לעצטע זיבען טעג 56 מאַן. זעקס

און פופציג מאַן אין זיבען טעג! צוזאַמען מיט די פריהערדיגע האָט דאָס פעלד-געריכט ביז איצט אומגעבראַכט 539 מאַן, מיט ווערטער: פינפהונדערט און ניין און דרייסיג! פון ערשטען ביז צום זיבענטען אָקטאָבער זענען אין פעטערבורג אַליין אַרעסטירט געוואָרען 1233 מענשען. טויזענד צווייהונדערט דריי און דרייסיג מענשען אין זעקס טעג! — וואָס וועט ווערען? וואָס וועט ווערען? און דערביי איז נאָך קיין טויזענדסטעל נישט דערצעהלט פון דעם וואָס עס טהוט זיך אין יעדער שטאָדט און אין יעדען אָרט פון דעם דאָזיגען אונגעהויערען און כמעט אָהן אַ סוף גרויסען לאַנד! און איז עס אַ וואונדער, אַז מען קוקט אויס אויף אַ מלחמה ווי אויף אַ ישועה, ביי וועלכער מען וועט קאָנען אַביסעל אויסרוהען פון די טעגליכע צרות?

דער עולם איז געוואָרען גלייכגילטיג און יעדער גלויבען און יעדע האָפנונג האָבען אויפגעהערט. ביי די פאָריגע וואַהלען צו דער דומא איז נאָך געוועזן צו זעהען עפּעס אַ ברען, עפּעס אַ שטיקעל התלהבות, עפּעס אַ מין קאָכעניש; וואו מען איז נישט אַהינגעקומען, האָט מען גערעדט פון דער צוקונפטיגער דומא. עס זענען געוועזן תמימים געוועזן, וועלכע האָבען אין זייער נאַאיוויטעט געגלויבט, אַז עטוואָס וועט זיין — ע ט ו ו אָ ס ווענינגסטענס. ביי די איצטיגע וואַהלען איז דאָס בילד גאָר אַנ'אַנדערס. קיינער אינטערעסירט זיך נישט מיט די וואַהלען, און ווען נישט דאָס ביסעל צייטונגען, וועלכע ליאַרעמען נאָך אַביסעל און וועלכע שטרענגען זיך אָן מיט אַל כחות צו מאַכען די וואַהלען צום טעגליכען טעמא, וואָלט קיין מענש פונ'ם געוועהנליכען עולם אַפילו נישט געוואוסט דערפון, אַז מען דאַרף געהן וועהלען. עס גלויבט אַפילו אַ פיצעלע קינד נישט מעהר, אַז אַ דומא וועט עפּעס וואָס געבען. מען קוקט דערויף ווי אויף עפּעס אַ קאָמעדיע, און דערצו נאָך אַזעלכע, וועלכע קאָן גאָר ווערען געפעהרליך פאַר יעדען, וועלכער קומט אין איהרע ד' אמות. אָדעס, למשל, אין איהר גרויס פחד פאַר דער „שוואַרצע הונדערט" און פאר דער „וויסער גוואַרדיע" און פאַר די „עכט רוסישע", האָט זיך אָבגעזאָגט אינגאַנצען פון אָנטיילנעהמען אין די וואהלען צו דער קינפטיגער דומא.

דער עולם האָט ביסלעכווייז פערלוירען דעם אינטערעס, גאָר-

אינגאַנצען פאַר דעם טאַראַראַם, וואָס טהוט זיך אַרום זיי. אָט איז
געוועזען אין טווער דער אָנפאַל אויף גראַף אַלעקסיי פאַוולאָוויטש איג-
נאַטיעוו, און דער גראַף איז געפאַלען. איך קאָן מיר משער זיין,
וועלכען רושם דער דאָזיגער טויט וואָלט אַרויסגערופען אין אַנ'אַנ-
דערער צייט, און גאַנץ בעזונדערס צווישען יודען אין רוסלאַנד. פאַר
יודען אין רוסלאַנד איז אַמאָל געוועזען אַ צייט — אין די 80-ער
יאָהרען — אַז מיט דעם נאָמען „איגנאַטיעוו" האָט מען געשראָקען
קליינע קינדער, עס איז גענוג צו וויסען, אַז דער דאָזיגער איגנאַ-
טיעוו איז אַ ברודער פון יענעם, וועלכער האָט אין יאָהר 1882 גע-
מאַכט די בעריהמטע „צייטווייליגע" מאַי-געזעצען, פון וועלכע מיר
קאָנען נישט קומען צו זיך ביז צום היינטיגען טאָג. עס איז גענוג,
אַז מען דערמאָהנט זיך, דאָס יענער ברודער איגנאַטיעוו איז דער
דאָזיגער, וועלכער האָט ערפונדען די חכמה פון פאָגראָמען געגען
יודען און זיי דויערען שוין זינט דעם יאָהר 1881 ביז איצט. ספּע-
ציעל וואָס בעטרעפט דעם איגנאַטיעוו, וועלכער איז איצט געהרג'עט
געוואָרען, ווייסען מיר, אַז זינט עס זענען דאָ רעאַקציאָנערע גייסטער
אין רוסלאַנד, איז נאָך אַזאַ רעאַקציאָנער נישט געוועזען. ער איז אין
דער דאָזיגער הינזיכט געוועזען די קווינט-עסענץ פון אַ סערגיי און אַ
פלעווע און אַ פּאָביעדאָנאָסצעוו אינאיינעם; טרעפּאָוו איז אַקעגען
איהם געוועזען אַנ'אונשולדיג קינד פון אַ יאָהר. און די הויפּט-זאַך
איז, אַז אין די זעכסטע ספערען האָט מען פון איהם געהאַלטען עולם
ומלואו און געקוקט האָט מען אויף איהם ווי אויף דעם צוקונפטיגען
הויפּט-רעזעלפיהרער און הויפּט-מיניסטער און הויפּט-דיקטאַטאָר פון
רוסלאַנד. און פאָרט האָט זיין פלוצלינגער טויט אין די ברייטע פאָלקס-
שיכטען קיין שום רושם נישט געמאַכט. דער עולם האָט פערלוירען
יעדע האָפנונג און יעדען גלויבען און יעדע אויסזיכט אויף עפּעס
בעסערס. וואָס נוצט עס, ווען א י י ן רעאַקציאָנער איז געפאַלען?
די רעאַקציע איז געבליבען! עפּעס ווי אַ מין פאַטאַליזם האָט אַרומ-
גענומען אַלע: מען ווייסט למפרע, אַז צוואַנציג אַנדערע רעאַקציאָ-
נערען וועלען אויפשטעהן איבערנאַכט...

מען איז אַזוי גלייכגילטיג געוואָרען, אַז אַפילו די לעצטע
נאָכריכטען וועגען נייע מיניסטאָרען אין רוסלאַנד האָבען קיין שום

אײנדרוק נישט געמאַכט. מישטײנס געזאָגט װאָס פאַרא גליקען קאָנען
שוין אַרויסקומען דערפון? איבריגענס פיהלט מען, אַז די גאַנצע
מעשה מיט בײטען דעם קאַבינעט איז נישט מעהר, װי עפּעס אַ
הויף-אינטריגע. מען האָט דאָ צו טהון מיט פאַמיליערע אינערליכע
עסקים. עטליכע הויכע טשינאָװניקעס שפּיעלען פּראָסט אַ „מעטש״
צװישען זיך, װער פון זײ זאָל זײן דער הערר איבער דעם נײען
„קאָנסטיטוציאָנעלען״ רוסלאַנד — דאָס הײסט, װער זאָל זײן פּרע-
מיער. זאָל עס בלײבען דער ערפאַהרענער ערפינדער פון די פעלד-
געריכטען, אָדער זאָל עס זײן דער רײכער גרויס-גרונדבעזיצער פירשט
װאַסילטשיקאָװ, אָדער זאָל עס גאָר װערען דער אַלטער כיטרער פּאָ-
ליטישער קונצען-מאַכער און אַװאַנטוריסט װיטע? פריהער, אַז עס
האָט זיך געמאַכט אַזאַ שטיקעל „מעטש״, האָט מען געפלעגט נאָך
װי עס איז זיך אַרומהענגען מיט עפּעס אַ מענטעלע, װעלכעס זאָל
געפעלען דער מאַסע; מען האָט גערעדט פון „בערוהיגונג״, מען האָט
געדרשנ׳ט פון „ליבעראַליזם״ און מען האָט זיך אויסגעזוכט נאָך
אַזעלכע שעהנע װערטלעך. נאָך פּלעװען איז געקומען דער טשינאָװניק
סװיאַטאָפּאָלק מירסקי מיט זײן װערטעל װעגען „פריהלינג״; נאָך
בוליגין איז געקומען װיטע מיט זײן „קאָנסטיטוציע״; נאָך גאָרעמיקין
איז געקומען סטאָליפּין מיט זײן „בערוהיגונג״ און זײנע „רעפאָרמען״.
דאָס אַלעס איז געװען צו יענער צײט אַזאַ דעקאָראַציע, װעלכע מען
האָט געדאַרפט. איצט איז געקומען אַ צײט, װאָס מען ברויכט שוין
די גאַנצע קאָמעדיע אויף טויזענד שאָק כפּרות. עטליכע הויכע קאַר-
יעריסטען האַלטען מלחמה צװישען זיך הינטער די קוליסען, װער
פון זײ זאָל נעהמען די הערשאפט אין האַנד אַרײן, און דער, װעל-
כער װעט קאָנען בעװײזען, אַז זײן הערשען װעט זײן דאָס פינ-
סטערסטע און שרעקליכסטע און רעאַקציאָנערסטע — דער װעט דאָס
ציעל דערגרײכען. — איבריגענס איז אַ רחמנות, אַז מען זעהט, װי
װעניג מענשען מיט פעהיגקײטען עס מוזען זײן אין רוסלאַנד, װען
מיט א י י ן מענש װיל מען אַלע לעכער פערשטאָפּען. איך רעד דאָס
אַקעגען װיטע. װאָס האָט מען שוין נעבעך נישט אַלץ, געמאַכט פון
דעם אָרימען װיטע? מען בעדאַרף אַנ׳אָנלײהע — שיקט מען װיטע׳ן.
מען בעדאַרף אַ שלום — װידער איז װיטע. קאָנסטיטוציע — װיטע

פאַבריצירט זי. רעוואָלוציע — וויטע איז דער לעשמייסטער פון איהר, און מאַכט זיך עפּעס אַ ניי שטיקעל עסק מיט יאַפּאַן — עס שווימט שוין ווידער אַרויף דער אַלטער וויטע. אָבער, ווי געזאָגט, אינטע־רעסירט זיך דער עולם כּמעט אַזוי ווי גאָרנישט מעהר מיט די דאָזיגע אַלע נאַכריכטען. ער האָפט און דערוואַרט פון זיי נישט דאָס מינדעסטע. זאָלען דאָרט די אינטריגעס הינטער די קוליסען זיך ענ־דיגען; אַ נוצען פאַר׳ן פאָלק וועט פון זיי נישט אַרויסקומען. מען האָט אויפגעהערט צו גלויבען.

מען האָט זיך נישט אינטערעסירט זאָגאַר מיט די נאַכריכטען אין די לעצטע טעג שוין ווידער וועגען עפּעס רעכט פאַר יודענס וועגען — און אפילו יודען אַליין האָבען גלייכגילטיג געלייענט די דאָזיגע נאַכריכטען... מען איז שוין מישטיינס געזאָגט אַזוי שטאַרק גע־וועהנט צו דער דאָזיגער קאָמעדיע, אַז זי מאַכט שוין גאָר קיין איינ־דרוק נישט מעהר. ווי אָבער די מעשה איז, האָבען מיר שוין ווידער געהאַט די זכיה אין פערלויף פון דער היינטיגער וואָך צו זעהען אויפפיהרען דאָס בעקאַנטע טעאַטער־שטיק מיט זיינע צוויי אַקטען. ערשטער אַקט: אַ טעלעגראַם פלוצלינג פון פעטערבורג, אַז מען האָט אין די הויכע ספערען שוין ווידער זיך מישב געווען און איינגעזעהן, אַז מען מוז יודען געבען געוויסע רעכט נאָך איידער די דומא וועט זיך צו־נויפקומען, און מען וועט טאַקי מבטל זיין די בעריהמטע מאַי־געזעצען און נאָך און נאָך. צווייטער אַקט: די רעגירונג האָט איינגעזעהן, אַז די ריכטיגע צייט פאַר יודען־רעכט איז נאָך נישט געקומען, און האָט דערווייל דעם שוין פערטיגען פּראָיעקט אַוועקגעלעגט אָן אַ זייט — —

איך זאָג אייך: ווייסט דער טייוועל אין אַלדע שוואַרצע יאָהר, וואָס עס טהוט זיך דאָרט מכוח אַ הלואה אין אויסלאַנד!

און האַלט איך ביי דער הלואה, מוז איך דערמאָהנען אַ לייט־אַרטיקעל, וועלכען זשאָרעס האָט געשריבען פאַר עטליכע טעג אין זיין צייטונג „הומאַניטע״. ער ווענדט זיך צו די יודישע פינאַנסיסטען אין פראַנקרייך און זאָגט זיי מוסר דערפאַר, וואָס זיי מאַכען עס אַנדערש ווי די יודישע באַנקירען אין ענגלאַנד און אַמעריקאַ און גיבען דער רוסישער רעגירונג נייע געלדער, כּדי צו קאָנען אונטער־דריקען די פרייהייט און די עמאַנציפּאַציע פון די יודען. זשאָרעס

רעכענט אויס אַ צעטעל פון יודישע באַנקירען ווי לאַזאַר, עמערס־דאָרפער, גאַנס, ווייסוויילער, זעליגמאַן, קאַהן, זולצבאַך, לעווי און לודוויג הירש, לויטער יודישע באַנקירען אין פראַנקרייך, וועלכע האָבען זיך בעטייליגט אין דער לעצטער הלואה. נאַטירליך וועלען איהם די דאָזיגע הערען האָרכען ווי דעם פאַראַיאָהריגען שנעע. זשאָרעס אָבער איז מבטיח, אַז ער וועט אינטערפעלירען אין דער דעפוטירטען־קאַמער די פראַנצויזישע רעגירונג, צי זי וועט אויך ווייטער צולאָזען אַזעלכע מעשים. — איך ציטער שטאַרק, אַז די יודישע באַנקירען וועלען זיך זעהר דערשרעקען!

פּיעראָונצוואַנציגסטער בריעף

אין לאָדז, דריי שעה פון וואַרשא, טהוען זיך יעצט אָב מעשים, וואָס שרעקליכעס: עס גיסט זיך מענשליך בלוט אין די גאַסען. די פאַבריקאַנטען האָבען דערפיהלט, אַז עס געהט יעצט די סדרה רעאַקציע און ווייער צייט איז געקומען, האָבען זיי געמאַכט אַ לאָקאַוט. דרייסיג, פערציג טויזענד אַרבייטער זענען אויסגעשלאָסען, און מיט די פאַמיליעס צוזאַמען זענען עס הונדערט טויזענד מענשען, וועלכע הונגערען און פריערען.

איהר ווייסט דאָך, ווי עס זעהט אויס, ווען די גרויסע טהוען עפּעס און עס קומען די קליינע און טהוען זיי נאָך. אָפּט האָט עס אַ פּנים ווי אין צירק, אַז בשעת דער רייטער מאַכט אַ רעכט קונצשטיקעל, איז באַלד פאַרהאַן דער קלאָון אונטען אויף דער ערד, וועלכער קייקעלט זיך משוגענערווייז אין זאַמד און מאַכט כלומרשט עפּעס אַנ׳עהנליך שטיקעל ווי יענער. אין פאָריגען יאָהר בשעת די רעוואָלוציע ביי אונז איז געווען אין גרויסען ברען, איז דאָס קאָמישסטע געווען צו זעהן, ווי יעדער חרש שוטה וקטן, יעדער מינדעסטער בעל-מלאכה אין מינדעסטען שטעדטעל איז געווען ביי זיך אַ גרויסער פּריץ און האָט מקיים געווען מצות רעוואָלוציע, ווי אַ גרויסער, און ער האָט געפּייניגט גרויס און קליין און יעדען, וואָס איז אַריינגעקומען אין זיינע ד׳ אמות און האָט אַלעמען דעספּאָטירט און טעראָריזירט מיט זיין „פרייהייט". יעצט אָבער, ווי מען האָט אַוועקגעלעגט דעם לולב און מען האָט זיך גענומען צו דער הושענא, איך מיין, ווי עס האָט אויפגעהערט אַביסעל די רעוואָלוציע און עס איז געקומען די רעאַקציע, זעהט מען דאָס אייגענע שפּיעל פון דער אַנדערער זייט. אַלעס, וואָס די רעאַקציאָנערע רעגירונג מאַכט אויבען, אַלע נידערטרעכטיגקייטען און ריקזיכטסלאָזיגקייטען און גרוי-

זאַמע מעשים און אונמענשליכקייטען, אַלעס אַלעס מאַכט אויך דער איינפאַכער בעל-הבית, דער קליינבירגער, אין קליינעם. האָט די רעגירונג רעפּרעסיעס — האָט זיי אויך דער בעל-הבית; בענוצט זיך די רעגירונג מיט נאַגייקעס און שטראָפען און פעלדגעריכטען — בענוצט זיך אויך דער בעל־הבית אָדער דער פאַבריקאַנט אָדער גלאַט דער קליינבירגער מיט נאַגייקעס און שטראָפען און מיט אַ מין פעלדגעריכט; האָט די רעגירונג אַ סטאָליפּין — האָבען אויך די דאָזיגע לייט קליינע סטאָליפּינדלעך; צייכענט זיך די רעגירונג אויס מיט איהר ביוראָקראַטיע — טהוט אויגענבליקליך אויך די געשעפטס-ביוראָקראַטיע אונז אָב אַזעלכע שטיקלעך, פון וועלכע די האָר שטעלען זיך איינעם קאַפּויער; האַלט זיך די רעגירונג אַ „פעראיין פון עכט רוסישע” און פון אַ מחנה כוליגאַנעס און פון אַ שוואַרצער הונדערט און מאַכט פּאָגראָמען — זענען זיך נוהג אַזוי אויך די הערען גרויס-אינדוסטריעלער, און מיט דער הילף פון זייערע שוואַרצע פּאָגראָמירען זיי צעהנטויזענדער אַרבייטער-שטובען און צעהנטויזענדער אַרבייטער-לעבענס. אַלעס להבדיל ווי אין גרויסען. בקיצור, עס איז אין גרונד קיין שום חילוק נישט צווישען דער רעאַקציאָנערע פּאָליטיק אויבען און דער רעאַקציאָנערער פּאָליטיק אונטען. דער קלאָון אונטען מאַכט דאָס אייגענע, וואָס יענער אויבען, וועלכער איז אויפ'ן פערד. זעהען מיר, למשל, פּאָרט, אַז די הערען פאַבריקאַנטען און גרויס-אינדוסטריעלער אין אַ שטאָדט לאָדז זענען נאָך נישט אַזוי וויט, אַז זיי זאָלען פערשיקען זייערע אַרבייטער קיין סיביריען אָדער זיי זאָלען זיי לאָזען אויפהענגען אויף אַ לאַמטערן אָדער זיי זאָלען זיי לאָזען דערשיסען ווי די כלבים, איז עס בנאמנות נישט ז י י ע ר שולד; די מניעה וואָלט בוודאי ובוודאי נישט געווען פון זייער זייט. נאָר וואָס זאָל מען נעבעך מאַכען — די נעגעל זענען נישט לענגער געוואַקסען; מעהר ק אָ נ ע ן זיי נישט.

דרויסען איז דער פראָסט זעכצעהן, אַכצעהן און אָפט נאָך מעהר גראַד — און הונדערט טויזענד אַרבייטער דרעהען זיך אַרום אין די דינע, לייכטע אַרבייטער-קיטלען אין די גאַסען און קלאַפּערען מיט די צייהן פאַר קעלט און פאַר הונגער. פון די גרויסע פאַבריק-קוימענס רויכערט זיך נישט. טעגליך טרעטען צו צום לאָקאַוט אַלץ

מעהר פֿאַבריקאַנטען און די לאַגע ווערט פון מינוט צו מינוט שרעקליכער. די הויפּטפיהרער פונ'ם לאָקאַוט זענען געווען די פירמעס פּאָזנאַנסקי, שייבלער, היינצעל, גראָהמאַן און נאָך. די בעדינגונגען, וועלכע זיי האָבען געשטעלט די אַרבייטער, זענען געווען: די אַרבייטער זאָלען איבערבעטען עטליכע פון די פֿאַבריקס-דירעקטאָרען (למשל אַ קוש אין האַנד, אַ פאַל אויף די קניה, אַ קלאַפּ אין האַרצען מיט דער פויסט און דערגלייכען); די אַרבייטער זאָלען בעשטעהן דערויף, אַז אַ גרויסער טייל פון זייערע ברידער, וועלכע זענען געווען „רעוואָלוציאָנערען" געגען די דיקטאַטאָרען, זאָלען ווערען אַרויסגעוואָרפען און זיי זאָלען זיך פאַר זיי נישט אָננעהמען: די אַרבייטער זאָלען אַרבייטען אַ שעה לענגער, און הויפּטזעכליך; דער אַרבייטס-לויהן זאָל זיין אַ קלענערער. עס איז דאָך יעצט רעאַקציע און עס איז געקומען די צייט, אַז „זיי" זאָלען אַרומרייטען אויף דער שקאַפּע. נאַטירליך האָבען די אַרבייטער די בעדינגונגען נישט געקאָנט אָננעהמען און די קאַטאַסטראָפע איז געקומען. ווען וועניגסטענס די פֿאַבריקאַנטען וואָלטען געהאַט דעם מוט און וואָלטען געקומען און געזאָגט פראָסט און אָפען, אַז זיי מיינען די פּאָר גראָשען ביליגער, מחמת זיי קאָנען נישט בעשטעהן געגען די קאָנקורענטען אין מאָסקוואַ וכדומה, און וואָלטען זיך נישט אָנגעכאַפּט אָן די פוילע ווענד מיט די פוילע, נאַרישע אויסריידען און קאָמעדיעס פון אַנ'איבערבעטעניש, וואָלט די גאַנצע מעשה אפשר נאָך געקאָנט ווי עס איז האָבען אַ מענשליכען סוף. יעצט אָבער, אַזוי ווי עס איז, האָט די קאַטאַסטראָפע געמוזט קומען. צעהן טויזענד פערביטערטע מענשען, וועלכע האָבען גאָרנישט מעהר צו פערלירען, דרעהען זיך אַרום אָהן אַ ביסען און אָהן אַ היים און ווערען פערביטערטער פון מינוט צו מינוט מעהר. די פֿאַבריקאַנטען האַלטען זיך מיליטער און לאָזען זיך שיצען. די פּאָליציי טהוט דאָס איהריגע און מאַכט רעוויזיעס צווישען די אַרבייטער טאָג און נאַכט און מאַכט מאַסען-דעפּאָרטאַציעס און שיקט אַרויס מיט דעם עטאַפּ הונדערטער אַרבייטער יעדען טאָג. און די פערביטערטקייט געהט אַלעמאָל וואָס ווייטער, די אַרבייטער זענען אויפגעהעצט איינער געגען דעם צווייטען. און די ברוינינגס אין די הענד פון די אַרבייטער

הערען נישט אויף צו אַרבייטען און די מויזער-ביקסען און די קאַראַבינען אין די הענד פון דעם מיליטער הערען גם-כן נישט אויף, און דאָס שיסעריי נעהמט גאָר קיין סוף נישט. יעדען טאָג פאַלען אַ צעהנדליג מענשען. אויף יעדער גאַס און אין יעדער שעה איז דאָ אַ נייער אומגליקליכער צופאַל. ווי אַ טעלעגראַם איז היינט מודיע פון לאָדז, האָט איינער פון די שעפס פונ'ם פאָזנאַנסקי'שען הויז בעקומען צוגעשיקט אַ טויט-אורטייל. עס איז קיין שום ספק נישט, אַז די אַרבייטער וועלען ווערען געטריבען ביז צום אויסערסטען, און אַזוי ווי דערגרייכען וועלען זיי גאָרנישט קאָנען, וועלען זיי זיך וועניגסטענס קיהלען זייער בלוט און וועלען טהון מעשים אשר לא יעשו. זיי וועלען וואַרפען באָמבעס אין די פאַלאַצען פון די גרויס-פאַבריקאַנטען און וועלען זיי דעמאָלירען, אין טויט-אורטיילען וועלען זיי אַרויסגעבען און וועלען זיך נוקם זיין אָן זייערע געוועזענע ברויט-געבער אַזוי ווייט ווי זיי וועלען נאָר קאָנען צוקומען צו זיי. — זעהט דאָס די פאַבריקאַנטען-ביוראָקראַטיע נישט איין? איז עס נישט מעגליך, אַז די געשעפטס-רעאַקציאָנערען זאָלען אַביסעל איינלענקען? געהט עס גאָרנישט, אַז די רעפרעסיעס פון די אינדוסטריעלער זאָלען אַביסעל געמינדערט ווערען און מען זאָל בלוט און אומגליק און שרעקליכע קאַטאַסטראָפעס פערמיידען? — סוף-כל-סוף איז עס דאָך נישט די „ביוראָקראַטיע" נומער 1, נאָר די נאָכגעמאַכטע, און עס איז נישט די „רעאַקציע" נומער 1, נאָר די נאָכגעמאַכטע, און עס איז נישט די „רעפרעסי'ע" נומער 1, נאָר די נאָכגעמאַכטע, די לאָדזער — און כ'לעבען ביי „זיי" אין לאָדז האָט מען פאָרט געמעגט פועל'ן! — און פאָרט בין איך זיכער, אַז אַזוי לאַנג ווי דער גרויסער סטאָליפין אין פעטערבורג וועט נישט נאָכגעבען, וועלען אויך די קליינע סטאָליפינדלעך אין לאָדז, די יודישע און די גוי'עשע נישט נאָכגעבען. דאָס ליעגט שוין אַזוי אין דער טבע...

בין-כך-וכך האָבען, חוץ די לאָדזער געשעהענישען, אַרויסגערופען אַביסעל אויפזעהן אין דער לעצטער וואָך די ענטדעקונגען, וועלכע עס האָט געמאַכט די צייטונג „ריעטש". די דאָזיגע צייטונג האָט בעקומען דאָקומענטען אין האַנד אַריין, וועלכע בעוויזען, ווער עס זענען געווען די מערדער פון דעם געוועזענעם דומא-דעפוטאַט הערצענשטיין, וואָס

איז געוואָרען דערשאָסען אין טעריאָקי אין פינלאַנד באַלד נאָכדעם ווי די דומא איז פונאַנדערגעלאָזען געוואָרען. לויט די בעווייזען פונ׳ם „ריעטש" זענען עס געווען צווי מענשען, וועלכע האָבען געאַרבייט אין אויפטראַג פונ׳ם „פעראיין פון די עכט-רוסישע לייט": דער בעקאַנטער פּאָגראָם-אָרגאַניזאַטאָר יושקעוויטש-קראַסאָווסקי און דער זשאַנדאַרם פּאָלאָניעוו. נאַטירליך האָט די ידיעה אָנגעמאַכט אַ גאַנצען קאָך. דער „פעראיין פון די עכט-רוסישע" איז דאָך כלומרשט נישט די רעגירונג אַליין, נאָר ער איז די איינציגע לעגאַליזירטע פּאָליטישע פּאַרטיי, וועלכע די רעגירונג האַלט זיך אין אָרעם און שטיצט זיך אויף איהר און העלפט זיך מיט איהר אומעטום און צו וואָס נאָר זי בעדאַרף — און דאָ מאַכט זיך אַזאַ שטיקעל אומגליק. נאַטירליך, איז דאָס אַביסעל אונאַנגענעהם, און דאָס יוסטיץ-מינסטעריום האָט זיך באַלד גענומען צו די כלים און האָט זיך אַריינגעמישט אין דער זאַך, און וועט אַלעס גענוי „אונטערזוכען". מילא, ווי די אונטערזוכונג וועט אַרויסקומען, דאָס געהט מיך פּאָרלויפיג נישט אָן. דער גאָט וואָס האָט געהאָלפען דניאל׳ן פון אַ לייבען-גרוב און גורקאָ׳ן פון אַ שקר-בלבול און מאַדאַם עסטער פון בייזע צונגען, דער וועט מסתם אויך העלפען דעם „פעראיין פון די עכט-רוסישע לייט", אַז ער זאָל אַרויסגעהן ריין ווי גאָלד נאָך דער „אונטערזוכונג". דערפאַר איז עס דאָך אַ מיניסטעריום, און דערצו נאָך אַ יוסטיץ-מיניסטעריום, און דערצו אַ יוסטיץ-מיניסטעריום אין רוסלאַנד, וועלכעס געהט מאַכען די אונטערזוכונג. אַזוי ווי עס איז גאָרנישט מעגליך, אַז מען זאָל חלילה לאָזען אַ גורקאָ מיט אַ לידוואַל אַריינפאַלען, אַזוי איז עס נישט מעגליך אַז דער „פעראיין פון די עכט-רוסישע" זאָל חלילה-וחס אַריינפאַלען. מיך וואונדערט נאָר ביים גאַנצען עסק די שרעקליכע תמימות פון אונזער ליבעראַלער פּרעסע. „ריעטש" און „טאָוואַרישטש" און נאָך אַזעלכע זענען גליקליך, אַז זיי האָבען געכאַפּט די מציאה און מאַכען קולות און האַלטען אין איין שרייען: אַהאַ! האָבען מיר נישט באַלד געזאָגט? וועט ענדליך די רעגירונג איינזעהן, ווער עס איז דער פעראיין פון די עכט-רוסישע און ווער עס זענען די יושקעוויטש-קראַסאָווסקיס און וואָס זייערע שעהנע מעשים זענען? — אוי, תמימות, תמימות! זיי קלאָגען זיך ביי דער קאַץ אויף די קליינע קעצלעך, וועלכע האָבען אויפגעפרעסען דאָס יום-טוב׳דיגע שמאַלץ. זעהט איהר, די מעשה איז דאָך אייגענטליך

גאָר פראָסט: פון אונז און פון אונזער לאַגער האָט הערצענשטיינען אַודאי און אַודאי קיינער נישט אומגעבראַכט. איבריגענס, אויב איהר געדענקט, איז ביי הערצענשטיינ׳ס טויט דער חברה פון „יענע לייט״ פּאַסירט אַ שטיקעל אונאַנגענעהמע סיבה: זייערע צייטונגען האָבען געבראַכט די נאַכריכט פון זיין טויט אַ שעה זעקס פריהער איידער דער אָנפאַל איז נאָך גאָר געמאַכט געוואָרען, און איך האָב שוין דענסטמאָל אין איינעם פון מיינע „בריעף פון רוסלאַנד״ בעדויערט די רעגירונג נעבעך, וואָס זי איז אויף אַזאַ אופן אַביסעל נישט שעהן אַריינגעפאַלען — און דאָ מאַכט מען אַ גאַנצען טאַראַראַם דערפון, וואָס מען קאָן אָנרופען צוויי דריי פון די מערדער מיט די נעמען. זאָגט, איז דאָס באמת אַ גרויסע נפקא מינה? האָבען מיר דען די עצם מעשה נישט פריהער געוואוסט? און נאָך מעהר: וואָס וועט דאַן זיין, אַז מען וועט געהן נאָך אַ טריט ווייטער און עס וועט זיך אַרויסווייזען, אַז נישט בלויז די צוויי מערדער האָבען געאַרבייט אין דעם אויפטראַג פון דעם פעראיין פון די עכט רוסישע, נאָר אויך נאָך אַז דער פעראיין פון די עכט רוסישע אַליין האָט געאַרבייט אין דעם אויפטראַג פון נאָך עפּעס העכערעס? — אוי, אורוסאָוו, אורוסאָוו! אוי לאָפּוכין, לאָפּוכין!

און חוץ די דאָזיגע געשעהענישען האָט נאָך איין פּאַסירונג פון דער היינטיגער וואָך געמאַכט אַ רושם: דער אָנפאַל אויף דעם פעטער-בורגער שטאָדט-אויבערהויפטמאַן, פאָן דער לויניץ, און דער אופן פון זיין געהרג׳עט ווערען. מען האָט געקראָגען אין געוויסע ספערען פּלוצ-לינג אַ שרעק. מען זעהט, ווי די סאָציאַל-רעוואָלוציאָנערע פּאַרטיי-אַרבייט, און ווי עס נוצט כמעט נישט געגען איהר קיין שוץ און קיין געהיים-פּאָליציי און אויך נישט יענע טויזענד פּאָרזיכטס-מיטלען, וועלכע קאָסטען אָב מיליאָנען. אין דער קירכע, אין וועלכער דער פאַל איז פּאָרגעקומען בשעת דער איינווייהונג פונ׳ם ערמאָרדעטען אין זיין אַמט, זענען געוועזען געצעהלטע מענשען; יעדער האָט געמוזט האָבען אנ׳איינ-טריטס-בילעט און יעדער האָט געמוזט זיין לעגאַליזירט: און פּאָרט איז אויסגעקומען, אַז נעבען דעם גרויספירשט אָלדענבורג, סאַמע ביי דער מזרח-וואַנד אויבענאָן, איז געשטאַנען יענער מענש אינ׳ם פראַק, וועלכער האָט געהאַט ביי זיך אין דער טאַש צוויי רעוואָל-

וערען און וועלכער האָט געשאָסען זעקס מאָל אין דעם שטאָדט-אוי־
בערהויפטמאַן אריין. אַזאַ זאַך ברענגט צו פערשידענע געדאַנקען.
מען הויבט אָן נאָכצוקלערען און מען הויבט אָן זיך עפּעס נישט גאַנץ
יכער צו פיהלען...

פינפאונצוואַנציגסטער בריעף

אוי, די „רוהע" אין רוסלאַנד! וואָס זאָגט איהר אַביסעל צו דער דאָזיגער רוהע אין אונזער רוסלאַנד? איגנאַטיעוו געהרג'עט, פאָן דער לויניץ געהרג'עט, פּאַוולאָוו געהרג'עט — און דאָס אינגאַנצען אין פערלויף פון בלויז עטליכע טעג. און לויטער אַזעלכע קאַרפען-קעפּ, לויטער אַזעלכע גרויסע! ווי עס ווייזט זיך אויס, האָבען די מיטגלידער פון דער ס. ר. (סאָציאַל רעוואָלוציאָנערע) פּאַרטיי אויגענבליקליך פאַר זייערע אויגען נאָר איין ציעל: זיי האָבען געזעהען, ווי מען בענוצט זיך טאָג טעגליך מיט דעם גרויסען ליגען פון דער רוהע אין רוסלאַנד, וועהרענד פּאַקטיש לעבט אַלעס ווי אויף אַ וואולקאַן, זיי האָבען געזעהען ווי מען פערשפּרייט סיסטעמאַטיש די דאָזיגע אַנזיכט פון אַ רוהע און אַ בערוהיגונג און מען וויל ביד חזקה, אַז אַ גאַנצע וועלט זאָל דערין גלויבען, זיי האָבען געזעהען, ווי ביסלעכווייז הויבט אַ וועלט טאַקי אָן צו גלויבען דערין און אין אויסלאַנד ווערט וואָסאַמאָל פעסטער די איבערצייגונג, אַז אַלעס איז שוין, גאָט זיי דאַנק, על צד היותר טוב, דאָ זענען זיי געקומען און האָבען געוואָלט אויסראָטען מיט'ן וואָרצעל די דאָזיגע פאַלשע מיינונג, און האָבען דערלאַנגט עטליכע גרויסע שטאַרקע קלעפּ נאָכאַנאַנד, איינמאָל און צווייסאָל און דריימאָל, אַז עס האָט געהילכט אין דער גאַנצער וועלט. און דער ערפאָלג דערפון איז געוועזען אַ גרויסער, אַנ'איבערראַשענדער: אין אויסלאַנד האָבען זיי פלוצלינג אויפגעשטעלט די אויערען און האָבען געהאָרכט. עפּעס איז עס דאָך גאָרנישט, ווי מען שרייבט אין די צייטונגען, אַז דאָ און דאָרט און אומעטום און יעדען טאָג קריגט די פּאָליציי אין איהרע הענד אַריין גאַנצע מחנות פון רעוואָלוציאָנערען מיט זייערע אַרכיוועו און מיט זייערע רעוואָלווערען און ביקסען און באָמבעס, אַזוי אַז די „רעוואָלוציע איז שוין אינגאַנצען דערשטיקט"; עפּעס זעהט מען דאָך

גאָר אומגעקעהרט, אַז חברה, ווען זי וויל, קאָן זי צוקומען צו אַזעלכע מקומות וועלכע זענען אָבגעהיט דורך אונגלויבליכע שמירות, און קיין שום טהיר איז נישט פאַר זיי געננוג שטאַרק פערשלאָסען און קיין שום מענש איז נישט פאַר זיי גענוג שטאַרק פערהיט, און עס העלפען נישט און עס נוצען נישט אַלע יענע שמירות און אַלע יענע געהיים-פּאָליציעס און אַלע יענע געהיים-זשאַנדאַרמעריעס, וואָס וויסען אַלעמאָל אַלץ און וואָס ענטדעקען אַלעמאָל אַלץ, און וועלכע קאָסטען אָב מיליאָנען. אָט איז איינער צוגעקומען פראַנק און פריי צו איגנאַטיעוו׳ן, צו דער הויפּט-שטיצע פון דער רעאַקציע, אויף וועלכען דאָס רעאַקציאָנערע רוסלאַנד האָט געבויט פּיתום ורעמסס, און האָט איהם אַוועקגעלעגט אין אַ העלען, ליכטיגען טאָג; אָט איז אַ צווייטער צוגעקומען ביז צו פאָן דער לויניץ, דעם טאַטען פון דער געהיימער פּאָליציי, וואָס האָט ביי זיך אין קאַבי-נעט געהאַלטען די פעדים פון דער גאַנצער געהיימער רעוואָלוציאָנערען-בעוועגונג אין פּעטערבורג, דער אייגענער, וועלכער האָט נאָך אַ טאָג פאַר זיין טויט זיך בעריהמט פאַר אַנ׳אויסלענדישען קאָרעספּאָנדענט, אַז ס׳איז נישטאָ קיין פּלאַן פון אַנ׳אָנפאַל אין פּעטערבורג, וועלכער זאָל איהם נישט זיין שוין בעקאַנט, און אָט איז יענער פּלוצלינג גע-שטאַנען האַרט נעבען איהם, אין אַ שוואַרצען פראַק מיט אַ ווייסער האַלז-בינדע, יום-טוב׳דיג און הייליג ערנסט ווי ער אַליין, און האָט איהם אַוועקגעלעגט מיר נישט, דיר נישט; אָט איז אַ דריטער צוגעקו-מען ביז צו פּאַוולאָוו, דער אויבער-פּראָקוראָר פון קריעגס-געריכט, וועל-כער האָט קיינמאָל נישט געזאָגט גענוג און אַז אַ קריעגס-געריכט האָט אַמאָל פּרייגעשפּראָכען אַ בעשולדיגטען, האָט ער נישט גערוהט ביז ער האָט אַפּעלירט און האָט דורכגעזעצט, אַז יענער זאָל בעשטראָפט ווע-רען, דער אייגענער, וועלכער האָט אין דער דומאַ, אויב איהר געדענקט, אָנגעהויבען האַלטען אַ פּערטיידיגונגס-רעדע אין נאָמען פון די מיניס-טאָרען און די דומאַ-דעפּוטאַטען האָבען געשריען: „מערדער! בלוט-פערגיסער!״ און האָבען איהם נישט געלאָזט אויסרעדען און ער האָט געמוזט שווייגען, און אָט איז מען צוגעקומען ביז צו איהם אַליין, און איינס, צוויי, דריי, און עס איז נישט געווען מעהר קיין פּאַוולאָוו. און אָט דערציהלען די צייטונגען פון אַ רשימה, וועלכע די פּאָליציי האָט ענטדעקט פאַר צוויי, דריי וואָכען, און אין דער דאָזיגער רשימה זענע

אויסגערעכענט אַלע „הויכע פּערזענליכקייטען“, וועלכע די רעוואָלוציע האָט פער׳משפט צום טויט, און צווישען זיי זענען געווען אויך די דריי, וועלכע זענען שוין יעצט געפאַלען, און חוץ זיי איז געווען אויסגע־רעכענט נאָך אַ גאַנצע מחנה, אַזוי אַז מען ווייסט נישט, וואָס וועט נאָך ערשט זיין מאָרגען און איבערמאָרגען און אין די נעכסטע טעג און וואָכען. אוי, די „רוהע“ אין אויסלאַנד!

און נאָך איינס. איהר מעגט זאָגען וואָס איהר ווילט: עס מאַכט פּאַרט, נישט ווילענדיג, אַ מעכטיגען איינדרוק, ווען מען בעטראַכט, מיט וועלכער מסירות־נפש יענע לייט אַרבייטען. רופט עס אַן׳אונערשיטער־ליכען גלויבען אין זייער אידעאַל, רופט עס אַ הייליגען פאַנאַטיזם, רופט עס ווי איהר ווילט, אָבער אַ מין דרך־ארץ קריגט מען פאָרט פאַר זיי, ווען מען זעהט, ווי זיי קומען אין די צעהנדליגער און די הונ־דערטער און די טויזענדער, איינער נאָכ׳ן אַנדערען, און טהוען זייער „פליכט“ און שווייגען, און ווי זיי דרעהען דאָן אויס דעם רעוואָלווער, מיט וועלכען זיי האָבען דעם מענשען דערשאָסען, אויך געגען זיך, און דערשיסען זיך זעלבסט רוהיג און שטיל און אָהן אַ שום פּאַטאָס. עס האָט זיך עפּעס אויסגעבילדעט אַ מין כאַראַקטער, אַ מאָדערנער, וועל־כער איז פריהער גאָרנישט געווען און וועלכער מעג בעשעפטיגען די פּסיכאָלאָגען. וואָס בעדייטען געגען דעם אַלעם די „געשריבענע“ העלדענטהאַטען פון די פאַרצייטיגע גריכישע און רוימישע העלדען!

און דער ערפאָלג פון די דאָזיגע טהאַטען איז אַ דאָפּעלטער: ערשטענס, ווי געזאָגט, דער איינדרוק אין אויסלאַנד, וועלכעס מוז סוף־כל־סוף אויפהערען צו גלויבען אין דער בבא־מעשה מיט דער בערוהי־גונג, און צווייטענס, דער איינדרוק אויף אונזערע הויכע ספערען אַליין. עס איז געוואָרען אַ שטיקעל מהומה. מען האָט אויף איין אויגענבליק פערלאָרען דעם זעלבסט־בטחון און דעם גלויבען אין דער אונפעהל־באַרקייט פון די מיטלען, וועלכע מען האָט אָנגעווענדעט ביז יעצט, און אַ געוויסע נערוועזע אונרוהיגקייט האָט אַלע אַרומגענומען. וואָס נוצען די טויזענד רעפּרעסיעס און וואָס האָט מען אויפגעטהון מיט די אומגליקליכע פעלד־געריכטען און וואָס האָט מען פערהיט און בעוואָרענט דורך די אויפזיכטס־צושטאַנדען און די פערשאַרפטע אויפזיכטס־צושטאַנדען און די קריעגס־צושטאַנדען און די בעלאַגערונגס־

צושטאַנדען, מיט וועלכע מען האָט רואינירט אַ גאַנץ לאַנד מיט זיין קולטור און זיין עקאָנאָמישער לאַגע? — ווי עס ווערט דערצעהלט, איז באַלד נאָך דעם אָנפאַל אויף דעם פעטערבורגער שטאָדט-אויבער-הויפט, מאַן פאָן דער לויניץ געווען אַ גרויסע בעראַטונג פון אלע מיניסטאָרען און נאָך אַנדערע הויכע פערזענליכקייטען ביז 60 מאַן, און אויך וויטע איז געווען איינגעלאַדען, נאָר ער איז נישט געקומען. די בעראַטונג האָט געדויערט 10 שטונדען. אין דער איינלייטונגס-רעדע איז פאָרגע-קומען דאָס וואָרט, אַז „די בלוטיגע פראָבע וועלכע מען האָט געמאַכט זינט 5 חדשים, דאָס לאַנד צו בערוהיגען, האָט נישט געבראַכט דעם רעזולטאַט, צו וועלכען מיר האָבען געשטרעבט". סטאָליפין אַליין, דער טאַטע פון דער דאָזיגער פראָבע, איז געווען אַביסעל צעקאָכט און האָט מודה געווען, אַז זיין סיסטעם האָט „פאָרלויפיג" נישט געבראַכט רוסלאַנד דאָס, וואָס ער האָט געוואָלט ברענגען, אָבער וואָס זאָל מען טהון, ווען עס איז נישט פאַרהאַן קיין אַנדער מיטעל, מיט וועלכען מען זאָל קאָנען בעסער מאַכען; ווען מען זאָל יעצט פלוצלינג בייטען דעם קורס און אָבשאַפען די פעלד-געריכטען און די קריעגס-צושטאַנדען, וועט די אַנאַרכיע געוויס ווערען שטאַרקער. נאַטירליך, זענען געווען אויך אַזעלכע, וועלכע האָבען געזאָגט אַדרבא, מען מוז נאָך פערשטאַרקען די רעפרעסיעס און מען מוז מאַכען, אַז יעדע רעוואָלוציאָנערע ערשיינונג זאָל זיין אונמעגליך. קודם-כל מוז מען זעהען געלד צו קריגען און מען מוז פערשטאַרקען די געהיים-פאָליציי. מען מוז ערקלערען יעדעס אָרט, וואו עס וועט פאָרקומען אַנ'אָנפאַל, אין קריעגס-צושטאַנד. מען מוז פערשליסען יעדע צייטונג, וועלכע וויזט אַרויס עפעס אַ רעוואָלוציאָ-נערע נייגונג. מען מוז פערביטען אַלע פראָפעסיאָנעלע פעראיינען, און בנוגע צו דער דומאַ האָבען די דאָזיגע אַרויסגעזאָגט זייער מיינונג, אַז אַזוי ווי סוף כל סוף, נאָך אַלע בעמיהונגען, וועט די דומא געוויס זיין געוויס ליבעראַל, דערום וועט זי מוזען ווערען באַלד פונאַנדערגעלאָזט און מען וועט מוזען ערקלערען, אַז אַזוי ווי ס'האָט זיך אַרויסגעוויזען, אַז דאָס רוסישע פאָלק איז נאָך נישט פעהיג צו אַ פאָליטיש לעבען, דעריבער מוז די דומאַ אָבגעלעגט ווערען „אויף אַ געוויסע לענגערע צייט". אָבער פון דער אַנדערער זייט זענען געווען אויך אַזעלכע, וועלכע האָבען געטענה'ט און האָבען געזוכט צו בעווייזען, אַז דאָס

סיסטעם פון דער רעפרעסיע-פאָליטיק איז באַנקראָט און מען מוז זעהען וואָס גיכער מבטל צו זיין די פעלד-קריעגס-געריכטען און די קריעגס-צושטאַנדען און אַלע אויסנאַהמס-צושטאַנדען, זעלבסטפערשטענדליך, איז געווען אויך אַ דריטע גרופּע, אַ פּשרה-מאַכער-חברה, וועלכע האָט געזאָגט אי דאָס אי יענץ און האָט פאָרגעשלאָגען, אַז מען מוז זיך האַלטען אַביסעל אַזוי און אַביסעל אַזוי. יעדענפאַלס זעהען מיר, אַז די לעצטע מעשים האָבען געמאַכט אין יענע ספערען אַ שטאַרקען איינדרוק. איך האָב מורא, אַז צום סוף וועט אייבערבלייבען נאָר דער „ליבעראַלער" סטאָליפּין אַליין, וועלכער וועט זיך פעסט האַלטען ביי זיין סיסטעם און וועט נישט לאָזען צוריהרען זיך צו זיין „ליבעראַלער טעטיגקייט". אַ ליבעראַלער מיניסטער — דאָס איז אַ קראַנקהייט.

און אפשר איז פאַרהאַן נאָך אַזעלכער, וועלכער איז נישט איבערצייגט פון דעם ליבעראַליזם פון אונזער סטאָליפּין און פון זיין ליעבע צו פרייע רעפאָרמען, גאַנץ בעזונדערס בנוגע יודען, איז געגוג, דאַכט זיך, אַז איך וועל דאָ ברענגען דעם אינהאַלט פון אַנ'אַרטיקעל, וועלכער איז געווען אָבגעדרוקט אין דעם „ריגאער טאַגעבלאַט" און אין וועלכען עס ווערט גערעדט וועגען דער עמאַנציפּאַציע פון יודען אין רוסלאַנד בכלל און וועגען דעם פּראָיעקט פון די זכיות, וועלכע מען האָט געוואָלט זיי געבען און געגעבען האָט מען נישט. דער מחבר פון יענעם פּראָיעקט איז געווען, לויט דער דערמאָהנטער צייטונג, סטאָליפּין אַליין. סטאָליפּינס אַנזיכט איז געווען אַזוי: יודען געהערען נישט צו די פּראָדוקטיווע עלעמענטען פון דער מענשהייט, און זיי לעבען, הויפּטזעכליך אין די דרום'דיגע און מערב'דיגע גובערניעס, נאָר פון דער פּראָדוקטיווער אַרבייט פון די רוסען, און אַז ווען מען וואָלט געגעבען יודען גלייכע רעכט, וואָלט דאָס געווען אַנ'אונבערעכענבאַרער עקאָנאָמישער שאָדען פאַר אַלע אַנדערע איינוואוינער פון רוסלאַנד. די אַלגעמיינע אינטערעסען פון דעם גאַנצען לאַנד, טענה'ט דער פּראָיעקט-מאַכער ווייטער, פערלאַנגען, אַז די נייע רעכט פון יודען זאָלען זיך האַלטען אין אַלגעמיין אין די גרעניצען ווי ביז אַהער. דער כאַראַקטער פון די יודען איז גרונדפערשידען פון דעם כאַראַקטער פון די רוסען, און די-

אייגענטימליכקייטען פון א ראסע ענדערען זיך נישט. עס קאן אלזא נישט זיין קיין שום רייד וועגען א ווירקליכער עמאנציפאציע פון יודען. מען קאן נישט ערלויבען, אז די גרעניצען פון דעם תחום המושב זאלען ווערען אמת'דיג פערברייטערט און מען זאל מבטל זיין אלע ביזהעריגע בעגרענצונגען, הן בנוגע צו זייער נארמע אין די שולען, הן בנוגע צו טויזענד אנדערע זאכען. העכסטענס, קאן מען זיי נאר געבען געוויסע הנחות אין זייער תחום-המושב גופא און אזוי ווייטער און אזוי ווייטער. רבונו של עולם, איז דאס נישט די שפראך און דער נוסח און דער גאנצער פזמון פון די פערברענטע בעקאנטעסטע אנטיסעמיטען? און האט נישט די „נאוואיע וורעמיא" אלעמאל אזוי געשריבען? און טענה'ן נישט אזוי גרינגמוט און קרו-שעוואן און די גאנצע קאמפאניע?

און אויך חוץ דעם איז עס ביי אונז נישט גאנץ פרעהליך. איך האב שוין אין מיין לעצטען בריעף אייך דערצעהלט פון דעם שרעקליכען לאדזער לאקאאוט און ווי אונטער דער אנפיהרונג פון דעם בעקאנטען לאדזער מיליאנער פאזנאנסקי זענען 100,000 — יעצט שוין מעהר ווי 100,000 — מענשען געבליבען אהן ברויט און אהן א דאך, און האב געזאגט, אז איך האב מורא, די נקמה זאל נישט באלד קומען און די ארבייטער, וועלכע האבען נישט מעהר וואס צו פערלירען, זאלען נישט ענטפערען מיט באמבעס און מיט רציחות. דער אנהויב פון די דאזיגע מעשים האט זיך שוין געוויזען. נעכטען ביינאכט זענען 15 פארשוין אריין אין די פיליע פון פאזנאנסקי'ס געשעפט, וועלכע איז אין ווארשא, און האבען בעגאסען די סחורות מיט פיטריאל און האבען דערשאסען דעם געשעפטס-פיהרער און א צווייטען האבען זיי געפעהרליך פערוואונדעט און אויך די אנדערע, וועלכע זענען געווען אין געשעפט, האבען געליטען. עהנליכע שרעק-ליכע נאכריכטען זענען היינט אנגעקומען אויך פון לאדז. און פארט טענה'ט פאזנאנסקי אין אנ'אינטערוויו מיט דעם קארעספאנדענט פון „בירזשעוויע וויעדאמאסטי", אז דאס איינציגע מיטעל צו צווינ-גען די ארבייטער, אז זיי זאלען נאכגעבען, איז דער הונגער.

זעקסאונצוואנציגסטער בריעף

אפשר גאַנצע דריי טעג, נאָך די דריי גרויסע אָנפאַלען אין פּעטערבורג, האָט דער עולם אין די הויכע ספערען געהאַט פּערלוירען דעם קאָפּ אויף די פּלייצעס און דעם באָדען אונטער די פיס און איז געווען ווי צערודערט און האָט נישט געוואוסט וואָס צו טהון. ווי גרויס די מהומה דאָרט האָט געמוזט זיין, זעהט מען דערפון, אַז מען האָט אַזש גערעדט אין די פערזאַמלונגען אויך פון אָבשטעלען די רעפּרעסיעס-פּאָליטיק און פון נעהמען זיך באמת'דיג צו געבען פרייהייטען. ביוראָקראַטען אין רוסלאַנד רעדען וועגען געבען פרייהייטען — דער סוף פון דער וועלט איז געקומען! זעלבסטפערשטענדליך, האָט די דאָזיגע שוואַכקייט געדויערט נאָר עטליכע מינוט, עטליכע שעה, העכסטענס אַ טאָג. אַ טאָג שפּעטער האָבען די הערען זיך געשעהמט צו קוקען איינער דעם אַנדערען אין די אויגען. און שנעל האָט מען אָנגענומען די רעזאָלוציע, אַז אַלץ בלייבט ביים אַלטען: סטאָליפּין זאָל לעבען און זיין סיסטעם זאָל לעבען און זיינע רעפּרעסיעס זאָלען לעבען! אדרבא, די רעפּרעסיעס מוזען נאָך פערשאַרפט און פערמעהרט און פערגרעסערט ווערען! מען מוז זעהען צו זוכען געלד-מיטלען, כדי צו קאָנען פערגרעסערען און פערשטאַרקען די אינסטיטוציע פון דער געהיים-פּאָליציי! — און אַלעמאָל, ווען איך קום צו אַזאַ ווענדונג אין דער אינערליכער פּאָליטיק פון רוסלאַנד, מוז איך געדענקען די מעשה פון פרעה מיט זיינע מכות, און ווי יעדעסמאָל ווען עס קומט אַ מכה, ווערען פרייהייטען געגעבען, און ביי יעדען מאָל ווען די מכה הערט אויף, נעהמט מען צוריק דאָס, וואָס מען האָט געגעבען. און דאָס ווידערהאָלט זיך אַזוי צעהן מאָל און הונדערט מאָל און טויזענד מאָל. מען גיט און מען נעהמט צוריק, מען גיט און מען נעהמט צוריק. קוים

הערט די מכּה אויף אַ מינוט לאַנג, בלייבט שוין ווידער אַלץ ביים אַלטען. דאָס איז, ווי עס ווייזט זיך אויס, נישט בלויז די נאַטור פון פּרעה, נאָר פון אַלע פּרעה'ס אין אַלע צייטען און אַלע מקומות. עס איז דער פּרעה'איזמוס.

בקיצור, עס איז געבליבען, אַז מען מוז די רעפּרעסיעס פערגרעסערען. פּערגרעסערען? איך האָב רחמנות אויף די הערען אין סטאָליפּינס קאַבינעט און אויף סטאָליפּינען אַליין. ווי וועלען זיי דאָס קאָנען? מיר דאַכט זיך, אַז אַ מענש מיט טויזענד קעפּ איז אויך נישט מעהר אימשטאַנד, אויסצוקלערען עפּעס אַ נייע רעפּרעסיע אין רוסלאַנד. סיידען מען זאָל זיך ענטשליסען, יעדען מענשען אין רוסלאַנד צווייטמאָל אין איין טאָג איינצוזעצען און צווייטמאָל נאָכאַנאַנד צו פערשיקען קיין סיביר און צווייטמאָל נאָכאַנאַנד אויפצוהענגען אָדער צו דערשיסען. עס איז לייכט צו זאָגען נייע רעפּרעסיעס. געהט, זייט מוחל, און געפינט מיר אַ רעפּרעסיע, וועלכע זאָל זיין שטאַרקער, למשל, פון דער רעפּרעסיע, מיט וועלכער מען בענוצט זיך אין אַ געפענגעניש אין סמאָלענסק געגען 400 אַרעסטאַנטען, וועגען וועלכע די „רוסקיע וויעדאָמאָסטי" שרייבט פאָלגענדעס: „...באַלד ווי מען האָט זיי געבראַכט, האָט מען זיי אָנגעטהון אין אַזאַ וועש, וועלכע קיינער — פון דעם אינטעליגענטען ביז צום פויער און ביז צום פּראָסטען מאַטראָז און סאָפּיאָר — האָט נישט געקאָנט פערטראָגען, אַזוי גרויס איז געוועזען דער עינוי. די העמדער זענען געוועזען פון אַזאַ לייווענט, וועלכע איז אַפּילו אויף זעק צו גראָב; אויך זענען זיי געוועזען זעהר שמוציג, נישט געוואַשען נאָכדעם ווי די פריהערדיגע אַרעסטאַנטען האָבען זיי געטראָגען, און האָבען אָנגעמאַכט וואונדען אויף די קערפּערס פון די אומגליקליכע. דאָס אייביגע בייסען און די אויסשלעג און די הויט-קראַנקהייטען זענען געוואָרען אונערטרעגליך. די אומגליקליכע האָבען אָנגעהויבען פּראָטעסטירען. זיי האָבען זיך געבעטען, מען זאָל זיי ערלויבען אָנצוטהון זייערע אייגענע וועש, האָט מען זיי אָבגעזאָגט; דאַן האָט די געפענגעניש-אַדמיניסטראַציע שוין געוואָלט זיי צוליעב טהון, איז אָנגעקומען אַ בעפעהל פון פּעטערבורג, אַז מען זאָל זיך נישט דערוועגען נאָכצוגעבען — און אַזוי האָבען זיך די-

אַרעסטאַנטען בעשלאָסען, צו מאַכען אַ מערקווירדיגען שטרייק: זיי האָבען פון זיך אַראָבגעוואָרפען די וועש און געהען אַרום טאָג און נאַכט נאַקעט"...

די רעפּרעסיעס זאָל מען פערגרעסערען: — דאָס בלוט אין די אָדערען קאָן איינעם גערונען ווערען, ווען מען געהט דורך דעם חשבון פון די קרבנות, וועלכע זענען געפאַלען אין פערלויף פון הײנטיגען יאָהר (און דער חשבון איז נאָר לויט די אָפיציעלע ידיעות, און באופן זה איז ער טהאַטזעכליך אַודאי דרייפאַך גרעסער!). עס זענען געהרג'עט געוואָרען 26,000 מאַן, און פערוואונדעט זענען געוואָרען 31,000, אויסער די וועלכע זענען אומגעקומען בשעת די „בערוהיגונגען" פון די שטראָף-עקספּעדיציעס אין אַ צאָהל, וועלכע איז גאָרנישט אויסצוצעהלען. מיר בלייבען אַלזאָ פאָרלויפיג נאָר ביי דער אַרמעע פון 57,000 מאַן געהרג'עטע און פערוואונדעטע! — אין דעם רעוואָלוציאָנערען טעראָר און אינ'ם טעראָר פון דער רעגירונג זענען געהרג'עט געוואָרען 1,100 מאַן, און פערוואונדעט זענען געוואָרען 1.640, אויסער די, וועלכע זענען געפאַלען לויט טויט-אורטיילען פון די „געריכטען". נאַטירליך, מוז מען אויך רעכענען די, וועלכע זענען געהרג'עט געוואָרען דורך רעוואָלוציאָנערען: 75 גענעראַלען און גענעראַל-גובערנאַטאָרען און שטאָדט-אויבערהויפּט-מענער, ווי אויך 410 געהרג'עטע און 453 פערוואונדעטע פון פּאָליציי-בעאַמטע. לויט אורטיילען פון קריעגס-געריכטען, און בעזונדערס פון פעלד-געריכטען, זענען אומגעבראַכט געוואָרען 1010 מאַן, נישט רעכענענדיג די 760 מאַן, וועלכע מען האָט דערשאָסען אין די באַלטישע פּראָווינצען. די צאָהל פון די, וועלכע האָבען געליטען „צופעליג", דאָס הייסט: זיי האָבען געליטען פערבייגעהענדיג צופעליג ביי פערשידענע אָנפאַלען און צוזאַמענשטויסען מיט דעם מיליטער, בעטרעפט צאַנ'ערך פון 200 געהרג'עטע און 350 פערוואונדעטע. איך וויל שוין נישט ברענגען דאָ אויך די ציפערען פון די פערשידענע אַטענטאַטען דורך באָמבעס, גראַנאַטען און טייוועלס-מאַשינען, און די אַרבייטען מיט פולווער און פּיראָקסילין און ביקסען און רעוואָלווערען — אַלץ אַזעלכע מעשים און ציפערען, וועלכע בעווייזען ווי זעהר די רעוואָלוציאָנערע בעוועגונג האָט זיך פערגרעסערט, און

נישט זי האָט זיך פערקלענערט אין די לעצטע פּאָר חדשים — איך וויל מיך גאָר אָבשטעלען דערויף, וואָס עס הייסט, אַז דאָס אַלץ איז נאָך נישט גענוג, און מען טראַכט גאָר, די רעפּרעסיעס נאָך צו פערגרעסערען!...

ווי די מעשה איז: עס איז אַ טהאַטזאַך, אַז מען האָט בע־שלאָסען, שאַרפערע רעפרעסיעס פאָרצונעהמען און צו שאַפען געלד־מיטלען, כדי צו פערגרעסערען די צאָהל און די אַרבייט פון דער געהיים־פּאָליציי. נאַטירליך, האַלט דאָס דאָזיגע נישט אָב אונזער הערר סטאָליפּין צו רעדען מיט דעם קאָרעספּאָנדענט פון „טיימס" גאָר אַנדערע ווערטער און צו ווערען אין זיינע אויגען זעהר ליבע־ראַל און מבטיח צו זיין הרים וגבעות און לויטער ישועות ונחמות. „די מעלדונגען פון די צייטונגען — האָט ער איהם געזאָגט — אַז אויף דער פּראָווינץ מיסברויכען די בעאַמטע זייער מאַכט, איז נישט אמת. אויך איז נישט אמת, אַז די רעגירונג האָט וועלכען ס'איז איינפלוס אויף דעם גאַנג פון די וואַהלען; די וואַהלען געניסען די פולקאָמענסטע פרייהייט, ווי אומעטום אין דעם קאָנסטיטוציאָנעלען אייראָפּאַ. אויך איז נישט אמת, אַז די רעגירונג סימפּאַטיזירט מיט דעם „פעראיין פונ'ם רוסישען פאָלק". אדרבא, זייערע מאַניפעסטאַ־ציעס זענען זעהר נישט שעהן, אָבער שעדליך זענען זיי נישט, ווייל זיי זענען אַזוי שוואַך". און נאַטירליך גלויבט דאָס אַלץ דער הערר קאָרעספּאָנדענט, און מיט איהם גלויבען די לעזער.

מיר אָבער דאָ, ווען מיר הערען אַזאַ „נאַאיווע" ערקלערונג פון אונזער מיניסטער־פּרעזידענט, געהט אונז אַריבער אַ גרויל איבער די נשמה, דען מיר קענען שוין גוט די סימנים, און מיר וויי־סען, אַז אַזאַ „צופעליגע" אויסערונג צו אַנ'אויסלענדישען קאָרעס־פּאָנדענט איז נאָר אַ הקדמה צו עפּעס אַ שרעקליכער זאַך, וועלכע ועט זיך טהון. ווער ווייסט, וועלכעס שטיקעל אַרבייט עס איז שוין איבערגעגעבען געוואָרען אין די הענד פון די „עכט רוסישע", ווען די רעגירונג וויל שוין בעצייטענס פון זיך די פעראַנטוואָרטליכקייט אראָבוואַרפען און איז מקדים למפרע, אַז זי האָט מיט דעם „פער־איין פון רוסישען פאָלק" קיין שום מגע ומשא נישט. מיר קענען שוין צו גוט אַלע די דאָזיגע שפּיצלעך און שטיקלעך.

און ווירקליך זעהען מיר, אז עס געהט עפעס בעזונדערס פאר. אפשר האלט מען גאר דערביי, אז די איינציגע ריכטיגע תשובה אויף די אנפאלען אין פעטערבורג איז דאס אלטע מיטעל: א יודי־שער פאגראם. איך געפין אין „רוסקאיע זנאמיא“, די צייטונג פון די „עכט רוסישע“, א מודעה מיט א שווארץ רעהמעל ארומגערינ־געלט, פון פאלגענדען אינהאלט: — „דעם הויפט-קריעגס-פראקוראר וולאדימיר פעטראוויטש פאוולאוו האט געהרג׳עט א יוד, ער האט איהם געהרג׳עט נאכדעם ווי די מיטגלידער פון דער רייכס-דומא, קאדעטען און יודען, האבען איהם געסטראשעט מיט בלוטיגער נקמה. רוסישע לייט! איצט ווייסט איהר, ווער עס זענען די גזלנים פון אייערע טרייע בעשיצער!“ — און באלד נאכדעם איז געדרוקט אנ׳אויפרוף, אין וועלכען עס שטעהט: „ברידער, רוסישע מענשען! מען קוילעט אונז, היט זיך! דאס געזעץ האט נישט פער־באטען זעלבסט-שוץ. גענוג! יעדע געדולד, אפילו די רוסישע, האט א גרעניץ!“ — און אויף דעם ארון פון דעם דערהרג׳עטען פאוולאוו האבען די „רוסישע לייט“ ארויפגעלעגט א קראנץ מיט דער אויפ־שריפט: „נישטא מעהר, רבונו של עולם, קיין כוחות צו ליידען!“ — און אין דערזעלבער „רוסקאיע זנאמיא“ שרייבט אויך דער בעוואוס־טער בולאצעל, אז פון אלע זייטען קומען אן פאדערונגען און בקשות פון די מיטגלידער פונ׳ם „פעראיין“, אז מען רייסט זיך צו מאכען פאגראמען, ווייל עס איז שוין מעהר נישטא קיין כוחות צו ליידען, און בולאצעל שווערט די הייליגסטע שבועות, אז מיט אלע קרעפטען סטארען זיך ער מיט זיינע חברים אבצוהאלטען דאס פאלק פון אזעלכע געוואלדטהאטען, אבער עס וועט זיך נישט איינגעבען; צו פול איז שוין דער בעכער. — ווי געפעלט אייך דאס אלץ? ווי געפעלט אייך בולאצעל אלס בעל-רחמנות אדער אלס מענש, וועלכער האט שוין נישט קיין כוח מעהר צו „ליידען“? ווי געפעלט אייך, אהן די אלע נעבען-חכמות און אהן די הבטחות פון סטאליפין אי־בער זיין פערהעלטניש צו די „עכט-רוסישע“, ווי עס ווערט פארבע־רייט א פאגראם און ווי פיין דאס שטיקעל ווערט אבגעארבייט, אז מען זאל נישט קאנען האבען קיין טענות נישט צו סטאליפינען און נישט צו די פיהרער פון די עכט-רוסישע, און נאר צום „פאלק“

אַליין, „ווייל עס איז נישטאָ מעהר קיין כוחות צו ליידען"? בולאַצעל, וואָסטאָרגאָוו, גרינגמוט, דובראָווין, און אַפילו סטאָליפין אַליין, זיי אַלע אייגענטליך לעגען אַוועק אַלע זייערע כוחות טאָג און נאַכט אויף צו בעשיצען די יודען – דאָס „פאָלק" אָבער רייסט זיך צו מאַכען אַ גרויסע שחיטה. און עהנליכע אויפרופען האָט אַרויסגעלאָזט אויך די מאָסקווער אָבטיילונג פונ'ם „פעראיין פון דעם רוסישען פאָלק", אונטערגעשריבען פון גרינגמוט און וואָסטאָרגאָוו, און אין אַנ'עהנליכען זין אַגיטירען אויך דאַווידאָוו, קאָנאָווניצין און אַנדערע — און ווען די אַלע בלוטיגע אויפהעצונגען און אויפרייצונגען וועלען צום סוף ווידער ברענגען צו נייע פּאָגראָמען, וועט עס דאַן נאָר הייסען, אַז זיי האָבען דאָס „פאָלק" נישט מעהר געקאָנט איינהאַלטען, „ווייל דער בעכער איז שוין צו פול" און „ווייל עס זענען שוין נישטאָ קיין כוחות מעהר צו ליידען", אָבער שולדיג וועלען זיי נישט זיין. און אויך די רעגירונג אַליין, און אויך הערר סטאָליפין אַליין וועלען נישט זיין שולדיג: הערר סטאָליפין האָט דאָך שוין לענגסט ערקלערט דעם קאָרעספּאָנדענט פון „טיימס", אַז ער סימפּאַטיזירט נישט מיט דעם „פעראיין" און אַז זייערע מאַניפעסטאַציעס זענען נישט שעהן און אַז שאָדען קאָנען זיי נישט, ווייל דער „פעראיין" איז אַזוי שוואַך! — אַך, קאָמעדיע! קאָמעדיע! ווען אַ רעגירונג וואָלט באמת'דיג נישט סימפּאַטיזירט מיט אַזאַ חברה; אָדער נאָך ווייטער, ווען אַ רעגירונג וואָלט נישט האָבען דירעקט פּראָוואָצירט אַזעלכע מעשים, וואָלט עס דען געווען מעגליך אַפילו איין אויגענבליק לאַנג, אַז מען זאָל ערלויבען אַזעלכע מודעות אין „רוסקאָיע זנאַמיאַ" און אַזעלכע אויפרופען און אַזעלכע אויפשריפטען אויף אַ קראַנץ? יאָ, ווען די רעגירונג וואָלט נאָר ו ו ע ל ע ן!...

זיבּעבאונצוואַנציגסטער בריעף

דעם 23-טען יולי, 4 אַ זייגער פאַרטאָגס — ווי עס פּאַסט פאַר אַזיען — זענען די שליסעל-האַלטער פון דעם טאַטערישען פּאַלאַץ אין פּעטערבורג אויפגעוועקט געוואָרען פונ׳ם שלאָף דורך די פּאָליציי און עס איז ערקלערט געוואָרען, אַז די ערשטע רייכס-דומא איז צעטריבען געוואָרען און נאָך זיבּען חדשים וועט די צווייטע געעפענט ווערען. נון זענען שוין אַוועק זינט דענסטמאָל זעקס חדשים, און דער זיבּעטער חודש געהט... זיבּען חדשים האָט זיך די רעגירונג געטראַכט, זענען פאַר איהר די והותר, אום דאָס ביסעל מאָדערנע רוסלאַנד, וועלכעס שפּיעלט זיך אין רעוואָלוציע-מאַכעריי, איינצוּשטילען און אום דאַן צו האָבּען אַ דומא ווי גאָט האָט געבּאָטען: כּשר און פיין און רעגירונגס-פריינדליך און פרום. די הויפּט-זאַך איז פּרום. די פרומע גייסטליכקייט, מיט גרויסע, גראָבּע קירכען-ליכט אין די הענד, וועט איבּער דער נייער דומא מאַכען די ברכה, דער הייליגער סינאָד מיט פּאָביעדאָנאָסצעוו אָן דער שפּיץ וועט זיין דער רעדעל-פיהרער, די בּיוראָקראַטען וועלען זיצען אויבענאָן ווי ביז יעצט, און אין דער צייט, ווען זיי וועלען נישט מאַכען געשעפטען מיט האָבּער און מיט קאָרן און מיט קריעגס-שיפען און מיט אַנדערע זאַכען, וועלכע ברענגען מיליאָנען, וועלען זיי „רעגירען", און אין אַלע איבּעריגע זאַכען וועט מען זיך פערלאָזען אויף די „עכט רוּסישע לייט". זעהט איהר, דאָס וועט שוין זיין אַ דומא, ווער צו גאָט האָפּט. אין די אויגען פון דער גאַנצער וועלט וועט עס הייסען אַ דומא, אַ פערטראַג פונ׳ם פאָלק — און אינעווייניג, אין רוסלאַנד גופא, וועט אַלץ זיין געבּליבּען ווי געוועזן. מעהר ווי זעקס חדשים זענען שוין אַוועק, און מען קאָן נישט זאָגען, אַז די רעגירונג איז לעדיג געגאַנגען און האָט נישט געאַרבּייט. זי האָט כּמעט גאַנץ

רוסלאַנד געבראַכט אין קריעגס-צושטאַנד; זי האָט פעלד-געריכטען איינגעפיהרט און האָט טויזענדער אומגעבראַכט און האָט צעהנטויזענדער פערגראָבען אין געפענגענישען און פערשיקט אין סיביר; זי האָט געשאַפען אַ חברה פון „עכט רוסישע לייט" און האָט אונזיכער געמאַכט דאָס לעבען; זי האָט אַרויסגערופען אַ סענאַט מיט ערקלערונגען, וועלכע האָבען די געזעצען אַזוי לאַנג געצויגען אין די לענג און אין די ברייט און אָבגעשניטען פון זיי און צוגעזעצט צו זיי און געלאַטעט און אויסגעפליקט, ביז עס איז אַרויסגעקומען אַ שטריק אויפ'ן האַלז, אין וועלכען מען ווערט דערשטיקט. מעהר ווי צוויי-הונדערט טעג אַזעלכע! — אַך, נאַרישע רעגירונג! און אין צווייהונדערט טעג, האָסטו געגלויבט, ווסטו קאָנען אַוועקשאַפען פון דער וועלט אַ גייסט, וועלכער אַרבייט שוין לאַנגע צעהנדליגער יאָהרען? און אַ היסטאָרישען פראָצעס, האָסטו דיר איינגערעדט, וועסטו קאָנען אָבשטעלען דורך בלוט-פערגיסען און דורך רעפרעסיעס? און דאָס ראָד פון דער געשיכטע, האָסטו דיר איינגעבילדעט, וועסטו דרעהען צוריק אין צווייהונדערט מיט עטליכע טעג? — אמת, די צוויי און זיבעציג טעג פון דער ערשטער רוסישער רייכס-דומא האָבען דעם אומגליקליכען לאַנד געגעבען וועניג, אָבער טויזענד און מיליאָנען מאָל וועניגער האָבען דערגרייכט די צווייהונדערט טעג פון דער סטאָליפינ'שער פאָליטיק. יעצט איז באַלד אַוועק דער טערמין, וועלכער איז געגעבען געוואָרען ביז צו דעם צונויפרופען פון דער נייער דומא — און אין זיין פאַלאַץ, זיצט דער אָרימער סטאָליפין, אומעטיג און פערזאָרגט. ער איז זעהר בעאונרוהיגט צוליעב די רעזולטאַטען פון די נייע וואַהלען. די נייע דומא, ווי עס ווייזט זיך אויס, וועט זיין נאָך מעהר „רעוואָלוציאָנער" ווי די ערשטע. ער לייענט אַליין אַלע צייטונגען פונ'ם גאַנצען לאַנד, און ער לייענט זאָגאַר די פראָווינציעלע צייטונגען און זייערע בעריכטען וועגען דעם גאַנג פון דער וואַהל-קאַמפּאַניע. יעדען טאָג קריגט ער הונדערטער טעלעגראַמען פון די גובערנאַטאָרען און פון די שטאָדט-אויבער-הויפּטמענער פון אַלע עקען פון רוסלאַנד, און אַלץ וועגען די וואַהלען. די טעלעגראַמען וועגען דעם וואַהל-קאַמף לייענט ער אַליין, און די מענשען, וועלכע שטעהען נאָהנט צו איהם,

דערצעהלען, אַז דער הערר פּרעמיער־מיניסטער האָט אינגאַנצען שוין פערלאָרען די האָפנונג אויף אַ דומא אַזוי ווי ער האָט געוואָלט. פון צייט צו צייט פּרובט ער נאָך עפּעס אַ נייע מאַכינאַציע; אָט האָט ער נאָך אין דער היינטיגער וואָך געלאָזט די הערערן פונ׳ם סענאַט מאַכען עפּעס נייע „ערקלערונגען". אָבער אין עצם זעגען אַלע האָפנונגען שוין געקומען ביז אויף נול. די נעכסטע דומא, אַז אַך און אַז וועה, וועט זיין נעבעך, ווי דער גאַנג פון דער וואַהל־קאַמפּאַניע ווייזט, אַ רעכט ביסעל לינק.

און פון טאָג צו טאָג מעהר לאָזען אויך אונזערע „עכט רוסישע" אַראָב די נעזער. די שטאַרקע אויסזיכט אויף אַ שוואַרצע דומא, מיט גרינגמוט און מיט שמאַקאָוו און לכל־הפּחות מיט הערן גוטשקאָוו אויבענאָן, ווערט שוואַכער פון מינוט צו מינוט. זאָגאַר דער אויבער־מאַכער פון די שוואַרצע הונדערטער, דער הערר דובראָווין, וועלכער האָט נאָך מיט אַ פּאָר וואָכען צוריק זיך בעריהמט און עפענטליך געשוואוירען, אַז דריי פיערטעל רוסלאַנד געהערט צו די „עכט רוסישע", — זאָגאַר ער האָט שוין אַביסעל דעם מוט פערלוירען און ער רעדט שוין אַביסעל אַנדערש. ער רעדט שוין גאָר דערפון, אַז מען וועט מוזען חלילה וחס דאָס געשעפט אינגאַנצען ליקווידירען. אויב, האָט ער געזאָגט אויף אַ זיצונג פון זיין קאָמיטעט, עס וועט חלילה זיך באמת אַזוי אויסלאָזען, ווי אַלע סימנים ביז יעצט ווייזען, און די צווייטע דומא וועט ווידער זיין אַ „זשידאָווסקא" ווי די ערשטע, וועלען מיר באַלד אינ׳ם ערשטען טאָג אויפהערען אונזער טעטיגקייט און מיר וועלען פערמאַכען דעם „פעראיין". — עס פרעגט זיך נאָר, צי די רעגירונג וועט מסכים זיין. מיר דאַכט זיך, אַז אין רוסלאַנד, אַזוי ווי עס איז שווער צו קריגען אַ הסכמה פון דער רעגירונג אויף אַ פעראיין, וועלכען זי בעדאַרף נישט, אַזוי איז שווער צו קריגען פון איהר אַ הסכמה אויף צו פערמאַכען אַ פעראיין, וועלכען זי בעדאַרף יאָ. איבריגענס, בין איך בטוח, אַז אויב סטאָליפּין וועט זעהר שטאַרק בעטען און וועט געבען דערצו אויך די עטליכע גראָשען, וועלכע מען בעדאַרף, וועט דובראָווין אויף איהם רחמנות האָבען און וועט דעם פעראיין נישט פערמאַכען. וואָס טהוט נישט אַליין אַ פּאַטריאָט פאַר׳ן פאָטערלאַנד!

אַטירליך וועט נישט אַלץ אַזוי גוט אָבּלויפען, און איך האָבּ מורא, אַז בּיז די טהירען פון דער צווייטער דומא וועלען צום ערשטען מאָל ווידער געעפענט ווערען, וועט נאָך געגוג בּלוט פערגאָסען ווע־רען. איך קען גוט מיין הייליג, טייער רוסלאַנד. סטאָליפּין וועט נישט בּלייבּען בּיי זיין זיפּצען און קרעכצען און דוּבּראָווין וועט נישט בּלייבּען בּיי זיין יאוש; מען וועט צו גוטער לעצט נאָך פּרוּבּען דאָס אַלערלעצטע מיטעל: אַ קליין בּלוט-בּאָד. וואָס נעהנטער מיר קומען צום טאָג, אין וועלכען דאָס וועהלענדע רוסלאַנד וועט געהן צו די וואַהל-קעסטלעך, ווערט די דאגה אַלץ גרעסער און גרעסער. און נישט אַ פּאָגראָם, שטעל איך מיר פאָר, וועט זיין, נאָר עפּעס אַזוי אַ בּלוטיגער אַקט, צו וועלכען עס איז פעהיג נאָר אַ רוסלאַנד און פון וועלכען אויסלאַנד קאָן זיך קיין שום בּעגריף נישט מאַכען. איך האָבּ גאַנץ איינפאַך מורא: כּוליגאַנעס וועלען שטעהן אויף אַלע וועגען און אין די הענד וועלען זיי האַלטען שטיקער אייזען און טויט-שלעגערס און האַלץ-דרענגער, און זיי וועלען טויט און קראַנק שלאָגען אַלע, וועלכע וועלען זיך ווייזען אין דער גאַס און וועלען האָבּען בּדעה צו געהן צו דער וואַהל-אורנע, אום צו ערפילען דאָרט זייער „בּירגערליכע פליכט”, און דער איינפאַכער בּעל-הבּית, וואָס זיין לעבּען איז איהם ליעבּער ווי די גאַנצע פּאָליטיק-מאַכעריי, וועט אוּדאי וּבוודאי לויפען וואוהין זיינע אויגען וועלען איהם טראָגען און וועט זיך בּעהאַלטען אין אַ מויזען-לאָך און ער וועט אוּדאי וּבודאי מוחל זיין דעם גרויסען כּבוד, צו זיין אין רוסלאַנד אַ וועהלער. זעהט איהר, איך האָבּ גרויס אַכטונג פאַר אונזער רעגירונג און פאַר איהר מאַכט, און איך ווייס פון דער ערפאַהרונג, אַז ווען אַ רוסישע רעגירונג וויל עפּעס אַ זאַך נישט האָבּען, איז איהר קיין שום מיטעל נישט צו שווער. העלפען נישט פעלד-געריכטען און טויזענד געפענגע־נישען, העלפט אַ סענאַט מיט ערקלערונגען; העלפט נישט קיין סע־נאַט, העלפט אַ „פעראיין פון׳ם עכט רוסישען פאָלק”; העלפען נישט די עכט-רוסישע, העלפט אַמאָל אַ געשפּרעך מיט אַ קלוגען קאָרעס־פּאָנדענט פון אַנ׳עהרליכער „טיימס”; העלפט נישט אַ „טיימס”, פּרובּט מען זיך צו געבּען און צוריקצונעהמען, צו געבּען און צוּג ריקצונעהמען עטליכע בּרעקלעך, וועלכע מען רופט „גלייכבּערעכטיגונ־

פאַר יודענס וועגען״; העלפט אויך שוין נישט די הבטחה און די חזרה פון דער גרויסער גאָב פון גלייכבערעכטיגונג, מאַכט מען ענטוועדער אַנ׳אָפיציעלען פּאָגראָם אָדער, מען שטעלט גלאַט אַוועק עטליכע טויזענד געדונגענע שיכור׳ע כוליגאַנעס און מען לאָזט ברעכען רוקען און לענדען. אַזוי, זעהט איהר, קומט מען צו אַ כשר׳ער דומא. הויפּטזעכליך, האָב איך מורא, וועלען יודען זיין דאָס כפרה־היהנדעל. נאָכדעם ווי אַזויפיעל און אַזויפיעל גובערנאַטאָרען האָבען ערקלערט פראַנק און פריי, אַז זיי וועלען אַרויסשיקען פון זייער וואוינאָרט די אַלע יודען, וועלכע וועלען זיך בעטייליגען אין די וואַהלען — פשוט איז פשוט — האָב איך מורא, אַז אין יענע ערטער, וואו יודען בעטייליגען זיך פּאָרט אין די וואַהלען, וועט מען מיט זיי מאַכען אַ קורצען פּראָצעס, און אין דעם טאָג פון דעם גאַנג צו די וואַהלענאורנען, וועט מען די זאַך מאַכען גאַנץ פּראָסט: מען וועט זיי נישט לאָזען — און איהר ווייסט דאָך שוין, אויף וועלכער ווייזע מען לאָזט נישט אין רוסלאַנד. עס וועט רינען בלוט אין די גאַסען. און די גאַנצע מעשה וועט זיין שטיל און גלאַט; עס וועט קיין האָהן דערנאָך נישט קרעהען אין גאַנץ אייראָפּאַ: עס זענען דאָך נאָר יודען. און אַ תירוץ וועט מען שוין געפינען: עפּעס אַ מעשה מיט אַ קאַרוסעל אַזוי ווי אין קישינעוו, אָדער אַ מעשה מיט אַ פּויערטע מיט אַ קוישעל אייער ווי אין האָמעל, אָדער אַ מעשה מיט אַ שאָס אין אַ הייליגע פּראָצעסיע ווי אין ביאַליסטאָק, אָדער אַ מעשה מיט אַ שאָס בכלל ווי אין שעדלעץ. עס זענען דאָך נאָר יודען!

און דאָס אַלעס נאַטירליך, ווי עס ווייזט זיך אויס פון דעם ביזהעריגען גאַנג פון דער וואַהל־קאַמפּאַניע, וועט סוף כל סוף גאָרנישט נוצען: די צווייטע דומא וועט זיין גענוי אַזוי פריי ווי די ערשטע און אפשר נאָך פרייער, נאָך לינקער. דאָס הויפּט־מאַטעריאַל פון וועהלער ליפערען די פויערים, און די פויערים אין רוסלאַנד זענען פערביטערט ביז אויף דאָס אויסערסטע און האָבען פיינד די רעגירונג מיט דעם גאַנצען ברען פון זייער עלעמענטאַרער ווילדער נאַטור, און דאָס זענען מענשען, וועלכע קיין שום כוליגאַנעס קאָנען זיי נישט אָבשרעקען. און הויפּטזעכליך יעצט איז זייער פערביטערטקייט

געטריבען געוואָרען ביז צום אויסערסטען פונקט: פון איין זייט דער הונגער, וואָס האָט דערגרייכט אַזעלכע מורא׳דיגע מאָסען, פון וועלכע קיין שום פאַנטאַזיע קאָן זיך קיין בילד נישט מאַכען, און פון דער אַנדערער זייט די רחמנות׳דיגע בעהאַנדלונג פון דער ביוראָקראַטיע, מיט די בעלי־רחמנים אַ לאַ הורקאָ עט לידוואַל אָן דער שפּיץ, וועלכע האָבען געהאַט דעם טרויעריגען מוט צוצונעהמען און צו פערהולטאַיען דעם בלוטיגען גראָשען, וועלכען מען האָט פאַר זיי אַרויסגעגעבען. דערצו קומט נאָך דער אונדערבאַרעמדיגער היי־יאָהריגער פראָסט, אַזעלכער ווי רוסלאַנד האָט שוין נישט געהאַט זינט פערציג יאָהר, וועלכער לאָזט אומקומען דעם רעשט, וואָס דער הונגער האָט נאָך געלאָזען. און געניי אַזוי פערביטערט איז אויך אַן אַנדער מאַטער־יאַל פון וועהלער: דער אַרבייטער־קלאַס. לאָקאַאוט (ווי עס הערט זיך, שליסען זיך די מאָסקווער פאַבריקאַנטען אָן צו די לאָדזער פאַברי־קאַנטען און מאַכען יד אחת) און הונגער און נויט און קעלט האָבען די דאָזיגע מענשען געטריבען ביז צו דעם אויסערסטען פונקט. און געניי אַזוי פערביטערט זענען אויך די איבעריגע מענשען־קלאַסען, וועלכע האָבען די עהרע צו זיין אונטערטאַנען פון דעם הייליגען רוסלאַנד.

דערווייל אָבער טרייסט זיך סטאָליפּין אַזוי ווייט ווי ער קאָן. ווען אַפילו די דומא וועט זיין זעהר אָפּאָזיציאָנעל, האָט ער געזאָגט צו אַ בעקאַנטען, וועט זי שוין אויך זיין פיעל רוהיגער פון דער ערשטער. גלאַטע „דרשות" אין די וועלט אַריין וועט מען שוין נישט מעהר האַלטען. ווי לינק זי זאָל נישט זיין, וועט מען שוין נישט בעדאַרפען זי מעהר צעטרייבען. די דומא וועט זיך האַלטען מיט דרך־ארץ, און די רעגירונג וועט קאָנען רוהיג אַרבייטען לויט דער פעסטער טאַקטיק פון איהר פּראָגראַם, וואָס אַ ספּעציעלע קאָמיסיע האַלט יעצט איין אויסאַרבייטען. אַז מיר וועלען לעבען, וועלען מיר זעהען!

אכטאונצוואנציגסטער בריעף

ערשט דאָ נישט לאַנג נאָך, מיט אַ וואָך צוויי, דריי צוריק, האָב איך געלייענט אין „נאָוואָיע וורעמיאַ" אַנ'אַרטיקעל, געשריבען פון הערר סטאָליפּין, אַ ברודער פון אונזער פּרעמיער-מיניסטער, און דער אַרטיקעל-שרייבער האָט מבטיח געווען דעם עולם אויף זיין נאמנות, אַז 90 פּראָצענט פון די פּעטערבורגער אַרבייטער זענען „עכט רוסישע לייט" און נאָר דער קלענסטער טייל, העכסטענס אַ 10 פּראָצענט און אפשר ווייניגער נאָך, זענען אָט יענע קאַליע געמאַכטע נשמות, וועלכע מען האָט אַריינגעכאַפּט אין די סטרא אַחרא און מען האָט זיי געמאַכט נעבעך פאַר שטיקלעך רעוואָלוציאָנערען. מסתּם ווייסט דאָך סטאָליפּין דער צווייטער, וואָס ער רעדט. ווען איך זאָל שוין נישט גלויבען אַזאַ מין פּאַרשוין, אַ לייבליכען ברודער פון אַ פּרעמיער-מיניסטער, און דערצו נאָך אַנ'איש אמת פון דער „נאָוואָיע וורעמיאַ"'ס אמת-זאָגערס, און דערצו נאָך בשעת ער איז מבטיח אויף זיין הייליג נאמנות, טאָ וועמען דען-זשע זאָל איך שוין גלויבען? — לאָזט זיך אָבער אויס, אַז א י י ן גאָט מעג שומר ומציל זיין. שוין די ערשטע ידיעות, וועלכע דער טעלעגראַף האָט אַרויסגעטראָגען אין די וועלט אַריין וועגען די פּאַרוואַהלען ביי די אַרבייטער אין פּעטערבורג, האָבען געוויזען, אַז אָך און וועה איז צו דער רעגירונג: דער גאַנצער פּעטערבורגער אַרבייטער-ראַיאָן איז רעוואָלוציאָנער. עס האָבען נישט גענוצט די טויזענד בעגרענצונגען און די אונצעהליגע סענאַטס-ערקלערונגען, עס האָט נישט גענוצט, וואָס מען האָט נישט געגעבען די אַרבייטער די מעגליכקייט זיך צוזאַמענצורעדען, עס האָט נישט גענוצט וואָס דער גרעסטער טייל פון זיי האָט גאָרנישט געוואוסט, ווען די פּאַרוואַהלען וועלען פּאַרקומען און איז עס געוואָהר געוואָרען נאָר אינגאַנצען מיט א י י ן טאָג פריהער: דער סוף

כּל הסופות איז געווען, אַז ווען די ענטשיידענדע שעה איז געווען געקומען, האָט עס זיך אַרויסגעוויזען, אַז די אַרבייטער פון פעטער־בורג זענען אַלע פון די לינקע פּאַרטייען. און אַזעלכע נאַכריכטען זענען געקומען און קומען, נישט בלויז פון אַלע עקען און ווינקעלעך אין רוסלאַנד, און נישט בלויז פון צווישען די אַרבייטער אַליין, נאָר פון אַלע בעפעלקערונגס־קלאַסען פונ׳ם גרויסען לאַנד. יעצט איז שוין קיין ספק נישט: דעם פינפטען מערץ, ווען די דומא וועט צוזאַמענטרעטען, וועט דאָס זיין אַ ליבעראַלע דומא ביז גאָר, וואָהרשיינליך פיעל ליבעראַלער און פיעל לינקער און פיעל שטורמישער ווי די ערשטע. אמת, די בעוואוסטע אָפּיציעלע „פּעטערבורגער טעלעגראַפען־אַגענטור״ קאָן דעם עולם די שמחה נישט פערגינען און טהוט זיך דערווייל דאָס איהריגע און שיקט אַרויס נאַכריכטען אין די וועלט אַריין, אַז דאָ און דאָרט און אומעטום געהען פּאָרלויפיג דורך צום גרעסטען טייל נאָר „מעסיגע״. אָבער מיר זענען שוין גוט בעקאַנט מיט דער קלוגער טערמינאָלאָגיע פון אונזער געעהרטער טעלעגראַפען־אַגענטור. ביי די וואַהלען אינ׳ם פאָריגען יאָהר האָט זי זיך אויך אַזוי נוהג געווען און האָט געהאַלטען אין א י י ן מודיע זיין, אַז דאָ און דאָרט און אומעטום געהען דורך רק „אונפּאַרטייאישע״ – און ווי „אונפּאַרטייאיש״ יענע דומא איז געווען, ווייסען מיר דאָך. ווען די „מעסיגע״ פון דער איצטיגער דומא זאָלען זיין אַזוי „מעסיג״, ווי די „אונפּאַרטייאישע״ אינ׳ם פאָריגען יאָהר זענען געווען „אונפּאַרטייאיש״, פערשטעהען מיר, וואָס פאַר אַ„מעסיגע״ דומא אַביסעל דאָס וועט זיין. אגב, קלערט זיך אַזאַ אַגענטור, אפשר וועט זיך, ווי עס איז, דורך אַזעלכע מאַכינאַציעס פאָרט נאָך איינגעבען, צו רעטען די סיטואַציע ווי ווייט מעגליך. אין די הויכע ספערען אָבער, ווי עס ווייזט זיך אויס, האָט מען די האָפנונג שוין פערלוירען אינגאַנצען. מען איז שוין ווידער דאָרטען אַזוי פערדרעהט און צערודערט, אַז גאָט זאָל זיך דערבאַרעמען. מען האַלט שוין ווידער אָב זיצונגען עטליכע מאָל אַ וואָך. עס איז קלאָר, אַז מען בעהאַנדעלט דאָרט די פראַגע, צי זאָל מען די נייע דומא, אַזוי באַלד ווי זי וועט אָנהויבען צו רעדען אַביסעל שטרענג, שליסען, אָדער זאָל מען פון איהר אַ קורצע צייט ליידען, ווייל מען דאַרף

דאָך סוף כּל סוף האָבּען דאָס אומגליקליכע ביסעל הלואה. איבּריגענס האָבּ איך אויך אַ שטיקעל בּעוויז, אַז מען רעכענט די נייע דומא באַלד צו שליסען: אונזער מיניסטער סטאָליפּין האָט שוין ווידער גערעדט מיט אַנ׳אויסלענדישען קאָרעספּאָנדענט און האָט ערקלערט רונדיג און קיילעכדיג, אַז שליסען וועט מען די דומא נ י ש ט, זי מעג שוין זיין ווי זי וועט זיין. און ווען אַ מיניסטער בּיי אונז זאָגט אַ קאָרעספּאָנדענט עפּעס אַ זאַך אויף גאַנץ בּעשטימט, איז שוין דאָס אַזוי מיין מנהג פוו קדמונים אז, צו גלויבּען, אַז ס׳וועט זיין אומגעקעהרט.

און בּאמת גערעדט (ווען נאָר נישט, וואָס מען דאַרף די הלואה!) פערשטעה איך נישט, פאַרוואָס זאָל אַזאַ דומא נישט ווידעראַמאָל פונאַנדערגעלאָזען ווערען. גרויס כּבוד וועט די רעגירונג דאָרט אַודאי ובודאי נישט האָבּען. דאָס ערשטע וועט זיין, מען וועט איהר אָבּגעבּען דעם בּרייטען יישר-כּח פאַר איהר ליעבּהאַרציגע געזעצגעבּענדע אַרבּייט און פאַר איהרע בּעמיהונגען, וואָס זי האָט זיך אַזוי בּעמיהט, דאָס לאַנד צו בּערוהיגען. דאַן וועט מען רעדען פונ׳ם בּלוט פון צעהנטויזענדער מענשען, וועלכעס שרייט אַרויס פון דער ערד, און מען וועט רעדען פון פעלד-געריכטען און פון קריעגס-געריכטען און פון מעשים, אַנטקעגען וועלכע עס ווערען בּלאָס אַלע מעשים פון אינקוויזיציעס, וואָס זענען געווען בּיז אויף היינטיגען טאָג. ווער ווייסט, מען קאָן אפשר גאָר פאָדערען דין-וחשבון פונ׳ם הערר אויבּער-מיניסטער וועגען אַ קריעגס-געריכט, וועלכעס איז געזעסען אין וואַרשא דעם ערשטען פעבּרואַר און האָט פעראורטיילט צום טויט אַ קינד פון 18 יאָהר, ווייל עס האָט געזאַמעלט 50 קאָפּעקען נדבות פאַר אַ פּאַרטיי! — ווער ווייסט, עס קאָן זיך אפשר גאָר געפינען איינער, וועלכער וועט פרעגען: ילמדנו רבנו, זאָל מיר דער הערר מיניסטער נאָר זאָגען, וואָס פאַר אַ מעשה איז דאָס געווען דאָרט אין ריגא בּיים פעלד-געריכט, וואו מען האָט פעראורטיילט 16 „רעוואָלוציאָנערען” צו טויט-שטראָף און צו צוואַנגס-אַרבּייט, נאָר איידער מען האָט די קרבּנות געשטעלט צום פּסק, האָט מען זיי אַריינגעפיהרט אין אַנ׳עקסטרא צימער, וואָס איז געמאַכט ספּעציעל צו אינקוויזיטאָרישע צוועקען, און דאָרט האָט מען זיי געשלאָגען

מיט גומי-בייטשען, מען האָט זיי אַרויסגעריסען די צייהן, אויסגע-צופּט די האָר פון קאָפּ, אָבגעריסען די נעגעל פון די פינגער, גע-ברענט די פיס מיט געגליהטע אייזענס, איינגעדריקט אין אַ פּרעס די געשלעכטס-גלידער א. ז. וו. און געטהון אָט דאָס אַלעס האָט דער דירעקטאָר פון דער געהיים-פּאָליציי מ י כ אַ י ע ו ו, און די אַגענטען ט א ו ו ע ס און ד ו ק מ אַ ן, און דער אָנפיהרער פון דער ריגאַ'ער געהיים-פּאָליציי ג ר ע ג ו ס. האָט שפּאַניען ווען עס איז אַמאָל געהאַט אַפילו אַ הונדערטסטעל פון אַזאַ מין אינקוויזיציע? — אָבער ווער ווייסט, עס קאָן זיך אפשר גאָר מאַכען, אַז אין אַ דומא וועט מען פרעגען דין-וחשבון אויך פון אַזאַ מין זאַך: זאָל דער הערר מיניסטער מיר נאָר זאָגען, וואָס פאַר אַ מעשה איז דאָס גע-ווען אין געפענגעניש אין ל ו צ ק י, וואו דער הערר דירעקטאָר פונ'ם געפענגעניש האָט גענומען אַלע געפאַנגענע איינמאָל ביינאַכט און האָט זיי געלאָזט אויסטהון נאַקעט און געלאָזט דורכפיהרען דורך אַ רייהע סאָלדאַטען מיט נאַגייקעס און ריטער און ביקסען, און האָט געלאָזט שלאָגען, אַז דאָס בלוט האָט געשפּריצט אָהן אַנ'אויפהער. און אַז איינער איז געפאַלען, האָט מען איהם מיט די ביקסען ווידער אויפ-געשטעלט און ווייטער געשלאָגען און געפּייניגט. קאָן דער הערר מיניסטער מיר אפשר זאָגען, אויף וועלכע געהיימע פעראָרדנונג פון דער רעגירונג דאָס אַלעס איז געמאַכט געוואָרען? —

און ווידער וועט זיין איינער, אַ נייגיריגער, וועלכער וועט דורכאויס וועלען וויסען און וועט פרעגען, וואָס איז געווען די אמת'ע מעשה מיט הערצענשטיין, און ווי קומט עס, אַז די רעגירונג, וועל-כע האָט אייגענטליך אַלע סודות שוין גוט געוואוסט אויך ביז יעצט, און פאָרט האָט זי זיך ביז יעצט נישט וויסענדיג געמאַכט, און נאָך יעצט, בשעת דאָס געריכט רופט שוין אָן די רוצחים און די העל-פערס-העלפער מיט די נעמען, לאָזט זי נאָך אַלץ די אמת שולדיגע איינציגוויין ענטקומען און אַנטלויפען קיין אויסלאַנד?

און אַנ'אַנדערער ווידער וועט זיין, גם-כן אַ שטיקעל נייגי-ריגער, און וועט דורכאויס וועלען וויסען גאַנץ גענוי די מעשה, ווי זי איז געווען פון אָנפאַנג אָן ביז צום סוף מיט דעם הערר גורקאָ און מיט דעם הערר לידוואַל און מיט די עטליכע גראָשען, און

פאַרוואָס מאַכט דאָס די רעגירונג די קאָמעדיע נאָך ביז צום היינטיגען טאָג מיט אַ שטיקעל געריכט כלומר'שט, ווערהרענד באמת איז עס דאָך שוין קיין שום סוד נישט, אַז דעם אמת שולדיגען וועט מען לאָזען צורוה. אָדער מוז די רעגירונג אפשר אַזוי טהון, ווייל מען האָט מורא אויפצורודערען דאָס גאַנצע מיסט, עס זאָל חלילה נישט אַרויסקומען מי יודע וואָס און מען זאָל נישט מוזען אַריינמישען כמה וכמה גדולים ביז גאָר אין די אַלער-אַלערהעכסטע מקומות? קאָן זיך אפשר אַרויס-ווייזען דאָ אַ מין פאַנאַמא, טויזענדמאָל געפעהרליכער פאַר'ן אָריגינאַל?... עפּעס זעהען מיר באמת אַ מערקווירדיגע זאַך: אין די לעצטע טעג האָבען די אמת רוסישע צייטונגען אָנגעהויבען צו שרייבען פייערדיגע אַרטיקלען און זיי פערלאַנגען, אַז מען זאָל דעם גאַנצען הורקא-פּראָצעס דערשטיקען, ווייל קיין גוטס וועט פון איהם נישט אַרויסקומען. זיי זאָגען בפירוש, אַז ווי עס ווייזט זיך אַרויס, איז הורקא באמת שולדיג, אָבער דער פּאַטריאָטיזם פערלאַנגט, אַז מען זאָל מאַכען אַ שווייג, דען אַז ניין, וועט מען מוזען געהן אויך ווייטער און זיך נישט אָבשטעלען אויף הורקאָ אַליין, און דאָס דאָזיגע וועט דאָס לאַנד אַלץ מעהר און מעהר אויפרעגען, און אַזעלכעס איז געפעהרליך, איבערהויפּט יעצט בשעת די וואַהלען. די רעגירונג, זאָגען זיי, האָט שוין ביז יעצט געטהון אַ נאַרישקייט, אַז זי האָט געלאָזט דעם גאַנצען ענין אַזוי שטאַרק פונאַנדערבלאָזען, און די פּירות דערפון האָט מען שוין געזעהן, זאָגען זיי, ביי די יעצטיגע וואַהלען. — אָבער ווען עס וועט זיין אַ דומא, וועט מען דאָך מן הסתם מעגען פרעגען אַ וואָרט אויך וועגען דעם דאָזיגען שעהנעם עסק.

און נאָך טויזענד אַנדערע קשיות וועט מען האָבען צו פרעגען די העררען מיניסטאָרען דענסטמאָל, ווען אַ דומא וועט זיין געעפענט, און דאָס זענען אזעלכע זאַכען און קשיות, וועלכע זענען פאַר אַ רעגי-רונג נישט זעהר בעקוועם — און דעריבער איז ביי מיר קלאָר, אַז מען וועט נישט מאַכען קיין לאַנגע שהיות און מען וועט דאָס קרעמעל באַלד ווידער פערמאַכען. דאָס הייסט: ווען מען זאָל נאָר נישט בעדאַרפען דאָס ביסעל הלואה!

דערווייל אָבער טהוט אויך דער צד שכנגד דאָס זייניגע. די „עכט רוסישע לייט” האַלטען יעצט אָב גרויסע און על-פּי רוב געהיימע

בעראַטונגען. אין אַ בעראַטונג, וועלכע איז אין די לעצטע טעג אָבגע־האַלטען געוואָרען אין מאָסקווא, איז אויך געווען קרושעוואַן. ווי די „האַמבורגער נאַכריכטען" דערצעהלען, האָט מען ביי דער דאָזיגער בעראַטונג אויסגעאַרבייט אַ פּלאַן פון אַ שטיקעל ארבייט, וואָס וועט געטהון ווערען אינ'ם פאַל, ווען די לינקע וועלען זיעגען ביי די וואַהלען. און די צייטונג איז מוסיף, אַז מען קאָן זיך לייכט פאָרשטעלען, אין וואָס די דאָזיגע אַרבייט וועט בעשטעהן — נאָר זי גלויבט נישט, אַז די רעגירונג וועט יעצט צולאָזען צו פּאָגראָמען. די רעגירונג, זאָגט זי, בעדאַרף יעצט דעם אויסלענדישען קרעדיט. אַז אָך און אַז וועה איז צו אונז, ווען די פראַגע, צי מען מעג אונזער בלוט פערגיסען אָדער נישט, העננגט נאָר אָב דערפון, צי מען בעדאַרף אַ הלואה אָדער נישט! — חוץ דעם האָט זיך אויך דער אָנפיהרער פון די שוואַרצע מאות, הערר דובראָווין, בעריהמט די טעג פאַר אַנ'אויסלענדישען קאָרעספּאָנדענט, אַז „איהר וועט נאָך זעהען, וואָס מיר וועלען טהון". און אויך גרינגמוט שרייבט אין איינעם פון די לעצטע נומערען פון זיין „מאָסקאָווסקיא וויעדאָמאָסטי": „זיי פרעהען זיך און מיינען, אַז זיי האָבען שוין די מאַכט אין האַנד. „זיי מיינען, אַז זיי וועלען ווידער צוזאַמענקומען אין דער דומא און וועלען דרש'ענען. זאָלען זיי אָבער גאָרנישט טראַכטען דערפון. מיר, וועלכע בלייבען פון יענער זייט טהיר פונ'ם טאַורישען פּאַלאַץ, וועלען אַ סך מעהר קאָנען טהון, ווי זיי, וועלכע וועלען זיצען אינעווייניג". — ווי גליקליך וועל איך זיין, ווען איך וועל קאָנען קומען נאָך עטליכע וואָכען און וועל קאָנען אייך זאָגען, אַז מיינע השערות זענען געווען פאַלשע און קיין פּאָגראָם איז נישט געווען!

צום סוף נאָך אַ קוריאָז: דער בעקאַנטער יושקעוויטש־קראַסאָווסקי, דערזעלביגער וואָס האָט אַראַנזשירט הערצענשטיינ'ס מאָרד און האָט די מערדערס געגעבען דאָס געלד פאַר זייער אַרבייט, האָט יעצט דער־לאַנגט דעם פּראָקוראָר פון פעטערבורגער קרייז־געריכט אַ קלאַגע געגען די, וואָס האָבען עדות געזאָגט אינ'ם פינלענדער געריכט און האָבען דאָרט אויפגעדעקט דעם גאַנצען מעכאַניזם פון הערצענשטיינ'ס ער־מאָרדונג. ער פּסל'ט זייער עדות דערמיט, וואָס זיי זענען „כולי־גאַנעס", און כוליגאַנעס טאָר מען נישט גלויבען. חוץ דעם בע־שולדיגט ער זיי, אַז זיי זענען אונטערגעקויפט פון רעוואָלוציאָנערען און פון יודען און פון דער אָפּאָזיציאָנעלער פּרעסע.

ביינאונבוואַנציגסטער בריעף

רוסלאַנד איז פאָרט אַ טייער, גאָלדען לאַנד — איך מיין דאָס רוסלאַנד, ווי עס שטעהט אָבגעמאָלט אין די קאָרעספאָנדענצען פון „טיימס” און „דיילי טעלעגראַף” און אין טויזענדער אַנדערע צייטונגען אין אויסלאַנד. מען האָט דאָרט אַ קאָנסטיטוציע, מען האָט אַ פרייהייט, מען האָט וואַהלען, מען האָט די ברייטסטע רעכט ביי די דאָזיגע וואַהלען, מען קאָן געהן און קומען און זיצען און שטעהן און רעדען און וועהלען ווי מען וויל און וועמען מען וויל, מען האָט מיניסטאָרען, וועלכע אַרבייטען נאָר לטובת הכלל, מען האָט אַ פרעמיער, וועלכער דאגה'ט נאָר פאַר דעם גוטס פון יעדען איינצעלנעם בירגער, מען האָט אַ פרייע פרעסע, מען האָט אַלץ. דאָס אומגליק איז נאָר, וואָס איך קאָן נישט לעבען אין דעם דאָזיגען רוסלאַנד פון דעם צייטונגס-פאַפיער און מוז נעבעך לעבען מיט מיינע אָרימע רמ"ח אברים און שס"ה גידים אין דעם אמת'דיגען רוסלאַנד, אין דעםווירקליכען, און דאָ פערכאַפט איינעם אַמאָל דער אָטעם און דאָ קאָן עס אַמאָל פאַסירען, אַז מען פערלירט סוף-כל-סוף יעדע אויסזיכט אויף עפעס אַנ'אויסוועג און יעדע האָפנונג און יעדען פונק פון אַ האָפנונג. מען פערלירט זאָגאַר, אין בעזונדערס ביטערע מינוטען, די האָפנונג פון צו קענען צעשטערען דעם גרויסען ליגען, וועלכען מען פערשפרייט אומעטום מיט אַבזיכט. וואָס נוצט מיר מיין זיפצען און קלאָגען? עט, עפעס אַנ'אונצופריעדענער, אפשר גאָר אַ שטיקעל לינקער פון די לינקסטע פאַרטייען! און ווידער קומען יענע גרויסע קאָרעספאָנדענטען פון די גרויסע וועלט-צייטונגען, יענע וועלכע האָבען אַ מגע-ומשא מיט די העכסטע ספערען און האָבען אָפט אינטערוויוען מיט די גרויסע, מיט די רעדעלפיהרער אַליין, און ווידער מאָלען זיי אייך אויס, יעדעסמאָל פון דאָס ניי, די גאָלדענע פרעכטיגע פאַנאָראמא פון זייער גאָלדען, טייער רוסלאַנד.

איהר געדענקט? אין איינעם פון מיינע לעצטע בריעף האָב איך געזעדט דערפון, ווי איך האָב מורא, אַז אין מיין ליעבהאַרציג רוסלאַנד, אַזוי באַלד ווי עס וועט האַלטען ביי די וואַהלען, וועט מען אונז אָב-אַרבייטען אַ שטיקעל אַזוי אויף עכט רוסיש: מען וועט פראָסט אַוועק-שטעלען כוליגאַנעס אין דער גאַס, מיט שטעקענס און מיט שטאָבעס אייזען, און מען וועט שלאָגען אויף רעכטס און אויף לינקס און מען וועט איינפאַך נישט דערלאָזען, אַז מען זאָל צוטרעטען צו די וואַהל-קעסטלעך. איך קען גוט מיין טייער פאָטערלאַנד — נישט דאָס דאָזיגע פון די צייטונגען, נאָר דאָס דאָזיגע, וואו איך לעב, און אָט קאָן איך מיט שרעקען מעלדען, אַז מיין פאָראויסזאָגען וועדט ליידער מקויים; די ערשטע סימנים האָבען זיך שוין אָנגעהויבען ווייזען. פון אָדעס קומט די נאַכריכט: די וואַהל-פערזאַמלונגען ביי אונז האָבען געהאַט אַ בלוטיגען צוזאַמענשטויס מיט די „עכטע". דעם פאָריגען זונטאָג איז אַ באַנדע שוואַרצע הונדערט בעפאַלען אַ פערזאַמלונג פון די „פריעדליכע בענייער" און האָבען געשלאָגען מיט שטעקענס און מיט גומי-נאַגייקעס אַלע פערזאַמעלטע. די פערזאַמלונג האָט טעלעפאָנירט צו דער פאָליציי, נאָר קיינער איז נישט געקומען. אויף דער גאַס האָבען זיי געשלאָגען און פערוואונדעט מיט מעסערס יעדען דורכגע-הער, וואָס האָט געהאַט אַן'אינטעליגענט אויסזעהן".

און דאָס געשפענסט פון אַ פאָגראָם אין זיין שרעקליכסטער גע-שטאַלט ציהט ווידער דורך דעם לאַנד און וואַרפט פאָראויס זיין פינ-סטערען שאָטען; הויפּטזעכליך אין דרום-רוסלאַנד. — פון קרעמענטשוג קומט די נאַכריכט, אַז דער שטאָדט-הויפטמאַן האָט אָפען ערקלערט די יודען, אַז אויב זיי וועלען נישט וועהלען אַן'עכט-רוסישען מענשען, וועט זיין אַ פאָגראָם — און טאַקע איז אַ טייל פון די דאָרטיגע פיהרער געפאַלען אויף די עצה, די וואַהלען גאָר אינגאַנצען צו באָיקאָטירען. אין קישינעוו פיהרט דער בעוואוסטער קרושעוואַן טאָג-טעגליך זיין שרעקליכע אַגיטאַציע, וועלכע איז ווי בעקאַנט, פאָליציייליך ערלויבט און געוואונשען, און אין זיין צייטונג זאָגט ער אָפען, אַז אויב די יודען וועלען נישט וועהלען ווי די רעגירונג ווינשט זיך, וועט דאָס „פאָלק" זיך בלוטיג אָברעכענען מיט זיי. גאַנץ בעסאַראַביען שטעהט יעצט אונטער דעם איינדרוק פון אַ פאָגראָם.

מורא. אין זשיטאָמיר ערשיינט אַ צייטונג, אַ שוואַרץ-הונדערטיגע, וועלכע שטעהט אונטער דעם שוץ פון דעם דאָרטיגען גובערנאַטאָר, און די דאָזיגע צייטונג שרייבט אָהן אַלע חכמות, אַז אויב יודען וועלען, ווי עס איז, זיך בעשטרעבען דורכצופיהרען ביי די וואַהלען זייערע פראָגרעסיסטען, וועט זיין אַ פּאָגראָם. און ווי מען מעלדעט פון דער דאָרטיגער געגענד, שוועבט דער פּאָגראָם-גייסט אין די לעצטע טעג נישט בלויז איבער זשיטאָמיר, נאָר איבער גאַנץ וואָהלין. אַזוי אויך קומען אָן טאָג-טעגליך פינסטערע מעלדונגען פון אַנדערע געגענדען: אין טשערקאַס סטראַשען די מיטגלידער פונ׳ם „רוסישען פאָלק” מיט אַ פּאָגראָם. מען בעפאַלט די יודען און אַלע וואָס האָבען אַנ׳אינטעליגענט פּנים און מען צערייסט אין שטיקער זייערע וואַהלצעטלען. אין קיעוו ביי די בעצירקס-וואַהלען בעפאַלען כוליגאַנעס די וועהלער און צערייסען ביי זיי די וואַהל-צעטלען און אַזעלכע מעלדונגען קומען טאָג-טעגליך אויך פון הונדערט אַנדערע ערטער.

און פון אָדעס קומען אָן, חוץ דער איבענדערמאָהנטער הויפטנאַכריכט, יעדען טאָג פרישע נאַכריכטען, און מען זעהט, אַז די „אַרבייט פון די שוואַרצע הונדערטער דאָרט געגען די וועהלער האָט אָנגענומען שרעקליכע פאָרמען. הונדערטער מענשען שלאָגט מען אַלע טאָג; צעהנדליגער פערוואונדעטע ליעגען אין די שפּיטאָלען; די קאַרעטעס פון דער „גיכער הילף” אַרבייטען אָהן אויפהער. די כוליגאַנעס בעפאַלען אַ פערזאַמלונג און שלאָגען מיט שטעקענס און מיט אייזענס יעדען וועלכער געפינט זיך דאָרט. די אומגליקליכע פּרובען לויפען אין גאַס אַריין— און ווערען געשלאָגען; זיי פּרובען זיך אַריינכאַפּען צוריק אין דעם פערזאַמלונגס-זאַל – און די שוואַרץ-הונדערט-מענשען רייסען זיך אַריין אין דעם זאַל און שלאָגען ווייטער. מען טעלעפאָנירט צום גובערנאַטאָר, צום פּאָליציימייסטער, צו די פאָרשטעהער פון די פּאָליציי-רעווירען: „ראַטעוועט! מען לאָזט קיינעם נישט דורכגעהן! די פּאָליציי-לייט שטעהען און לאַכען און ענטפערען גאָרנישט. שיקט הילף!”, און נאַטירליך קריגט מען קיין תשובה נישט. דערווייל הערען זיך קלאַנגען אין דער שטאָדט, אַז גענעראַל קוילבאַרס, דער גובערנאַטאָר, האָט זיך געאויסערט פאַר דעם דייטשען קאָנסול, אַז: „אַזוי לאַנג ווי ס׳וועט נישט זיין ווידער אַ פּאָגראָם אין אָדעס, וועט מען מיט יודען גאָרנישט מאַכען”...

אָבער אויך אין דעם אייגענטליכען תחום-המושב, אין ליטא און אין פוילען, איז די שטימונג נישט קיין פיעל בעסערע. „מען מוז אין די וואהל-ליסטעס אַריינשטעלען עכטע רוסען, ווען נישט, וועט זיין אַ פּאָגראָם!" — דאָס איז דאָס געוועהנליכע וואָרט, וועלכעס מען הערט אין די לעצטע טעג כמעט אין אַלע שטעדט פון דעם יודישען וואוין-ראַיאָן. דאָס זעלביגע וואָרט מעלדעט מען מיר פון מאָהילעוו, דאָס-זעלביגע פון ביאַליסטאָק און דאָסזעלביגע בעקום איך צו הערען אין גאַנץ פוילען. „דער שטאָדט-פּערוואַלטער ביי אונז", שרייבט מען פון עפּעס אַ שטאָדט, „איז אַ צורר היהודים; די פּאָליציאַנטען זענען ווילד און שלאָגען מכות רצח, און אַז מען וועט וועהלען אַ פּראָגרעסיסט, וועט בעשטימט זיין אַ פּאָגראָם"... און פון אַנ'אַנדערער שטאָדט שרייבט מען: „ווילט איהר אונז אַלע אויסקוילען? מוזען מיר דען וועהלען אין די דומא אַריין און מיט די אייגענע הענד אָנמאַכען, אַז עס זאָל זיין אַ פּאָגראָם?" און ווידער פון אַנ'אַנדערער שטאָדט שרייבט מען: „גאַ-ראַנטירט אונז צוערשט, אַז מען וועט זיין זיכער מיט דעם לעבען, וועלען מיר וועהלען אַזוי ווי מיר ווילען!" — דאָס אונגעפעהר איז די שטימונג, וועלכע הערשט יעצט ביי אונז אומעטום.

און פאַרט, מוז איך זאָגען, געשעהען ביי אונז נסים, אַזעלכע, וועלכע זענען פשוט נישט צו פערשטעהן: טראָץ די טויזענד בעשרענ-קונגען און טראָץ די טויט-שרעקענישען פאַר פּאָגראָמען און טראָץ די פינסטערע שטימונגען אומעטום, ווערט דער פרייהייטס-גייסט פון טאָג צו טאָג אַלץ שטאַרקער, און ווי עס ווייזען די פּאָרלויפיגע רעזולטאַטען פון די פאַר-וואַהלען, האָבען קיין שום סטראַשונקעס נישט געהאָלפען און דער עולם האָט געוועהלט אַ רעכט ביסעל פּראָגרעסיוו. אויב ביים גאַנג צו די וואַהלען, אין דעם ענטשיידענדען מאָמענט, וועלען נישט די כוליגאַנעס בלוטיג שטערען און אויב דער עולם וועט נישט זיין גע-צוואונגען טייער צו בעצאָהלען זיין פרייהייטס-שטרעבען — דאָס איז אַנ'אַנדער פראַגע. דערווייל אָבער זעהט מען, ווי די לינקע פּאַרטייען זיעגען פון טאָג צו טאָג מעהר. דערווייל זעהט מען, ווי אויך אין די רעגירונגס-ספערען אַליין האָט מען שוין אויפגעהערט צו גלויבען אין אַ כשר'ער דומא און מען רעכענט זיך דאָרט שוין דערמיט, ווי די רעגי-רונג וועט מוזען אַנטקעגענקומען דער אָפּאָזיציאָנעלער דומאַ און וועט

מוזען מאַכען גרויסע הנחות. אַ שעהנעם דאַנק זיי כאָטש דערפאַר! ווי מען מעלדעט היינט פון פעטערבורג, הערען זיך קלאַנגען, אַז סטאָליפין איז שוין אַרויסגעפאָהרען מיט אַ ראַפּאָרט קיין צאַרסקאָיע סעלאָ, אום צו מעלדען, אַז די אָפּאָזיציאָנערען האַלטען אין זיעגען און אַז די רעגירונג מוז אויסאַרבייטען אַ פעסטען פּלאַן, ווי זיך צו שטעלען צו דער נייער דומא און ווי צו אַרבייטען מיט איהר צוזאַמען. ער האָט זאָגאַר, דערצעהלט מען, שוין אויסגעאַרבייט אַ פּראָיעקט, ווי צו געבען אַנ׳אַמנעסטיע און ווי צו געבען אמת׳ע רעפאָרמען און ווי צו געבען כל טוב. נאַטירליך, ווערטען קאָן איך מיך נישט, אַז דאָס איז אַלץ אמת; דערוויילּ רעדען דערפון בלויז די פּאַריזער צייטונגען. עס איז נאָר אַנ׳אומגליק, וואָס עס איז פאַרהאַן אויך אַ צייטונג ווי דער „ראַדיקאַל״, אַ שטיקעל אַפּיקורס, און די דאָזיגע צייטונג מאַכט זיך אַ נעבען־בעמערקונג, אַז „די אַלע מעשות שטאַמען געוויס פון דער בערזע, מיט דער אבזיכט, צו בערוהיגען דעם עולם און איהם איינצורעדען, אַז אין רוסלאַנד ווערט שוין אַלץ ווידער גאַנץ גוט, כדי פאַרצובערייטען דאַדורך אַ גרונד פאַר דער נייער הלואה, וועגען וועלכער מען אַרבייט יעצט מיט אַלע כוחות״. איך זאָג אייך, אַ יונג גאָר קיין נאַר נישט; ער פערשטעהט אַנ׳עסק!

דערווייל אָבער געהט זיך רוסלאַנד זיין אָקסען־שריט: די רעגירונג מעלדעט, ווי תמיד, אַז אַלץ איז שוין רוהיג, די „ראָסיאַ״ און די „פעטערבורגער טעלעגראַפען־אַגענטור״ שרייען געוואַלד, אַז אַלץ איז שוין גוט, די „אַגענטור האָט זאָגאַר געבראַכט אַ נאַכריכט, אַז סטאָליפין האָט אין אַ בעזונדערען ראַפּאָרט אין צאַרסקאָיע סעלאָ מודיע געווען, ווי אַלץ איז יעצט שוין שטיל און די רעוואָלוציע איז געשטאָרבען — נאַטירליך האַלט דאָס אַלץ נישט אָב פון דער אַנדערער זייט, אַז טאָג־טעגליך זאָלען זיין נייע אָנפאַלען און נייע באַמבען־און רעוואָלווער־אַטענטאַטען. רש״י מאַכט, וואָס רש״י וויל, און פּוטפּר מאַכט זיך בעזונדער וואָס ער וויל און קוקט נישט אויף רש״י׳ן. אַ גאַנץ בעזונדער אויפזעהן האָט געמאַכט דער פּלאַן פון אַ געוואַלדיגען אַטענטאַט אויף דער געביידע פון דער געהיים־פּאָליציי אין פעטערבורג, וועלכען מען האָט נאָך פריהצייטיג ענטדעקט אין דער היינטיגער וואָך, איידער ער איז אויסגעפיהרט געוואָרען. נאַטיר־

ליך, אַזוי ווי דאָס איז נאָר געווען אַ פּלאַן און ער האָט זיך נישט איינגעגעבן, זענען די בעריכטען איבער איהם זעהר פערשידען. איין זאַך איז קלאָר: געאַרבייט איז דער פּלאַן געווען פון מיט־גלידער פון דער געהיים-פּאָליציי זעלבסט, וועלכע געהערען ווי עס ווייזט זיך אויס צו אַ רעוואָלוציאָנערער פּאַרטיי. און אויך דאָס ווייסט מען שוין יעצט: דער אָנפאַל האָט געזאָלט זיין נישט בלויז אויף דער געביידע פון דער געהיים-פּאָליציי, נאָר אויך אויף דעם פּאָליציי-דעפּאַרטאַמענט און אויף נאָך עטליכע וויכטיגע רעגירונגס־געביידען. די הויפּטזאַך ביי דעם גאַנצען פּאָרפּאַל איז, דער רעוואָ־לוציאָנערער גייסט, ווי מען זעהט, האָט זיך אַריינגעכאַפּט אויך ביז אין די דאָזיגע ערטער. — איך קאָן איבריגענס, וואָס דאָס דאָזיגע בעטרעפט, דערצעהלען אַ רעכט קוריאָזע מעשה. ווי בעקאַנט, האָט מען אין היינטיגען יאָהר די פּאָליציי-בעאַמטע געגעבען דאָס רעכט צו זיין צווישען די וועהלער, אַזוי אַז אין די פּעטערבורגער וואַהל־ליסטעס זענען פאַרהאַן אויך פיעל „אַגענטען". יעצט ווייזט זיך אָבער אַרויס, אַז מען האָט זיך דערמיט אַביסעל טועה געווען; אַגענטען און שפּיאָנען זענען נישט אַלעמאָל זעהר כשר'ע לייט. מען האָט יעצט ענטדעקט, אַז די דאָזיגע חברה האָבען זייער געהיימען „פעראיין" און זענען זעהר אָפּאָזיציאָנעל געשטימט. אין דעם „פעראיין" ווי דער „טאָוואַרישטש" איז מודיע, האָט זיך לעצטענס געהערט אַזאַ רעדע: „זיי מיינען, מיר האָבען קיין שכל נישט; יעצט האָט אפילו דער לעצטער פּויער אויך שכל. מיר בעשעפטיגען זיך שוין זינט 20 יאָהר מיט די דאָזיגע עסקים, און וויפיעל „ליטעראַטור" איז שוין נישט געווען אין אונזער האַנד! וויפיעל בעקומען מיר געהאַלט? 25 רובל אַ חודש! ווינד, קעלט און אַ גאַנצען טאָג אויף דער גאַס ווי אַ הונד, און קומט מען אויף אַ רעוויזיע, באַלד קריגט מען אַ קויל אין קאָפּ. די ביוראָקראַטען קריגען טויזענדער, און זיצען אין דערהיים. ניין, קינדער! וועהלען מוז מען די סאַמע לינקע, און אַנ'דער ווירטשאַפט מוז ווערען אין לאַנד. די אָבשטימונג איז אַ געהיימע, און סיי־ווי־סיי וועט קיינער נישט וויסען, ווער די וועהלער זענען"...

נישט אמת, דערלעבט אין רוסלאַנד שעהנע צייטען?

דרייסיגסטער בריעף

דער זיעג פון די לינקע אין די צוויי הויפּט-שטעדט פון רוסלאַנד, אין מאָסקווא און אין פּעטערבורג, האָט אונזער גאַנצען עולם אויף אַ מינוט לאַנג ווי פּערשיכּור'ט. אַ קלייניגקייט, מאָסקווא און פּעטער-בורג! דאָסמאָל, ווי בעקאַנט, איז דאָס די רעגירונג געפאַלען אויף אַ שכל, צו בעשטימען די וואַהלען אין די צוויי הויפּט-שטעדט אויף גאָר צולעצט, כּדי די איבעריגע שטעדט אינ'ם גאַנצען לאַנד זאָלען זיך נישט מעהר קאָנען פּערקוקען אויף זיי און עס זאָל נישט אַרויס-קומען ווידער דאָס אומגליק פונ'ם פאָריגען יאָהר — און אויך די דאָזיגע סגולה האָט נישט גענוצט: דאָס גאַנצע לאַנד כּמעט איז גע-גאַנגען לינקס און צום סוף אויך מאָסקווא און פּעטערבורג. אינ'ם פאָריגען יאָהר האָט דובאַסאָוו, דער אויבער-הויפּטמאַן פון מאָסקווא, אַ טאָג פּאַר די וואַהלען טעלעפאָנירט צו וויטע: „דאַנקען גאָט, מאָסקוואַ איז אין אונזערע הענד" — און ווי אַזוי מאָסקווא איז גע-ווען אין זייערע הענד, ווייסען מיר דאָך. אויב ריינבאָט, דער איצ-טיגער אויבער-הויפּטמאַן פון מאָסקווא האָט אינ'ם היינטיגען יאָהר אַ טאָג פּאַר די וואַהלען אויך עפּעס עהנליכעס טעלעפאָנירט אָדער טעלעגראַפירט צו סטאָליפּין, ווייסען מיר נישט; מיר ווייסען נאָר, אַז אַנ'אַנדערע הויפּט-שטיצע פון דער רעאַקציע, די „נאָוואָיע ווערעמיאַ", האָט נאָך מאָנטאָג, אינ'ם טאָג פון די וואַהלען אין מאָס-קוואַ, געשריבען: „ווי עס ווייזט אויס, וועלען די קאַדעטען אין אונזער ערשטער הויפּט-שטאָדט האָבען אַ פולשטענדיגע מפּלה" — און וואָס פאַר אַ „מפּלה" זיי האָבען געהאַט, ווייסען מיר יעצט: זייער זיעג איז געוועזען אַ פולשטענדיגער אויף דער גאַנצער ליניע. דער דאָזיגער זיעג האָט אויף אַ מינוט לאַנג דעם דאָזיגען גאַנצען עולם ווי פּער'שיכּור'ט — און נאָר עפּעס שפּעטער, ווען דאָס בלוט

האָט זיך אַביסעל אָבגעקיהלט, האָט מען אָנגעהויבען פיהלען עפּעס אַ מאָדנע אונזיכערקייט. מען ווייס, אַז עס וועט עפּעס פאָרקומען...

ווי אַ געשפּענסט געהט עס אין פינסטערען, מען זעהט עס נישט, מען הערט עס נישט, נאָר מען ווייסט, עס געהט עפּעס. רבונו של עולם, ווי האַלט מען שוין אַ טאָג דערנאָך! ווי האַלט מען שוין אַ פּאָר טעג נאָך דעם אויפמאַכען זיך פון דער נייער דומא! — דען, זעהט איהר, יענע אונזיכערקייט און יענעס אונבעשטימטע, טונקעלע געפיהל, וועלכעס ליעגט יעצט ווי אַ בליי אויסגעגאָסען אין אונז אַלעמען, קומען אייגענטליך נאָר פון דער פראַגע, וואָס יעדער פרעגט זיך אין דער שטיל: וועלען זיין פּאָגראָמען אָדער וועלען זיי נישט זיין? ווערט עס זיך לויהנען פאַר אונזער רעגירונג און איהרע גע־שעפטען, אַז פאַלען זאָלען טויזענדער נייע קרבנות אָדער ווערט עס זיך גראָד נישט לויהנען פאַר אונזער רעגירונג און איהרע געשעפטען? דען שליסליך הענגט דאָך ביי אונז אַזאַ שטיקעל אָפּעראַציע, פון לאָזען אומקומען טויזענדער נפשות אָדער נישט, בלויז אָב דערפון, צי לויהנט עס פאַר'ן עסק פון דער רעגירונג, צי ניין.

דערווייל אַרבייט חברה און מאַכט פאָרבערייטונגען.

דער פעראיין פון די „עכט-רוסישע" אין מאָסקווא הערט גאָר־נישט אויף צו האַלטען געהיים-בעראַטונגען, און איינע פון די לעצטע בעראַטונגען האָט געדויערט 5 טעג. עס האָבען זיך בעטייליגט אין איהר שוואַרצע געסט פון פּעטערבורג און קיעוו, אָדעס און קישינעוו, יעליסאַוועטגראַד און כאַרקאָוו און פון נאָך פיעל אַנדערע שטעדט. פאַר דעם עפענען זיך פון דער פערזאַמלונג האָט דער פאָרזיצענדער בעשוואוירען אַלע פערזאַמעלטע, אַז אַלץ וואָס מען ווערט דאָ רעדען און בעשליסען זאָל בלייבען בסוד סודות, אַזוי אַז אפילו די אייגענע פרוי און קינדער טאָרען דערפון נישט וויסען. עס איז נאָר מערק־ווירדיג, אַז נאָך דער גאַנצער סודות-מאַכעריי, ווייסט פאָרט אַ האַלב מאָסקווא יעצט אין דער עיקר-זאַך אַלץ, וואָס איז דאָרט פאָרגעקומען. נאַטירליך, קאָן מען נישט וויסען די איינצעלהייטען; עס איז אָבער גענוג, ווען מען האָט זיך דערוואוסט, אַז ס'איז אויסגעאַרבייט גע־וואָרען אַ פּלאַן פון פּאָגראָמען פאַר גאַנץ רוסלאַנד, פאַר גרויסע און קליינע שטעדט, פאַר דערפער און דערפלעך, פאַר יודען און אויך

פאַר נישט-יודען, און די דאָזיגע פּאָגראָמען זאָלען ווערען דורכגעפיהרט
באַלד נאָכדעם, ווי די דומא וועט זיך עפענען און וועט נישט זיין
קיין גאַנץ כשר'ה. די דאָזיגע פּאָגראָמען, וועלכע זאָלען געמאַכט ווע-
רען, רופען זיי אָן מיט דעם נאָמען „די אמת'ע רוסישע רעוואָלוציע“;
זיי ווילען ווייזען דער וועלט, וואָס איז די אמת'ע רעוואָלוציע, וועל-
כע אמת-רוסישע מענשען וועלען זי מאַכען. דאָס קינד האָט אַלזאָ אַ
נאָמען אויך שוין; עס וועלען נישט זיין „פּאָגראָמען“, נאָר עס וועט
זיין „די אמת'ע רוסישע רעוואָלוציע“. אמת, „די וויכטיגסטע רעגי-
רונגס-פאָרשטעהער“ אין זייערע אינטערוויוען מיט אויסלענדישע קאָ-
רעספּאָנדענטען (ווי למשל מיט דעם קאָרעספּאָנדענט פון לאָנדאָנער
„טריביון“) הייסען בערוהיגען „די אַלגעמיינע אייראָפּעאישע עפענט-
ליכע מיינונג“ און זאָגען, אַז „דאָסמאָל וועט דער בלוטיגער פּלאַן
נישט געלינגען“, „דער רויטער אָקטאָבער וועט זיך שוין אין רוסלאַנד
נישט מעהר ווידערהאָלען“, די רעגירונג ווייסט שוין פון די פּלע-
נער פון די „עכט-רוסישע“ און וועט אָננעהמען די שטרענגסטע מיט-
לען געגען זיי“ און „די וועלט מעג זיכער זיין, אַז עס וועט גאָר
קיין שלעכטס נישט געשעהן“ — און דער כשר'ער קאָרעספּאָנדענט
קומט און בערוהיגט מיט די דאָזיגע שעהנע ווערטער די אונרוהיגע
וועלט. וואָס זאָל איך אייך זאָגען? אַז וואויל איז אַזא קאָרעספּאָנ-
דענט און אַז וואויל איז זיין נשמה, ווען ער קאָן דאָס אַלץ גלוי-
בען! מיר אָבער דאָ, וועלכע לעבען אין דעם דאָזיגען רוסלאַנד
און מיר קענען אי די „עכט-רוסישע“ און אי די הבטחות פון אונ-
זערע „וויכטיגסטע רעגירונגס-פאָרשטעהער“, מיר ליידער זענען נישט
אַזוי גליקליך צו קאָנען דאָס אַלץ גלויבען. נאַטירליך, ווייס איך
גאַנץ גוט, ווי מאַכטלאָז אַזעלכע „עכט-רוסישע“ זענען און ווי קליין
זייער צאָהל איז און ווי זיי קאָנען גאָרנישט טהון, ווען מען וויל
נישט פון אויבען; איך ווייס אָבער אויך פון דער אַנדערער זייט,
אַז די דאָזיגע לייט זענען אייגענטליך נאָר די געזעלען אין דער גרוי-
סער ווערקשטאַט פון דער פּאָגראָמען-פאַבריק, און אַז דער מייסטער
שניידט-צו דאָס שטיקעל אַרבייט ביי זיך אין זיין פּריוואַט-קאַבינעט
אין פּעטערבורג און דערלאַנגט זיי דאָס, אַרבייט דאַן חברה אויף
אַלע מאַשינען בייטאָג און ביינאַכט. עס הענגט אַלזאָ נאָר דערפון

אָב, צי וועט מען „אויבען" בעדאַרפען אַזאַ שטיקעל „אַרבייט" אָדער נישט. — דערווייל ליידער זענען פאַרהאַן גענוג טרויעריגע סימנים, אַז די רעגירונג אַרבייט עפּעס מיט איהרע „עכט-רוסישע" צוזאַמען:

די „ראָסיאַ", דער לייב-אָרגאַן פון פּרעמיער-מיניסטער סטאָליפּין, שרייבט אַ טאָג נאָך די וואַהלען, באַלד ווי עס האָבען זיך אַרויסגעוויזען די טרויעריגע רעזולטאַטען פאַר דער רעגירונג, פאָלגענדע ווערטער: „עס קומען אָן ידיעות פון מאָסקווא, אַז די וועהלער ווערען מיט געלד אונטערגעקויפט, מען שיכּור'ט זיי אָן, מען פערפיהרט זיי א. אַז. וו. און מען דאַרף אָננעהמען, אַז דאָס געלד דערצו גיבען די יודען". און אַזעלכע ווערטער שטעהען אין דעם לייב-אָרגאַן פון דעם פּרעמיער-מיניסטער סטאָליפּין; דאָס איז אַלזאָ מכּלומר'שט די מיינונג פון פּרעמיער-מיניסטער סטאָליפּין! — אין דעם צווייטען אָרגאַן פון דער רעגירונג, אין דער „נאָוואָיע ווריעמיאַ", לעזען מיר וועגען די דאָזיגע וואַהלען אַזוי: „אַ מורא'דיגער טייל פון אונזער רוסישער יוגענד און אַזוי אויך דאָס פּראָסטע פאָלק פון די פערשידענסטע קלאַסען רוסלאַנדס זענען גייסטיג גע'מל'עט געוואָרען פון יודען, און זיי פיהלען און דענקען איצט ווי זייערע יודישע אָנפיהרער. איצט וועלען די יודען נעהמען מיט שטורם אונזער איינציגע האָפנונג, דעם פּאַרלאַמענט, כּדי אַריינצוכאַפּען אין זייערע הענד די מאַכט, און זיי וועלען אַריינכאַפּען די ממשלה און זיי וועלען סוף-כּל-סוף אונטעריאָכען אונזער אומגליקליך פאָלק, וועלכעס פערשטעהט דערווייל נישט די גרויסע סכּנה... היט זיך, היט זיך, דו רוסיש פאָלק! די יודישע מאַסע רוקט זיך אויף רוסלאַנד... דער היסטאָרישער רעזולטאַט דערפון קאָן זיין אַ שווערער יאָך אויף רוסלאַנד, נאָך פיעל שווערער ווי דער טאַטאַרישער אַמאָל"... אויסער דעם לייען איך גלאַט אַזוי וועגען דעם פערהעלטניש צווישען די „עכט רוסישע" און צווישען די רעגירונגס-פאָרשטעהער פאָלגענדעס: „גענעראַל דראטשעווסקי, דער איצטיגער אויבערהויפּטמאַן פון פּעטערבורג אָנשטאָט דעם דערהרג'עטען פאָן-דער-לויניץ, ווי ער איז אַרויסגעפאָהרען פון זיין שטאָדט ראָסטאָוו, וואו ער איז געווען ביז איצט, האָט זיך איהם פאָרגעשטעלט אַ דעפּוטאַציע פון די ראָסטאָווער „עכט רוסישע", וועלכע האָט איהם איבערגעגעבען אַ קרייץ און אַנ'אָבשיעדס-אַדרעס.

דער גענעראַל האָט זעהר שטאַרק געדאַנקט די עכט-רוסישע פאַר זייער אַרבייט, וועלכע זיי אַרבייטען מיט אמת'ער מסירות-נפש, און האָט צו זיי געזאָגט: מיט דעם קרייץ, וואָס איהר האָט מיר געגעבען, וועל איך פאָהרען אָהן מורא קיין פעטערבורג, אַלס עכט-רוסישער מענש וועל איך שעפּען קראַפט אין דער אמונה צו דיענען אונזער אַלייןהערשענדען קייזער. איך דאַנק אייך זעהר. זעהט, פערנעהמט זיך אויך ווייטער מיט אייער הייליגער אַרבייט. ווערט נישט פערשעהמט דערפון, וואָס מען רופט אייך „שוואַרצע הונדערט-מענשען“. עס איז שוין נישט ווייט די צייט, ווען אָט דער דאָזיגער נאָמען וועט זיין אַנ'עהרען-נאָמען פאַר אַלע געטרייע זיהן פון אונזער פאָטערלאַנד“. זאָגט וואָס איהר ווילט, אַזאַ האַרציגע, ברידערליכע פריינדשאַפט צווישען אַ מענשען, וועלכער קומט אָן אויפ'ן פאָסטען פון אַ פעטערבורגער אויבערהויפּטמאַן און צווישען די „עכט-רוסישע“ איז פאָרט נישט אַוועקצומאַכען מיט דער האַנד!

— חוץ דעם קאָן איך דערצעהלען נאָך אַנדערע זאַכען, וועלכע וואַרפען אַ גענוג העל ליכט אויף דעם פערהעלטניש צווישען דער רעגירונג און עכט-רוסישע: דער קאָמוניקאַציאָנס-מיניסטער, למשל, האָט אַוועקגעזעצט אַ בעזונדערע בעראַטונג, וועלכע זאָל דורכקוקען די בקשות פון די „עכט-רוסישע לייט“, וואָס קומען אָן אין אַ זעהר גרויסע צאָהל אינ'ם מיניסטעריום, אַז דאָס מיניסטעריום זאָל זיי אַרויסגעבען אומזיסט בילעטען אויף די אייזענבאַהן-ליניעס, כדי זיי זאָלען קאָנען אַרומפאָהרען איבער די דערפער און פערשפּרייטען פאַטריאָטישע געדאַנקען. אין אַ מענשליכער שפּראַך איבערזעצט, הייסט דאָס: זיי ווילען אַרויספאָהרען פּראָסט צו די פויערים און זיי ווערבירען פאַר כוליגאַנעס! — אַזוי אויך איז עס געלונגען דעם „טאָוואַרישטש“ אויפצוווייזען, אַז דער פּאָליציאַנט פּאָלאָניעוו, דער דאָזיגער, וועלכער ווערט בעשולדיגט אין הערצענשטיינס מאָרד און ווערט געזוכט פון דעם פינלענדישען געריכט, זיצט זיך איצט גאַנץ וואַרעם אונטער דעם שוץ פון אונזער ליעבער רעגירונג און דיענט אַלס פּאָליציאַנט אין דעם פעטערהאָפער פּאָליציי-בעצירק; צייטענווייז בעטייליגט ער זיך אין די רעוויזיעס, וועלכע די פּאָליציי מאַכט. — דאָס זענען אַלץ, דאַכט זיך, לויטער אַזעלכע כאַראַקטעריסטישע

שטיקלעך, וועלכע וויזען, אין וועלכען פערהעלטניש די רעגירונג שטעהט צו די עכט-רוסישע איצט און וואוהין עס בלאָזט איצט דער ווינד.

עס געהער דערצו מוט אָדער תמימות פון אַנ׳אויסלאַנדס-קאָ-רעספּאָנדענט, צו קומען אונטער אַזעלכע אומשטענדען און צו דער-צעהלען, ווי איינער פון די העכסטע רעגירונגס-פאָרשטעהער האָט איהם געזאָגט, אַז „אייגענטליך האָט ער אויך שוין עפּעס געהערט פון די „עכט-רוסישע" און פון זייער איצטיגען פּאָגראָם-פּלאַן", נאָר די אינטעליגענטע וועלט קאָן זיכער זיין, אַז מען וועט אַזעלכעס נישט דערלאָזען — און דער דאָזיגער קאָרעספּאָנדענט גלויבט כּלומר׳שט דערין און וויל עס אויך אַנדערע גלויבען מאַכען!

ווי אַ געשפּענסט קריכט עפּעס אין פינסטערען; מען הערט עס נישט, מען זעהט עס נישט, נאָר מען ווייסט, עס קריכט עפּעס — און אַלע הערצער ווערען פערציטערט. די פרעכהייט פון דער שוואַר-צער פּרעסע האָט דערגרייכט אַ פּונקט, אַזוי הויך ווי נאָך קיינמאָל נישט. דער לעצטע נומער „רוסקאָיע זנאַמיאַ" קאָן נאָך אַלץ נישט מוחל זיין דער רעגירונג, וואָס זי האָט דערלאָזען דעם פּראָצעס וועגען הערצענשטיינס מאָרד, און זי שרייבט: „יאָ, דער פּראָצעס! עס האַנדעלט זיך דאָך עפּעס וועגען דעם טויט פון אַזאַ רוסישען שטאַאַטסמאַן ווי מ אָ ש ק ע הערצענשטיין!... אָ, דאָס איז געווען אַ ג ר ו י ס ע ר פּ ר י ץ (געשריבען מיט רוסישע בוכשטאַבען די יודישע ווערטער „גרויס פּריץ")! און וואָס מיינט איהר דערצו?! גרויס איז די געדולד פונ׳ם רוסישען פאָלק, נאָר אויך די דאָזיגע האָט איהר גרעניץ. גרויס און פירכטערליך איז אַ פאָלקס-צאָרן!..." מיט אַנדערע ווערטער: מען סטראַשעט מיט פּאָגראָמען גאַנץ אָפען!

דערווייל האָבען האָבער מיר צו מעלדען בשורות טובות ונחמות אויך פון דער אַנדערער זייט: בזו הרגע איז מיר אָנגעקומען די נאַכריכט, אַז די רעגירונג גיט אונז עפּעס אַ לעקעכעל — וואָס די אַבזיכט איז דערביי, ווייס איך נאָך נישט; — דעם 23-טען היינטיגען מאָנאַט נעהמט מען אַראָב פון וואַרשא דעם קריעגס-צושטאַנד.

איינאונדרייסיגסטער בריעף

מיין נביאות איז מקוים געוואָרען; ליידער, איז זי מקוים געוואָרען. נאָך אַזאַ זיעג, ווי איך האָב איצט געזיעגט מיט מיין נביאות, און איך מעג מיר רייסען די האָר פונ׳ם קאָפּ! די מעלדונגען, וועלכע קומען אָן פון אָדעס, זענען איינע שרעקליכער פון דער אַנדערער. עס איז דאָרט געווען אַ פּאָגראָם אייגענטליך גאַנץ לויט דעם מוסטער פון די פּראַ-יעהריגע אָקטאָבער-טעג. מען איז אָנגעפאַלען אויף פערבייגעהער, מעז איז אָנגעפאַלען אויף הייזער און אויף קראָמען, מען האָט געראובט און דעמאָלירט, מען האָט געבראָכען מעבעל און געהאַקט שויבען, מען האָט אַרויסגעלאָזען די פּעדערען פונ׳ם בעטגעוואַנד, מען האָט געשלאָגען און מענשען פערוואונדעט און מענשען דערהרג׳עט, און פּאָליציי איז געשטאַנען און האָט צוגעקוקט — הכל כדאתמול, „הכל על-פּי מנהג רייסען״! איבער דער גאַנצער שטאָדט האָט זיך געהערט עטליכע טעג אונאונטערבראָכען אַ שיסעריי, און די הויז-וועכטער, וועלכע האָבען נישט געוואָלט אַריינלאָזען די כוליגאַנעס אין די טויערען, זענען דערהרג׳עט געוואָרען צום טויט אָדער זענען געוואָרען שווער פערוואונדעט. און ווידער האָבען דערשראָקענע אויגען געזעהען אַלע יענע שרעקליכע סצענעס, ווי מען קאָן זיי נאָר און וויים זיי נאָר ביי אונז. ווידער זענען געפלויגען מוטערס מיט זויגעדיגע קינדער און האָבען געזוכט אַנ׳אָרט וואו זיי צו בעהאַלטען; ווידער איז מען געלעגען אויף די בוידעמס און אין די קעלערס, פערהאַלטענדיג דעם אָטעם און וואַרטענדיג אויפ׳ן טויט; ווידער האָט מען געשלעפּט אַנ׳אַלטען יוד ביי די פּיס, און זיין גרויע באָרד און זיין אַלטער קאָפּ האָבען אויסגעמאָסטען דעם שנעע, און געשלאָגען האָט מען איהם אָהן רחמנות. און ווידער שפּרינגט אַרויס עפּעס אַ מיידעל פון 18 יאָהר דורך אַ פענסטער פונ׳ם צווייטען שטאָק, אום זיך און איהר עהרע צו ראַטעווען, און בלייבט ליעגען אויף דער ערד. און אַ יוד לויפט, נישט

מיט זיין כּוח, נאָר מיט דעם כּוח פון אַ טויט-שרעק, און אַ באַנדע ווילדע, שיכּור׳ע כּוליגאַנעס יאָגט זיך נאָך איהם מיט אייזענס און מיט רעוואָלווערען און מיט אַ ווילד-טיעריש געשריי, און דער יוד לויפט, פאַלט, הויבט זיך אויף, לויפט ווייטער, ביז מען דערכאַפּט איהם און מען ברעכט איהם אויס אַ האַנד און מען רייסט איהם אויס אַ פוס, און מען לאָזט איהם ליעגען אויפ׳ן שנעע. און אויף קינדער, וועלכע שפּיעלען זיך אַהנונגסלאָז אינ׳ם שנעע, שיסט מען און מען הרג׳עט און מען פערוואונדעט, און מיידלעך שלעפּט מען אַראָב פון די דראָשקעס, אויף וועלכע זיי פאָהרען אום זיך צו ראַטעווען, און מען שטילט אויף זיי די ווילדע אינסטינקטען — און די פּאָליציי קומט אַלעמאָל אַ מינוט צו שפּעט און פרעגט זעהר נאַאיוו „וואָס טהוט זיך דאָ?” און חברה ענטפערט, אַז זיי זוכען די לייט פון דעם זעלבסט-שוץ, וועלכע האָבען געשאָסען אין דער גאַס, און פּאָליציי שמייכעלט און געהט אַוועק צו-פריעדען. אַך, דער דאָזיגער זעלבסט-שוץ! עפּעס אַ בחור, אויף וועלכען מען איז אָנגעפאַלען, איז געוועזן אויף אַזויפיעל דרייסט, אַז ער האָט אַרויסגעכאַפּט אַ רעוואָלווער און האָט געשאָסען. נאַטירליך האָט ער קיי-נעם נישט געטראָפען, און ער האָט זיך גענומען לויפען און ער האָט זיך בעהאַלטען אויף עפּעס אַ בוידעם פון אַ הויז. דאָס איז דער זעלבסט-שוץ, וועלכער איז גע׳אַסרט. מען איז אָנגעפאַלען אויף דעם הויז און מען האָט מערדעריש געשאָסען. אַלע איינוואוינער פונ׳ם הויז זענען אַרויף אויף דעם בוידעם און די כּוליגאַנעס נאָך זיי. מען האָט אַלע יונגעלייט אויפ׳ן בוידעם אַרעסטירט, און דעם „זעלבסט-שוצלער”, וועל-כער האָט זיך מודה געווען, אַז ער האָט דאָס געשאָסען, האָט מען פאַר די אויגען פון דער פּאָליציי אויסגעריסען העגד און פיס און האַלב טויט האָט מען איהם אַוועקגעפיהרט אין פּאָליציי-אַרעסט.

און אין דערזעלביגער צייט, וועהרענד עס שפּיעלען זיך אָב אויף די גאַסען און אין די הייזער אָט די דאָזיגע בלוטיגע סצענעס, געהען אַרום איבער דער שטאָדט פּראָצעסיעס פונ׳ם „רוסישען פאָלק” מיט פאָהנען און פּאָרטרעטען אין די הענד און זינגען הייליגע און פּאַטרי-אָטישע ליעדער. און דער גענעראַל-גובערנאַטאָר פון אָדעס, גענעראַל קוילבאַרס, געהט אַרויס צו זיי פון זיין פּאַלאַץ און בענשט זיי און בעדאַנקט זיך ביי זיי און האַלט פאַר זיי אַ פייערדיגע רעדע.

איבערהויפט איז די ראָלע פון דעם דאָזיגען קוילבאַרס אין דעם גאַנצען שרעקליכען פאָגראָם אַזאַ אָפענע און אונצווייידייטיגע, אַז עס נעהט גאָרנישט ווייטער. העכסטענס האָט נאָך געפעהלט, אַז ער זאָל אַליין נעהמען עפּעס אין האַנד אַריין און זאָל מיטגעהן: עטליכע טעג, איידער עס האָט זיך אָנגעהויבען דער יום-טוב פון די „רוסישע לייט“ אין אדעס (דער פּאָגראָם איז געשעהן ביי דער געלעגענהייט פון אַ יום-טוב, וועלכען די „רוסישע לייט“ האָבען זיך געמאַכט צוליעב דעם אַריבערפיהרען זייער פאָהן אין אַ קירכע אַריין), האָט זיך דער שטאָדט-הויפּטמאַן געווענדעט מיט אַ ביטע צו באַראָן קוילבאַרס, אַז ער זאָל דעם יום-טוב נישט ערלויבען, דען עס וועט ווערען געפעהרליך, און באַראָן קוילבאַרס האָט דווקא און געגעבען די ערלויבניש. די פערשידענע שטאָדט-דעפּוטאַציעס פון בירגער און סוחרים און פּראָפּעסאָרען, וועלכע זענען געקומען צו איהם מיט דער ביטע וועגען שוץ, האָט ער ענטוועדער גאָרנישט צוגענומען אָדער ער האָט זיי געענטפערט זעהר גראָב, אַז ער ווייסט שוין אַליין, וואָס ער האָט צו טהון.

און אויך די ראָלע פון סטאָליפּינס „פּעטערבורגער טעלעגראַפּען-אַגענטור“ איז ביי דעם פּאָגראָם געווען אַ ציעמליך דייטליכע. די דאָזיגע אַגענטור האָט פון אָדעס, וועהרענד די 4 פינסטערע טעג פונ'ם פּאָגראָם, נישט געהאַט עפּעס אַנדערש מודיע צו זיין, ווי „דער תבואה-האַנדעל האָט זיך אָבגעשטעלט. אין אַלע הויכע און מיטעלע שולען האָט מען אויפגעהערט צו לערנען“. ווייטער ברוך-השם, הייסט עס, איז אַלעס דאָרט גאַנץ גוט און מעהר קיין אומגליק איז דאָרט נישט פאָרגעקומען.

און אויך די ראָלע פון סטאָליפּין איז עפּעס געווען אַ מערק-ווירדיגע ביי דער גאַנצער זאַך. הונדערטער טעלעגראַמען פון פערשידענע אינסטיטוטען און פון פּריוואַט-פּערזאָנען זענען אָבגעגאַנגען צו איהם — און ער האָט אויף קיין איינציגע נישט געענטפערט. זינט עטליכע וואָכען האָבען די אוניווערזיטעטס-פּראָפעסאָרען אָפט טעלעגראַפירט צו איהם און איהם געבעטען וועגען הילף געגען די „עכט רוסישע“, און אַזוי האָבען טעלעגראַפירט צו איהם עטליכע מאָל אויך די טעאַטער-אינהאַבערס, און אַזוי אויך די בערזע, און אַזוי אויך דער צירקוס און אַזוי אויך הונדערט אַנדערע, און אויך וועהרענד דעם פּאָגראָם אַליין זענען אָבגעגאַנגען צו איהם אונצעהליגע אַזעלכע טעלעגראַמען —

און אַלץ אומזיסט. דער הערר מיניסטער אַ פנים לייענט נאָר די טעלעגראַמען פון זיין ליעבער „פעטערבורגער טעלעגראַפען-אַגענטור", און פון איהר האָט ער זיך נאָר געקאָנט דערוויסען, אַז דער תבואה-האַנדעל האָט זיך אָבגעשטעלט און אַז די יונגלעך ווילען ליידער נישט געהן אין די חדרים אַריין. און נאָר דאָ צום סוף, אין די אַלער-אַלער-לעצטע טעג, האָט זיך בעוויזען אַ נאַכריכט אין די צייטונגען, אַז דער פרעמיער-מיניסטער האָט מיט מזל פערלאַנגט פון דער אָדעסער פאָליציי-פערוואַלטונג אַנ׳ערקלערונג, און „אויב עס וועט זיך אַרויסווייזען, אַז דאָרט זענען געווען „אונרוהען", וועט מען אָננעהמען מיטלען דאַגעגען. ועהט איהר, ביז אַזעלכעס וועט זיך „אַרויסווייזען" אין רוסלאַנד, קאָן אַוועקגעהן סך-הכל אַ יאָהר צוואַנציג, דרייסיג, און דאַן האָט מען צו ערוואַרטען, אַז סטאָליפין, ווען ער וועט דענסטמאָל נאָך זיין מיניסטער, וועט אַוודאי ובוודאי מקיים זיין זיין הבטחה און וועט אָננעהמען דאַגעגען מיטלען. — עס איז נאָר שלעכט, וואָס די קאָנסולען פון די אויסלענדישע רעגירונגען, וועלכע זיצען אין אָדעס, האָבען נישט געוואָלט אַזוי לאַנג וואַרטען, און האָבען זיך געווענדעט צו זייערע רעגירונגען וועגען שוץ פאַר זייערע אונטערטאַנען, און די דאָזיגע רעגירונגען האָבען אויפ׳ן דיפלאָמאַטישען וועג געטהון דאָס זייעריגע — און אין אָדעס איז פאָרלויפיג פלוצלינג שטיל געוואָרען. אויף ווי לאַנג, נאַטירליך, קאָן מען נישט וויסען; עס איז פאָרלויפיג אַ שטיקעל בערוהיגונג דאַדורך, וואָס עס הערט זיך, אַז באַראָן קוילבאַרס וועט אַראָב פון זיין פאָסטען.

און דערווייל קומען אָן שרעקליכע נאַכריכטען אויך פון סימפעראָפאָל, אַז די כוליגאַנעס האָבען זיך פונאַנדערגעהוליעט, און אַזעלכע נאַכריכטען קומען אויך אָן פון פיעל אַנדערע שטעדט. דאָס כאַראַקטעריסטישע ביי די איצטיגע פאָגראָמען איז, אַז זיי זענען, ווי עס ווייזט זיך אויס, אַריינגעטרעטען אין אַ נייע פאַזע; עס זענען נישט מעהר פאָגראָמען מיט אַ בעשטימטען אָנפאַנג און אַ בעשטימטען סוף, נאָר עס איז אַזאַ כראָנישער צושטאַנד געוואָרען: זיי הערען קיינמאָל נישט אויף, זיי זענען נאָר אַ טאָג לייכטער און אַ טאָג שווערער. עס איז — ווי איך האָב אייך שוין אַמאָל געשריבען — אַ מין טעלעגראַף אָהן דראָהט, אַ מין פולווער וואָס קנאַלט נישט און רויכערט זיך נישט, אַזאַ פאָגראָם מאַכט נישט אָן אין דער וועלט אַזאַ גערודער און געפילדער און

אויפזעהן, ווי, למשל, אַ ביאַליסטאָקער אָדער שעדלעצער פּאָגראָם, און פּאָרט איז ער אייגענטליך פיעל געפעהרליכער. ווי עס ווייזט זיך אויס, ווערען איצט אַזעלכע מיני פּאָגראָמען געאַרבייט לויט אַ בעשטימטען פּלאַן.

איבערהויפּט, ווי עס ווייזט זיך אויס, האָט איצט דער פעראיין פון די „עכט רוסישע" עטליכע מערקווירדיגע פּלענער. ווי עס הערט זיך, איז איצט דער אָנפיהרער פון זיי דער גייסטליכער וואָסטראָגאָוו. גרינגמוט, פּורישקעוויטש, דובראָווין און די איבעריגע העלדען זענען אַראָב פון דער סצענע, און דער דאָזיגער וואָסטראָגאָוו איז דער הויפּט-מאַכער. וואָסטראָגאָוו לאַכט פון אַזעלכע נאַרישקייטען, ווי אַרויסגעבען אַ „רוסקאָיע זנאַמיאַ" אָדער ווי הרג'ענען אַ הערצענשטיין און דערגליי-כען; רוסלאַנד, זאָגט ער, דאַרף איצט האָבען „גרויסע מעשים". ער וויל אָרגאַניזירען אַ קאָנטר-רעוואָלוציע, „וועלכע זאָל אויסרייסען מיט'ן וואָר-צעל די גאַנצע רעוואָלוציע און זאָל דערשטיקען אויף אייביג דאָס, וואָס מען רופט „פּרייהייטס-בעוועגונג". לויט דעם פּלאַן, וועלכען ער האָט אויסגעאַרבייט, דאַרף פּאָרקומען אַן'אַלגעמיינע, מורא'דיגע קאָנטר-רעוואָ-לוציע אין מאָנאַט מאַי. אין 18 גרעסערע שטעדט פון רוסלאַנד זאָל מען אַרויסטרעטען אין אַ שעהנעם פריהמאָרגען מיט פּאַטריאָטישע מאַניפעס-טאַציעס, וועלכע זאָלען געבען דעם סיגנאַל צו אַלע איבעריגע שטעדט און שטעדטלעך אין גאַנץ רוסלאַנד. צו דעם דאָזיגען פּלאַן ווערען איצט שוין געמאַכט גרויסע פּאָרבערייטונגען; די גאַנצע אַרבייט בעשטעהט פּאָרלויפיג דערין, צו ווערבירען מענשען צווישען שיכורים און פער-ברעכער, און דאָס איז אַזאַ סחורה, וועלכע פעהלט נישט אין רוסלאַנד און וועלכע מען קאָן אַלעמאָל קריגען פּאַר אַ טרונק בראָנפען מיט 5 קאָפּ עקעס.

דאָס אַלזאָ איז די גאָלדענע אויסזיכט אין רוסלאַנד! דאָס איז די צוקונפט, צו וועלכער מיר קוקען אַהין! וואָס קאָן אונז נוצען אַ דומא; וואָס קאָן נוצען אַפילו אַ פרייע דומא? וואָס איז אונז אַ חילוק, צי סטאָ-ליפּין און זיין קאַבינעט וועט אַראָב צי ניין? וואָס איז די נפקא-מינה, צי אויבענאָן וועט שטעהן וויטע אָדער סוויאַטאָפּאָלק-מירסקי אָדער קאָקאָווצעוו? וואָס פאַר אַ גרויסע נחמה איז דאָס פאַר אונז, אַז אין רוסלאַנד איז מען, ווי מען זאָגט, גאָט זיי דאַנק, שוין געפאַלען אויף דעם שכל, אַז דער פינאַנץ-מיניסטער, מוז גלייכצייטיג זיין אויך דער פּרעמ-

יער-מיניסטער, ווײל צו אַזעלכען האָבען די אויסלענדישע באַנקירען מעהר צוטרויען? —

בין כך וכך האָבען מיר איבערגעלעבט אויך אין וואַרשא די וואַהלען צו דער דומא. נאַטירליך האָבען געזיעגט די אַנטיסעמיטען, און וואַרשא שיקט אין די דומא אַריין צװײ אַנטיסעמיטען פון דער שוואַרצעסטער פאַרב. איבריגענס איז דאָס געװען פּאַראָויסצוּזעהן, און עס האָט קײנעם נישט איבעררעשט. די אַגיטאַציע פון דער שוואַרצער זײט איז געװען אַזאַ שטאַרקע און אַזאַ נידעריגע און די מיסברױכען בײ די וואַהלען זענען געװען אַזעלכע שרעקליכע, אַז אַנ׳-אײראָפּעאישער מענש װעט דאָס קוים קאָנען גלויבען. מען האָט בײ הונדערטער און בײ טױזענדער אַרױסגעריסען די וואַהל-צעטלען פון דער האַנד און מען האָט זײ געצוואונגען אַרײנצוּוואַרפען אין די אורנע דווקא די צעטלען, וועלכע מען האָט זײ געגעבען. מען האָט געשלאָגען און געהרג׳עט און אָנגעמאַכט אַ פּאַניק, כדי אַ סך שרעקהאַפטע מענשען, און איבערהויפּט יודען, אָבצוהאַלטען פון שטימען אָבגעבען. עס האָט גערעגענט מיט פּראָקלאַמאַציעס, ווי „ראַטעוועט דאָס פאָטערלאַנד פון יודען און זײערע יודישע דעפּוטאַטען”, אָדער „מיר שווערען, נישט צו קויפען בײ אַ יודען נישט פאַר קײן גראָשען, אויב עס וועלען נישט דורכגעהן אונזערע קאַנדידאַטען”, אָדער „מיר וועלען זיך נוקם זײן און יודען וועלען מוזען אַרױס פון פּוילען” און דערגלײכען מעהר. ובכן האָבען דאָ די פינסטערע געזיעגט — ווי איהר זעהט, זעהר עהרליך און רעכטמעסיג געזיעגט.

צום סוף נאָך אַ שטיקעל מעשה אַלס קוריאָז: אין דעם אויבער-שטען געריכטס-הויף אין וואַרשא איז נעכטען פאָרגעקומען דער פּראָצעס פון צװײ יודען, שמחה באַראָן און אהרן זיעגמאַן, וועלכע זענען גע-ווען בעשולדיגט, דאָס זײ האָבען אין דעם שטעדטעל פּאַניטאָוו אין שוהל נישט צוגעלאָזט, אַז מען זאָל זאָגען „הנותן תשועה” ובכן: אויך רעוואָלוציאָנערען! — אין דער ערשטער אינסטאַנץ האָט מען זײ געהאַט פערמשפּט אויף אַ חודש געפענגעניש, און נאָר דער וואַר-שאווער אויבערשטער געריכטס-הויף האָט מבטל געווען דעם ערשטען פּסק און האָט די בעשולדיגטע פרײגעשפּראָכען.

צווייאונדרייסיגסטער בריעף

אין אָדעס איז גאָרנישט געוועזן, לחלוטין גאָרנישט! — באַראָן קוילבאַרס אַליין, דער גענעראַל-גובערנאַטאָר פון אָדעס, איז דאָס דאָזיגע מודיע דעם פרעמיער-מיניסטער סטאָליפּין, און מיר מוזען אַלזאָ פון היינטיגען טאָג אָן גלויבען און וויסען, אַז אין אָדעס איז גאָרנישט נישט פאָרגעקומען. אין דעם בעריכט, וועלכען דער אָדעסער גענעראַל-גובערנאַטאָר האָט צוגעשטעלט דעם פרעמיער-מיניסטער וועגען די לעצטע „קליינינקייטען" אין אָדעס, ערקלערט ער, אַז אַלע קלאַנגען, וואָס האָבען זיך געהערט וועגען רציחות פון די „עכט-רוסישע" זענען פאַלש; שלעכטע מענשען (דאָס מיינט ער מסתם מיך און די אויסלענדישע קאָנסולען אין אָדעס און נאָך אַזעלכע) האָבען אין אַ שלעכטער אַבזיכט יענע קלאַנגען אַרויסגעלאָזט, וועהרענד באמת איז אין אָדעס גאָרנישט פאָרגעקומען „אויסער אַ געוועהנליכען פּאַרטייען-קאַמף צווישען טרייע רעגירונגס-אָנהענגער און רעוואָלוציאָניסטען". ובכן וויסען מיר איצט שוין: אין קישינעוו איז אייגענטליך קיינמאָל נישט געוועזן קיין פּאָגראָם, נאָר אַ פּאַרטייען-קאַמף; אין ביאַליסטאָק איז אייגענטליך קיינמאָל נישט געוועזן קיין פּאָגראָם, נאָך אַ פּאַרטייען-קאַמף; אין שעדלעץ איז אייגענטליך קיינמאָל נישט געוועזן קיין פּאָגראָם, נאָר אַ פּאַרטייען-קאַמף. איבריגענס האָט דער גענעראַל-גובערנאַטאָר פעראָרדענט די אָדעסער צייטונגען, נישט צו רעדען מעהר פון די לעצטע „קליינינקייטען", וועלכע זענען פאָרגעקומען אין אָדעס — און אַלעס וועט שוין איצט געהן ווי עס בעדאַרף צו זיין: הערר סטאָליפּין וועט בעטען דעם הערר גענעראַל קוילבאַרס אום ענטשולדיגונג, וואָס ער האָט איהם בחנם מטריח געוועזן; די אויסלענדישע קאָנסולען וועלען ווערען אויפמערקזאַם געמאַכט, נאַטירליך גאַנץ העפליך, אויף דעם גראָבען טעות וועלכען זיי האָבען געהאַט, זעהענדיג אַ פּאַרטייען-קאַמף און מיינענדיג, אַז דאָס איז אַ פּאָגראָם;

די אויסלענדישע קאָרעספּאָנדענטען וועלען אָנהויבען צו רעגנען מיט קאָרעספּאָנדענצען צו זייערע גרויסע צייטונגען, ווי זעהר זיי האָבען זיך לײדער טועה געווען און ווי אין אדעס האָט מען נישט געהרג׳עט און פערוואונדעט עטליכע צעהנדליג מענשען און מען האָט נישט דעמאָלירט קראָמען און וואוינונגען און מען האָט נישט אָנגעטהון מענשען אונמענשליכע עינויים, נאָר מען האָט געקעמפט דאָרט גלאַט אַזוי פּאַרטיי־קאַמפּען. אויך מיר אַ וויכטיגע זאַך, פּאַרטיי־קאַמפּען! און די אויסלענדישע באַנקירען וועלען זיך בעמיהען מפייס צו זיין די אומגליקליכע ליבעראַלע רעגירונג, וועלכע לײדט נעבעך אַזוי פיעל פון אַ שם רע, און וועלען איהר געבען אַ הלואה אויף בעסערע בעדינגונגען. — אמת, פון אָדעס קומען דערווייל אָן נאַכריכטען, אַז די בערזע מיט אַלע איהרע אָבטײלונגען אַרבייטען נאָך נישט און סוחרים האָבען בעשלאָסען נישט צו אַרבייטען ביז די דומא וועט זיך עפענען; אמת, אַלע בעשטעלטע סחורות, וואָס אָדעס האָט בעשטעלט אין וואַרשא און אין לאָדז, ווערען נישט פערלאַנגט אָדער קומען צוריק חזרה, ווייל דאָרט האָט אויפגעהערט יעדער האַנדעל און וואַנדעל; אמת, אויף די בקשה פונ׳ם רעקטאָר פון דער אָדעסער אוניווערזיטעט, אַז די סטודענטען זאָלען ווידער אָנהויבען צו בעזוכען די אוניווערזיטעט, האָבען די סטודענטען־פאָרשטעהער געענטפערט, אַז זיי וועלען בשום אופן נישט אָנהויבען די קורסען, ווייל די רציחות אין די גאַסען קומען נאָך פאָרווי פריהער — אָבער וואָס מאַכט דאָס אַלעס אויס? דאָס זענען דאָך אַלעס נאָר פּאַרטיי־קאַמפּען, און ווייטער גאָרנישט! איבריגענס וועלען מיר באַלד פון אָדעס קיין שום שלעכטע נאַכריכטען מעהר נישט האָבען, ווי געזאָגט, דער גענעראַל־גובערנאַטאָר וויל עס נישט; הערר גלאַגאָלאָוו, דער דערווייליגער גענעראַל־גובערנאַטאָר, האָט צוזאַמענגערופען צו זיך די רעדאַקטאָרען פון אַלע אָדעסער צייטונגען און האָט זיי פערבאָטען צו שרייבען וועגען „אונאָרדנונגען" אין די גאַסען. ובכן איז שוין אַלעס ווידער גוט!

דערווייל אָבער קומען אָן די נאַכריכטען פון אַנדערע געגענדען אין רוסלאַנד. פון קיעוו מעלדעט היינט אַ טעלעגראַם: „ביי אונז ווי אויך אין יעקאַטערינאָסלאַוו הערשט צווישען די „שוואַרצע הונ-

דערטער״ די אויסגעשפּראָכענע נייגונג צו פּאָגראָמען״. פון האָמעל טעלעגראַפירט דער ראַבינער מאיאנץ צום פּרעמיער-מיניסטער סטאָליפּין, למען-השם ער זאָל געבען אַ פּעראָרדנונג, דאָס די קובאַנער קאָזאַקען זאָלען נישט קומען אין די שטאָדט אַריין, ווי די אַבזיכט איז, דען מען האָט מורא, אַז זיי זאָלען נישט מאַכען פּאָגראָמען. פון אַנדערע שטעדט קומען עהנליכע ידיעות. און דאָס אַלעס געשעהט ערב דומא, אַ טאָג אָדער עטליכע טעג אײדער די פרייהייט געהט זיך בעווייזען צו אונז אין איהר גאַנצער, גרויסער ערהאַבענהייט. און אַזוי, אין אַזעלכע אייביגע טויט-שרעקענישען, לעבען פינף מיליאָן מענשען! און אַזוי לעבען זיי נישט א י י ן טאָג און נישט א י י ן וואָך און נישט א י י ן יאָהר, נאָר שטענדיג! און אַזוי שרייבט מען וועגען דעם שטענדיג, און אַזוי לעזט מען עס שטענדיג, און אַזוי ווערט אַלעמאָל ווידער טאָג און עס ווערט ווידער נאַכט און קיין שום ענדערונג און קיין שום ישועה קומט נישט! רבונו של עולם, וואוהין וועט דאָס פיהרען?

און די רעגירונג ווישט זיך אָב איהר מויל אַלעמאָל נאָך אַזאַ סעודה און זאָגט: נישט ז י איז שולדיג; שולדיג איז, ווי מען זעהט דאָך בעשיינפּערליך, דאָס פאָלק; דאָס פאָלק האָט פיינד דעם יודען און דאָס פאָלק קאָן זיך אָפּט נישט בערוהיגען און דאָס פאָלק לאָזט זיך נישט אַמאָל פון דער רעגירונג און פון דער פּאָליציי צוריקהאַלטען און דאָס פאָלק מאַכט אַמאָל אַביסעל „אונאָרדנונגען״. אוי, ווי געהט זיך שוין חלשות פאַר דעם אייביגען „פאָלק״, וואָס אונזער רעגירונג האַלט זיך פאַר אַנ׳אויסרייד! וואָס פאָלק? ווער פאָלק? וואו פאָלק? אדרבא, דאָס אמת׳ע פ אָ ל ק, דאָס גרויסע, ברייטע, רוסישע פאָלק, האָט פון אַלע עקען און ענדען רוסלאַנדס געגעבען אַ קלאָרע תשובה, ווי עס דענקט און ווי עס פיהלט און האָט, טראָץ טויזענד שטערונגען און הינדערנישען, געוועהלט אין די דומא אַריין זיינע פרייזיניגסטע פערטרעטער; דאַגעגען אָבער איז עס קלאָר, אַז דאָס ביסעל „רעכטע״, וואָס עס איז געלונגען דער רעגירונג צו קריגען אין די דומא אַריין, זענען סוף כל סוף נאָר די עטליכע „עכט רוסישע לייט״, וואָס די רעגירונג האָט זיך זיי בעשאַפען אום צו האָבען זיך אויף וואָס צו שטיצען און גראָד די דאָזיגע זענען

דאָך דאָס די, וואָס מאַכען די פּאָגראָמען! עס איז גענוג, ווען איך וועל דערמאָהנען, אַז דער דומא-דעפּוטאַט פון קישינעוו איז קרושעוואַן, דער וועלט-בעקאַנטער קרושעוואַן...

און מיט וואָס פאַר אַ גרויסאַרטיגער פּאָמפּע האַלט דער דאָזיגער קרושעוואַן זיין איינצוג אין די דומא אַריין! און אונזער ליעבע רעגירונג הערט און זעהט און שווייגט — עס איז דאָך איהר קרושעוואַן, דערזעלביגער, אויף וועלכען זי האָט זיך צו שטיצען. ערשטענס האָט די „רוסקאָיע זנאַמיאַ", דער אָרגאַן פון די „רוסישע לייט", אָבגעדרוקט אַנ'ערקלערונג, אַז „אַזוי ווי קרושעוואַן און פּורישקעוויטש זענען נישט גאַנץ זיכער מיט זייער לעבען, דערום איז מען מתרה די יודען ווינאַווער, העסען, קיזיוועטער און מיליוקאָוו, אַז זיי וועלען מיט זייערע קעפּ גאַראַנטירען פאַר דער זיכערהייט פון קרושעוואַן און פּורישקעוויטש" — און אונזער רעגירונג הערט אַזעלכעס און מאַכט זיך נישט הערען. דאַן איז געקומען די גרויסאַרטיגע אָוואַציע, וועלכע מען האָט געלאָזט מאַכען קרושעוואַנען אין קישינעוו ביי זיין אַרויספאָהרען קיין פּעטערבורג. דאָס פּושקין-אוידיטאָריום אין קישינעוו איז געוועזען פול געפּאַקט מיט עכט-רוסישע; נאָך דעם גאָטעס-דיענסט האָט די פערזאַמלונג דערלאַנגט קרושעוואַנען ברויט און זאַלץ און אויך אַ גאָלדענעם קרייץ מיט אַ הייליגען-בילד אויף גאָלדענע קייטעלעך, צו טראָגען אויף דער ברוסט. נאָכדעם זענען געהאַלטען געוואָרען פייערדיגע רעדעס. „די גאַנצע פערזאַמלונג" — שרייבט די „ראָסיאַ" — האָט אויסגעדריקט קרושעוואַנען איהר הייסען וואונש, ער זאָל זעהן מיט אַלע זיינע כוחות צו דערגרייכען דאָס ציעל אויסצולייזען דאָס רוסישע פאָלק פון דעם יודישען יאָך", און אַלע האָבען געגעבען אַ שבועה, אַז אין פאַל, אויב מען וועט בעדאַרפען, וועלען זיי אָבגעבען זייער לעבען פאַר דעם דאָזיגען ציעל (אַלזאָ פּאָגראָמען!). און דער הייליגער קרושעוואַן, דער מענש מיט דעם קרייץ און דעם הייליגען-בילד, האָט פערגלאָצט די אויגען און האָט געענטפערט: „אין אייער נאָמען וועל איך מודיע זיין אין דער דומא, אַז דער בעכער פון געדולד פון'ם רוסישען פאָלק איז שוין פערפולט; פאַר די צרות, וועלכע מען האָט איהם אָנגעטהון, וועט זיך דאָס פאָלק מיט די שולדיגע אָברעכענען און

וועט מיט זיי און זייער לעבען א סוף מאַכען און וועט פערגיסען די ערד מיט טייכען בלוט, אַז די גאַנצע וועלט וועט דאַן מוזען אָנהויבען צו ציטערען פאַר דעם פאָלקס-געריכט" — און אַ רעגירונג הערט דאָס אַלעס און שווייגט. דאַן איז אָרגאַניזירט געוואָרען אַ פאָלקס-וואַך, וועלכע וועט בעגלייטען קרושעוואַנען ביז פעטערבורג, אַז עס זאָל איהם חלילה וחס אונטערוועגס גאָרנישט געשעהן. חוץ דעם מאַכען די עכט-רוסישע אין פעטערבורג גרויסע הכנות, מקבל-פנים צו זיין זייערע דעפוטאַטען. דער קבלת-פנים וועט זיין אויפ'ן באַהנהויף, וואו עס וועלען זיך צוזאַמענקומען אַלע מיטגלידער פונ'ם „רוסישען פאָלקספעראיין" מיט אַ פאָהן און מיט אַ קרייץ און אַנ'אַדרעס, איינגעפאַסט אין גאָלד, וואָס וועט ווערען איבערגעגעבען קרושעוואַנען און פורישקעוויטשען דורך אַ דעפוטאַציע. נאָכדעם וועלען די עכט-רוסישע געסט געפיהרט ווערען מיט גרויס פאַראַד דורך די גאַסען אין אַ גרויסען זאַל, וואו עס וועט ווערען געמאַכט לכבוד זיי אַ באַל. אויסערדעם וועלען קרושעוואַנס און פורישקעוויטשעס פאָטאָגראַפיעס מיט זייערע ביאָגראַפיעס ווערען אָבגעדרוקט אין צעהנטויזענדער עקזעמפלאַרען, און אינ'ם טאָג, וואָס זיי וועלען אָנקומען, וועט מען דאָס טיילען אומזיסט אין די גאַסען — און אונזער רעגירונג הערט און זעהט און שווייגט. נאָך מעהר: די עכט-רוסישע האָבען זיך געווענדעט צו דער רעגירונג מיט אַ ביטע, אַז אין דער דומא זאָל ווערען איינגעריכטעט פאַר זייערע דעפוטאַטען אַנ'עקסטראַ בופעט, כדי זיי זאָלען נישט מוזען צוזאַמענקומען מיט די איבעריגע „רעוואָלוציאָנערען", און ווי עס הערט זיך, וועט די רעגירונג איהרע ליעבלינגע אויך דאָס דאָזיגע נישט אָבזאָגען. עס זענען דאָך עפּעס איהרע לייט, די געצעהלטע און אויסגעוויינטע בנים-יחידים'לעך, וועלכע זי האָט קוים קוים אַריינגעקריגען אין די דומא אַריין אויף אַ זכר לחורבן, כדי צו בעווייזען דער וועלט, אַז „דאָס פאָלק" איז באמת'דיג נאָך זעהר קאָנסערוואַטיוו און וויל נישט קיין פרייהייטען, און פרייהייטען ווילען נאָר „עטליכע" רעוואָלוציאָנערען! וויפיעל בערך קאָן קאָסטען אַ רעגירונגס-קאַסע אַזאַ ביסעל „עכט רוסישע לייט", וואָס זי בעדאַרף צום עסק? וואָס קאָן קאָסטען דאָס „פאָלק"? וואָס קאָנען קאָסטען פאָגראָמען — פאַרדאָן, איך האָב געוואָלט זאָגען

פאַרטיי־קאַמפּען — און נאָך אַזעלכע נויטיגע עכט־רוסישע בעדערפע־נישען, וואָס רוסישע ביוראָקראַטען מוזען האָבען, אום זיך צו קאָנען האַלטען?

קרושעוואַן אין דער דומא! און וועהרענד ער וועט שטעהן און רעדען, איז עס מעגליך, אַז קיינער זאָל נישט דאַן געדענקען דאָס גאַנצע בילד פון דעם שרעקליכען קישינעוו? און וועהרענד ער וועט אַ מאַך טהון מיט דער האַנד, איז עס מעגליך, קיינער זאָל נישט דאַן געדענקען, אַז דאָס איז די האַנד, וועלכע האָט אַריינגע־קלאַפּט נעגעל אין מענשליכע קעפּ און האָט קינדערשע קערפּער צע־ריסען אין שטיקער און האָט בייכער אויפגעטרענט און האָט זיי אָנ־געשטאָפּט מיט פעדערען? און איז עס מעגליך, קיינער זאָל דאַן נישט געדענקען, אַז יענע הענד, וועלכע האָבען אַריינגעוואָרפען וואהל־צעטלען פאַר קרושעוואנס וועגען, זענען די יעניגע וועלכע האָבען מענשליכע אויגען אויסגעשטאָכען און טראָגעדיגע פרויען אויפגעשליצט די בייכער און מענשליכע צונגען אויסגעשניטען פון די מיילער...

עס וואָלט זיין זעהר גלייך, די רעגירונג זאָל מאַכען פאַר איהרע ליעבלינגע אַנ׳עקסטראַ־בופעט, כדי די „רעוואָלוציאָנערען" זאָלען נישט מוזען מיט זיי צוזאַמענקומען. מען קריגט אַנ׳עקעל־געפיהל!

איך וויל מסיים זיין בכי־טוב: לויט אַ חשבון, וועלכער ליעגט פאַר מיר, האָט מען אין מאָנאַט יאַנואַר פערשיקט קיין סיביריען 2660 פאַרשוין.

דרייאונדרייסיגסטער בריעף

די קאָמעדיע האָט זיך אָנגעהויבען: די דומא איז געעפענט. מיליטער צופוס און מיליטער אויף פערד בעלאַגערען דעם טאוורישען פּאַלאַץ פון דרויסען, זשאַנדאַרמען און קאָזאַקען און טשערקעסען בעדעקען די גאַסען אַרום, אין דער לופט פונקלען די פּיקעס און די שווערדען און די בלייערנע קעפּלעך פון די נאַגייקעס, און אין דער דומא אינעווייניג, אויף די גאַלעריעס, אין די קולואַרען, ביי די בופעטעז און אומעטום, וואו מען זאָל זיך נישט קעהרען, פיהלט זיך, אַז עס איז פול מיט שפּיאָנען און געהיים-פּאָליציסטען און געהיים-אַגענטען — אלא ווי דען זאָל זיך אָנהויבען אַ „רוסישע" פרייהייט? נ י ש ט מיט קאָזאַקען און נאַגייקעס? נ י ש ט מיט שפּיאָנען און געהיים-אַגענטען? נ י ש ט מיט דעם פּחד, אַז מען איז נישט זיכער מיט'ן לעבען און מען איז נישט זיכער אַ וואָרט אַרויסצולאָזען? — עס ליעגט אַ דריקענדע, געדיכטע אַטמאָספערע אויסגעבריייט איבער אַלעם, אַ דערשראָקענהייט און אַ נישט-זיכערקייט איז אויסגעדריקט און אויסגעשפּרייט אויף הונדערטער געזיכטער, עפּעס געהט דורכ'ן קאָפּ אַ געדאַנק: „וועט מען מאָרגען, איבערמאָרגען צעטרייבען די דומא? וועט מען זי נישט צעטרייבען?", און עס זיצען די דעפּוטאַטען — צום גרעסטען טייל בלוט-יונגע און אונערפאַהרענע מענשען — צעציטערט ווי די האָזען, און ווייסען אַליין נישט אויף וואָס פאַר אַ וועלט זיי זענען, ביי יעדען מינדעסטען שאָרך געהט מען אַרויס פון די כּלים. עס פיהלט זיך עפּעס, אַז מען איז כּחומר ביד היוצר. וועלען זיי זיין גוט און פרום און וועלען רעדען און טהון ווי גאָט און ווי די תּורה און ווי סטאָליפּין האָט געבאָטען, וועט מען זיי גנעדיגליך לאָזען לעבען אויף דער ליכטיגער שיין, עלעהיי זאָל אויסלאַנד זעהן, אַז רוסלאַנד האָט פ אָ ל ק ס-פ ע ר ט ר ע ט ע ר און די רעגירונג איז כּלומר'שט נישט קיין אַבסאָלוטיסטישע, צו

אַ געלד-שידוך קאָן עס אַוודאי נישט שאַדען; וועלען זיי אָבער האָבען די העזה צו רעדען איין איינציג וואָרט, נישט אַזוי ווי עס פּאַסט אַריין אין דעם קרעמעל, ווי די רעגירונג דאַרף עס האָבען, וועט מען זיי צייאָגען ווי די כלבים און מען וועט שרייען „רעוואָלוציאָנערען!” און מען וועט זיי מאַכען די פּראָצעסען, ווי צום גוטען געדאַכט — נאָך וויבאָרג. מיליטער צופוס און מיליטער אויף פערד און קאָזאַקען און זשאַנדאַרמען און טשערקעסען פעהלען נישט. עס פיהלט זיך עפּעס, אַז מען איז דערוויל אַ מין מאַריאָנעטען אין דער האַנד פון אַ קלוגען מיניסטער, און וועט מען געבען אַ ציה בײַ דעם שטריקעל אַזוי און אַזוי, וועלען זיי רעדען און טהון אַזוי און וועט מען געבען אַ ציה בײַ דעם שטריקעל אַנדערש, וועלען זיי מוזען רעדען און טהון אַנדערש. אָבער אַ דומא, אַ מין פּאַרלאַמענט, אַ פאָלקס-פערטרעטונג איז עס דאָך! און די פיינע, עהרליכע קאָרעספּאָנדענטען מיט די ריינע הענד וועלען קאָנען אַרויסשרייבען אין די גרויסע וועלט אַריין זייערע עהרליכע קאָרעספּאָנדענצען, אַז די איצטיגע דומא איז פיין און גוט און די דעפּוטאַטען זענען נישט מעהר קיין שרייערס און גערודערמאַכערס, נאָר זיי זענען רוהיגע, טאַקטפולע מענשען, וועלכע בענעהמען זיך בײַ יעדער געלעגענהייט זעהר אָנשטענדיג, אַזוי אַז די רעגירונג וועט איצט קאָנען מיט זיי צוזאַמען „אַרבייטען”. זאָלען זיי רעדען וועגען אַנ׳אַמנעסטיע? אפשר איז דאָס „רעוואָלוציאָנעריש”? זאָלען זיי רעדען וועגען אָבשאַפען פעלד-געריכטען און אינקוויזיציעס און טויטשטראָף? אפשר איז דאָס „רעאָוואָלוציאָנעריש”? זאָלען זיי רעדען וועגען שעדלעך און וועגען אָדעס און וועגען די שרעקליכקייטען פון אַ „פעראיין פון עכט-רוסישע”? דאָס איז שוין בוודאי ובוודאי רעוואָלוציאָנעריש”! זיי וועלען אַזוי נאָר זיצען און רעדען דאָס, וואָס דער הערר פּרעמיער-מיניסטער וועט זיי פאָרשרייבען — און דאָס אויסלאַנד וועט בעקומען גוטע ידיעות, אַז איצט אַרבייט די דומא צוזאַמען מיט דער רעגירונג, אוי, אוי וועט דאָס זיין אַנ׳אַרבייטען”!

נאַטירליך אויך פון דער פריהערדיגער דומא האָט דער, וועלכער קען רוסלאַנד און איהרע פערהעלטנישען, געוואוסט, אַז ס׳איז נישטאָ אויף עפּעס בעזונדערס צו וואַרטען; אָבער וועניגסטענס האָט מען געוואוסט, אַז דאָרט וועט זיך הערען דער אמת׳ער קרעכץ און דאָס פלאַמעדיגע וואָרט וועט ברענען אויף די ליפּען און דאָס אונענדליכע אומ-

גליק פון אַ הונדערט-און-פערציג-מיליאָנען-פאָלק וועט זיך דאָרט אויס-
ווינען, און ווען שוין דאָס אַלעס וועט נישט האָבען קיין שום דירעקטען,
פּראַקטישען נוצען, וועט עס וועניגסטענס העלפען, אייראָפּא אויפצומאַ-
כען די אויגען אויף דעם אמת׳ען צושטאַנד פון דעם דאָזיגען אומגליקס-
לאַנד. פון דער היינטיגער דומא אָבער האָט מען אויך דאָס נישט צו
ערוואַרטען. מיליטער צופוס און מיליטער אויף פערד און טשערקעסען
און זשאנדאַרמען און קאָזאַקען בעלאַגערען דעם טאַורישען פּאַלאַץ פון
דרויסען, און אינעווייניג איז מען נישט זיכער קיין איינציגע מינוט פאַר
שפּיאָנען און געהיים-אַגענטען — און די דעפּוטאַטען וועלען זיצען פיין
און טאַקטפול און וועלען צובאַסעווען צו אַלעם, וואָס מען וועט זיי די-
רעקט אָדער אינדירעקט אונטערזאָגען און וועלען באופן זה נאָר זיין אַ
שעהנע דעקאָראַציע פאַר דער זעלבסטהערשער-רעגירונג, צום פערגעני-
גען פון דעם קורצזיכטיגען אויסלאַנד מיט זיינע באַנקירען, וועלכע
שטעהען גרייט מיט די אויפגעמאַכטע בייטלען און וואַרטען נאָר אויף
די דאָזיגע הערליכע דעקאָראַציע, כּדי צו האָבען אַ תּירוץ פאַר זיך
אַליין. — אַ דריקענדע אַטמאָספערע ליעגט אויסגעבריייט איבער דעם
גאַנצען הויז, שטילערהייט שוועבען אַרום די שאָטענס פון אונגעצעהלטע
הרוגים, דערשטיקטע זיפצען פון געפייניגטע און פערשיקטע און לעבע-
דיג בעגראָבענע בלאָנדזשען אַרום אין די ווינקעלעך, עס הויבען זיך
אויף די שאָטענס פון 800 אומגליקליכע, וועלכע דאָס פעלד-געריכט האָט
אומגעבראַכט: די טויטע בעגריסען דיך, דומא!

עס איז נאָך גוט, וואָס דער ערשטער טאָג פון דער נייער דומא
איז אַ ז ו י אַריבער בשלום. אייגענטליך, אום אַ רוסישע שמחה צו
בעשיינען, האָט בעדאַרפט אַ קרושעוואַן צו זיין שיכּור ווי לוט און האָט
בעדאַרפט מאַכען אַ שטיקעל סקאַנדאַל אָדער אַ קליין פּאָגראָמ׳על אין
דער דומא, לכבוד דעם פּאָטערלאַנד און לכבוד דער אמת׳ער רעליגיע
און לכבוד דעם אמת׳ען רוסישען פאָלק, אַז עס זאָל זיין שעהן פאַר
גאָט און פאַר לייטען. איבריגענס ליעגט דאָך דאָס אַלץ אין דעם פּלאַן פון
אונזער קלוגען סטאָליפּין. אין אַ בעראַטונג, וועלכע איז אָבגעהאַלטען גע-
וואָרען אין צאַרסקאָיע סעלאָ פאַר עטליכע טעג, וועגען דער טאַקטיק
פון דער רעגירונג געגען דער נייער דומאַ, האָט סטאָליפּין זיך געאוי-
סערט: „די נייע דומא וועט מען שוין נישט דאַרפען צעטרייבען; זי וועט

זיך אַליין צעטרייבען״. לויט זיין מיינונג איז נאָך בעסער, וואָס די נייע דומא איז נישט אַרויסגעקומען אינגאַנצען פון לויטער רעכטע און רעגירונגס-מענשען, נאָר זי איז אַרויסגעקומען אַביסעל אַהין און אַביסעל אַהער און אַביסעל מיטעל. דאָס איז — זאָגט סטאָליפּין — וואָס ער בעדאַרף גראָד האָבען צו זיין עסק. די פּאַרטייען וועלען זיך אַרומרייסען איינע מיט דער אַנדערער מעהר ווי זיי וועלען זיך אַרומרייסען מיט דער רעגירונג, און עס וועט קומען צו סקאַנדאַלען, וועלכע וועלען ממילא ברענגען דערצו, אַז די דומא וועט מוזען צעטריבען ווערען. די רעגירונג אַליין וועט זיך האַלטען אַזוי ווייט ווי נאָר מעגליך זעהר רעזערווירט. די סכסוכים, זאָגט סטאָליפּין, מוזען אויסברעכען פריהער צווישען די פּאַרטייען אַליין, און נאָכדעם קאָן זיין, אַז מען וועט פערשפּאָרען אַלע עסקים. גרויסע האָפנונגען לעגט די רעגירונג נאַטירליך אויף איהר הויפּט-פּאַרטיי, אויף די עכט-רוסישע — זיי זענען דאָך בריות אויף סקאַנדאַלען מאַכען. אפשר, ווען גאָט וועט געבען, וועט זיך אָנהויבען דער סכסוך באַלד אין ערשטען טאָג, ביי דער פראַגע וועגען אַ פּאָרזיצענדען אין דער דומא. ווער רעדט, אַז די פּאַרטייען וועלען נאָך אָנהויבען מיט זייערע טויזענד פּראָגראַמען און מיט זייערע פּרינציפּען וועגען זייער טאַקטיק און וועלען זיך אַרומבייסען און אַרומרייסען איינע מיט דער אַנדערער. סטאָליפּין האָט זיך פאַר פערגעניגען געריבען די הענד. — ליידער, איז דער אָנפאַנג שוין נישט געגאַנגען גאַנץ לויט זיין וואונש: דער פּאָרזיצענדער פון דער נייער דומא איז אויסגעקליבען געוואָרען באַלד אין ערשטען טאָג אינגאַנצען אָהן סכסוכים. דער קאַנדידאַט פון די קאַדעטען, גאָלאָווין, איז געוועהלט געוואָרען — אמת שוין נישט איינשטימיג, ווי אין פאָריגען יאָהר מוראָמצעוו — אַלס פּאָרזיצענדער אינ׳ם טאַורישען פּאַלאַץ, און סקאַנדאַלען זענען פאָרלויפיג ליידער נאָך נישט געמאַכט געוואָרען.

מען קאָן נישט זאָגען, די קלוגע רעגירונג געהט נישט לעדיג. ווי עס הערט זיך פון פעטערבורג, איז דובראָווין, דער אָנפיהרער פון די עכט-רוסישע, און קרושעוואַן אויפגענומען געוואָרען פון פּרעמיער-מיניסטער סטאָליפּין און דער פּרעמיער-מיניסטער סטאָליפּין האָט פערבראַכט מיט זיינע ליעבע געסט מעהר ווי אַ שעה צייט. פון אַ מיניסטער, וועלכער אַרבייט, ווי ער זאָגט, 16 שטונדען אַ מעת-לעת

איז דאָס קיין קליינינקייט נישט; דאָס קאָן נאָר מעגליך זיין ביי אַ וויכטיג שטאַאַטס-געשעפט. איבריגענס הערט אין פעטערבורג נישט אויף דער קלאַנג, אַז מען אַרבייט מעשים, דאָס קרושעוואַן זאָל דערגרייכען אַנ'אוידיענץ אויך ביים קייזער. זאָל דאָס זיין נישט בלויז אַ קלאַנג, נאָר אַנ'אמת, דאַן איז עס אַ פּאַטש אין פּנים אַריין גאַנץ אייראָפּא און דער גאַנצער מאָדערנער ציוויליזאַציע. חוץ דעם איז דער קיעווער דומא-דעפּוטאַט, דער בעקאַנטער „עכט-רוסישער" ערצבישאָף פּלאַטאָן, געוועזן מיט אַ וויזיט ביים פינאַנץ-מיניסטער קאָקאָווצעוו, און באַלד דערויף האָט איהם קאָקאָווצעוו געמאַכט זיין געגען-וויזיט. אויך הערט זיך, אַז דער מיניסטאָרען-קאַבינעט האָט בעשלאָסען, ווען די דומא זאָל חלילה ערקלערען די וואַהלען פון קרושעוואַן און פּורישקעוויטש אַלס נישט גילטיג, צו בעטראַכטען דאָס דאָזיגע אַלס קאָנפליקט מיט דער דומא און זי צעטרייבען. בקיצור „די רעגירונג האַלט זיך אין איין קושען און האַלזען מיט איהרע ליעבע „עכטע לייט". עס איז קיין וואונדער נישט, ווען באופן זה איז דער שטאָלץ פון די דאָזיגע לייט אַזוי הויך געשטיגען, אַז זיי זענען מודיע אין די צייטונגען, דאָס דער „פעראיין פונ'ם רוסישען פאָלק" האָט בעשלאָסען, אַז אויב די דומא וועט מבטל זיין די וואַהלען פון זייערע דעפּוטאַטען, פון קרושעוואַן און פּורישקע-וויטש, וועלען זיי עפענען אין פעטערבורג אַ בעזונדערע זעלבסט-שטענדיגע דומא און וועלען ערקלערען, אַז יענע דומא איז אַ פאַלשע. יאָ, מיינע הערען, יאָ, מיינע ליעבע קאָ-רעספּאָנדענטען פון די אויסלאַנדס-צייטונגען און מיין ליעב גלויביג אויסלאַנד! די עכטע דומא איז ווירקליך נאָר די דאָזיגע פון די „עכט רוסישע", אין וועלכער אונזער רעגירונג שפּיגעלט זיך אַזוי זעהר, און צו ערוואַרטען ישועות טובות האָבען מיר נאָר פון די קרושעוואַנס און די פּורישקעוויטשעס, דען זייער איז די רעגירונג, און די רעגירונג האָט קאָזאַקען און זשאַנדאַרמען און טשערקעסען גענוג!

אין פעטערבורג האָט זיך אָנגעהויבען דאָס ווערק פון דער פריי-הייט: מען האָט געעפענט אַ דומא — און אין דערזעלבער וואָך, ווי מען האָט זיך גענומען צו דער פרייהייט, האָט מען אַלע פּראָגרעסיווע צייטונגען דערוויילל קאָנפיסקירט, מען האָט דעם „ריעטש", די צייטונג פון די קאַדעטען, אָבגעשטעלט, מען האָט דעם „טעלעגראַף", דעם

אָרגאַן פון די ליבעראַלען, איינגאַנצען פערבאָטען, און יעדעס פרייע וואָרט איז געוואָרען אונמעגליך. לכבוד דער דומא-ערעפענונג האָט מען אונז אַ בעזונדערען חסד בעוויזען: מען האָט אַרויסגעגעבען אַ פעראָרדנונג, אַז אינ׳ם פינפטען מערץ, דעם טאָג פון דער ערעפענונג, זאָל דאָס פעלד-געריכט נישט פונקציאָנירען און עס זאָל אין דעם דאָזיגען טאָג קיינער נישט געהאָנגען אָדער געשאָסען ווערען. אויך אַנ׳אַמנעסטיע! נאַטירליך, פון 12 אַזייגער ביינאַכט אָן, און דאַן אינ׳ם זעקסטען און אינ׳ם זיבעטען און אינ׳ם אַכטען און אין אַלע איבעריגע טעג פונ׳ם גאַנצען יאָהר און אַלע יאָהר כסדר ביז אין יונגסטען טאָג אַריין וועט מען ווייטער הענגען און שיסען אָהן אַנ׳אויפהער. אויסערדעם איז אַסיגנירט געוואָרען אויף הוצאות פאַר תפיסות אינ׳ם היינטיגען יאָהר די קלייניגקייט פון 16,638,971 רובעל. מעהר ווי זעכצעהן און אַ האַלב מיליאָן רובעל אויף תפיסות – דאָס, זעהט איהר, איז שוין אַ היבשער שריט צו פרייהייט. חוץ דעם לייענען מיר, אַז דער דירעקטאָר פון דעם געפענגעניש אין בוטירקי האָט אַרויסגעהאָנגען אַ מודעה אין דעם געפענגעניש, אַז ער, דער דירעקטאָר, האָט דאָס רעכט צו געבען אַלע פעראורטיילטע, די פּאָליטישע אויך בכלל, ביז 100 שמיץ, ווען ער וועט עס געפינען פאַר נויטיג – און ווען געפינט דאָס אַ דירעקטאָר פון אַ רוסיש געפענגעניש אַזאַ קלייניגקייט ווי 100 שמיץ נ י ש ט פאַר נויטיג? אַזוי אויך לייענען מיר, אַז אין דעם געפענגעניש אין אָמסק האָט דער סאָלדאַט אויף דער וואַך דערשאָסען די פּאָליטישע געפאַנגענע דערערנאַווא, ווייל זי האָט גערעדט מיט איהרען אַ קרוב דורכ׳ן פענסטער. און פון לאָדז לייענען מיר, אַז נעכטען ביי אַ לויה, האָבען אָפיצירען מיט סאָלדאַטען פער-וואונדעט מיט די קאָלבען און געהרג׳עט ביז צעהן מענשען. — אַזוי, זעהט איהר, האָט מען אין רוסלאַנד מקבל פנים געווען די פרייהייט! אַזוי זעהט אויס דער אַריינגאַנג אין אַ רוסישען פּאַרלאַמענט, אין אַ דומא!

פיעראונדרייסיגסטער בריעף

רוסלאַנד מיט אַ פּאַרלאַמענט, אַ דומא! מיר דאַכט זיך, אַז עס קאָן גאָרנישט אַנדערש זיין ווי עס איז און אַלעס איז עפּעס אַזוי עכט רוסיש, עכט פּאָניש, און מען בעדאַרף זיך פיהלען דערביי גאַנץ היימיש. ווי דען האָט איהר געמיינט, אַ פּאַרלאַמענט חלילה, ווי אין גאַנץ אייראָפּאַ? אין רוסלאַנד, זעהט איהר, איז דאָס אַביסעל אַנדערש: דער פּרעזידענט פון דער דומא ווערט „אָבגעהיטען" אויף שריט און טריט פון געהיים-אַגענטען; ווענען די דומא-דעפּוטאַטען האָט דער פּאָליציי-דעפּאַרטאַמענט אַרויסגעגעבען אַ צירקולאַר צו דער פּאָליציי, אַז זי זאָל „שטאַרק אַכטונג געבען" אויף זיי; האָבען די דעפּוטאַטען געוואָלט מאַכען אַ שטיקעל סעודה און צונויפקומען זיך לכבוד דער דומא-ערעפענונג, האָט דאָס די פּאָליציי פערבאָטען (אַנ'אויסנאַהם איז געמאַכט געוואָרען נאָר פאַר די דעפּוטאַטען פון די עכט-רוסישע); זשורנאַליסטען ווערען נישט צוגעלאָזט צו די קולוּאַרען און מען מאַכט זיי אַלערליי שיקאַנען, און אויך די דעפּוטאַטען אַליין מוזען זיך היטען צו רעדען איינער מיט דעם אַנדערען אַנ'איבּריג וואָרט און געפינען זיך אַלעמאָל אונטער דער קאָנטראָלע פון באַראָן אָסטען-סאַקען, דעם אָנפיהרער פון די געהיים-אַגענטען אין דער דומא; געהט איינער אין בופעט אַריין, ווערט ער בעגלייט פון עטליכע געהיים-אַגענטען; אין דער דומא אַליין איז איינמאָל געמאַכט געוואָרען אַ פּאָליציייליכע רעוויזיע ביי עטליכע דעפּוטאַטען; ווענען דומא-דעפּוטאַטען איז אַרויסגעגעבען געוואָרען אַ פעראָרדנונג, אַז אויב זיי וועלען זיך אַריינמישען אין זאַכען פון דער פּאָליציי אָדער ווען זיי וועלען זיך אָננעהמען פאַר אַ מענשען, וועלכער ווערט אַרעסטירט אין דער גאַס, זאָל מען זיי באַלד אַליין אַרעסטירען; אין פאַל פון פונאַנדערטרייבען די דומא, איז אַ צירקולאַר אָבגעגאַנגען

צו די גובערנאַטאָרען, די דעפּוטאַטען צו אַרעסטירען, און עס איז געפּלאַנט אַ מאָביליזאַציע פאַר גאַנץ רוסלאַנד; אויף אויסהאַלטען אַ בעזונדערען זשאַנדאַרמען-קאָרפּוס איז אַסיגנירט געוואָרען פאַר׳ן הייגיגען יאָהר 7,1 מיליאָן רובעל ($1\frac{1}{2}$ מיליאָן מעהר ווי אין פאָריגען יאָהר) און אויף פּאָליציי $57\frac{1}{2}$ מיליאָן (5 מיליאָן מעהר ווי אין פאָריגען יאָהר); אין דער וואָך פון דער דומא-ערעפענונג זענען קאָנפיסקירט געוואָרען די צייטונגען „נאָווי ליטש", „טריבונאַ", „נאָוויאַ סילי", „רוסקאַיאַ זשיזן", „ראַבאָטשאַיאַ מאָלוואַ", „סוואָבאָדני טשעלאָוויעק", „עקיפּאַזשניק", „קירלוטש", „נעוואַס ווילני", „טרוד טעכניקאַ", „אזרבאבאס", און דער יודישער „פריינד"; דעסגלייכען האָט אין דער וואָך פון דער דומא-ערעפענונג די קאָנסטיטוציע געאַרבייט זעהר פלייסיג און האָט זיך נישט געגונען קיין שבת און קיין יום-טוב: מען האָט אַ שטיקלעך צעהן-צוועלף מענשען אויפגעהאָנגען, און אינ׳ם טאָג פון דער דומאַ-ערעפענונג האָט מען אין פעטערבורג אַליין אויף שפּאַלערנעגאַס אַ שטיקלעך פערציג מענשען מיט נאַגייקעס און מיט אַנדער געוועהר ציעמליך שווער פערוואונדעט. בקיצור, מיר האָבען אַ פּאַרלאַמענט, אַ דומא, אַזוי ווי אַ קאָנסטיטוציאָנעל לאַנד בעדאַרף האָבען — נאָר איז די דאָזיגע דומאַ עכט רוסיש. און די דאָזיגע דומאַ, קוים וואָס זי איז געעפענט געוואָרען און איידער מען איז נאָך גאָר צוגעטרעטען דערצו, צו אַרבייטען אין איהר, און שוין האָט זיך פערשפּרייט הארטנעקיג דער קלאַנג, אַז אָט אָט געהט מען זי פערמאַכען. דער קלאַנג איז אַזוי פּלוצלינג און אַזוי בעשטימט אויפגעטרעטען, אַז די גאַנצע ציוויליזירטע וועלט איז פערציטערט געבליבען. עס לויהנט זיך אַלזאָ גאָרנישט מעהר צו רעדען וועגען אַ דומאַ און אַן׳ערעפענונג, ווען מען בעדאַרף גאָר רעדען וועגען שליסען. איך קום מיר פאָר ווי יענער יונגערמאַן, וועלכער זאָגט באַלד ביי דער חופה צום רב, דער רב זאָל וואַרטען אַ טאָג צוויי, דריי, ווען ער איהם שוין בעצאָהלען פאַר דעם סידור-קידושין צוזאַמען מיט דעם גט. נאָך מאָנטאָג אין אָוונד האָט זיך אין פעטערבורג פערשפּרייט דער קלאַנג, אַז די דומא ווערט בעשטימט געשלאָסען. די צייטונג „סוואָדניאַ" האָט געשריבען: „איבער דער דומא פערשפּרייטען זיך שוואַרצע וואָלקענס. אַלע געזעלשאַפטליכע קרייזען זענען זעהר

דערשלאָגען, דען די קלאַנגען קומען פון די העכערע ספערען, און עס
איז אין זיי קיין שום צווייפעל נישט מעהר". אויפ'ן צווייטען טאָג
האָבען שוין די דאָזיגע קלאַנגען בעקומען גאַנץ קאָנקרעטע פאָרמען. דער
„נאָווי פוט" האָט מודיע געווען: „מיר האָבען זיך דערוואוסט פון זי-
כערע קוועלען, אַז אין די רעגירונגס-ספערען האָט מען בעשלאָ-
סען פונאַנדערצולאָזען די דומא. דער אוקאַז וועגען דעם פונאַנדערלאָזען
וועט געגעבען ווערען נישט שפעטער ווי אין ערשטען (14) מערץ. מען
האָט בעשלאָסען זי פונאַנדערצולאָזען אפילו אין דעם פאַל, ווען די
לינקע וועלען נישט געבען קיין שום סיבה דערצו". אַנ'אימה איז גע-
פאַלען אויף אַלעמען און מען האָט גאָרנישט פערשטאַנען, וואָס דאָ
טהוט זיך. מען האָט נישט פערשטאַנען, צו וואָס די גאַנצע קאָמעדיע
האָט געזאָלט און צו וואָס איז געווען דאָס עפּענען און צו וואָס די
מיליאָנען, וואָס די וואַהל-אַגיטאַציע האָט געקאָסט און הויפּטזעכליך,
וואָס איז דאָ אַריינגעקומען פּלוצלינג אין דער מיטען, וואָס עס
האָט אַזוי שטאַרק געווירקט אויף דעם דאָזיגען פּלוצלינגען בעשלוס.
אַז מיט דער איצטיגער דומא קאָן די רעגירונג נישט „אַרבייטען", דאָס
איז קלאָר געווען פאַר אַ פּיצעלע קינד; אָבער אויפלעזען
אַ דומאַ אָהן אַ שום אינצידענט, אָהן אַ שום צוזאַמענ-
שטויס און איידער עס איז נאָך פאָרגעקומען די מינדעסטע אורזאַך
דערצו, דאָס האָט מען גאָרנישט געקאָנט בעגרייפען. — איז דאָס אפשר
איינגאַנצען אויך נאָר אַ שטיקעל קאָמעדיע? מעגליך איז עס, זאָגאַר
זעהר מעגליך. די רעגירונג און איהרע העלפערס האָבען אפשר בעדאַרפט
האָבען אַזאַ מין מאַנעווער צוליעב זייער עסק. פון איין זייט האָבען
די „רעכטע" אַרויסגעלאָזען דעם דאָזיגען קלאַנג, כדי אַרויסצורופען אַ
שרעק צווישען די דעפּוטאַטען, זיי זאָלען מורא האָבען צו אַנולירען
די פאַלשע מאַנדאַטען פון די עכט-רוסישע דעפּוטאַטען, ווי צום בייש-
פּיעל קרושעוואַנס און פורישקעוויטש'עס (ביידע זענען געוועהלט גע-
וואָרען מיט דעם כוח פון וואַהל-שטימען פון מענשען, וועלכע זענען
גרעסטענטיילס שוין לאַנג געשטאָרבען), און פון דער אַנדערער זייט
איז יענער קלאַנג אונטערשטיצט געוואָרען אויך פון די הויכע ספערען,
מיט דער כוונה צו דערשרעקען די דומא, זי זאָל זיך נישט דערוועגען
אויפצוטרעטען ווי עס איז מיט אַ וואָרט געגען סטאָליפּינען, בשעת ער

וועט אַרויסטרעטען אין דער דומא מיט זיין אָנגעקינדיגטער „דעקלאַראַציע" — און נאַטירליך איז דאָס אַלץ געשעהן מיט דער הילף פון די אויסלאַנדס-קאָרעספאָנדענטען, וועלכע האָבען די דאָזיגע מעשה מיט דעם פונאַנדערלאָזען פון דער דומא אויפגעבלאָזען און צעלאָזט אין אַלע צייטונגען פון דער וועלט. זעלבסטפערשטענדליך, האָבען אויך אונזערע גוטע פריינד אין אונזערע רוסישע רעגירונגס-צייטונגען נישט געשוויגען. די „נאָוואָיע ווּרעמיאַ", דער דאָזיגער באַראָמעטער פאַר'ן גייסט, וואָס הערשט אין די הויכע ספערען, האָט אַרויסגעלאָזען אַלע טאָג זיינע משונה'דיגע יללות און ווילדע, בלוט-דורשטיגע אויפרופען, אַז די דומאַ מוז זאָפאָרט פונאַנדערגעלאָזט ווערען און די רעוואָלוציאָנערע דעפּוטאַטען מוזען צעטריבען ווערען ווי די כלבים. „עס איז אַנ'אונזין — שרייבט מענשיקאָוו אין דעם לעצטען נומער „נאָוואָיע ווּרעמיאַ" — אַז די רעגירונג האָט שוין אויסגעשעפּט דעם גאַנצען קוואַל פון רעפּרעסיעס; דאָס איז נישט מעהר ווי אַ כיטרע אויסטראַכטונג פון די קאַדעטען. אייגענטליך גערעדט, זענען קיין געזעץ-מיטלען נאָך נישט אָנגעווענדעט געוואָרען ערענסט. זיי זענען אַלע קוים אָנגעהויבען געוואָרען און קיינס איז נישט אויסגענוצט געוואָרען אין זיין פולער בעדייטונג, אַפילו נישט דאָס נויטווענדיגסטע מיטעל, דאָס פעלד-געריכט"... און די צייטונג „ראָסיאַ", דער לייב-אָרגאַן פון מיניסטער סטאָליפּין, ווען זי רעדט וועגען דער דומא, לאָזט זי אונז נאָך אַ קליין שטיקעל פּתח-חרטה און זאָגט: „עס איז אַ מעגליכקייט, אַז די דומא וועט בלייבען, נאָר מען מוז זעהען בכל אופן שהוא, אַז דאָס רעגירונגס-פּראָגראַם אין דער אַגראַר-פראַגע זאָל ווערען אָנגענומען". ובכן זעהען מיר, פון וואַנען דער ווינד בלאָזט!

בין כך וכך געהען די „עכט רוסישע" נישט לעדיג, אין אַ געהיימער בעראַטונג האָבען זיי בעשלאָסען, אַז אויב די דומאַ וועט אַנוּלירען די וואַהלען פון קרושעוואַן און פּורישקעוויטש, זאָל מען זיך נוקם זיין אָן דעם דומא-פּרעזידענט גאָלאָווין און אָן דעם גאַנצען דומא-פּרעזידיום. צו דעם דאָזיגען צוועק האָבען זיי איבערגעגעבען זייערע שוץ-מענער בילעטען, זיי זאָלען קאָנען אַריינקומען אין די דומא און זאָלען זיך גוט איינקוקען אין די פיזיגנאָמיעס פון גאָלאָווין און די

אַנדערע, כּדי זיי זאָלען זיי דערנאָך דערקענען אויף דער גאַס. דובראָ-ווין, דער אָנפיהרער פון די עכט-רוסישע, האָט זיך געאויסערט פאַר איינעם פון די צייטונגס-קאָרעספּאָנדענטען: „... זיי בעריהמען זיך, אַז זיי וועלען אונזערע דעפּוטאַטען אַרויסיאַגען פון דער דומא, און זיי פערשטעהען גאָרנישט, אַז מיר וואַרטען נאָר דערויף. זיי פערשטעהען נישט, אַז אונזער וואונש איז עס, זיי זאָלען אַזוי טהון, כּדי אַזאַ רעוואָלוציאָנערע דומא זאָל וואָס גיכער צעטריבען ווערען און עס זאָל פון איהר קיין זכר נישט בלייבען, וואָרום מיט יעדען טאָג וואָס אַזאַ דומא עקזיסטירט לענגער, קומט-צו אַ שענדליך בלאַט מעהר צו דער רוסישער געשיכטע א. ז. וו. דאָס רעכט-גלויביגע רוסלאַנד וועט זיך נישט לאָזען בעליידיגען פון אַ קליין הייפעל מענשען, וועלכע זענען אַראָבגעקומען פון סיבּיריען און פון די געפענגענישען אַרויס". און קרושעוואַן אַליין טעלעגראַפירט צו זיין צייטונג „דרוג", און די טעלעגראַם ווערט דאָרט אָבגעדרוקט מיט גרויסע אותיות, אַז די דומא איז אַ באַנדע פון אַנ'ערב-רב, וועלכע ווערט אָנגעפיהרט „פון מאָשקע און יאָשקע העסען", און גאָלאָווין איז אַ קליין מענשעל מיט אַ קירבּיס אנשטאָט אַ קאָפּ, אַ טראַקטיר-יונגעל, אַ פּשוט'ער משרת. און קרושעוואַן ענדיגט זיין טעלעגראַם מיט די ווערטער: „מען קאָן מעהר נישט ליידען. איך בעט די רוסישע לייט, צו זיין גרייט, איינצושטעלען זיך פאַר דעם רעכט פון רוסישען פאָלק, וועלכעס ווערט געטרעטען פון די שמוציגע פּאַראַזיטען".

און די פרוכטען פון אַלע די דאָזיגע פאָרבעררייטונגען לאָזען נישט וואַרטען אויף זיך; די פאָגראָמען שטעהען פאַר דער טהיר. פון אַלע עקען און ענדען רוסלאַנדס קומען אָן טאָג-טעגליך די נאַכריכטען, וועלכע טויט-שרעקען עס לעבט איבער די יודישע בעפעלקערונג. ביז נישט לאַנג האָבען רוסישע יודען געהאַט נאָר צוויי „געוועהנליכע" טערמינען אין יאָהר אויף פאָגראָמען: ווען ס'איז געקומען דער יודישער פּסח און ווען ס'איז געקומען די רוסישע פּאַסחא, און פאָגראָם-נאַכריכטען האָבען זיך דעריבער אָנגעהויבען צו הערען און צו פערברייטען אַלעמאָל ערב-פסח און ערב פּאַסחא. זינט אָבער עס האָט זיך אָנגעהויבען דאָס קאַפּיטעל דומא, זענען צוגעקומען נאָך צוויי „ספּעציעלע" טערמינען: ערב דומא בשעת דער וואַהל-אַגיטאַציע און

נאָכ׳ן פונאַנדערטרייבען פון דער דומא. היי־יאָהר פאַלען די טערמינען, די געוועהנליכע און די ספּעציעלע, כמעט אַלע צוזאַמען אין איין צייט— און דאָס געשפּענסט פון פּאָגראָמען האָט זיך בעוויזען כמעט אין אַלע שטעדט און שטעדטלעך פון דעם תּחום־המושב. אין מינסק, גראָדנאָ, קאָוונאָ, יעקאַטערינאָסלאַוו, אַלעקסאַנדראָווסק, יאַראָסלאַוול האָט מען געוואַרט מיט אַ געוויסהייט אויף פּאָגראָמען פונ׳ם 14־טען ביז דעם 16־טען פעברואַר (27 פעברואַר ביז דעם 1־טען מערץ), עס זענען זאָ־גאַר וועגען דעם שוין געווען אָנגעקומען אָפיציעלע מיטטיילונגען צו דער אָרטיגער אַדמיניסטראַציע. אין ביאַליסטאָק וואַרט מען כסדר אויף נייע פּאָגראָמען. אין מירגאָראָד האָט מען פערשפּרייט אַ פּראָקלאַמאַציע, אַז יודען האָבען פערוואונדעט אַ הייליג בילד און עס איז בלוט דערפון געגאַנגען א. ז. וו. אין הוסיאַטין ווערען פערשפּרייט פּאָגראָם־פּראָקלאַ־מאַציעס. אין ווישיגראַד האָט זיך פּלוצלינג אין אַ שעהנעם טאָג גע־הערט: „שלאָגט די יודען!״ און אַלע יודען האָבען געשלאָסען די גע־שעפטען און זיך פערגראָבען אין די הייזער. פון טרעסטיאַני איז מען מודיע וועגען אַ פּאָגראָם־פּאַניק. אין ראָסטאָוו ווערען פערשפּרייט פּראָ־קלאַמאַציעס מיט דעם אויפרוף צו שלאָגען יודען. אין יעליסאַוועטגראַד נעהמט אָן די אימה פאַר אַ פּאָגראָם גאָר שרעקליכע געשטאַלטען און מען ריכט זיך אויף איהם יעדען טאָג, יעדע מינוט. פון הונדערטער אַנדערע שטעדט קומען אָן עהנליכע נאַכריכטען, גאַנץ בעזונדערס אָבער פון קישינעוו. די דאָזיגע אומגליקליכע שטאָדט לעבט איבער אַלעמאָל אַ היבש ביסעל פּאָגראָם־שרעק דורכ׳ן יאָהר, יעצט אָבער נאָך גאַנץ בע־זונדערס: איהר „אויסגעוועהלטער״ קרושעוואַן האַלט ביים אַרויסגע־וואָרפען ווערען פון דער דומא, און דאָס דאָזיגע האָט אָנגעמאַכט אַ רעכט ביסעל בייז בלוט ביי די עכט־רוסישע, און די אַגיטאַציע וועגען אַ יודען־פּאָגראָם ווערט געפיהרט פון קרושעוואַן און זיין חברה אויף דעם פּירכטערליכסטען אופן. דער פּאָגראָם געהט!

*

דאָס אומגליק איז געשעהן. ערשט פאַר עטליכע שעה, שריי־בענדיג דעם דאָזיגען בריעף, האָב איך דערמאָהנט, אַז „אין יעליסאַ־וועטגראַד נעהמט אָן די אימה פאַר אַ פּאָגראָם גאָר שרעקליכע געשטאַלטען

און מען ריכט זיך אויף איהם יעדען טאָג, יעדע מינוט,״ און נון איז שוין אָנגעקומען צו אונז אויך די שרעקליכע בעשטעטיגונג. אין יעלי־סאַוועטגראַד קומט איצט פּאַר אַ פּאָגראָם. וואָס דאָרט טהוט זיך אָב געננוי, ווייסט מען נישט, נאָר די נאַכריכט וועגען אַ פּאָגראָם דאָרט האָט זיך פערשפּרייט איבער דער גאַנצער שטאָדט. אויף צוויי טעלע־גראַמען, וועלכע איך האָב געשיקט צו בעקאַנטע אין יעליסאַוועטגראַד, האָב איך ביז איצט קיין אַנטוואָרט נישט בעקומען.

*

אין אַ טעלעגראַם פון דער פּעטערבורגער טעלעגראַפען־אַגענטור, וועלכע איז איצט אָנגעקומען, ווערט געזאָגט אין איהר בעקאַנטען נוסח, פלוצלינג, מיר נישט דיר נישט, „אַז די נאַכט אין יעליסאַוועטגראַד איז אַריבער רוהיג. די קראָמען האָבען זיך שוין געעפענט. דער פּאָליציימייסטער (ווי דער אַלטער מנהג איז, אַלעמאָל נאָך אַ פּאָגראָם) האָט מודיע געווען, אַז ער וועט נישט דערלאָזען קיין שום גוואַלדטהאַטען״. וואָס אָבער עס איז פאָרגעקומען פאַר דער „רוהיגער נאַכט״ און איידער „די קראָמען האָבען זיך ווידער געעפענט״, דאָס נאַטירליך דערצעהלט אונז נישט די פאָרזיכטיגע טעלעגראַפען־אַגענטור.

אין די היעגע יודישע רעדאַקציעס איז אָנגעקומען אַ טעלעגראַם: „אין יעליסאַוועטגראַד האָט זיך אָנגעהויבען אַ פּאָגראָם. צווישען די יודישע איינוואוינער הערשט אַ פירכטערליכע שרעק. עס איז דער־הרג׳עט געוואָרען איין יוד און עס זענען דאָ עטליכע פערוואונדעטע. די איינוואוינער אַנטלויפען ווי נאָר יעדער קאָן״.

זו דומא וזה שכרה!

פינפאונדרייסיגסטער בריעף

נישט דער סופיט פון דער דומא — ניין, אַ ל ע ס אין רוסלאַנד פאַלט, דאָס גאַנצע לעבען האַלט ביים איינפאַלען, אַלע ווענד שאָקלען זיך, דער באָדען אונטער די פיס בויגט זיך און קרימט זיך, און יעדע מינוט איז מורא צו האָבען, אַז אָט אָט זאָל נישט איבער׳ן קאָפּ דער גרויסער, אונענדליכער דאַך פון אונזער גאַנץ לעבען און אונזער לע-בענס-געביידע איינברעכען און אונז אַלע לעבעדיגערהייט בעגראָבען. זיי האָבען אונז געפעלשט אונזערע קריעגסשיפען און אַלעס איז געווען נאָר אויפ׳ן פּאַפּיר,׳ זיי האָבען אונז געפעלשט אונזער ברויט פאַר הונגעריגע פויערים און האָבען עס געליפערט נאָר אויפ׳ן פּאַפּיר, זיי האָבען אונז געפעלשט אונזערע דעכער און אונזערע געביידעס פאַר אונזערע פאָלקס-אויסגעוועהלטע און האָבען דערלאַנגט חשבונות אויפ׳ן פּאַפּיר; דאָס איז שוין אַזוי ביי אונז פון אייביג אָן — און אַזוי אויך האָבען זיי אונז געפעלשט און פעלשען אונזער גאַנץ לעבען און אונזער לעבענס-געביידע, און זיי ווייזען דער וועלט ווי שעהן און ווי פעסט עס איז, און פאָרט איז דאָך אַלעס נאָר לויטער שפּינוועבס. זיי זאָגען אויך, די דאָזיגע עהרליכע ליפעראַנטען, וואָס אַלץ זיי האָבען אונז ש ו י ן געליפערט און וואָס אַלץ זיי ווילען אונז נאָך ליפערען — גלויבט זיי נישט, למען-השם גלויבט זיי נישט, עס זענען ר ו ס י ש ע ל י פ ע ר אַ נ ט ע ן! און דער סוף פון אַ רוסישער ליפערונג איז אַ טסושימא, אַ גורקאָ-לידוואַל-סקאַנדאַל, אַ סופיט-קאַטאַסטראָפע, אַ לאַנד-אונטערגאַנג!—און דאָ שטעהט דער פּרעמיער-מיניסטער, שטאָלץ און פעסט און שטאַרק, אויף דער טריבונע, הינטער זיך אַ מיליאָן סאָלדאַטען מיט פּיקעס און שטיקעס און פון פאָרענט די חברה פּאָגראָם-סקאַנדאַליסטען, וועלכע ער האָט זיך גענומען אין זיין דומא אַריין, און ער לייענט אייך — זיין „דעקלאַראַציע״ מיט אַ הויך קול און מיט אַ געאיבטער צונג און דרש׳ענט אייך פון טויזענד רעפאָרמען, וועלכע ער וויל איינפיהרען

און ברענגט אייך אַנ'אונענדליכע רייהע פון נייע געזעץ-פּראָיעקטען, וועלכע קלעקען פאַר קינדער און פאַר קינדסקינדער, און לאָזט אייך הערען קונציג-אויסגעשליפענע פראַזען — און דאָס אויסלאַנד פּאַטשט בראַוואָ, און דאָס אויסלאַנד גלויבט, און דאָס אויסלאַנד זאָגט שוין מוסר אונז, ווי מיר בעדאַרפען זיך צו פיהרען און ווי מיר זאָלען נישט די רעגירונג אויפרייצען און ווי מיר זאָלען נאָר רוהיג און פיין און שטיל „אַרבייטען" מיט דער ליעבער רעגירונג צוזאַמען. אוי דאָס אויסלאַנד אוי ווי די וועלט בעט זיך, מען זאָל זי נאַרען, און ווי וויל זי גענאַרט זיין! און דאָס דאָזיגע אויסלאַנד האָט שוין פערגעסען אָדער מאַכט זיך נישט וויסען, וואָס עס איז געוועזען עהערנעכטען, אַ מעשה מיט אַנ'איינגעפאַלענעם דאַך, און ווי דער דאָזיגער איינגעפאַלענער דאַך האָט אויפגעדעקט פאַר די אויגען פון דער וועלט טויזענד נייע שענדליכקייטען און אונגעהויערליכקייטען, און זיי פערגעסען וואָס זיי אַליין האָבען דעריבער געזאָגט און געשריבען און וואָס זיי אַליין האָבען געטראַכט און געדאַכט. זיי פערגעסען און מאַכען זיך נישט וויסען, אַז מיט די *הענד* האָט מען אָט-וואָס ערשט געמאַכט אַ פּאָגראָם — און אין דער דומא זענען עס שעהנע רעדען נאָר מיט'ן *מויל*; אין דער *ווירקליכקייט* האָט דער מיניסטער-געהילף קריזשאַנאָווסקי אָט-וואָס ערשט געגעבען אַ בעפעהל דעם גובערנאַטאָר פון קיעוו, אַרויסצוטרייבען פון דער שטאָדט אַלע יודישע פרייע צוהערער פון דער אוניווערזיטעט — און די גלייכבערעכטיגונג פון די נאַציאָנען אין דער דומא זענען נאָר *ווערטער*; *פּאַקטיש* טראָגט דער יוסטיץ-מיניסטער אין די דומא אַריין אַ פּראָיעקט, אַז די דומא זאָל בעוויליגען אויפצובויען נייע געפענגנישען — און די פרייהייט, פון וועלכער מען רעדט אין דער דומא, איז נאָר *גערעדט*; *טהאַטזעכליך* האָט מען די בריעף, וועלכע דער דעפּוטאַט ביעלאָאוסאָוו האָט בעקומען דעם ערשטען מערץ, געעפענט פריהער אויף דער פּאָסט — און די פערזיכערונג אין דער דומא וועגען שוץ פון פּריוואַט געהיימניש איז נאָר *געזאָגט*. און אַזוי ווייטער און אַזוי ווייטער. און פאָרט גלויבט מען מעהר דעם *געזאָגטען וואָרט* ווי דער געשעהענער טהאַטזאַך. עטליכע שעהנע פראַזען זענען אַ וועלט ליעבער ווי טויזענדער מעשים טאָגטעגליך, וועלכע שטעכען אויס די אויגען! איבריגענס האָט דער פּרעמיער-מיניסטער אין דער

דומא, נאָך זיין ליבעראַלער דעקלאַראַציע, אויך געזאָגט אַזעלכע ווער־טער: „די דומא איז נישט דאָ, אום צו זאָגען, זי איז מסכים מיט דער רעגירונג אָדער זי איז נישט מסכים — דאָס פרעגט מען נישט ביי איהר; איך האָב זי גערופען, זי זאָל אַרבייטען (אַקטען קאָפּירען, פּראָיעקטען אָבשרייבען א.ז.וו.) און נישט זי זאָל אַגיטירען". ווילען אפשר אַזעלכע ווערטער טוף כל סוף זאָגען, וואָס מען מיינט באמת?

אָפּט דאַכט זיך מיר, אַז דאָס גאַנצע איז נאָר אַ ביטערע איראָניע, און מיינען מיינט מען, צו רייצען זיך מיט די אומגליקליכע מענשען אין דער דומא, ביז זיי ווילען פערליערען זייער ביסעל געדולד און זייער ביסעל „טאַקט" און ווילען אַרויס מיט דער שפּראַך, און דאַן וועט מען די גאַנצע בודע קאָנען בעקוועם שליסען. נישט בלויז מען לאָזט נישט רעדען וועגען אַנ'אַמנעסטיע, נאָר עס קומט דער יוסטיק־מיניסטער און רייצט זיך און פערלאַנגט, די דומא זאָל געבען געלד אויף נייע געפענגענישען; נישט בלויז מען לאָזט נישט רעדען וועגען פּאָגראָמען, נאָר עס קומט קוילבאַרס, דער בעוואוסטער קוילבאַרס, און רייצט זיך און זאָגט: „פּאָגראָמען ווילען שוין נישט זיין, דען איך און די חברה פון די עכט־רוסישע לייט (קרושעוואַן, פּורישקעוויטש א.ז.וו.) ווילען די יודען פון היינט אָן שיצען"; נישט בלויז מען וויל נישט געבען יודען קיין רעכט, נאָר עס קומט דער מיניסטער־געהילף קריזשאַ־נאָווסקי און רייצט זיך און טעלעגראַפירט קיין קיעוו, מען זאָל יודישע סטודענטען אַרויסטרייבען; נישט בלויז מען וויל נישט לאָזען אַ פרייע מיינונג און אַ פריי וואָרט, נאָר עס קומט דאָס מיניסטעריום פון אינערען און רייצט זיך און פערלאַנגט, די דומא־זיצונגען זאָלען פּאָרקומען ביי פערמאַכטע טהירען און די בעריכטען פון דער דומא, וועלכע ווערען געבראַכט אין די צייטונגען, זאָלען זיין אונטער צענזור, כדי די רעדעס פון די לינקע דעפּוטאַטען אין דער דומא זאָלען נישט האָבען קיין „שלעכטע" ווירקונג אויפ'ן פּובליקום. אפשר, אַזוי מיינט מען, וועט אַזאַ בייסענדע איראָניע געבען אַ נעהם ביי דער נשמה און דער עולם וועט אַרויסשפּרינגען פון דעם געדולד און די דומא־קאַטאַסטראָפע וועט זיין פערטיג. עפּעס קומט מיר פאַר דער גאַנצער סטאָליפּין ווי אַ דרע־סירער פון חיות אין אַ צירק מיט אַ קנאַל־בייטשעל אין דער האַנד, און ער קנאַלט און קנאַקט, און די חיות שפּרינגען דורך די פייערדיגע

רייפען, און ברומען בייזערהייט און פּאָלגען, און ער גיט זיי אַמאָל אַ גלעט איבער'ן פעלכעל, און אַמאָל ווידער ווערט אַזאַ חיה ווילד און בייסט, און ער שטעהט מיט'ן רעוואָלווער און מיט'ן קנאַל-בייטשעל און קוקט אין די אויגען אריין און בענדיגט זי אָדער ער לאָזט אַראָב דעם פאָרהאַנג, און די פאָרשטעלונג הערט אויף אין דער מיטען.

און וועלכע עצות אַזאַ סטאָליפּין האָט אַלץ דעם אויסלאַנד געגענאיבער! צו דער פּאָליטיק אין קליינעם איז ער אַ מייסטער. למשל האָבען מיר אַ „פּעטערבורגער טעלעגראַפען-אַגענטור", און דער דאָזיגער אַגענטור איז געווען אָנגעזאָגט געוואָרען, זי זאָל, ווי ווייט זי קאָן, נישט ברענגען קיין נאַכריכטען וועגען באָמבען-אַטענטאַטען און עקספּראָפּריאַציעס און רציחות און אָנפאַלען, און די דאָזיגע אַגענטור האָט זיך אַזוי נוהג געווען וועהרענד די גאַנצע זיבען חדשים פון סטאָליפּינ'ס ממשלה און האָט כמעט קיינמאָל נישט געבראַכט אַזעלכע נאַכריכטען וועגען פּאָגראָמען אין פערשידענע ערטער — כדי צו ווייזען דער וועלט, ווי *רוהיג* עס איז אין רוסלאַנד און ווי זעהר עס איז דעם פּרעמיער-מיניסטער געלונגען דאָס לאַנד צו *בערוהיגען*. קוים אָבער איז די דומא צוזאַמענגעטרעטען, און שוין האָט דיזעלביגע אַגענטור, ווי עס שיינט, געקריגען אַנדערע אינסטרוקציעס, און זי ברענגט איצט טאָגטעגליך נאַכריכטען וועגען רציחות און אָנפאַלען און עקספּראָפּריאַציעס, און עס איז נישטאָ אַ צעבראָכענע שויב אין דעם לעצטען דאָרף, וועלכע זאָל נישט געבען דער אַגענטור אַ געלעגענהייט צו ברענגען וועגען דעם אַ טעלעגראַם — כדי צו ווייזען דער וועלט, ווי *אונרוהיג* עס איז געוואָרען אין רוסלאַנד זינט עס איז פאַרהאַן אַ דומא, און דער פּועל-יוצא דערפון איז, אַז די דומא איז אַנ'אומגליק פאַר דעם לאַנד און מען מוז זעהען זי צו צעטרייבען. אַ גרויסער מיניסטער מוז געדענקען אויך אין קליינע זאַכען!

אַז אַ קליינהייטס-פּאָליטיק איז אויך געווען, ווי מען זאָגט, אין דער מעשה מיט דעם סופיט פון טאַורישען פּאַלאַץ און נישט בלויז מען זאָגט, נאָר עטליכע דעפּוטאַטען אין דער דומא האָבען עס אויך בעהויפּטעט. איך וויל מיך אָבער נישט אַריינלאָזען אין השערות. גענוג איז, אַז מען האָט שוין פריהער געוואוסט, ווי שוואַך דער סופיט איז, און מען האָט שוין פריהער גענוג דערפון גערעדט און אויך דאָס מיניסטעריום

האָט עס געוואוסט און מען האָט זיך נישט וויסענדיג געמאַכט. גראָד איז אַ נאַכט פאַר דעם איינפאַלען, נאַטירליך נאָר צופעליג, אַ מחנה געהיים-פּאָליציי געווען אויפ׳ן דאַך און האָט אונטערזוכט, נאַטירליך נאָר אונטערזוכט, און אינדערפריה איז דאָס אומגליק געשעהן. און דאָס מיניסטעריום האָט פריהער שוין געוואוסט, ווי שוואַך דער דאַך איז און האָט זיך נישט וויסענדיג געמאַכט. איי וואָס, עטליכע הונ-דערט דעפּוטאַטען קאָנען געהרג׳עט ווערען און די דומא קאָן ווערען דאַדורך אַ קליין ביסעלע געשטערט? אויך מיר אַ דאגה, אין וועלכען מאָנטאָג און דאָנערשטאָג ווערען אין רוסלאַנד נישט עטליכע הונדערט מענשען געהרג׳עט, און וואָס שייך דער שטערונג אין דער דומא, דאָס אפשר וויל מען דאָך גאָר. אַ גרויסער מיניסטער מוז אָן אַלע קלייניגקייטען, און אַפילו אָן דומא-דעפּוטאַטען, גדענקען!

און אויך אין די שרעקליכע פּאָגראָמען פון דער היינטיגער וואָך אין רומעניען וויל מען אַ קליינע רוסישע פּאָליטיק זעהען. אַ פאַקט איז, אַז די אָנפיהרער פון די דאָזיגע פּאָגראָמען זענען געווען רוסי-שע סטודענטען פון בעסאַראַביען, אויס דעם חדר פון דעם בעסאַראַבישען קרושעוואַן. מיט עטליכע וואָכען פריהער זענען דאָרט אַהינגעפאָהרען עטליכע אָנפיהרער פון דער חברה עכט-רוסישע, די מערדער פון הערצענשטיין קוסאָווסקי און פּאָלאָניעוו און מען האָט אַלץ נישט געוואוסט, צו וואָס האָבען זיי זיך אויסגעזוכט רומעניען פאַר אַנ׳עיר-המקלט, אום דאָרט אַהין צו אַנטלויפען, יעצט ווייסט מען, וואָס זיי האָבען דאָרט געטהון. די פּאָגראָמען זענען דאָרט געמאַכט געוואָרען אין דעם גרויסען סטיל געגנוי לויט דעם רוסישען מוסטער. און דער צוועק? עלעהיי זאָל די וועלט זעהען, אַז פּאָגראָמען זענען נישט נאָר אַ רוסישע פּריווילעגיע און נאָר רוסלאַנד האָט אויף זיי אַ „קאָפּירייט", ניין, זיי זענען פאָרגעקומען אויך אין אַנדערע לענדער, למשל אין רומעניען, און ווען עס וועלען דאַן זיין פּאָגראָמען אין רוסלאַנד, זאָל מען נישט מעהר פרעגען קיין קשיות. אומעטום אין אַ ציוויליזירט לאַנד, וואו עס זענען דאָ מאַסען-יודען, מוז זיך דאָס „עקספּלואַטירטע" פאָלק אָן זיי נוקם זיין!

און נון קומט אויך די פּאָליטיק אינ׳ם גרויסען סטיל: אַ „קרייץ-צוג" פון די עכט-רוסישע מענשען. עס געהט אַריבער אַ גרויל איבער

די הויט, אַז מען דערמאָהנט זיך, וואָס דער סוף פון אַזאַ קרייץ-צוג קאָן זיין! פאַר עטליכע וואָכען האָט ד״ר דובראָווין, דער פאָרזיצענ-דער פון די עכט-רוסישע, צוזאַמען מיט דעם אַרכימאַנדריט אַרסעני און מיט נאָך פיעל אַנדערע זיך אַוועקגעלאָזט קיין ארץ-ישראל, אום „צו בעטען דאָרט אויף די הייליגע קברים״. מען האָט גאָרנישט פער-שטאַנען, וואָס איז עפּעס פלוצלינג אַזאַ פרומקייט אָנגעפאַלען אויף די דאָזיגע לייט. יעצט קומט דער שריפטשטעלער אַמפיטעאַטראָוו און ערקלערט אונז, וואָס עס געהט פאָר. דאָס עולה-רגל זיין צום הייליגען לאַנד איז נישט אַזוי גלאַט אום תפילה צו טהון, נאָר עס איז אַן'אָנהויב פון אַ קרייץ-צוג, וועגען וועלכען גרינגמוט האָט אָפענהערציג אויסגעפּלוידערט דעם סוד: אַ הקדמה צום „פערגיסען גאַנץ רוסלאַנד מיט בלוט״, אַזוי ווי עס האָט נאָך מעהר אָפענהערציג גע-זאָגט דער דומא-דעפּוטאַט קרושעוואַן. אין ירושלים ווילען די קרייץ-ציגלער קריגען אַ נייעם פּאָהן, געהייליגט דורכ'ן ירושלימער פּאַטר-יאַרך, און די דאָזיגע פּאָהן וועט שפּעטער זיין די קריעגס-פּאָהן פון די שוואַרצע הונדערטער. דער פּאַטריאַרך האָט זיי אין ירושלים צו בענשען און זיי מוחל צו זיין אַלע זייערע עבירות פון פריהער און פון איצט און פון שפּעטער, און ריין פון עבירות און מיט אַ ריין געמיט וועלען די "קרייץ-ציגלער" נאָך דער רוסישער פסחא „זיך צעשיטען איבער גאַנץ דרום-רוסלאַנד און וועלען אָנרייצען צו פּאָגראָ-מען אויף אַלע ליבעראַלע מענשען אין רוסלאַנד, און נאַטירליך גאַנץ בעזונדערס אויף יודען. „איך גלויב״, זאָגט אַמפיטעאַטראָוו, „אַז דער פּלאַן פון דער דאָזיגער טייוולאָנישער פערשווערונג בעדאַרף נישט קיין ערקלערונגען. די אויטאָריטעט אין בעצוג אויף פּאָגראָמען, גע-שום הייליגט דורכ'ן פּאַטריאַרכ'ס פּאָהן און דורך זיין ברכה און די מחילה פון אַלע עבירות, וועט מיט זיינע שרעקען פערטונקלען אַלע שרעקען פון די צייטען פון זשעלעזניאַק און גאָנטא... מען זאָגט אַז די גאַנ-צע זעעלע און דער איניציאַטאָר פון דער דאָזיגער פערשווערונג איז דער אויבער-גייסטליכער וואָסטראָגאָוו, דער בעקאַנטער פיהרער פון די טיפליסער שוואַרצע הונדערטער. ער איז די שפּרינגפעדער פון דער גאַנצער פערוויקעלטער מאַכינאַציע, וועלכע וויל מיטאַמאָל גע-בען אַ זעץ אין אַכצעהן גרעסטע שטעדט פון רוסלאַנד״. און אַמפי-

טעאַטראָוו פאָדערט אויף אַלע פּראָגרעסיווע עלעמענטען פון רוסלאַנד, זיי זאָלען נישט דערלאָזען די דאָזיגע שרעקליכע פאַרברעכונגען און זייערע פאָלגען.

ווי אַזוי אָבער נישט דערלאָזען? — אין איינעם פון מיינע פריהערדיגע בריעף האָב איך שוין דערמאָהנט די מעשה מיט וואָסטראָגאָוו'ן און זיינע פּלענער וועגען די אַכצעהן גרעסערע שטעדט אין רוסלאַנד. מיט וואָס און ווי אַזוי אָבער זאָלען מיר זיך רעטען? דאָס אויסלאַנד שווייגט, דאָס אויסלאַנד קוקט דעם מיניסטער סטאָליפּין אין מויל אַריין און פרייט זיך מיט זיינע שעהנע ווערטער און בענוגענט זיך מיט זייע הבטחות, און וויל נישט פערשטעהן, ווי ווייט ער אַליין איז דער מיטשולדיגער אין אַזעלכע אומגליקען, און דאָס דאָזיגע אויסלאַנד וועט ערשט זעהען דענסטמאָל ווען עס וועט שוין זיין געשעהן.

דאָס אויסלאַנד איז פאָרלויפיג צופריעדען דערמיט, וואָס אַ פּאָגראָם אין יעליסאַוועטגראַד איז אָבגעלאָפען פערהעלטניסמעסיג אַזוי לייכט און עס האָט נישט געקאָסט מעהר ווי נאָר עטליכע קרבנות.

די „בריעף פון רוסלאַנד" האָט פרישמאַן געשריבען אין די יאָהרען 1906—1907 אַלס קאָרעספּאָנדענצען צו דעם לאָנדאָנער יודישען וואָכענבלאַט „די אידישע וועלט"

4-טע רשימה פון די אַבאָנענטען אויף אַלע ווערק פון דוד פרישמאַן*)

דאַנציג

לעאָ אָקס
י. ביעלאָגוסקי
ה. בערגער
י. בעלאָוס
י. גאָלדבערגער
י. גאַרפינקעל
י. גרינבערג
י. דיאַמאַנטשטיין
ה. האַלבערטהאַל
ה. מ. הערמאַן
דיר. א. וויינקראַנץ
ש. ווינגראָוו
י. זאָנענבערג
י. ליוושיץ
ל. מאַרקוס
אדולף מאזור
מומעס
ש. מילכיגער
דויד מענן
ל. מערקין
ש. פינקעלשטיין
פרוי י. קאַרלין
קראַקאָווסקי
וו. ראָזענטהאַל
מ. ראָזענצווייג
אב. שעמיאָן
א. שפּיעגעלמאַן

לאָנדאָן

י. אַלטשולער
ס. אַלמאַן
א. אַנדזשעל
ד. אַקערמאַן
ד"ר א. אַראָנסאָן
ד. בוכמאַן
וו. בילמעס
י. בעטשלער
ל. בערמאַן
ר. גאָרניק
וו. גאָלדשטיין
א. גוד
ל. גראָס
מ. גראַד
מ. גראָסמאַן
דזשואיש קאָלעדזש

*) די ערשטע 3 רשימות זענען פערעפענטליכט געוואָרען אין באַנד I, II, IV
די ווייטערדיגע רשימות — אין די קומענדע בענדער.

דזשואיש פרי רידינג
ב. האַרטשטיין
ש. היל
ל. הירש
מ. הערשמאַן
וו. וואָלף
סעם וואָלפסאָן
ש. ווהייט
י. וויינרעב
ב. ווילסאָן
מ. ווילענסקי
וו. וויקטאָר
וו. זייפערט
א. זינגער
י. מ. זיעף
א. טאַרלא
ד"ר. יאָכעלמאַן
מ. לאַכאָווסקי
י. לאַסקי
מ. לוסקין
ס. לוריע
ד. לייבאָוויטש
י. לעוויט
ב. לעווין
מילוואָרד
י. מאַקאָווער
מאָריס מייער
א. מייקעלסאָן
ב. מלאַווסקי
מ. נאַסאַטיסין
ב. סאַקאָוו
ר. סאָקאָלאָוו
ד"ר א. סאָרסבי
ד. סאלאמאנס

א. סווירמאַן
ס. סימיא
ב. סיידער
וו. סלאַוואָאווסקי
י. סליווקאָ
ב. סמאָליאַר
ל. סעגאַלאָוו
י. סערעס
פּאָז'רוזשניק
מ. פּאָלאַטאָווסקי
פר. ט. פאיענסאָן
ד"ר ב. פייוועל
ד"ר נ. פינעס
י. פיערטשוק
י. פעפער
פּ. פעפערמאַן
א. פערעלמוט
י. פרעסמאַן
וו. צוקערמאַן
פּ. קאהן
ס. קאַלין
י. קאַפּיטאַנטשיק
קאָפּעלאָוויטש
מ. קירשנער
ד. קליימאַן
לואיס קעיע
מ. ל. קעיע
ס. שראָם
מ. קראָפּס
ד"ר קרופּעניא
וו. קרעמער
וו. קראַסנער
ראָזענגאַרטען
א. ראָזענבוים

מ. ראָזענבוים
ל. רעזניק
ל. שניאורסאָן

פּאַריז

ה. איטקיס
ר. אַלטערוויין
ה. ביין
א. בערלין
ל. בערמאַן
מ. בראָן
י. גאָלדמאַן
ד, גוטמאַן
ס. גאָלוס
אַדוו. גלעזער
מ. וויגדערהויז
ס. ווייסבראָד
מ. װענדעל
ס. טעפּערמאַן
פּרוי ר. יאַקובאָוויטש
ר. לאָס

ב. ליוואַרעק
מ. לעווין
ה. מאַרקביין
י. ניידיטש
צ. סאלאָמאָן
מ. סעגאַל
י. עפּראָיקין
ד"ר ל. פּילטערמאַן
י. פּעלדמאַן
ר. פּרוכט
ס. פּאָליאַק
א. צוקער
י. קאָדריאַנסקי
מ. קריינין
א. ראָזענבערג
א. ראָטהאָפּ
ס, ראָטצייג
מ. שאַגאַל
פ. שאָלין
ס. שינדלער
י. שיק
מ, שמולעוויטש

Druk. „FUTURA", Warszawa Orla 13. Tel. 11-18-85.